

ACTA
UNIVERSITATIS
CAROLINAE

IURIDICA 3/2026
Vol. LXXII

IURIDICA

3/2026
Vol. LXXII

UNIVERZITA KARLOVA
NAKLADATELSTVÍ KAROLINUM

Vědecký redaktor: prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.

Výkonný redaktor: JUDr. Mgr. Martin Šolc, Ph.D.

Všechny články tohoto čísla byly recenzovány.

<https://www.karolinum.cz/journals/iuridica>

© Univerzita Karlova, 2026

ISSN 0323-0619 (Print)

ISSN 2336-6478 (Online)

OBSAH

SANKCIONOVÁNÍ EKONOMICKÉ KRIMINALITY

<i>Vladimír Pelc</i> : Confiscation of Criminal Proceeds Through Criminal Law	11
<i>Lukáš Michal'ov</i> : Securing the Injured Party's Claim for Compensation: Striking an Appropriate Balance Between Competing Interests	29
<i>Jan Provazník</i> : Confiscation of Unexplained Wealth in EU Context – Conceptual Considerations	45
<i>Katarína Tejnská</i> : Diversion in Criminal Proceedings Against Legal Persons in the Czech Republic as an Alternative to Punishment? Potential and Risks of Non-Trial Resolutions	61

VARIA

<i>Adam Novák</i> : Posuny v oblasti právní úpravy nakládání s mikroplasty a vliv případné mezinárodní úmluvy o plastech	77
<i>Matěj Malý</i> : Odpovědnost podniků za porušování základních lidských práv v dodavatelských řetězcích v mezinárodním právu soukromém	93
<i>Marie Kortusová</i> : Česká právní úprava povinnosti mlčenlivosti v mediaci: záruka důvěry nebo právní past?	111
<i>Romana Gulášová</i> : Liečba na báze cannabisu v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva	127
<i>Veronika Kvapilová</i> : Vybrané možnosti a způsoby skončení pracovního poměru ředitele veřejné školy	145
<i>Tien Dung Nguyen, Thi Thanh Huyen Nguyen, Thi Lan Anh Nguyen</i> : Sustainable Development Chapter in the EVFTA: Searching for Decent Work	159

ZPRÁVY

<i>Rudolf Maník</i> : Zpráva o VI. ročníku medzinárodnej vedeckej konferencie <i>Košické dni súkromného práva</i> s názvem <i>Šieste stretnutie právnych civilistov v Košiciach</i>	189
<i>Matěj Czinege, Jan Jendreyas</i> : Zpráva z vědecké konference <i>Pražské dny obchodního práva 2026</i>	193
<i>Bohumil Havel</i> : <i>Dvacet let insolvenčního zákona ve světě obchodních korporací</i> : zpráva z konference konané dne 9. června 2026, Právnická fakulta UK	205
<i>Tomáš Danihlík</i> : Zpráva z VIII. ročníku doktorandské konference <i>Civilistické pábení – udržitelnost a technologie v civilním právu</i>	209

CONTENT

SANCTIONS AGAINST ECONOMIC CRIME

<i>Vladimír Pelc</i> : Confiscation of Criminal Proceeds Through Criminal Law	11
<i>Lukáš Michal'ov</i> : Securing the Injured Party's Claim for Compensation: Striking an Appropriate Balance Between Competing Interests	29
<i>Jan Provazník</i> : Confiscation of Unexplained Wealth in EU Context – Conceptual Considerations	45
<i>Katarína Tejnská</i> : Diversion in Criminal Proceedings Against Legal Persons in the Czech Republic as an Alternative to Punishment? Potential and Risks of Non-Trial Resolutions	61

VARIA

<i>Adam Novák</i> : Developments in the Regulation of Microplastics Management and the Impact of a Potential International Plastics Treaty	77
<i>Matěj Malý</i> : Corporate Liability for Violations of Fundamental Human Rights in Supply Chains in Private International Law	93
<i>Marie Kortusová</i> : Czech Legislation on Confidentiality in Mediation: A Guarantee of Trust or a Legal Trap?	111
<i>Romana Gulášová</i> : Cannabis-Based Medication in the Case-Law of the European Court of Human Rights	127
<i>Veronika Kvapilová</i> : Selected Option and Methods for Terminating the Employment of a Headmaster of a Public School	145
<i>Tien Dung Nguyen, Thi Thanh Huyen Nguyen, Thi Lan Anh Nguyen</i> : Sustainable Development Chapter in the EVFTA: Searching for Decent Work	159

REPORTS

<i>Rudolf Maník</i> : Report from the 6th Annual International Academic Conference <i>Košice Days of Private Law</i> , Titled the <i>Sixth Meeting of Civil Law Scholars in Košice</i>	189
<i>Matěj Czinege, Jan Jendreyas</i> : Report from the <i>Conference Prague Commercial Law Days 2026</i>	193
<i>Bohumil Havel</i> : <i>Twenty Years of the Insolvency Act in the World of Business Corporations</i> : Report from the Conference Held on June 9, 2026, Faculty of Law, Charles University	205
<i>Tomáš Danihlík</i> : Report from the 8th Annual Doctoral Conference <i>Civilistické pábení – Sustainability and Technology in Civil Law</i>	209

SANKCIONOVÁNÍ EKONOMICKÉ KRIMINALITY

CONFISCATION OF CRIMINAL PROCEEDS THROUGH CRIMINAL LAW

VLADIMÍR PELC

Abstract: This article presents a critical analysis of the Czech system of criminal sanctions targeting ownership. It addresses the deprivation of assets derived from criminal activity in a broader sense, that is, not only in terms of forfeiture or seizure, but as encompassing any transfer of assets from the offender to the state, including, for example, through the imposition of a monetary penalty. The system of such sanctions comprises both penalties and protective measures, namely the penalties of forfeiture of assets, monetary penalty, and forfeiture of things, as well as the protective measures of seizure of things and seizure of part of the assets. In particular, the regulation of the monetary penalty has recently undergone a fundamental transformation, one that is likely to give rise to substantial developments in the future. The author evaluates the Czech legal framework and its practical application from the perspective of effectiveness and proportionality, as these two values are decisive for the fulfilment of the fundamental functions of criminal law and for the administration of criminal justice in accordance with the concept of human rights and the principle of humanism. Further, in its *de lege ferenda* assessment, the article refers to a broad range of foreign legal systems.

Keywords: confiscation; property penalties; property criminal sanctions; extended confiscation; forfeiture of assets; forfeiture of things; monetary penalty; seizure of things; seizure of part of the assets

DOI: 10.14712/23366478.2026.102

1. INTRODUCTION TO THE SUBJECT OF ENQUIRY

The confiscation of proceeds derived from criminal activity has, by now, become a relatively well-established topic within contemporary discourse. The present text approaches this issue in a broader sense, encompassing not only confiscation in the strict sense of forfeiture or seizure, but also other legal mechanisms by which assets are transferred from the offender to the state, including, for instance, the imposition of a monetary penalty. In Czech legal terminology, this phenomenon is expressed by the relatively expansive notion of the “draining” or “extraction” of proceeds (in Czech “*odčerpávání výnosů*”), a term for which no direct and fully equivalent expression exists in English legal usage. Any benefit derived from property acquired through criminal activity, regardless of the nature of such activity, is contrary to the principle of justice. Illegally acquired funds create an imbalance in society, particularly by disrupting

economic relations. The issue of criminal proceeds is of particular importance for the investigation and prosecution of organised crime. In particular, the identification and confiscation of criminal proceeds plays a fundamental role in establishing criminal liability in cases involving mafia-type groups and terrorist organisations.

Criminal groups often respond to the confiscation of criminal proceeds through activities referred to in international expert discourse as money laundering. In the Czech and Slovak contexts, the incorrect term “legalisation of proceeds of crime” has traditionally been used. Money laundering thus represents a kind of counterpoint to the instruments used for the confiscation of criminal proceeds.

The recognition of the importance of money laundering for the continued existence of criminal activity historically led to the adoption of legislation aimed at combatting money laundering. The confiscation of criminal proceeds traditionally takes place in the course of criminal proceedings, that is, through criminal sanctions. In professional discussions, the idea is increasingly emerging that confiscation should also occur through non-criminal legal means, or through instruments within criminal law which nevertheless undermine certain traditional principles of criminal procedure, in particular those relating to the standard of proof.¹ This trend has recently been reinforced by European legislation on asset recovery and confiscation, which, in the context of organised criminal activity, refers to the confiscation of unexplained wealth, in which the link between proven criminal conduct and the imposition of asset confiscation is weakened.² Nonetheless, the link between the ongoing criminal proceedings and confiscation is still maintained.

Although confiscation of proceeds derived from criminal activity without a link to ongoing criminal proceedings is relatively rare, it can be found both in Anglo-American legal culture and on the European continent. For example, the concept of “civil forfeiture” exists in the United States, while Italy recognises the concept of preventive confiscation within its anti-mafia legislation. Whereas regulation in the United States is dispersed across a number of statutory instruments, Italian regulation is focussed within the “Anti-Mafia Code” (*Codice delle leggi antimafia e delle misure di prevenzione*), a body of law whose origins date back to the early 1980s.³ Both regulatory frameworks share the characteristic that confiscation may be imposed irrespective of whether criminal proceedings are pending.

In the United States, assets are seized within the framework known as civil forfeiture by specialised law enforcement authorities, such as the DEA in cases of serious drug related crime or the FBI in cases of large scale fraud. For such seizure to take place, a probable cause must exist. If the interested party does not lodge an objection to such a measure (which is not the case in the majority of instances), the assets are forfeited to the state. If an objection is filed, the assets may be seized only in subsequent judicial

---

¹ For a discussion of these possibilities in the Czech Republic, see VONDRUŠKA, F. – ZÁRUBA, J. – TREŠLOVÁ, L. *Odčerpávání majetku pocházejícího z nelegitímních zdrojů mimotrestními prostředky* [Confiscation of Assets Derived from Illegitimate Sources Through Non-Criminal Means]. Prague: Scientia, 2010.

² This concerns Article 16 of Directive (EU) 2024/1260 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on asset recovery and confiscation, which is to be implemented by 23 November 2026.

³ This article reflects the state of Czech law as of 15 April 2026.

(civil) proceedings, which, unlike criminal proceedings, are not conducted against a person (*in personam*), but against the property itself (*in rem*). What is not established is the guilt of the person, but rather the “guilt” of the asset. In Italy, so-called preventive proceedings are likewise conducted by law-enforcement authorities; however, confiscation may occur only on the basis of a judicial decision. In both countries, the standard of proof resembles that applied in civil proceedings and is thus lower than the standard required in criminal proceedings. Although in Italy the range of assets to which preventive confiscation may apply has been progressively expanding,⁴ in the United States the link to the commission of criminal activity may be considerably looser,⁵ and contesting such confiscation is very difficult for the interested party.⁶

In the Czech Republic, no comparable form of non-criminal confiscation of proceeds of crime exists, and Czech laws (as in the case in the majority of European states) are limited to the confiscation of proceeds of crime in the course of criminal proceedings. Some authors perceive regulation relating to the proof of the origin of assets as such an instrument.⁷ That regulation, however, is of a different nature, as it constitutes a limited tool serving primarily the fight against tax crime, namely through the taxation of unproven income or the imposition of a tax sanction (penalty) within tax proceedings.⁸

Despite these tendencies, I am of the opinion that the core of the confiscation of proceeds derived from criminal activity will always lie within the domain of criminal law. This is because it is dependent on the success of law enforcement authorities in tracing and proving the origin of assets derived from criminal activity.

The subject of my research is Czech criminal-law property sanctions⁹ whose purpose is, *inter alia*, the confiscation of proceeds of crime, including not only direct proceeds [Section 135b(2) of the Czech Criminal Code, (hereafter also “Czech CC”)], but also

⁴ See Article 24 of the Anti-Mafia Code. For a detailed discussion of the Italian legal framework, see COSTANTINI, A. *La confisca nel diritto della prevenzione: Ibridazione di modelli a limiti di legittimità* [Confiscation Under the Law of Preventive Measures: Hybridisation of Models and Limits of Legitimacy]. Torino: Giappichelli, 2022.

⁵ For a more detailed comparison of the American and Italian legal regulation, see TRINCHERA, T. *Fighting Crime in Non-Criminal Proceedings: A Comparative Study of American Civil Forfeiture and Italian Preventive Confiscation*. *The American Journal of Comparative Law*. 2025, Vol. 73, No. 3, pp. 579–625.

⁶ For comparison, see the current report of the non-profit organisation Institute for Justice: KNEPPER, L. – TIEZZI, J. – WEST, M. P. – POHL, E. – MENJOU, M. *Policing for Profit: The Abuse of Civil Asset Forfeiture* [online]. 4th ed. Arlington: 2026 [cit. 2026-04-15]. Available at: <https://ij.org/report/policing-for-profit-4/>.

⁷ Act No. 321/2016 Sb., amending certain acts in connection with the proof of the origin of assets (in Czech “*zákon č. 321/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s prokazováním původu majetku*”), introduced into the Income Taxes Act a special procedure allowing for the taxation of previously untaxed income, that is, to a significant extent, income derived from criminal activity, and at the same time tightened in the Criminal Code the penalty (from a statutory maximum of “*up to two years*” to a range of “*six months to three years*”) for the offence of Breach of the Obligation to Make a Truthful Declaration of Assets under Section 227 of the Czech CC.

⁸ For a more detailed discussion of the proof of the origin of assets, see especially BELANOVÁ, P. *Novela zákona o daních z příjmů v souvislosti s prokazováním původu majetku* [Amendment to the Income Taxes Act in Connection with the Proof of the Origin of Assets]. *Právní rozhledy* [Legal Perspectives]. 2017, Vol. 25, No. 9, p. 305 et seq.; or PELC, V. – PELC, V. *Prokazování původu majetku a daňové trestné činy* [Proof of the Origin of Assets and Tax Crimes]. Olomouc: ANAG, 2017.

⁹ This article reflects the state of Czech law as of 15 April 2026.

indirect proceeds [Section 135b(3) Czech CC]. The system of these sanctions consists of penalties and protective measures (Section 36 Czech CC). These include the penalty of forfeiture of assets (Section 66 Czech CC), monetary penalty (Sections 67–69 Czech CC) and forfeiture of things (Sections 70–72 Czech CC), as well as protective measures in the form of seizure of things (Sections 101, 102, and 103 Czech CC) and seizure of part of the assets (Section 102a Czech CC). I also include the monetary penalty among the sanctions serving to target the proceeds of crime, even though a direct link to the ascertained proceeds is absent, since in practice it is precisely illegal (concealed) proceeds that are often used to satisfy a monetary penalty.

The aim of this article is not merely to analyse the current Czech system of criminal sanctions and protective measures designed to deprive offenders of criminal proceeds, but primarily to assess whether that system, viewed as a whole, satisfies the requirements of effectiveness and proportionality. These two values are decisive for the fulfilment of the fundamental functions of criminal law (protective, repressive and preventive) and for ensuring the administration of criminal justice in conformity with the concept of human rights and the principle of humanism. To that end, the article addresses two research questions: (i) whether the current legal framework establishes an adequate, coherent and effective system for the confiscation of criminal proceeds, and (ii) whether that system complies with the requirements arising from the principle of proportionality and respects the fundamental rights of the persons concerned.

The nature of the foregoing aims necessarily shapes the methodological orientation of the present study. The article is situated within the tradition of doctrinal legal scholarship and is principally concerned with the analysis of the legal framework governing the confiscation of criminal proceeds under Czech criminal law, as interpreted and developed in the relevant case law. Particular attention is paid to the internal coherence of the legal framework and to the normative principles upon which it rests.

The analysis is further supplemented by a comparative examination of selected foreign jurisdictions. The comparative material serves to place the Czech model in a broader legal context and to provide a framework for evaluating its conceptual foundations, structural characteristics, and implications. By drawing attention to alternative legislative techniques and the values that underlie them, the comparative analysis facilitates a critical assessment of the existing legal framework from the perspective of effectiveness, proportionality, and respect for fundamental rights. On that basis, the paper seeks not merely to describe the current state of the law, but also to evaluate its underlying premises and to consider whether the existing framework strikes an appropriate balance between the effective deprivation of criminal proceeds and the protection of individual rights.

Structurally, I proceed from penalties to protective measures, following the order established by the structure of the Czech CC. This approach is not only logical but also, in a certain sense, chronological, as it begins with an archaic penalty (forfeiture of assets) and concludes with the most recent protective measure (seizure of part of the assets). The text proceeds in accordance with the sequence in which sanctions are regulated by the Czech CC, subject to a single exception in that the analysis of the penalty

of forfeiture of things under Sections 70–72 of the Czech CC (Chapter 2.2) precedes the analysis of the monetary penalty (Chapter 2.3).

2. PROPERTY PENALTIES

2.1 THE PENALTY OF FORFEITURE OF ASSETS

Contemporary Czech criminal law¹⁰ allows for the imposition of the penalty of *forfeiture of assets* [Section 52(1)(d) and Section 66 of the Czech CC; Sections 15(1)(b) and 17 of the Act on Criminal Liability of Legal Persons], which affects either the entire property of the person concerned or such part thereof as is determined by the court. The forfeiture of property was already permitted during the period of the First Czechoslovak Republic under the Act on the Protection of the Republic of 1923, which served various governing regimes, both democratic and non-democratic. It existed under criminal-law statutes throughout the entire period of socialism. The Criminal Code of 1950 contained the penalty of forfeiture of assets, which could be imposed even for relatively less serious criminal offences.¹¹ The Criminal Code of 1961, which was effective until the end of 2009, likewise contained the penalty of forfeiture of assets. With certain modifications, this penalty was subsequently incorporated into the current Criminal Code.

The introductory provision governing the penalty of forfeiture of assets [Section 66(1) of the CC] stipulates that, with regard to the circumstances of the criminal offence and the personal circumstances of the offender, the court may impose the penalty of forfeiture of assets if it sentences the offender to an exceptional punishment,¹² or if it convicts the offender of a particularly serious felony through which the offender obtained,¹³ or sought to obtain, a pecuniary benefit for themselves or for another. In the case of legal persons, their nature stipulates that only the criterion of pecuniary benefit is relevant [see Section 17(1) CLLP]. Particularly serious felonies are all intentional criminal offences with an upper limit of the statutory penalty of at least ten years [Section 14(3) of the Czech CC], such as, for example, theft, embezzlement, fraud, or tax evasion in an amount of at least CZK 10 million (approximately EUR 400,000). Moreover, the requirement of a pecuniary benefit is formulated in a markedly hypothetical manner, in that even the mere proof of an attempt to obtain a pecuniary benefit is sufficient.

---

¹⁰ The Criminal Code and Act No. 418/2011 Sb., on the Criminal Liability of Legal Persons and Proceedings against Them (hereafter also “CLLP”).

¹¹ It could be imposed where the court sentenced the offender either to the death penalty or, for an intentional criminal offence, to a term of imprisonment exceeding two years (Section 47 of the Criminal Code of 1950).

¹² An exceptional punishment is understood to mean either a term of imprisonment exceeding twenty years up to thirty years, or life imprisonment [Section 54(1) of the Czech CC].

¹³ A particularly serious felony is an intentional criminal offence for which the Criminal Code provides for a term of imprisonment with an upper limit of at least ten years [Section 14(3) of the Czech CC].

The subsequent provision [Section 66(2) of the Czech CC] further allows the penalty of forfeiture of assets to be imposed in relation to a number of felonies for which the Criminal Code expressly lists this penalty in the Special Part under the specific criminal offence, and this even independently, without the conditions set out in paragraph (1) being fulfilled. The provision in question has a twofold effect. Firstly, it means that, in the case of those particularly serious felonies in respect of which this penalty is expressly provided for, the conditions laid down in paragraph (1) need not be satisfied at all. Secondly, it allows this penalty to be imposed also for a felony in general. Felonies are understood as those intentional criminal offences for which the upper limit of the statutory penalty exceeds five years [Section 14(3) of the Czech CC]. The Czech Criminal Code also provides for the penalty of forfeiture of assets in respect of five misdemeanours, which is, however, clearly a legislative error.¹⁴

The assets that are subject to forfeiture accrue to the state. With effect from 1 January 2023, it finally applies that the Czech Republic does not automatically “dispossess” persons holding a security interest in forfeited assets. Prior to that date, security interests encumbering forfeited assets likewise ceased to exist (see in more detail Chapter 2.2. concerning the penalty of forfeiture of things).

The penalty of forfeiture of assets does not exist as a criminal penalty in the majority of European states, as it has been regarded as inhumane ever since the period following the French Revolution.¹⁵ Due to their shared historical tradition, Slovakia likewise retains the penalty of forfeiture of assets (Sections 58 and 59 of the Slovak CC). In recent years, however, the Slovak regulation has undergone significant changes following intervention by the Constitutional Court.¹⁶ The amended Slovak legal framework expressly emphasises the principle of proportionality [Section 58(2), first sentence, of the Slovak CC]. Although the penalty of forfeiture of assets may still be imposed where the offender merely sought to obtain a pecuniary benefit of a substantial extent through the commission of a felony, or where the offender caused extensive damage [Section 58(1) of the Slovak CC],¹⁷ the legislation at least contains an express prohibition on imposing the penalty of forfeiture of assets, in particular where the offender has fully compensated the damage caused or has surrendered the entire benefit obtained, including any fruits and proceeds thereof [Section 58(2), second sentence, of the Slovak CC].

The penalty of forfeiture of assets *stricto sensu* no longer exists even in Russia, where it was abolished at the end of 2003 as part of the liberalisation and humanisation of criminal law.¹⁸ Subsequently, in 2006, so-called confiscation of assets was introduced

---

¹⁴ See Sections 165(3), 190(3), 340(2), 341(3), 342(5) of the Czech CC.

¹⁵ Article XVII of the Declaration of the Rights of Man and of the Citizen characterised property as sacred and inviolable, providing that deprivation thereof could occur only on grounds of where “*public necessity [...] shall clearly demand it*”.

¹⁶ In its judgment of 23 September 2023, No. PL. ÚS 1/2021-164, published as No. 402/2023 Sb., the Constitutional Court declared Sections 58(2) and 58(3), as then in force, unconstitutional. On this issue, see also the judgment of the Slovak Constitutional Court of 3 July 2024, No. PL. ÚS 3/2024-112, paragraphs 3, 6, and 112.

¹⁷ Extensive damage is understood as damage exceeding EUR 650,000, the same criterion being applicable to the determination of the amount of the pecuniary benefit [see Section 125(1) of the Slovak CC].

¹⁸ This was effected by Federal Law No. 162-FZ of 8 December 2003.

by anti-terrorism legislation; however, this does not constitute classic forfeiture of assets, but rather a measure of a criminal-law nature taking the form of extended confiscation, similar to that known from other Western foreign legal systems. It therefore differs in nature from the penalty of forfeiture of assets as understood under Czech and Slovak law.

Terminological inconsistency, differing legislative techniques, and confusion as to the substance of individual legal institutes are sometimes the cause of erroneous conclusions in comparative analysis, which is one of the most demanding disciplines within the field of criminal law. For this reason, some Czech sources incorrectly state that the penalty of forfeiture of assets exists, for example, in France¹⁹ or in Germany.²⁰

Although some authors deny this,²¹ in my view the penalty of forfeiture of assets, in any of its forms, is incompatible with fundamental constitutional values, in particular the principles of humanism and the right to property. The form in which this penalty exists in the Czech Republic constitutes an outright rarity in comparative perspective and, in terms of its degree of unconstitutionality, even exceeds the Slovak legal framework. As early as the 1970s, the twentieth-century classic of Czech-Slovak criminal law, Professor Solnař, drawing on French classical authors (Bouzat, P., Vidal, G., Magnol, J., and Ortolan, J.), summarised the principal objections to the very existence of the penalty of forfeiture of assets. At the same time, however, he rather paradoxically argued that a certain degree of humanism was reflected in the fact that forfeiture did not extend to funds or items indispensable for satisfying the basic living needs of the convicted person or of those whom the convicted person is legally obliged to support or raise [cf. Section 66(3) of the Czech CC].²²

---

¹⁹ See, *inter alia*, VANDUCHOVÁ, M. in: SOLNAŘ, V. – FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D. – VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva: III. Tresty a ochranná opatření* [System of Czech Criminal Law: Vol. III. Penalties and Protective Measures]. Prague: Novatrix, 2009, p. 132.

²⁰ In the following study, for example, the German concept of extended forfeiture of things is translated as “*extended forfeiture of assets as a penalty*”, which does not correspond to reality. Moreover, the use of the attribute “extended” in relation to the forfeiture of (entire) assets constitutes a *contradictio in adiecto*. MYLKOVÁ, P. *Postihování praní špinavých peněz – obrácení důkazního břemene* [Combating Money Laundering – Reversal of the Burden of Proof] [online]. Srovnávací studie [Comparative study] No. 5.320. Prague: Parlamentní institut, 2011, p. 5 et seq. [cit. 2026-04-15]. Available at: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=74093>.

²¹ In this context, attention may be drawn to a view expressed in the commentary on the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, according to which the case law of the Constitutional Court suggests that forfeiture extending to assets acquired without a connection to criminal conduct is not unconstitutional. Leaving aside the fact that the Constitutional Court decisions relied upon primarily concern the institute of securing asset in criminal proceedings (albeit for the purpose of safeguarding the enforcement of a potential penalty of forfeiture of assets), as well as the reasoning given in prosecutorial decisions on such securing of assets, I take the view that the arguments indicating the incompatibility of the penalty of forfeiture of assets with the constitutional order are ultimately more persuasive. See BAŇOUCH, H. in: WAGNEROVÁ, E. – ŠIMÍČEK, V. – LANGÁŠEK, T. – POSPÍŠIL, I. *Listina základních práv a svobod: komentář* [Charter of Fundamental Rights and Freedoms: Commentary]. Prague: Wolters Kluwer ČR, 2012, p. 807.

²² See SOLNAŘ, V. *Systém československého trestního práva: tresty a ochranná opatření* [System of Czechoslovak Criminal Law: Penalties and Protective Measures]. Prague: Academia, 1979, p. 106.

The reason for the unconstitutionality of this penalty lies in the fact that it is capable of interfering with the right to assets in an exceptionally intensive manner,²³ both in relation to natural persons and to legal persons. In the case of legal persons, it is commonly stated that, following the penalty of dissolution of a legal person, forfeiture of assets constitutes the second most severe criminal sanction.²⁴ In reality, however, from the perspective of natural persons associated with the legal person in question (in particular shareholders or partners), it may constitute the most severe penalty, since the dissolution of a legal person leads to its liquidation, in which context the shareholders are entitled to a share in the liquidation surplus.²⁵

In addition to its incompatibility with the principle of humanism, which in the field of punishment under Czech law is expressed in Article 7(2) of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms (“*no one shall be subjected to inhuman punishment*”) and in Section 37 of the Czech Criminal Code (“*no excessive criminal sanctions may be imposed on the offender*”), the Czech criminal-law regulation of the penalty of forfeiture of assets tends towards a denial of the very rationale of just punishment, which presupposes sanctions that are adequate to the criminal offence committed. In light of the foregoing, I am of the opinion that, although the penalty of forfeiture of assets is not applied particularly frequently in Czech practice,²⁶ it should be abolished for its incompatibility with the principle of humanism, the principle of *nulla poena sine lege certa*, and the very function of just punishment as such.

2.2 THE PENALTY OF FORFEITURE OF THINGS

The penalty of forfeiture of things represents the most typical sanction serving the direct confiscation of proceeds of crime. Traditionally, however, this penalty is also applied to any other criminally relevant objects, commonly classified as *scelere quaesita* (proceeds of crime), *producta sceleris* (objects created or produced by the commission of a criminal offence), and *instrumenta sceleris* (instruments used to commit a criminal offence, sometimes further distinguished into actual and potential instruments).²⁷ The forfeiture of things is sometimes confused with the forfeiture of assets; however, the fundamental distinction lies in the specificity of the forfeiture of things,

²³ Practice nevertheless reveals cases in which the public prosecutor sought forfeiture of the offender’s entire property, far exceeding the amount of the bribe received, even though it was entirely undisputed that the accused had acquired the assets by inheritance (see the widely reported case of the former Czech Member of Parliament David Rath).

²⁴ JELÍNEK, J. – HERCZEG, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou* [Act on the Criminal Liability of Legal Persons: Commentary with Case Law]. 2nd ed. Prague: Leges, 2013, p. 131.

²⁵ With regard to business corporations, see Sections 37 et seq. of the Act on Business Corporations.

²⁶ At the time this article was finalised (15 May 2026), judicial statistics were available up to 2024, in which a total of 16 sentences of forfeiture of assets were imposed. During the “last” twenty years (i.e., between 2005 and 2024), a total of 338 sentences of forfeiture of assets were imposed, representing an average of fewer than 17 such sentences annually.

²⁷ See *inter alia* FASTNER, J. *Poznámky k judikatuře o propadnutí věci* [Notes on the Case Law Concerning the Forfeiture of Things]. *Soudní rozhledy* [Judicial Perspectives]. 2004, Vol. 9, No. 10, p. 403.

which, in the traditional conception of this penalty, must not only belong to the offender but must also be directly linked to the criminal offence committed. As of 1 January 2026, the scope of forfeiture of things extends beyond proceeds of crime and instruments thereof to include objects subject to international sanctions [Section 70(2)(c) of the Czech CC].

This conceptual approach is also reflected in the Czech Criminal Code, which provides for the penalty of forfeiture of things, as a mandatory penalty, without exception, in relation to immediate (direct) proceeds of crime [Section 70(1) of the Czech CC]. With respect to indirect proceeds, the penalty is constructed as discretionary and, moreover, only on the condition that the value of the immediate proceeds is not negligible in relation to the indirect proceeds [Section 70(2)(b) of the Czech CC].

A fundamental prerequisite for the imposition of the penalty of forfeiture of things is that the object in question belongs to the offender [Section 70(3) of the CC]. A forfeited thing accrues to the state [Section 70(6) of the CC] and constitutes revenue of the state budget. As already noted above in relation to the penalty of forfeiture of assets, the legislation governing the forfeiture of things was likewise amended after many decades so as to abolish an unconstitutional framework under which security interests encumbering a forfeited object were extinguished without compensation. Such a consequence was manifestly incompatible with the right to property and the principle of the presumption of innocence, as it was based on an unfounded assumption that the security interest had been established solely for ulterior purposes. This consequence followed from Sections 13 and 41 of Act No. 219/2000 Sb., on the Property of the Czech Republic and Its Representation in Legal Relations, pursuant to which liabilities of the previous owner do not pass to the state where the state acquires property by certain means.²⁸ Although this issue has not been examined in greater detail in Czech legal scholarship, it in fact constituted a form of so-called extended confiscation.

In comparative European perspective, no equivalent legal framework could be identified, not even in Slovakia, which shares common historical foundations with the Czech legal order. In principle, the legislature had two possible options for addressing the situation in question. Firstly, to protect all rights *in rem* acquired in good faith, which is the approach adopted in the majority of European jurisdictions. Secondly, to permit the extinction of rights *in rem*, while at the same time providing for a right to compensation corresponding to the market value of the extinguished right.

It should be noted that the level of protection afforded under the prevailing approach of protecting rights acquired in good faith varies considerably. A particularly high degree of respect for the rights *in rem* of third parties may be found, for example, in the French Criminal Code, under which confiscated things remain encumbered by real rights duly established in favour of third parties (Article 131-21 of the French CC).

---

²⁸ Only following the amendment to the Criminal Code effective as of 1 January 2023 did the Constitutional Court address the constitutionality of Section 41 of Act No. 219/2000 Sb., on the Property of the Czech Republic and Its Representation in Legal Relations, declaring unconstitutional the provision stipulating that security interests in assets acquired in this manner are extinguished. Cf. the judgment of 28 May 2024, No. PL. ÚS 31/21, published under No. 221/2024 Sb.

The principle that the rights *in rem* of third parties do not cease to exist is likewise enshrined in the German Code of Criminal Procedure [Section 75(2), first sentence, of the German CCP].²⁹ This principle is, however, subject to several exceptions permitting the extinction of rights *in rem* either against compensation or, in exceptional circumstances, even without compensation, for example where the holder of such a right negligently contributed to the use of the property as an instrument of a criminal offence (Section 74b of the German Criminal Code).³⁰ The German model therefore represents a form of mixed approach, albeit one displaying a clear preference for the protection of third-party rights.

Second model is adopted, with respect to security interests and mortgages, by the Polish Code of Criminal Procedure, which provides that pledges and mortgages are extinguished, whereas other rights *in rem* generally remain unaffected. In relation to extinguished real rights, the entitled person is then entitled to satisfaction (cf. Article 190 of the Polish Code of Criminal Procedure). The Polish model therefore represents a combination of both approaches, albeit in a different sense from the German model, since the decisive factor is the nature of the right *in rem* rather than the manner in which it was acquired.

The Czech legal framework opted for the first variant, although in an inconsistent manner.

With effect from 1 January 2023, the Criminal Code introduced an exception to the rule that liabilities do not pass to the state, by providing that security interests in forfeited things do not cease to exist [Section 70(6), second sentence, of the Czech CC]. In this manner, the Czech legislature remedied the unconstitutional state of affairs, although not in its entirety, as the exception refers exclusively to security interests and not to other real rights that may encumber the thing.

The enforceability of the penalty of forfeiture of things is reinforced by two related legal institutes. The first is the prohibition of any disposition aimed at frustrating the enforcement of the penalty after the delivery of a conviction but prior to it becoming final [cf. Section 70(5) of the Czech CC]. The second is the forfeiture of substitute value, which addresses situations in which the offender frustrates forfeiture prior to the imposition of the penalty, for example by damaging, alienating, or consuming the thing (§ 71 Czech CC). Where the conditions for forfeiture of things or forfeiture of substitute value are not met, the object may nevertheless be subjected to a protective measure in the form of seizure of things (cf. Section 101 et seq. of the Czech CC). The penalty of forfeiture of things also applies to live animals, which, under the Civil Code of 2012 (effective as of 1 January 2014), are no longer regarded as “mere” things, as well as to processed and separated parts of the human body (see Section 134 of the Czech CC).

²⁹ German legal scholarship explains this approach both as an expression of the protection of property guaranteed by Article 14 of the German Basic Law and as a manifestation of the principle of procedural economy, which requires that the participation of third parties in criminal proceedings be kept to an absolute minimum. See further KINDHÄUSER, U. – NEUMANN, U. – PAEFFGEN, H. *Strafgesetzbuch: NomosKommentar* [German Criminal Code: Commentary (Nomos Series)]. Baden-Baden: Nomos, 2023, Commentary to § 75.

³⁰ These are cases of so-called quasi-aiding or quasi-assistance. See VON HEINTSCHEL-HEINEGG, B. – KUDLICH, H. (eds.). *Strafgesetzbuch: Kommentar* [German Criminal Code: Commentary]. München: C. H. Beck, 2025, Commentary to § 74a.

The same legal framework governing the penalty of forfeiture of things applies to both natural persons and legal persons (see Section 19 CLLP).

With effect from 1 February 2019, the Czech legal framework has attempted to provide a statutory definition of the concepts of an instrument of crime and proceeds of crime. An instrument of crime is defined as a thing that was intended for or used in the commission of a criminal offence, including its fruits and proceeds (Section 135a of the Czech CC). More problematic, however, is the definition of proceeds of crime. Proceeds of crime are defined as any economic (!) advantage derived from a criminal offence [Section 135b(1) of the Czech CC]. Immediate proceeds are understood not only as a thing obtained directly through the commission of a criminal offence, but also as a thing obtained as a reward for it, including its fruits and proceeds [Section 135b(2) of the Czech CC]. Indirect proceeds are then understood as things that were acquired, even only in part, by means of a thing constituting immediate proceeds of crime [Section 135b(3)(a) of the Czech CC]; things into which things constituting immediate proceeds of crime were transformed, even only in part [Section 135b(3)(b) of the Czech CC]; or things whose appreciation resulted, even only in part, from a thing constituting immediate proceeds of crime [Section 135b(3)(c) of the Czech CC].

The fundamental purpose of the penalty of forfeiture of things may be inferred from the object against which its enforcement is directed. Its purpose is thus to deprive the offender of the possibility of disposing of a thing that could serve for the further commission of criminal activity, thereby making the continuation of criminal conduct more difficult (individual prevention), and to deprive the offender of the proceeds of crime.

Generally speaking, doctrines within continental European legal systems are not unified in their assessment of whether forfeiture of things should be regarded as a penalty or as another form of sanction, such as a protective measure. For example, the French Criminal Code classifies various forms of forfeiture of things as penalties, whereas the Polish statutes refer to them as criminal measures (cf. Article 39). Some criminal codes (for example, the German CC) establish a kind of third category by referring to secondary legal consequences of an offence (cf. Sections 73 et seq. and Sections 74 et seq. of the German CC), with the legal nature of this sanction remaining contested in German doctrine. In light of the purpose of forfeiture of things, I am of the view that the Czech Criminal Code rightly classifies such forfeiture as a penalty. Given that it does not constitute the forfeiture of things which would be referred to as “extended”, as known from many Western criminal codes,³¹ its designation as a penalty is entirely appropriate.

Unlike the penalty of forfeiture of assets discussed above, the penalty of forfeiture of things complies in most respects with the fundamental principles of criminal law and, with the exception of the problematic issue concerning the possible extinction of real rights other than security interests, also with the requirements of the constitutional order of the Czech Republic. The rule requiring a link between forfeited objects and the criminal offence does not hinder the effective administration of criminal justice in relation to proceeds of crime that have been commingled with other assets or that no longer belong to the offender, as the penalty of forfeiture of things

---

³¹ See *inter alia* Section 20b of the Austrian CC.

is complemented by the protective measure consisting in the possibility of seizure of part of the assets (cf. Chapter 3.2).

2.3 MONETARY PENALTY

The concept of the monetary penalty in the Czech Republic has undergone a fundamental transformation with effect from 1 January 2026. This penalty has partly assumed the character of a universal sanction, which is appropriate given the nature of money as a general equivalent. It is commonly noted that the monetary penalty constitutes a suitable instrument for combatting profit-driven criminal behaviour.³²

A long-standing deficiency of the Czech regulation of the monetary penalty has been its considerable indeterminacy and the very broad discretion afforded in determining its amount, based solely on general criteria. This issue was addressed in the drafting of the current Criminal Code of 2009, which adopted the concept of day fines (daily rates),³³ known in some European criminal codes since the first half of the twentieth century.³⁴ Since that time, the amount of a single daily rate has been determined with regard to the personal and economic circumstances of the offender (with the primary criterion being the actual or potential level of net income), while the number of daily rates reflects the nature and seriousness of the criminal offence [Section 68(3) of the Czech CC]. Unfortunately, the amendment effective as of the beginning of this year has further exacerbated the problem.

The most serious shortcomings of the current regulation concern the determination of the daily rate and its linkage to imprisonment. The minimum number of daily rates is 20, while the amount of a single daily rate ranges from CZK 100³⁵ to CZK 50,000 in the case of natural persons [Section 68(2) of the Czech CC], and from CZK 1,000 to CZK 2,000,000 in the case of legal persons. As of 1 January 2026, the maximum number of daily rates (previously 730) has been abolished, and the maximum amount of the daily rate is now determined by reference to the statutory upper limit of imprisonment, with one day of imprisonment corresponding to one daily rate. Whereas until the end of 2025 the monetary penalty ranged, in the case of natural persons, from CZK 2,000 to CZK 36,500,000 and, in the case of legal persons, from CZK 20,000 to CZK 1,460,000,000, the current upper limits are in practice virtually unlimited and thus incompatible with the principle of *nulla poena sine lege certa*.

---

³² SOLNAŘ, V. in: SOLNAŘ – FENYK – ČÍSAŘOVÁ, c. d., p. 136.

³³ Daily rates were first introduced in the Czech Republic in relation to the monetary measure applicable to juveniles under Section 27(2) of Act No. 218/2003 Sb., on the Responsibility of Juveniles for Unlawful Acts and on Juvenile Justice and on Amendments to Certain Acts (the Juvenile Justice Act).

³⁴ The literature indicates that the system of day fines was first introduced in the Nordic countries: Finland in the 1920s, and Sweden and Denmark in the 1930s. See DOLCINI, E. – PALIERO, C. E. Alternativen zur kurzen Freiheitsstrafen in Italien und im Ausland [Alternatives to Short-Term Imprisonment in Italy and Abroad]. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* [Journal of Criminal Law Studies]. 1990, Jhrg. 102, Nr. 1, p. 223 et seq.

³⁵ The long-term average exchange rate of the Czech crown against the euro is approximately CZK 25 to EUR 1.

This can be illustrated by reference to two misdemeanours: defamation under Section 184(1) of the Czech CC and fraud under Section 209(2) of the Czech CC.³⁶ In the case of the offence of defamation, the statutory maximum term of imprisonment is one year, while the maximum monetary penalty amounts to CZK 18,250,000 for natural persons and CZK 730,000,000 for legal persons. In the case of the second offence (fraud causing damage of at least CZK 100,000), the penalty of imprisonment ranges from one year to five years (with an unconditional custodial sentence being, as a rule, unlikely), while the range of the monetary penalty, if imposed as a standalone sanction, extends from CZK 36,500 to CZK 91,250,000 in the case of natural persons, and from CZK 365,000 to CZK 3.65 billion in the case of legal persons.

De lege ferenda, reform will be necessary. In particular, the reintroduction of a maximum limit for the monetary penalty is required. In general, I would be inclined to strengthen the universal character of the monetary penalty, while at the same time further refining the permissible ranges of its assessment. I would certainly not advocate a return to the pre-2010 model without daily rates, as exists, for example, in Slovakia (see Sections 56 and 57 of the Slovak CC), even though systems without daily rates may nevertheless ensure a fully predictable range of monetary penalties (as is the case, for instance, in Italy).³⁷ Within the Germanic legal tradition, however, a system based on day fines is characteristic (for example in Germany,³⁸ Austria,³⁹ and Switzerland⁴⁰).

There are numerous ways in which greater determinacy of legal norms in this area could be achieved. The range of the monetary penalty could be differentiated according to categories of criminal offences, such as misdemeanours, felonies, and particularly serious felonies. A further, more nuanced option would be to link the number of daily rates to the length of the custodial sentence, as is the case in Poland (cf. Article 44 of the Polish CC). A comparatively sophisticated system exists in Spain, where the General Part

³⁶ Under Czech law, criminal offences are divided into misdemeanours and felonies [Section 14(1) of the Czech CC]. Misdemeanours are either negligent criminal offences or intentional criminal offences punishable by a term of imprisonment with an upper limit not exceeding five years [cf. Section 14(2) of the Czech CC]. All other criminal offences are classified as felonies, with those punishable by a statutory maximum of at least ten years being designated as particularly serious felonies [Section 14(3) of the Czech CC].

³⁷ The Italian Criminal Code distinguishes, in Articles 24 and 26, even the designation of the monetary sanction (*pena pecuniaria*) depending on whether it is imposed for a (more serious) offence (*delitto*) in the form of a *multa*, ranging from EUR 50 to EUR 50,000, or for a (less serious) offence (*contravvenzione*) in the form of an *ammenda*, ranging from EUR 20 to EUR 10,000. The Italian system is not based on day fines, but rather on the determination, within the Special Part of the Criminal Code, of a statutory range for the monetary sanction, within which the judge also takes into account the offender's economic circumstances. In Italy, however, a system of day fines has been partially introduced in relation to the criminal liability of legal persons (entities). On this point, see PULITANÒ, D. *Diritto penale* [Criminal Law]. 4a ed. Turin: Giappichelli, 2011, p. 541.

³⁸ Cf. Articles 40 to 43 of the German CC.

³⁹ Cf. the general provision of Section 19 of the Austrian CC, which lays down the minimum number of daily rates, as well as provisions concerning certain specific criminal offences establishing the maximum number of daily rates (for example Sections 115, 141, 146, and 149 of the Austrian CC). For a detailed discussion of the Austrian legal framework in Czech language literature, see ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě* [Alternative Penalties and Measures in the New Legal Regulation]. 2nd ed. Prague: Leges, 2014, pp. 287–294.

⁴⁰ Cf. Article 34 et seq. of the Swiss CC.

of the Criminal Code determines the amount of a single daily rate [cf. Article 50(3)] as well as its maximum duration [Article 50(2)], while the Special Part lays down specific ranges for the “duration” of the monetary penalty, that is, in effect, the number of daily rates. Alongside this, Spanish law also provides for a “proportional fine”, reflecting the value of the object, benefit, or damage involved (cf. Article 52 of the Spanish CC).

Personally, I would favour a model establishing a maximum range for the number of daily rates (for example, from 20 to 360, and in exceptional cases up to 720), combined with the determination, for selected offence definitions (including distinctions between basic and qualified forms), of specific upper limits expressed as the maximum number of daily rates.

3. PROTECTIVE MEASURES

3.1 SEIZURE OF THINGS

Seizure of things constitutes a traditional protective measure whose purpose is to target *scelere quaesita* (proceeds of crime), *producta sceleris* (objects created or produced by the commission of a criminal offence), and *instrumenta sceleris* (instruments used to commit a criminal offence). It thus complements the penalty of forfeiture of things in situations in which such a penalty cannot be imposed on the offender in respect of a thing,⁴¹ constituting an instrument of crime or an object subject to international sanctions [Section 101(1) of the Czech CC], or a thing representing proceeds of crime [Section 101(2) of the Czech CC]. In relation to the penalty of forfeiture of things, seizure constitutes a subsidiary institute (sanction) pursuing the same objective, namely, to ensure that no one derives an unjustified economic benefit from criminal activity.

The Czech regulation of seizure of things is noteworthy in that it allows for a flexible response to various situations that may arise in practice, as it also provides for seizure of substitute value where the person from whom the thing was to be seized has, prior to the decision, destroyed, damaged, or otherwise diminished its value, alienated it, rendered it unusable, removed it, consumed it, or otherwise frustrated its seizure (Section 102 of the Czech CC). In an effort to preserve the value of things (*neminem laedere*), the legislature further allows seizure to be replaced by an obligation to modify the object, remove its markings, or restrict or otherwise alter the manner in which it may be disposed of [Section 101(4) and (5) of the Czech CC]. The Criminal Code of 2009 also introduced a specific form of the protective measure of seizure of things consisting in the seizure of files and equipment (Section 103 of the Czech CC).

In comparison with certain foreign legal systems, Czech law does not place sufficient emphasis on the protection of third parties who, for example, acquired proceeds of crime in good faith. *De lege ferenda*, such an approach should be expressly prohibited, or it should be specified that seizure applies only to property transferred to another person free

---

⁴¹ This may occur, for example, where the offender cannot be prosecuted or convicted, where the court waives punishment, where guilt is not pronounced due to the offender’s insanity, or where the offender has transferred the object to another person or into a trust or investment fund.

of charge, under manifestly disadvantageous conditions, or where the transferee knew that the property was transferred to them in order to avert the risk of forfeiture or seizure.

Where seizure is ordered in respect of a person other than the accused, such a person has the status of an interested party and is therefore a party to the criminal proceedings with full procedural rights. An interested party is a person whose thing or part of whose assets has been seized or is proposed to be seized (Section 42 of the Czech Code of Criminal Procedure). From a *de lege ferenda* perspective, the definition of an interested party ought to be amended so as to include any person whose property is subject to securing measures, in order to prevent situations in which law enforcement authorities do not allow such persons to effectively contest seizure.

3.2 SEIZURE OF PART OF THE ASSETS

The most recent criminal-law sanction serving (directly) to deprive offenders of the proceeds of crime is the seizure of part of the assets under Section 102a of the Czech CC. This institute has been in force since 18 March 2017 and implements the earlier confiscation directive of 2014.⁴² It constitutes an instrument referred to as extended confiscation, which may also be applied in relation to assets in respect of which it has not been proven that they constitute instruments or proceeds of a specific criminal offence.

Although the seizure of part of the assets might evoke an association with the penalty of forfeiture of assets, it is in fact a protective measure conceptually closer to the penalty of forfeiture of things, since the court must, when imposing it, determine specific items that are to be confiscated. Seizure of part of the assets may be imposed either on the convicted offender or on a person who must have the status of an interested party, which may be either a natural or a legal person (but not a trust fund, which lacks legal personality under Czech law), namely a person to whom the assets were transferred [Section 102a(2) of the Czech CC].

This is a discretionary measure which the court may impose where the offender has been found guilty of an intentional criminal offence punishable by a statutory maximum term of imprisonment of at least four years or of one of the expressly listed offences, and where the court is at the same time of the view that a certain part of the assets originates from criminal activity, given that the value of assets acquired by the offender or transferred to another person within the five years preceding the commission of the offence is in gross disproportion to the offender's lawful income [Section 102a(1) of the Czech CC]. Unlike the seizure of things, the regulation of the seizure of part of the assets provides partial protection for assets acquired in good faith.⁴³

This institute entails a *de facto* shift in the burden of proof and a certain interference with the principle of the presumption of innocence, as the interested person may be

---

⁴² Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union.

⁴³ In the case of an interested party, the statute specifies, for example, that this concerns a thing transferred to that person free of charge or under manifestly disadvantageous conditions [Section 102a(2)(a) and (c) of the Czech CC].

required to demonstrate that no significant disproportion exists between lawful income and the value of their assets.

Some authors take the view that the institute of seizure of part of the assets allows for the confiscation of assets in respect of which it has not been proven that they originate from criminal activity. This interpretation is reflected in a substantial part of the commentary literature.⁴⁴ While such an approach is permitted under the earlier confiscation directive, it does not apply under Czech law. The statute requires the court to be satisfied that a certain part of the assets originates from criminal activity [Section 102a(1) of the Czech CC]. Such (necessarily subjective) conviction, however, can only be formed on the basis of certain objective circumstances. One such circumstance expressly prescribed by the law is the demonstration of a gross disproportion between the value of the offender's assets and their lawful income. Another circumstance constituting a prerequisite for the imposition of this protective measure, and at the same time increasing the likelihood that the assets originate from criminal activity, is the fact that the person has been convicted of one of the criminal offences enumerated in Section 102a(1) of the Czech CC. It may therefore be concluded that, with respect to the seizure of part of the assets, the standard of proof falls below that of "beyond any reasonable doubt",⁴⁵ yet the measure may be imposed only in respect of assets that, with a higher degree of probability, originate from criminal activity.

4. CONCLUSION

Against that background, several conclusions may be drawn. With regard to the questions identified in the introduction, the article demonstrates that the current Czech legal framework provides a relatively broad range of instruments capable of depriving offenders of criminal proceeds and may be regarded as an effective system in principle. The individual sanctions designed to target unlawful assets are interlinked – most notably the penalty of forfeiture of things and the related protective measures of seizure of things and seizure of part of the assets – and are constructed in a manner that enables law-enforcement authorities to combat the presence of criminal proceeds in society with a considerable degree of effectiveness, although certain aspects of their mutual relationship and practical application remain problematic.

While most of the mechanisms examined are capable of operating in conformity with constitutional requirements and the principle of proportionality, this conclusion cannot be extended to all elements of the existing framework.

---

⁴⁴ See JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou* [The Criminal Code and the Code of Criminal Procedure with Notes and Case Law]. 9th ed. Prague: Leges, 2022, p. 175; or KALVODOVÁ, V. § 102a. In: ŠČERBA, F. et al. *Trestní zákoník: komentář* [Criminal Code: Commentary]. 1st ed. (3rd updated ed.). Prague: C. H. Beck, 2024.

⁴⁵ Such position is also adopted by the Constitutional Court, which holds that criminal proceedings in which seizure of part of the assets may be ordered presuppose a proper evidentiary process. Cf. the judgment of 28 January 2022, File No. II. ÚS 1026/21, published under No. 11/2022 Collections of Decisions of the Constitutional Court.

In the application of protective measures, greater attention must in practice be paid not only to the rights of accused persons (offenders), but also to those of interested parties, who are often entirely unconnected with the underlying criminal activity. Such persons must be afforded the opportunity to challenge interferences with their rights through fully adversarial proceedings. Both protective measures – including the relatively recent institute of seizure of part of the assets, which constitutes an instrument referred to as extended confiscation – are capable of being interpreted in a constitutionally compliant manner. In particular, strict adherence must be maintained to the fundamental principles of evidence-taking and to a standard of proof which, although lower than that required for a finding of guilt, nevertheless permits seizure of part of the assets only where the property in question originates from criminal activity with a higher degree of probability.

By contrast, little can be said in praise of the penalty of forfeiture of assets, which constitutes a significant interference with constitutional rights and has no close parallel in other European legal systems. This penalty is moreover incompatible with a fundamental principle of substantive criminal law – the principle of humanism – and should therefore be abolished without replacement.

From the perspective of effectiveness and proportionality, the revised concept of the monetary penalty likewise warrants significant criticism. The current regulation fails to provide courts with sufficient guidance to ensure its fair and consistent imposition. The upper limits of the monetary penalty are unclear and, similarly to the penalty of forfeiture of property, are incompatible with the constitutional order, both in terms of the principle of humanism and the right to property, and with regard to the requirement of determinacy of criminal-law norms (*nullum crimen sine lege certa*). A reintroduction of an upper limit on the number of daily rates is therefore necessary, with the preferable solution being the specification of concrete ranges or maximum amounts for individual offence definitions. Such an approach would, on the one hand, strengthen legal certainty – long a persistent weakness of the Czech regulation of monetary penalties – and, on the other hand, reinforce the monetary penalty in its role as a universal sanction.

doc. JUDr. Bc. Vladimír Pelc, Ph.D.
Charles University, Faculty of Law
pelc@prf.cuni.cz
ORCID: 0000-0001-5705-8412

SECURING THE INJURED PARTY’S CLAIM FOR COMPENSATION: STRIKING AN APPROPRIATE BALANCE BETWEEN COMPETING INTERESTS*

LUKÁŠ MICHALOV**

Abstract: The article examines the institute of securing the injured party’s claim for damages in criminal proceedings and its relationship to the protection of the accused’s fundamental rights. Its aim is to highlight the need to strike a balance between the effective protection of the injured party’s rights and interference with the property sphere of the accused. The author analyses the legal framework and practice, focusing on the principle of proportionality as a key tool for assessing the legitimacy of such interference. The core of the article lies in the application of the proportionality test (suitability, necessity, and proportionality in the strict sense) when deciding on the securing of property. The article points out shortcomings in practice, particularly formalism, insufficient reasoning of decisions, and the weakening of the requirement to demonstrate the necessity of securing measures. It emphasizes that any interference with property rights must be individually assessed and proportionate to the pursued objective.

Keywords: injured party; damage; securing the injured party’s claim; proportionality test

DOI: 10.14712/23366478.2026.103

1. INTRODUCTION

Securing the injured party’s claim for damages [Sections 50 to 52 of the Slovak Code of Criminal Procedure (hereinafter also “Code of Criminal Procedure”)] constitutes a protective, provisional, and pecuniary measure. Its purpose is to ensure the satisfaction of a claim for compensation for damage caused by a criminal offence, which the injured party has duly asserted in criminal proceedings in the prescribed manner. It therefore represents a mechanism by which the accused’s rights are temporarily restricted, primarily in relation to their own property, as well as to other property rights connected to the accused in a specific, albeit in a direct or indirect manner, as specified in detail, in particular, in Section 50(1) of the Code of Criminal Procedure. Accordingly, the seizure of property under Section 50(1) of the Code of Criminal Procedure does

---

* This article was prepared within the framework of the research project VEGA No. 1/0498/24 entitled “The Creation and Instruments of Criminal Policy”.

** JUDr., PhD. et PhD.; Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Košice, Slovak Republic.

not constitute a deprivation of property, but rather a regulation of the use of property.¹ Through this measure, an effective property reserve is created to secure the possible future satisfaction of the injured party's claim for damages lawfully awarded at the conclusion of the criminal proceedings. The institution under analysis thus serves to protect the injured party's property rights already during the course of criminal proceedings and, in its broader normative rationale, contributes to the currently much-discussed strengthening of victims' rights within criminal justice systems.²

On the other hand, this instrument may also operate as a means of confiscating proceeds, particularly those derived from economically motivated criminal activity. It should not be overlooked that the satisfaction of the victim's claim likewise serves to deprive the offender of gains obtained to the detriment of another's property and takes precedence over the imposition of a penalty of forfeiture or a protective measure involving the confiscation of property.³ This mechanism is therefore frequently employed in connection with various forms of criminal activity associated with economic gain. Based on practical experience, these include, for example, various types of fraud offences (often credit fraud), breaches of duty in the management of another person's property, money laundering, offences affecting the financial interests of the European Union, tax offences, which are regulated as several formally distinct offences under the Criminal Code, and others.

The primary aim of this article is to outline some of the contentious aspects of securing the injured party's claim. Emphasis is placed primarily on experiences with the disproportionate securing of the injured party's claim (from the perspective of disproportionate interference with the accused's property rights), which recurs with a certain regularity; from this perspective, a call is made for the rigorous application of the proportionality test. From a methodological perspective, the method of abstraction is primarily used, as individual findings regarding the securing of the injured party's claim, obtained through an analysis of the literature and practical knowledge, are generalised

---

¹ See the judgment of the European Court of Human Rights in the case of *Forminister Enterprises Limited v. the Czech Republic*, no. 38238/04, judgment of 9 October 2008, § 63.

² Slovak criminal law devotes due attention to the issue of victims' rights in criminal proceedings, particularly under the influence of European legislation. This has manifested itself in a number of legislative initiatives, notably the enshrinement of the fundamental principle of the protection and support of victims of crime, which must be taken into account and applied when interpreting the individual provisions of the Code of Criminal Procedure. See ŠIMOVČEK, I. Procesné postupy ochrany vlastníckych práv poškodeného v trestnom konaní [Procedural Measures for the Protection of the Victim's Property Rights in Criminal Proceedings]. In: ROMŽA, S. – ŠTRKOLEC, M. – VINEROVÁ, B. (eds.). *KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2023, VII. ročník. Ochrana vlastníckeho práva normami trestného práva: zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konajúcej sa dňa 21.–22. 6. 2023 organizovanej Katedrou trestného práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach* [KOŠICE CRIMINAL LAW DAYS 2023, 7th edition. Protection of Property Rights Through Criminal Law Norms: Proceedings of Scientific Papers from the National Interdisciplinary Scientific Conference with International Participation Held on 21–22 June 2023, Organised by the Department of Criminal Law of the Faculty of Law, Pavol Jozef Šafárik University in Košice]. Košice: Pavol Jozef Šafárik University in Košice, ŠafárikPress Publishing House, 2023, p. 79.

³ KURILOVSKÁ, L. – KORDÍK, M. Zaisťovanie vecí a majetku [Seizure of Items and Property]. *Právny obzor* [Legal Horizon]. 2020, Vol. 103, No. 1, p. 30.

for the purpose of drawing broader conclusions. The aforementioned analytical method is used to analyse the subject matter (the proportionality test in the context of securing the injured party's claim), both in part and in its entirety. In terms of the fundamental characteristics of the institution of securing the injured party's claim and identifying the most significant and fundamental connections in its development, the descriptive method is also applied. Its use, however, is determined by the objective of establishing a conceptual foundation serving as an appropriate starting point for further analysis. In addition, particularly in relation to monitoring legislative developments, both the historical-legal method and the comparative method are employed.

2. GENERAL CHARACTERISTICS OF SECURING THE INJURED PARTY'S CLAIM

The securing of the injured party's claim has traditionally been a standard feature of earlier criminal procedural frameworks⁴ in force since the end of the legal dualism of the First Republic following the adoption of the Code of Criminal Procedure No. 87/1950 Sb.⁵ It has consistently been associated with interference in the accused's property rights, which remains acceptable even in a democratic society, albeit in varying forms, scopes, and across different branches of law.⁶ Under current legislation, this typically concerns the fundamental right to own property under Article 20(1) of the Constitution of the Slovak Republic and Article 11(1) of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, as well as the right to the peaceful enjoyment of possessions within the meaning of Article 1 of the Additional Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.⁷ At the same

⁴ See, for example, FICO, M. *Základy trestnej zodpovednosti v procese unifikácie trestného práva medzi-vojnovnej Československej republiky* [The Foundations of Criminal Liability in the Process of Unifying the Criminal Law of the Interwar Czechoslovak Republic]. Košice: Pavol Jozef Šafárik University in Košice, ŠafárikPress Publishing House, 2020, p. 5 et seq.

⁵ See in more detail JELÍNEK, E. – KEMLINK, V. – KUNC, J. – PŘENOSIL, G. – PŘICHYSTAL, V. – TOLAR, J. *Trestný poriadok a predpisy s ním súvisiace* [The Code of Criminal Procedure and Related Regulations]. Bratislava: Slovak Publishing House of Political Literature, 1958, pp. 76–78; and ROLENC, O. in: RŮŽEK, A. et al. *Trestný poriadok: komentár* [The Code of Criminal Procedure: Commentary]. Bratislava: Obzor, 1977, pp. 149–153.

⁶ In general, it may be stated that the fundamental right to own property is a right that may be restricted (subject to conditions) within the limits of proportionality. The case law of supranational human rights bodies, typically the European Court of Human Rights, is also based on these concepts. However, the forms of interference with the right to property vary, which in turn determines the rules for their assessment. See further TRELLOVÁ, L. in: EALÍK, T. et al. *Ochrana základných práv* [Protection of Fundamental Rights]. Bratislava: Wolters Kluwer, 2026, pp. 256 and 259.

⁷ The subject matter of property rights, as guaranteed by Article 20 of the Constitution of the Slovak Republic, is not limited to movable and immovable property; indeed, other rights of a proprietary nature may also be classified under this concept. See DROBNÁ, K. *Právo vlastníť a pokojne užívať majetok aj v kontexte jedenásťročného sporu žalobcov* [The Right to Own and Peacefully Enjoy Property, Also in the Context of the Plaintiffs' Eleven-Year Dispute]. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2024, Vol. LXX, No. 3, p. 159. The Slovak legal system lacks a generally applicable legal definition of the term “property”, which is thus subject to legal interpretation by law enforcement authorities and legal theory. For example, the

time, however, this measure does not constitute an irreversible interference with rights. The injured party's claim itself is determined only at a later stage of the proceedings, typically within civil proceedings attached to criminal proceedings, in separate civil proceedings, or, where appropriate, before another competent authority.⁸ However, the financial securing of the claim, at the level of prevention, ensures that the decision on the obligation to compensate for the damage will not ultimately be merely an "unenforceable wish" with no beneficial effect on the injured party, but that it will also have a real, damage-reducing significance. This undoubtedly emphasises the compensatory role of criminal liability in its reparative aspect. As T. Balogh notes, although it is not a tool used very frequently in practice,⁹ the securing of the injured party's claim is an effective mechanism aiding in the compensation of damage arising in causal connection with a criminal offence, and thereby also in the mitigation of the harmful consequences of the criminal offence.¹⁰

The jurisdiction to secure the injured party's claim is set out in Section 50(4) of the Code of Criminal Procedure and varies depending on the stage of the criminal proceedings. Such securing is legally permissible at both the earlier and later stages of the proceedings. In court proceedings, the decision to secure the claim rests exclusively with the court and is exercised on the basis of judicial discretion. The exercise of this power is therefore conditional upon a motion, which may be submitted by the prosecutor or the injured party's (victim). In pre-trial proceedings, the decision-making power is vested in the prosecutor, who may proceed in a similar manner upon a motion by the injured party. Where the seizure is initiated by the injured party, it is primarily their responsibility to present arguments justifying the interference with the accused's property rights. In practice, motions submitted by the injured party may be rejected where the competent authority finds them insufficiently substantiated. However, in accordance with the concept of preliminary proceedings and the supervisory role of the public prosecutor's office over the legality of the entire preliminary proceedings, the public prosecutor may also act *ex officio* in the preliminary proceedings, i.e. without a motion. In Slovak preparatory proceedings, the prosecutor is the entity that plays a decisive role during criminal proceedings ("master of the proceedings" – *dominus litis*). Therefore, if the prosecutor, in the preliminary proceedings, has concerns that securing the injured party's claim is necessary to protect the injured party's interests even without a motion (particularly where there is a risk of delay), they may proceed to secure the claim even without a motion. The injured party must be notified of the securing of their claim, with

---

Constitutional Court of the Slovak Republic, in its resolution in the case No. II. ÚS 31/04 of 17 December 2004, ruled that the concept of property encompasses things, rights and claims.

⁸ See, for example, PÚRY, F. – RICHTER, M. Problematické aspekty rozhodování o náhradě škody v tzv. adhezním řízení [Problematic Aspects of Deciding on Compensation for Damage in So-Called Adhesion Proceedings]. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2023, Vol. LXIX, No. 3, p. 62 et seq.

⁹ Similarly, ŠANTA, J. Zaistenie nároku poškodeného v prípravnom konaní podľa § 50 Trestného poriadku [Securing the Victim's Claim in Pre-Trial Proceedings Under Section 50 of the Code of Criminal Procedure]. In: ZÁHORA, J. (ed.). *Prípravné konanie – možnosti a perspektívy* [Pre-Trial Proceedings – Possibilities and Prospects]. Prague: Leges, 2016, p. 207.

¹⁰ BALOGH, T. in: STRÉMY, T. – ŠAMKO, P. – KURILOVSKÁ, L. et al. *Trestný poriadok: praktický komentár* [Code of Criminal Procedure: Practical Commentary]. Prague: Wolters Kluwer ČR, 2024, p. 146.

an indication of the reasons for which the securing may be revoked [Section 50(6) of the Code of Criminal Procedure].

The assets subject to securing are defined in Section 50(1) of the Code of Criminal Procedure. A claim may be secured up to the probable amount of damage against the accused's property, including their property rights in legal entities in which they have a financial interest, property rights of related legal entities where the offence was committed on their behalf or for their benefit, and other property rights of the accused. Despite this relatively broad scope, only claims capable of being asserted within criminal proceedings may be secured, as the purpose of the measure is to ensure their future satisfaction. Accordingly, property exempt from enforcement under civil law, as well as protected claims such as wages, maintenance, and social security benefits, are excluded from securing. Further details are governed by the Enforcement Code.

In addition, the Code of Criminal Procedure regulates the procedural aspects of the revocation or restriction of the securing of the injured party's claim. During the proceedings, the accused may, at regular intervals, seek revocation or restriction of the securing pursuant to Section 95(8) of the Code of Criminal Procedure. Furthermore, the competent authorities are under an *ex officio* obligation to review whether the grounds for securing the claim have ceased to exist [Section 51(1)(a) of the Code of Criminal Procedure] or whether the scope of the securing requires restriction.¹¹ The grounds for revoking the securing of a claim are set out in Section 51 of the Code of Criminal Procedure. The securing shall be revoked if: (i) the grounds for it have ceased to exist; (ii) the criminal proceedings have been lawfully discontinued or have resulted in a final acquittal; or (iii) two months have elapsed from the date on which the judgment of conviction became final, or from the date on which the decision referring the case to another authority became final. With regard to the restriction of the securing of assets, it cannot be excluded that, as the proceedings progress and evidence is taken, the scope of the securing as originally determined may prove excessive. At the same time, however, the grounds for securing the claim may continue to exist in a more limited, factually substantiated form. In such circumstances, the securing must be appropriately restricted. Finally, where it is established that the securing has affected property belonging to a person other than the accused, or to a legal entity connected to the accused within the meaning of Section 50(1) of the Code of Criminal Procedure, such property must be released from securing to the relevant extent.

3. LEGAL COMPARATION WITH CHOSEN COUNTRIES

The institution of securing the injured party's claim for compensation for damage constitutes a relatively widespread procedural mechanism not only within the Central European legal space. Notwithstanding the conceptual framework of criminal proceedings, in which the injured party does not occupy a particularly prominent

---

¹¹ See the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic in the case No. III. ÚS 662/2023 of 21 December 2023.

position with regard to questions of guilt, the injured party is nevertheless vested with an effective legal instrument ensuring that their claim for damages will ultimately be satisfied, as such claim may already be secured during the pre-trial phase of criminal proceedings. Such a legal framework is undoubtedly to be welcomed, as it contributes to achieving the purpose of criminal proceedings, within which the injured party also participates as a procedural subject.

For the purposes of this contribution, it is essential to compare the Slovak legal framework with selected legal systems of neighbouring states.

The Czech legal regulation, contained in Act No. 141/1961 Sb., the Code of Criminal Procedure¹² (hereinafter also referred to as the “Czech Code of Criminal Procedure”), likewise provides for the securing of the injured party’s claim for damages in Sections 47 et seq.

The Czech legislation adopts a broader approach to the securing of the injured party’s claim, extending not only to compensation for damage but expressly also to non-pecuniary harm and unjust enrichment. Moreover, the Czech procedural code explicitly addresses the principle of proportionality by providing that a claim may be secured only up to the probable amount of the damage, non-pecuniary harm, or unjust enrichment. In comparison with the Slovak legal framework, this approach may be assessed in a distinctly positive manner.

A further difference lies in the scope of assets that may be subject to securing. While Slovak law allows for securing not only of the accused’s property but also of the property of third parties, the Czech legal framework permits securing only with respect to the property of the accused.

Similarly to Slovak law, the decision to secure a claim may be taken by a court or, in pre-trial proceedings, by a public prosecutor, including *ex officio* where the protection of the injured party so requires and there is a risk of delay.

It may be positively assessed that Czech criminal procedural law provides the accused with the possibility to seek the revocation of the securing measure if the accused, or a third party acting with their consent, deposits with the court a sum corresponding to the probable amount of the damage, non-pecuniary harm, or unjust enrichment. It should be noted that Slovak law does not explicitly provide for such a mechanism, which may be regarded as a shortcoming. Nevertheless, it cannot be excluded in practice that, upon a motion by the accused, the prosecutor may revoke the securing in relation to a certain part of the property while simultaneously securing other assets so as to ensure that the injured party’s claim remains adequately protected.

The Czech legal framework, similarly, to the Slovak one, also regulates the possibilities for seeking revocation of the securing measure and provides for a system of remedies in this area, albeit with certain differences. Overall, the Czech regulation appears more elaborate, detailed, and precise.

The possibility of securing the injured party’s claim for damages is also provided for under the Polish Code of Criminal Procedure (Kodeks postępowania karnego),¹³

---

¹² Act No. 141/1961 Sb., Code of Criminal Procedure, as amended.

¹³ Act of 6 June 1997, Code of Criminal Procedure, as amended.

specifically in Articles 291 et seq. within the chapter “Property Security Measures” (hereinafter also referred to as the “Polish Code of Criminal Procedure”). However, Polish law does not contain a specific provision exclusively dedicated to securing the injured party’s claim for damages. Instead, the regulation of securing measures applies more broadly, not only to compensation for damage but also to other pecuniary sanctions, such as fines or forfeiture of property, where there is a justified concern that, without such securing, the enforcement of the decision would be impossible or significantly impeded. A decision on securing may be taken by a court or, in pre-trial proceedings, by a prosecutor, including *ex officio* and without a motion by the injured party.

In terms of the scope of assets subject to securing, the Polish regulation is closer to the Slovak model than to the Czech one, as it allows for the securing not only of the accused’s property but also of property belonging to third parties. Polish law, similar to Slovak and Czech law, also regulates the possibilities for seeking revocation of securing measures and provides for a system of remedies, albeit with certain differences. A notable feature is the possibility of imposing compulsory administration over an undertaking forming part of the secured property, such administration being carried out by an administrator authorised to conduct restructuring proceedings.

A comparison of Slovak and Polish law suggests that, although Slovak legislation contains specific provisions on securing the injured party’s claim for damages, it does not appear to be more sophisticated or effective.

The Hungarian Code of Criminal Procedure¹⁴ (Act XC of 2017) also provides for mechanisms aimed at securing the injured party’s claim; however, these are not conceived as a distinct and explicit institution, as is the case in Slovak and Czech law. Rather, similar to the Polish approach, they are subsumed under general security measures, pursuant to which the property of the accused may be secured for the purposes of the future enforcement of a decision on damages.¹⁵ A decision on securing may be taken by a court or, in pre-trial proceedings, by a public prosecutor, including *ex officio* and without a motion by the injured party.

A comparative analysis of the selected legal frameworks of four Central European states leads to the conclusion that not all legal systems recognise the securing of the injured party’s claim as a distinct procedural institution. Slovak and Czech law, through their specific systematic structuring, emphasise the importance of this mechanism. By contrast, Polish and Hungarian criminal procedural law incorporate the securing of the injured party’s claim within broader categories of security measures, such as those aimed at enforcing pecuniary penalties or protective measures, without the need for a separate legal framework.

Not all legal systems permit the securing of property belonging not only to the accused but also to third parties.

A distinctive feature of Czech law is the possibility of seeking the revocation of securing in relation to specific property by depositing with the court a sum

---

¹⁴ Act XC of 2017, Code of Criminal Procedure, as amended.

¹⁵ NAGY, A. Civil Claim in Hungary. In: ROMŽA – ŠTRKOLEC – VINEROVÁ (eds.), *c. d.*, pp. 594–602.

corresponding to the anticipated amount of the claim for damages. Czech law also provides for a broader scope of securing, explicitly encompassing not only compensation for damage and non-pecuniary harm but also unjust enrichment. Particular appreciation should be given to the explicit incorporation of the principle of proportionality into the statutory text, which is absent from Slovak legislation and will be addressed in subsequent parts of this article. By applying the comparative method, it may be concluded that, among the legal frameworks examined, the Czech regulation appears to be the most effective.

4. GENERAL ISSUES REGARDING THE CONCEPT OF PROPORTIONALITY

The proportionality test is now routinely applied to ensure a fair balance between competing interests in cases involving interference with fundamental rights and freedoms. In general, the requirement of proportionality functions as a safeguard ensuring that public authorities protect fundamental rights to the greatest extent possible, even where their restriction is necessary in the public interest or arises from a conflict with another fundamental right.¹⁶ In the post-November period of legal development, the aforementioned principle began to be gradually applied in the case law of constitutional courts in the states of Central and Eastern Europe, including the Slovak Republic. This development forms part of the broader requirement of constitutionality, the safeguarding of which, consistent with the principle of subsidiarity in constitutional adjudication cannot rest solely with the Constitutional Court of the Slovak Republic. As the Constitutional Court of the Slovak Republic has repeatedly emphasised, it is the ordinary courts and other public authorities that, within the scope of their respective competences, fulfil the role not only of guardians of legality but also of primary guardians of constitutionality.¹⁷ For the foregoing reasons, it is imperative that the requirement of proportionality in the context of interferences with fundamental rights be correctly and, indeed, primarily applied by law enforcement

---

¹⁶ ONDŘEJEK, P. *Proporcionalita v ústavním právu České republiky – doktrinární zkoumání a judikatorní vývoj* [Proportionality in the Constitutional Law of the Czech Republic – A Doctrinal Examination and Development of Case Law]. In: TÓTHOVÁ, M. – ŠOLTYS, D. (eds.). *Právo a ideál dobra a spravedlivosti: pocta Pavlovi Holländerovi k 70. narozeninám: zborník vedeckých prác* [Law and the Ideal of Goodness and Justice: A Tribute to Pavel Holländer on His 70th Birthday: Collection of Academic Papers]. Košice: Pavol Jozef Šafárik University in Košice, ŠafárikPress Publishing House, 2023, pp. 151–152.

¹⁷ For example, the decisions of the Constitutional Court of the Slovak Republic in the case No. IV. ÚS 40/2020 of 4 February 2020; case No. IV. ÚS 489/2020 of 13 October 2020; and case No. II. ÚS 391/2024 of 3 September 2024. The Constitutional Court of the Slovak Republic noted, even at an early stage of its activity, that the relationship between constitutionality and legality is hierarchical. Legality is derived from the principles of constitutionality and must be in accordance with them. Constitutionality thus forms the core of legality (for example, the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic in the case No. II. ÚS 13/01 of 14 February 2001). This legal opinion has since become generally accepted in the case law of the Constitutional Court of the Slovak Republic, and the Constitutional Court of the Slovak Republic consistently adheres to it in its current decision-making (for example, the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic in the case No. IV. ÚS 311/2025 of 23 June 2025).

authorities and the ordinary courts. In a system founded upon the subsidiarity of constitutional adjudication, these bodies bear the primary responsibility for ensuring that any restriction of fundamental rights complies with the criteria of legality, legitimacy, and proportionality, thereby preventing the need for subsequent corrective intervention by constitutional courts.

While the doctrinal discourse on the forms, manifestations, transformations, and modalities of applying the proportionality test has developed extensively over time, a comprehensive engagement with these issues falls beyond the scope of the present article. For the purposes of this analysis, it is therefore sufficient to proceed from the established understanding of the proportionality test as a structured methodological tool for assessing the permissibility of interferences with fundamental rights.¹⁸ The Constitutional Court of the Slovak Republic proceeds, in principle, from the assumption that an interference with constitutional rights and freedoms is permissible if the restriction has been established in accordance with the Constitution of the Slovak Republic by law, or on the basis of a law.¹⁹ This concerns the requirement of a constitutional or statutory basis for an interference measure, which methodologically precedes the proportionality test and whose fulfilment does not, as a rule, give rise to significant difficulties in practice. However, beyond the requirement of legality, it is also necessary to assess whether the restriction of fundamental rights satisfies the requirement of proportionality. For this purpose, the proportionality test in the broader sense is applied, comprising several sequential steps. According to the case law of the Supreme Court of the Slovak Republic, this assessment requires an examination of the relationships between various elements associated with rationality and justice. As a legal principle, proportionality thus constitutes a structured analytical framework composed of a series of sequentially posed questions, designed to determine whether a legal measure interferes with fundamental rights and freedoms to an extent exceeding what is necessary.²⁰

The proportionality test operates as a structured three-step analysis comprising suitability, necessity, and proportionality in the strict sense, as developed in constitutional doctrine and case law. Suitability (*Geeignetheit*) requires a rational connection between the measure and the objective pursued. Necessity (*Erforderlichkeit*) examines whether the objective can be achieved by less intrusive means. Proportionality in the strict sense (*Angemessenheit*) finally assesses whether the interference imposes a disproportionate burden on the affected individual. Proper application of all three steps is indispensable, as any deficiency at a single stage renders the interference constitutionally unjustifiable.²¹

---

¹⁸ These issues have been addressed in a relatively recent and very detailed manner by T. Ľalík in ĽALÍK, T. *Obmedzovanie ľudských práv a test proporcionality: teória a prax* [Restrictions on Human Rights and the Proportionality Test: Theory and Practice]. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023.

¹⁹ See Article 13(1) and (2) of the Constitution of the Slovak Republic and the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic in the case No. IV. ÚS 221/2023 of 15 May 2024.

²⁰ Decision of the Supreme Court of the Slovak Republic in the case No. 5Cdo/92/2024 of 25 June 2025.

²¹ See the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic in the case No. Pl. ÚS 3/09 of 26 January 2011.

5. SECURING THE INJURED PARTY'S CLAIM IN LIGHT OF THE APPLICATION OF THE PROPORTIONALITY TEST

Having established the relevance of the proportionality test, the first requirement is the existence of a proper legal basis. Under Section 50(2) of the Code of Criminal Procedure, the securing of the injured party's claim must be effected by a decision subject to complaint.

In practice, however, securing has at times been carried out by order, based on the analogous application of provisions governing the seizure of funds under Section 95. This approach is problematic, as Section 95 explicitly provides for securing by order, which is not subject to the same procedural safeguards. Such inconsistency has significant constitutional implications, particularly due to the absence of an effective remedy against an order. Accordingly, any securing carried out by order must be remedied by issuing a proper decision, while the original order must be revoked in order to preserve legal certainty. The decision securing the injured party's claim must explicitly refer to Section 50(1) of the Code of Criminal Procedure, including the relevant subparagraph.

Its issuance is conditional upon several prerequisites: charges must have been brought under Section 206, as securing is not permissible at the stage of proceedings conducted merely "in the matter" under Section 199; the injured party must have duly asserted a claim for damages within the statutory time limit; and the accused must possess assets falling within the legally defined scope of property subject to securing. Furthermore, the decision must comply with Section 50(2) of the Code of Criminal Procedure and precisely identify the secured property; a generic reference to "all property" is insufficient. The description must be clear, specific, and tailored to the nature of the asset (e.g., bank accounts or immovable property). The measure may extend to subsequently acquired assets where justified. The accused must also be instructed on the prohibition of disposal and on their obligations concerning third-party rights. A separate decision imposing a prohibition on disposal is required, particularly in cases of *ex officio* securing under Section 50(4). Such requirements are essential to ensure legal certainty and foreseeability of the interference, without which the measure cannot withstand constitutional scrutiny.

The requirement of proportionality between securing the injured party's claim and protecting the accused's property rights is not explicitly codified in Sections 50–52 of the Code of Criminal Procedure. It is, however, implicitly reflected in several provisions, particularly the limitation to the probable amount of damage, the condition that the nature of the offence justifies the measure, the possibility of *ex officio* securing in cases of urgency, and the obligation to restrict the measure where it proves excessive.

Despite this fragmentary regulation, proportionality must be regarded as an inherent constitutional requirement stemming from the concept of the substantive rule of law. Its absence at the statutory level cannot justify its omission in application. As J. Rangl aptly observes, without balancing or at least taking due account of competing values, the rule of law in its substantive sense cannot be meaningfully realised. It is precisely within

a substantive conception of the rule of law that such values must be balanced, not only in the sphere of law-making but also in the application of the law.²²

In sum, the proportionality test must be applied in the context of securing the injured party's claim. While this measure serves as an effective instrument for the protection of the injured party's rights, it simultaneously constitutes a significant interference with the accused's proprietary sphere. Its application therefore requires a careful balancing of two competing interests: the effective protection of the injured party's claim and the safeguarding of the accused's fundamental rights, in particular the right to property. Failure to strike this balance may result either in insufficient protection of the injured party or in a disproportionate interference with the accused's rights. In both cases, the underlying deficiency lies in the improper application of the principle of proportionality, which may ultimately attain a constitutional dimension, as reflected in the case law of the Constitutional Court of the Slovak Republic. In the practical application of the proportionality test, the first step is the suitability test, which requires assessing whether the interference with the accused's property is capable of securing the injured party's claim. This presupposes at least a preliminary demonstration of damage, supported by factual findings, its provisional quantification, and a causal link to the alleged conduct.

A mere formal assertion of a claim is insufficient; it must be substantiated by relevant evidence (e.g., expert opinions or financial documentation). Otherwise, the measure fails to meet the constitutional requirement of proper reasoning inherent in the suitability test. At the same time, the burden of substantiating the existence and scope of the claim cannot be replaced by presumptions favouring interference with property rights, as this would invert the logic of the proportionality test and undermine its protective function. Where the extent of damage is subsequently revised, the scope of the securing must be limited accordingly in the interest of proportionality.²³

The second step in the proportionality test is to determine *the necessity* of issuing the seizure order. Constitutional guarantees of the right to own property require that any interference with it be not only lawful and appropriate, but also necessary. This requirement is arguably the least clear in the Code of Criminal Procedure *de lege lata* and is explicitly linked only to a relatively vague and narrowly defined provision which allows the prosecutor to secure the injured party's claim in the preparatory proceedings even without a motion, if *there is a risk of delay (ex mora)*. However, the risk of delay does not constitute an explicit condition for securing a claim; accordingly, this factor is not applicable either in court proceedings or in pre-trial proceedings where the securing of the injured party's claim is effected upon a motion. On the other hand, the requirement of necessity as a condition for interference with property rights is implicitly embedded in the fundamental principles of criminal proceedings. These principles

---

²² For further details, see RANGL, J. Test porporcionalita vo vnútroštátnom a nadnárodnom práve [The Proportionality Test in Domestic and Supranational Law]. In: BECKOVÁ, D. – GIERTL, A. (eds.). *Miesto, úloha a význam vnútroštátneho práva pri zabezpečovaní plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva a európskeho práva* [The Place, Role and Significance of Domestic Law in Ensuring the Fulfilment of Obligations Arising from International Law and European Law]. Košice: Pavol Jozef Šafárik University in Košice, 2018, pp. 16–17.

²³ ŠANTA, c. d., p. 206.

permit interference with the rights of individuals most notably the accused's right to property only to the extent necessary to achieve the purpose of the criminal proceedings [Section 2(2) of the Code of Criminal Procedure]. In the present context, this principle constitutes a guiding maxim which, even from a doctrinal perspective, must govern all institutions of criminal procedure, including the mechanism of securing the injured party's claim.²⁴

In the context of the necessity component, it must be noted that, with effect from 1 January 2021,²⁵ the legislature removed the condition for the seizure of property in the form of a reasonable fear that the satisfaction of the injured party's claim would be "*thwarted or impeded*" from Section 50(1) of the Code of Criminal Procedure. The explanatory memorandum justified this amendment rather superficially by stating that, in practice, it is "relatively" difficult to prove that this condition has been met, adding that the condition in question is replaced by the condition that seizure may only be carried out "*if the nature of the offence so requires*". Although the nature of the offence is undoubtedly linked to the proportionality of the interference with the accused's property and, to a certain extent, also limits it, in reality this is a distinct, less informative category, which relates to the offence already committed and not to subsequent, dubious conduct of the accused aimed at obstructing or hindering the satisfaction of any claim by the injured party. A lack of evidence, or the unsatisfactory investigative work of law enforcement authorities regarding the obstruction or hindrance of the satisfaction of a claim cannot be replaced by legislative interventions that lower evidential standards and thus essentially mitigate – or adjust – the requirements imposed on property interventions.

Where intervention is necessary, in the context of the Code of Criminal Procedure effective from 1 January 2021, a fundamental question also arises as to what the primary purpose of an invasive property measure should be in terms of its material necessity, if there is not even the slightest indication of a risk to the satisfaction of the injured party's claim. In practice, situations often arise where the claims of injured parties are secured against the assets of the accused for many years, even though the accused do not transfer or conceal their assets in the slightest (not even before charges are brought).²⁶ At the same time, the accused often participate properly in the proceedings;

---

²⁴ ČOPKO, P. Uplatnenie zásady primeranosti a zdržanlivosti pri úkonoch zaistenia vecí [Application of the Principles of Proportionality and Restraint in the Seizure of Property]. In: ROMŽA – ŠTRKOLEC – VI-NEROVÁ (eds.), *c. d.*, p. 466.

²⁵ Amendment to the Code of Criminal Procedure implemented by Act No. 312/2020 Sb. on the enforcement of decisions on the seizure of property and the administration of seized property and amending and supplementing certain acts.

²⁶ In the opinion of the Constitutional Court of the Slovak Republic, specific circumstances of the case may indicate an attempt to obstruct or hinder the victim's claim, and this may also involve conduct prior to the bringing of charges (the commencement of criminal proceedings). This then undermines any argument by the accused regarding the lack of grounds for securing the claim, which seeks to take into account only their conduct after charges have been brought. See the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic in the case No. III. ÚS 662/2023 of 21 December 2023 (point 17). In other words, the injured party's claim may be secured only after charges have been brought, but the grounds for the procedure in question may also be derived *ex post* from the accused's improper conduct prior to the bringing of charges.

in other words, they do not obstruct the course of the criminal proceedings through obstructive behaviour or any other undesirable conduct. Notwithstanding this, the injured party's claim is frequently secured without a proper proportionality assessment being carried out, particularly in situations where the accused's sufficient solvency is demonstrated (for example, on the basis of their documented financial situation). In such cases, the measure is applied almost automatically, even in the absence of any specific circumstances giving rise to a reasonable concern that the future enforcement of the injured party's claim would be jeopardised – assuming that such a claim will ultimately arise at all. Such an approach must be consistently rejected in the practice of criminal justice authorities. Where the necessity of securing the claim is not demonstrated, the essential precondition for interference is absent, and the resulting measure constitutes an unjustified interference with the fundamental right to property, lacking a sufficient constitutional basis. The validity of this conclusion is further supported by doctrinal developments following 1 January 2021. These developments reflect a well-founded concern that, despite the formal removal of the statutory requirement of a reasonable fear that the satisfaction of the injured party's claim would be thwarted or impeded, this element continues to operate as a *de facto* prerequisite for the lawful application of measures securing the injured party's claim.²⁷ Finally, if the aforementioned element of proportionality (necessity) is to be expressed more generally as “*the risk of delay*” (an indispensable condition for securing the injured party's claim without a motion by the prosecutor in the preparatory proceedings – Section 50(4) of the Code of Criminal Procedure) also be interpreted from 1 January 2021 precisely in the sense of the prosecutor's knowledge of assets drained, being drained, or planned to be drained as a result of criminal proceedings,²⁸ then a certain discriminatory double standard arises: It is, at the very least, questionable why, in preparatory proceedings concerning the *ex officio* securing of an injured party's claim, there must continue to be a risk of the satisfaction of such a claim being thwarted or impeded as a result of the accused's improper conduct, whereas in other cases such a concern need not exist. The proposed construction has no rational basis, particularly in light of the explanatory memorandum to the amendment to the Code of Criminal Procedure No. 312/2020, which justified the categorical removal of the proportionality requirement – in the sense of the risk of the accused frustrating or hindering the satisfaction of the injured party's claim – from Section 50(1) of the Code of Criminal Procedure on the grounds of the burden of proof. There is apparently no reasonable or necessary answer, for example, to the following question: If the injured party's claim is secured in the pre-trial proceedings upon application, is proving the risk of frustration or hindrance to that claim “burdensome in terms of evidence”, but if the securing is carried out by the public prosecutor *ex officio*, is it – a priori – simpler in terms of evidence?

---

²⁷ P. Polák states (2025) that “*the appropriateness of securing a claim for damages comes into consideration when the accused disposes of their property in such a way as to prevent or hinder the satisfaction of the injured party from that property (e.g., by concealing, selling or donating their property, etc.)*” – POLÁK, P. in: IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné I: všeobecná časť* [Criminal Procedure Law I: General Part]. 3rd ed. Bratislava: Wolters Kluwer, 2025, p. 299.

²⁸ BALOGH, c. d., p. 147.

Finally, the third step in balancing the conflicting interests of the injured party and the accused is *proportionality in the narrower sense*. Within this component, it is necessary to assess whether the interference with the accused's fundamental right to own property constitutes a disproportionate burden in relation to the pursuit of the primarily public objective of prosecuting criminal offences. In this context, this is positively linked, in particular, to the effectiveness of the investigative process. Proportionality in the narrower sense takes on particular significance in protracted criminal proceedings, where the justification for the damage and its extent should be strengthened in comparison with the initial stages of the criminal proceedings. One must not forget the fundamental principle of criminal proceedings laid down in Section 2(6) of the Code of Criminal Procedure, according to which cases in which property has been seized must also be dealt with as a matter of priority and expeditiously, without unnecessary delay. Proportionality in the narrower sense may not be met, for example, where the accused's ability to carry out business activities is disproportionately restricted as a result of the prolonged seizure of property (often lasting several years). However, this aspect cannot be applied mechanically, but must take into account all the specific details of the case. It is necessary, for example, to consider whether the accused is attempting to frustrate the injured party's claim, or has in some way culpably contributed to the prolongation of the criminal proceedings (if so, for what reasons and in what sequence of events), whether the criminal proceedings are factually and legally complex, involving (sophisticated) economic criminal activity, or possibly multiple accused persons, and so on.

Conversely, proportionality in the narrower sense is not linked to the necessity of facts indicating that the property seized for the purpose of securing the injured party's claim must constitute an instrument or proceeds of criminal activity. Such considerations have also arisen in discussions, particularly with defence counsel. Their methodological basis lies primarily in an attempt at a systematic interpretation taking into account the internal links between the provisions of the Code of Criminal Procedure. The requirement that the seized assets constitute a probable instrument or proceeds of criminal activity is, in fact, presupposed in Section 95(1)1 of the Code of Criminal Procedure in connection with the more generally conceived institution of the seizure of funds, on the basis that this provision must also be applied to the seizure of the injured party's claim (the legal principle of analogy contained in Section 50(2) of the Code of Criminal Procedure). However, this approach is incorrect, because although the securing of the injured party's claim may, on a secondary level, also result in, for example, the confiscation of proceeds from criminal activity of an economic nature (as indicated in the introduction to this article), the primary purpose of this institution is to satisfy the injured party's claim arising from damage caused by a criminal offence. Moreover, the damage may be effectively compensated even from funds which, in the specific case, were not even likely proceeds or instruments of the criminal activity that resulted in the damage. The seizure of property without such a direct link to criminal activity will therefore not in itself constitute an unreasonable burden on the accused. From the perspective of legal-theoretical insights into the structure of the legal system, it must be emphasised that the "reasonable" application of certain provisions referred to in

another provision – in this case, the provision of Section 95(1) of the Code of Criminal Procedure cited in Section 50(2) of the Code of Criminal Procedure – cannot mean a mechanical application. Such a literal application would amount to an application that fails to take into account the particularities and specific features of the relevant legal institution (similar factual circumstances) requiring “only” an appropriate application.²⁹ In other words, we are speaking of an analogy *intra legem* foreseen in advance by the legislature, where the word “appropriately” in Section 50(2) of the Code of Criminal Procedure does not mean the derivation of the same, but only certain legal consequences in comparison with the securing of funds under Section 95(1) of the Code of Criminal Procedure.³⁰ The noted disparity (deviation) will lie in the fact that, from the perspective of the consequences of applying the seizure of the injured party’s claim, it will also be possible to seize property where there is no concern that it constitutes the proceeds or an instrument of criminal activity.

6. CONCLUSION

It may be summarised that the securing of the injured party’s claim for compensation for damage caused by a criminal offence constitutes a traditional instrument of criminal procedure, the primary purpose of which is to ensure the effective enforceability of the injured party’s claim, the satisfaction of which might otherwise be frustrated in the course of criminal proceedings, particularly following the bringing of charges against a specific person. Within the framework of contemporary criminal policy in democratic states governed by the rule of law, this measure significantly strengthens the position of the victim while also contributing to the mitigation of the harmful consequences of criminal activity, especially in cases of economic and financial crime.

On the other hand, it cannot be overlooked that securing the injured party’s claim involves an interference with the accused’s fundamental right to own property, which may also have knock-on effects on other fundamental rights, such as the fundamental right to use the seized property for business purposes. Therefore, the application of the proposed institution must be subject to strict constitutional criteria, specifically objectified in terms of legality and proportionality. The key tool for balancing conflicting interests is the principle of proportionality, which is traditionally applied in three steps: through tests of suitability, necessity, and proportionality in the strict sense. Law enforcement authorities and courts are obliged to examine not only the likelihood of the existence

²⁹ TOMAŠ, L. Zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku optikou rozhodovacej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky [Enforcement of the Penalty of Forfeiture of Property Through the Lens of the Case Law of the Constitutional Court of the Slovak Republic]. In: ROMŽA – ŠTRKOLEC – VINEROVÁ (eds.), *c. d.*, p. 578.

³⁰ For a general overview, see ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, K. K dotváření práva cestou analogie aneb jak zvýšit legitimitu a prosystémovost analogické argumentace v právu [On the Development of Law Through Analogy, or How to Enhance the Legitimacy and Pro-Systemic Nature of Analogical Reasoning in Law]. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2021, Vol. LXVII, No. 1, pp. 39–40; and HARVÁNEK, J. in: HARVÁNEK, J. et al. *Teorie práva* [Theory of Law]. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, pp. 297 and 299.

(occurrence) and extent of the damage, but also the genuine need for intervention in the accused's property rights, including the question of whether the objective pursued cannot be achieved by other means.

Legislative and enforcement practice reveals a number of problematic aspects, in particular the insufficient reasoning behind seizure decisions, the choice of inappropriate decision-making procedures resulting in the risk that the seizure cannot be reviewed within the criminal justice system, a formalistic approach to assessing the conditions for seizure, and a weakening of the requirement to demonstrate the risk of frustration or hindrance to the satisfaction of a claim. There is no doubt that, although a decision on the seizure of property rejecting the accused's complaint need not take into account every single detail of their argument, it must, in line with the first-instance seizure order, justify the proposed protective measure sufficiently convincingly.³¹ The issue of the scope and duration of the seizure also requires particular attention, as a long-term and disproportionately broad seizure may constitute a disproportionate burden, for example in relation to the accused's business operations. This may result in significant economic damage or even the complete economic ruin of the business entity. In this context, it is therefore essential to emphasise that proportionality must be examined not only when ordering the seizure, but also throughout its subsequent course, including the possibility of its restriction or revocation.

It may be concluded that the securing of the injured party's claim is not only a lawful but also a legitimate and, in many cases, highly effective instrument of criminal proceedings. Its effectiveness and constitutional conformity, however, depend on a careful and individualised assessment of the specific circumstances of each case. Only through the consistent application of the principle of proportionality and a sensitive balancing of the rights of the injured party and the accused can this instrument fulfil its function without giving rise to unjustified interference with fundamental rights, thereby contributing to the realisation of the requirements inherent in a substantive rule of law.

JUDr. Lukáš Michal'ov, PhD. et PhD.
Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law
lukas.michalov@upjs.sk
ORCID: 0000-0001-9187-6750

---

³¹ See, for example, the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic, in the case No. III. ÚS 662/2023 of 21 December 2023 (in particular paragraph 16).

CONFISCATION OF UNEXPLAINED WEALTH IN EU CONTEXT – CONCEPTUAL CONSIDERATIONS

JAN PROVAZNÍK*

Abstract: This article examines the concept of confiscation of unexplained wealth (CUW) as introduced into EU law by Art. 16 of Directive (EU) 2024/1260 on asset recovery and confiscation. CUW enables the confiscation of assets suspected of deriving from organised crime without any prior criminal conviction, representing a significant departure from the conviction-based paradigm dominant in continental legal systems. The article first maps the necessary theoretical background, legal texts and case-law. After that, it analyses the relevant case-law, mapping the permissible boundaries of CUW under EU primary law and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The subsequent critical analysis evaluates the principal objections to CUW – including its selectivity relative to other domains of criminal law – and engages with the pragmatic arguments advanced in its defence. The article concludes that, while the transposition of Art. 16 is legally obligatory and consistent with existing supranational case-law, the preferable conceptual solution would be to frame CUW explicitly as a civil law instrument and develops theoretical grounding for this position alongside proposals for addressing the pragmatic obstacles to such an approach.

Keywords: confiscation of unexplained wealth; non-conviction-based confiscation; asset recovery; Directive 2024/1260; presumption of innocence; organised crime; *in rem* proceedings; EU criminal law

DOI: 10.14712/23366478.2026.104

1. INTRODUCTION

By 23 November 2026, Member States of the European Union (MS) must transpose the newest addition to the European Union's (EU) legal portfolio in the fight against proceeds of crime and, in the broader context, money laundering,¹ the Directive

* JUDr. Jan Provazník, Ph.D., LL.M., is assistant professor at the Department of Criminal Law, Faculty of Law, Masaryk University (Brno) and director of Department of Review Proceedings at the Supreme Public Prosecutor's Office (Czech Republic). The thoughts and proposition made in this article are solely the author's and under no circumstances may they be attributed to the aforementioned institutions as their official opinions.

¹ The connection between unexplained wealth and money laundering is quite ostensible. See, e.g., PRASE-TYO, W. The Nominee Scheme Through the Lens of Neutral Self-Mentality and Unexplained Wealth. *Journal Studi Akuntansi dan Keuangan* [Journal of Accounting and Finance Studies]. 2025, Vol. 8, No. 3, p. 313.

(EU) 2024/1260 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on asset recovery and confiscation. Its Art. 16² represents a significant legal novelty for many MS. It obliges MS to introduce a legal avenue for confiscation of unexplained wealth (CUW) which targets assets that are not proven, but merely suspected to be linked to organized crime, even though no criminal conviction whatsoever has been reached in relation to such conduct. While this sort of legal instrument is quite common in the states of common law legal culture, it stands in direct contradiction to the basic principles of criminal law (both substantive and procedural) of many states of the civil (continental) one.

This paper analyses and critically discusses CUW. It provides an overview of the theoretical background, including the historical development and requirements of the case-law of the Court of Justice of the European Union (together with its predecessor the European Court of Justice, CJEU) and of the European Court of Human Rights (ECtHR), followed by criticism of and arguments in defence of this instrument, with a recommendation for the future.

2. THEORETICAL BACKGROUND

Traditionally, criminal law allows confiscation of proceeds of crime or its substitutive assets through criminal sanctions. This approach is followed by most, if not all, states around the globe. In some jurisdictions, additional options that extend the applicability of confiscation of crime-related assets exist alongside these, relaxing the required nexus of the assets to the crime or lowering the burden of proof necessary to establish the link to an individually specified crime. Typically, the following categories of such measures may be distinguished:

-
- ² 1. Member States shall take the necessary measures to enable, where, in accordance with national law, the confiscation measures of Articles 12 to 15 may not be applied, the confiscation of property identified in the context of an investigation in relation to a criminal offence, provided that a national court is satisfied that the identified property is derived from criminal conduct committed within the framework of a criminal organisation and that conduct is liable to give rise, directly or indirectly, to substantial economic benefit.
  2. When determining whether the property referred to in paragraph 1 should be confiscated, account shall be taken of all the circumstances of the case, including the available evidence and specific facts, which may include:
    - (a) that the value of the property is substantially disproportionate to the lawful income of the affected person;
    - (b) that there is no plausible licit source of the property;
    - (c) that the affected person is connected to people linked to a criminal organisation.
  3. Paragraph 1 shall not prejudice the rights of bona fide third parties.
  4. For the purposes of this Article, the notion of *criminal offence* shall include offences referred to in Article 2(1) to (3), where such offences are punishable by deprivation of liberty of a maximum of at least four years.
  5. Member States may provide that the confiscation of unexplained wealth in accordance with this Article shall be pursued only where the property to be confiscated has been previously frozen in the context of an investigation in relation to a criminal offence committed within the framework of a criminal organisation.

1. Conviction-based confiscation following final criminal convictions;
2. Confiscation of assets transferred to a third party in effort to thwart the conviction – based confiscation;
3. Extended confiscation based on criminal convictions but covering additional assets not necessarily immediately linked to the convicted crime;
4. Non-conviction-based confiscation within criminal proceedings where conviction is impossible due to procedural obstacles (death, illness, flight of suspect).

This is the logic underlying most EU-law predecessors of the CUW provided for in Art. 16, and it is also the logic of Arts. 12–15 of Directive 2024/1260.³ However, Art. 16 constitutes an altogether different novelty.

HISTORY OF CUW

CUW has a rich tradition in common law jurisdictions. Its origins are commonly traced back to the United States of America of the 1970s, where similar confiscation measures unrelated to conviction for a particular crime were introduced in the fight against narco-mafias and other distinctive forms of organised crime, given that the classical criminal procedural burden of proof of “*beyond reasonable doubt*” was very often impossible or at least very complicated to reach to confiscate the assets originating in organized crime directly in criminal proceedings.⁴ From there, it gradually spread to other common law jurisdictions. In 2016 this instrument was still called *relatively new* in the Australian context,⁵ which is considered the first jurisdiction to introduce the most typical form of CUW in common law countries – the unexplained wealth order – doing so in the state of Western Australia in 2000.⁶ Ireland had established a similar measure one year earlier.⁷ In the United Kingdom, whose unexplained wealth order is probably the most extensively discussed in academic literature, such an order was introduced with effect from 2018.⁸

The defining characteristic of CUW in the common law milieu is that it is regarded as a purely civil instrument,⁹ or at least as something outside of the rigorous confines of

³ DORNBIERER, A. *Targeting Unexplained Wealth: Implications of the EU's 2024 Directive on Asset Recovery*. Policy Brief 14. International Centre for Asset Recovery, 2025, p. 2.

⁴ KOLAROV, T. Challenges in Settling Non Conviction Based Civil Confiscation of Unexplained Wealth. *Journal of Money Laundering Control*. 2021, Vol. 24, No. 3, p. 484.

⁵ SMITH, M. – SMITH, R. G. Procedural Impediments to Effective Unexplained Wealth Legislation in Australia. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*. 2016, No. 523, p. 1.

⁶ MOISEIENKO, A. The Limitations of Unexplained Wealth Orders. *Criminal Law Review*. 2022, No. 3, p. 243.

⁷ MCINTYRE, J. L. – ASLETT, D. – BUITENDAG, N. *Journal of Money Laundering Control*. 2023, Vol. 26, No. 7, p. 87.

⁸ CLANCY, Á. *Unexplained Wealth Orders and the UK's Anti-Corruption Regime*. Oxford: Oxford University Press, 2025, p. 97.

⁹ See, e.g., THOMAS, J. D. Unexplained Wealth Orders in the Criminal Finances Bill: A Suitable Measure to Tackle Unaccountable Wealth in the UK? *Journal of Financial Crime*. 2017, Vol. 24, No. 2, p. 178.

criminal law.¹⁰ The burden of proof is civil,¹¹ thus much lower, the nature of this measure is deemed to be not punitive, but rather reparatory, deterrent, and preventive,¹² the proceedings are supposed to be aimed *in rem*, not *in personam*.¹³ Another characteristic trait of CUW measures is that no specific link to the criminal origin of the assets needs to be proven,¹⁴ though this element varies – Art. 16, for example, has not abandoned the requirement of a connection between the asset and criminal conduct. The details naturally differ, and the nature of this instrument may be hybrid on the civil/criminal spectrum. For example, in some jurisdictions, CUW proceedings are civil, but the addressee risks criminal liability for giving false or misleading statements, and even failure to comply with the court's order to explain the origin of the wealth may constitute the criminal offence of contempt of court.¹⁵

In the EU context, the evolution of the legal basis for CUW can be traced from Council Framework Decision 2005/212/JHA of 24 February 2005, on Confiscation of Crime – Related Proceeds, Instrumentalities and Property (FD 2005/212) on to the recent Directive 2024/1260. This historical development reveals a significant transformation of both the CJEU's and the EU legislature's approach to competence for the confiscation of unexplained wealth. The original FD 2005/212 worked with the wording “*confiscation of crime-related proceeds, instrumentalities and property*”, without explicitly defining the corresponding applicable procedural framework, thereby generating the interpretative challenges addressed in case *AGRO IN 2001* (see below). FD 2005/212 made no explicit provision for confiscation of unexplained wealth, leaving such measures to Member State discretion.

The next step was Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union. Its language in Art. 1 tied its scope to confiscation of property “*in criminal matters*”, while Art. 2 stated that the Directive was without prejudice to the procedures that Member States may use to this end. One of the most important novelties that the Directive 2014/42 introduced was the concept of extended confiscation (Art. 5). Its logic lies in allowing MS, once a person has been finally convicted of certain non-trivial offences, to – under certain conditions – confiscate that person's property of suspected criminal origin, even where MS law enforcement agencies failed to secure a conviction for the suspected source criminal activity.

---

¹⁰ See, e.g., CAMPBELL, L. – CLANCY, Á. The Principled and Practical Limits to Unexplained Wealth Orders. *University of Western Australia Law Review*. 2024, Vol. 52, No. 1, p. 35.

¹¹ See, e.g., BOGGESS, K. – ZAGARIS, B. Money Laundering, Bank Secrecy, and Transparency. *International Enforcement Law Reporter*. 2024, Vol. 40, No. 4, p. 149.

¹² See, e.g., RAOF, N. A. – AIMAN SULAIMAN, N. M. Show Me the Money! Unexplained Wealth and Civil Forfeiture in Malaysia. *IIUM Law Journal*. 2023, Vol. 31, No. 2, p. 136.

¹³ See, e.g., SALWA, A. M. The Future of Asset Confiscation in Indonesia Through the Unexplained Wealth Order (UWO): A Comparative Study with the United Kingdom. *Jurist Diction*. 2026, Vol. 9, No. 1, p. 11.

¹⁴ MCINTYRE – ASLETT – BUITENDIAG, c. d., p. 87.

¹⁵ See in the English context, e.g., LOVEJOY, M. Unexplained Wealth Orders and the Right Not to Self-Incriminate [Pre-Print Chapter for Book]. *Analysing Organised Crime, Financial Crime and Criminal Justice: Theoretical Concepts and Challenges* [online]. Routledge Spring, 2021, p. 3 [cit. 2026-04-10]. Available at: https://osf.io/preprints/lawarxiv/mbtdr_v1.

A huge leap forward was represented by Regulation (EU) 2018/1805 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018, on the mutual recognition of freezing orders and confiscation orders, whose Art. 1 introduced the phrase freezing orders and confiscation orders issued “*within the frameworks of proceedings in criminal matters*” yet maintained ambiguity as to what constitutes “*criminal matters*” for EU law purposes. Recital 13 clarifies that “*proceedings in criminal matters*” are an autonomous concept of the EU law, and specified that the regulation shall cover: “*all types of freezing orders and confiscation orders issued following proceedings in relation to a criminal offence, not only orders covered by Directive 2014/42/EU*”, including also other types of orders issued without a final conviction. This is supported also by Recital 18, which suggests that: “*essential safeguards for criminal proceedings set out in the Charter should apply to proceedings in criminal matters that are not criminal proceedings but which are covered by this Regulation*”. The CJEU has on several occasions clarified the meaning of this concept, as discussed below. This is a significant milestone, as Regulation 2018/1805 – a tool for international judicial cooperation in criminal matters (IJCCM) – thereby permits non-criminal procedural instruments to be treated as proper IJCCM, with all associated benefits.

So far, the latest state of play has been laid down by Directive 2024/1260. Its Art. 1 maintains the wording “*within the framework of proceedings in criminal matters*”, whose character as an autonomous EU law concept is reaffirmed in Recital 7, which refers to the CJEU’s case-law. Directive 2024/1260 is based on Arts. 82(2), 83(1) and (2), and 87(2) of the Treaty on Functioning of the European Union (TFEU), providing multiple sources of competence: Art. 83(1) TFEU addresses confiscation related to certain categories of crimes, including organized crime, terrorism, trafficking, money laundering, and corruption – precisely the types of offences typically associated with unexplained wealth accumulation.

Of course, this measure must satisfy certain standards. The relevant one is that, as already noted, such a measure must occur “*within the framework of proceedings in criminal matters*”. While the exact scope of this term remains uncertain, it is undisputable within the confines of Art. 16 that it requires connection to “*criminal conduct committed within the framework of a criminal organisation*”, must involve conduct “*liable to give rise, directly or indirectly, to substantial economic benefit*” and the confiscation decision has to be issued upon the *court’s satisfaction* that the identified property is derived from criminal conduct.

CJEU’S CASE-LAW

Probably the most significant decision of the CJEU regarding CUW is the famed *AGRO IN 2001* case,¹⁶ which interpreted the Directive 2014/42 regarding the scope of EU’s competence in legal instruments against unexplained wealth. In that case, the CJEU assessed the nature of the Bulgarian domestic legal regulation of confiscation, which was not conducted in criminal proceedings but was aimed at the confiscation of

¹⁶ Judgment of the CJEU of 19 March 2020, case C-234/18, *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otmamane na nezakonno pridobitoto imushchestvo v. BP and Others*.

assets with no identified legal source of acquisition. The CJEU held that confiscation measures related to offences not listed in EU harmonisation instruments fall outside the scope of Art. 3 of Directive 2014/42,¹⁷ potentially excluding significant categories of unexplained wealth cases from the EU law regime. As the Bulgarian domestic legal regulation was found to be civil or administrative in nature,¹⁸ coexisting with possible criminal proceedings yet independent of them, the CJEU found it likewise outside the scope of FD 2005/212, thereby affording Member States considerable leeway to potentially circumvent EU standards through purely domestic legal classification, while arguably retaining a punitive or deterrent character to at least some degree. It further explicitly permitted the Member States to allow civil law proceedings regime for confiscation which are not subject to the determination of a criminal offence or to a previous conviction.

When contemplating legal avenues for CUW, the question of the presumption of innocence immediately arises. The CJEU has established fundamental principles for protecting the presumption of innocence specifically in the context of confiscation proceedings affecting unexplained wealth, building upon the foundational case *AH and Others*,¹⁹ where it (against the background of plea bargaining) laid down several general principles of the presumption of innocence applicable also in the CUW legal environment. It concluded that Art. 48 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union (Charter) corresponds to Art. 6(2) and (3) of the European Convention on Human Rights (Convention), requiring that “*it is necessary to take account of Article 6(2) and (3) of the ECHR for the purposes of interpreting Article 48 of the Charter, as a minimum threshold of protection*”.²⁰ In relation to the right to property enshrined in Art. 17 of the Charter, the CJEU ruled that limitations on the exercise of this right are permissible where necessary to meet objectives of general interest recognised by the European Union, provided that the principle of proportionality is respected.²¹

The CJEU has further developed these general principles specifically in the context of confiscation. As a very general rule, the CJEU requires that where confiscation proceedings are directed at a third party not involved in the underlying criminal proceedings for the source crime, certain procedural safeguards must be available, such as the opportunity to effectively present that party’s case against the confiscation before a court of law and access to a lawyer.²² The CJEU has also ruled, in the context of attributing a criminal offence of a natural person in a controlling function to a legal person, that even though it is not precluded to penalise a mere objective fact, the entity

---

¹⁷ Ibid., § 47.

¹⁸ Ibid., §§ 60–42.

¹⁹ Judgment of the CJEU of 5 September 2019, case C-377/18, *criminal proceedings against AB and Others*.

²⁰ Ibid., § 41.

²¹ Judgment of the CJEU of 12 December 2024, case C-419/23, *CN v. Nemzeti Földügyi Központ*, § 74.

²² Judgment of the CJEU of 21 October 2021, joined cases C-845/19 and C-863/19, *criminal proceedings against DR and TS*, §§ 79–82. This decision was made against the backdrop of the so-called extended confiscation.

in question cannot be completely deprived of the possibility to contest the underlying conviction of the natural person.²³

It is evident that the CJEU, on the one hand, has delimited private and criminal instruments for confiscation in general – and CUW in particular – with possible repercussions for the applicability of judicial cooperation instruments, while on the other hand it has been quite permissive towards the concept of CUW and its impact on human rights. In conclusion, the CJEU's case-law does not pose a fundamental obstacle to or limitation on CUW, requiring only very basic fair trial guarantees. In its case-law, it has thus far adhered closely to the ECtHR's jurisprudence. It is therefore useful to examine the ECtHR's relevant case-law as well.

ECTHR CASE-LAW

The ECtHR has had numerous opportunities to set out its position on non-conviction-based confiscation of unexplained wealth, establishing fundamental human rights requirements under Arts. 6 and 7 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and, of course, under Art. 1 of Protocol No. 1 to the Convention. Notably, the ECtHR has consistently accepted CUW and its case-law does not impose as stringent requirements on it as one might expect.

One of the most important early insights on this issue may be found in *M. v. Italy*,²⁴ where the ECtHR acknowledged that confiscation following an imposition of a preventive protective measure for demonstrating *mafia life-style* and a confiscation of property of suspected unlawful origin following a trial with flipped burden of proof was not inconsistent with the Convention neither in the Art. of Protocol No. 1 nor under Art. 7 of the Convention. Many subsequent rulings have followed that line. As a notable example, *Phillips v. United Kingdom*²⁵ further expanded the distinction between post-conviction confiscation and true non-conviction-based procedures. In that case, the ECtHR confirmed that Art. 6(2) of the Convention (presumption of innocence) does not apply to post-conviction confiscation proceedings, because such proceedings are analogous to sentencing rather than to the determination of a criminal charge. This early line of case-law was animated by the principle that neither an individual nor a criminal organisation should profit, to the detriment of the community, from property obtained through criminal activity²⁶ and that crime must not pay,²⁷ which the ECtHR has maintained ever since.

As the presumption of innocence does not apply in this context, nothing prevents Member States from creating legal presumptions to the detriment of the convicted person in respect of property deemed to be of criminal origin, or even to the detriment of

---

²³ Judgment of the CJEU of 10 November 2022, case C-203/21, *criminal proceedings against DELTA STROY* 2003, §§ 61–63.

²⁴ Decision of the Commission of 15 March 1991, case *M. v. Italy*, app. No. 12386/86.

²⁵ Judgment of the ECtHR of 5 July 2001, case *Phillips v. United Kingdom*, app. No. 41087/98.

²⁶ See, e.g., judgment of the ECtHR of 22 February 1994, case *Raimondo v. Italy*, app. No. 12954/87, § 30.

²⁷ See, e.g., judgment of the ECtHR of 15 January 2015, case *Veits v. Estonia*, app. No. 12951/11, § 71. It can of course be argued that year 2015 is not that much old to be labelled as demonstrating the *original* line of case-law, but it expresses this thought explicitly while referring to the original case-law.

that person's close relatives such as family members, and to introduce the evidentiary standard of the balance of probabilities in place of beyond reasonable doubt.²⁸ Nevertheless, the ECtHR has established certain minimum crucial safeguards, including the right to a public hearing at which the affected person may adduce documentary and oral evidence, and the effective opportunity to rebut presumptions applied by the state. The reversal of burden of proof in such contexts does not violate Art. 6(1) of the Convention, provided these safeguards are maintained.²⁹

This approach was taken in case of *pure* civil confiscations. *Butler v. United Kingdom*³⁰ is worth mentioning here, as it addressed civil forfeiture proceedings independent of any criminal conviction. The ECtHR clarified that civil forfeiture proceedings are not subject to Art. 6(2) of the Convention when they operate as *in rem* procedures against property rather than determinations of criminal responsibility against individuals, without triggering the presumption of innocence in favour of the defendant. In essence, the ECtHR's approach to this issue may be summarised as follows: 1) it is acceptable under the Convention to have confiscation measures of property linked to serious crime without prior existence of a criminal conviction; 2) the burden of proof may be legitimately shifted to the defendant (respondent); 3) the scope of these measures may include not only direct proceeds of crimes but also other related property; and 4) the defendant (respondent) need not be suspected of direct involvement in the source crime; it suffices that the person holds ownership rights *sine bona fide*.³¹

The fundamental preconditions of any legitimate interference with the right to property enshrined in Art. 1 of Protocol No. 1 must be satisfied. Prevention of crime has consistently been accepted by the ECtHR as a legitimate aim of such non-conviction-based confiscation measures.³² It has also afforded states a wide margin of appreciation in implementing property-oriented measures in combating specific serious forms of crime afflicting their societies at a given time.³³

Another human rights issue raised in relation to the confiscation of unexplained wealth emerges from Art. 7 of the Convention, which enshrines the *nullum crimen sine lege* principle. In this aspect, *G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy*³⁴ represents the most significant development in the ECtHR's case-law regarding non-conviction confiscation. The Grand Chamber established that Art. 7 of the Convention applies to confiscation measures that constitute *penalties* within the autonomous Convention meaning, regardless of their domestic legal classification, abandoning to a certain extent

---

²⁸ See, e.g., judgment of the ECtHR of 12 May 2015, case *Gogitidze and others v. Georgia*, app. No. 36862/05, § 107.

²⁹ See, e.g., session of the ECtHR of 4 April 2001, case *Riela v. Italy*, app. No. 52439/99.

³⁰ Decision of the ECtHR of 27 June 2002, *Butler v. the United Kingdom*, app. No. 41661/98, Reports of Judgments and Decisions 2002-IV, p. 349.

³¹ See, e.g., judgment of the ECtHR of 26 June 2018, case *Telbis and Viziteu v. Romania*, app. No. 47911/15, § 76.

³² See, e.g., decision of the ECtHR of 10 April 2003, case *Yildirim v. Italy*, app. No. 38602/02.

³³ See *Gogitidze and others v. Georgia*, § 108.

³⁴ Judgment of the Grand chamber of the ECtHR of 28 June 2018, case *G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy*, app. Nos. 1828/06 and 19029/11.

its previous strict criminal/civil nature duality.³⁵ When answering the natural question of what constitutes the penalties within the autonomous meaning, the ECtHR applied the Engel criteria, examining 1) domestic legal classification; 2) nature of the offence; and 3) nature and degree of severity of the penalty.³⁶ This means that substantive assessment by the ECtHR prevails over formal classification.

In another vein, as each confiscation of property constitutes *per se* an infringement of the right to property,³⁷ the ECtHR has applied proportionality analysis to confiscation affecting property rights. Confiscation measures must satisfy the three-part test: 1) lawfulness – clear legal basis with adequate accessibility and foreseeability; 2) legitimate aim – public interest including crime prevention and asset recovery; and 3) proportionality – fair balance between individual and community interests. The last criterion is notably flexible, the ECtHR having described it as depending on numerous factors, including the conduct of the owner of the property.³⁸

Despite the general acceptance of CUW, the ECtHR has also held on multiple occasions that the scope of this measure must not be excessively broad or unduly decoupled from specific criminal activity, requiring at least some ascertained link, even if not established by a criminal conviction.³⁹ It has thus found unacceptable legislation that would require defendants to prove the lawfulness of their income over many years without establishing clear criteria for demonstrating such lawfulness and without the state providing a sufficiently substantiated basis for its assumption that the income is linked to illegal activity⁴⁰ or that lacks at least some estimation of the extent of the property potentially acquired through criminal activities.⁴¹

The ECtHR has established minimum procedural requirements for non-conviction confiscation affecting unexplained wealth, including 1) right to effective legal challenge;⁴² 2) access to evidence; 3) access to legal representation; 4) reasonable time limits; and 5) reasonable and proportionate standards for the assessment of unexplained wealth existence itself. Even from this brief overview of the ECtHR's case-law, it can be inferred that its recent jurisprudence signals a shift away from the very broad margin of appreciation afforded to the national legislature and practice, towards enhanced procedural protection in CUW matters, but without prejudice to the possibility of CUW as a measure outside of the scope of the criminal limb of Art. 6 of the Convention.

---

³⁵ *G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy*, § 233.

³⁶ In the confiscation context, see *M. v. Italy*.

³⁷ See *inter alia multa*, decision of the ECtHR of 4 September 2001, case *Rieal and others v. Italy*, app. No. 52439/99.

³⁸ See, e.g., judgment of the ECtHR of 24 October 1986, case *Agosi v. The United Kingdom*, app. No. 9118/80, § 54.

³⁹ See, e.g., judgment of the ECtHR of 26 September 2023, case *Yordanov and others v. Bulgaria*, apps. No. 265/17 and 26473/18, §§ 123–125.

⁴⁰ See, e.g., judgment of the ECtHR of 3 March 2015, case *Dimitrovi v. Bulgaria*, app. No. 12655/09, §§ 47–53.

⁴¹ See, e.g., judgment of the ECtHR of 15 January 2015, case *Rummi v. Estonia*, app. No. 63362/09, § 108.

⁴² See, e.g., judgment of the ECtHR of 10 April 2012, case *Silickiene v. Lithuania*, app. No. 20496/02, § 47.

3. CRITICAL ANALYSIS

CRITICISM

The concept of CUW is susceptible to criticism on many levels, both theoretical and practical, and has indeed attracted more than a generous share of it. The most profound criticism rests on human rights concerns,⁴³ namely that the entire concept operates through a denial of the right to silence and the presumption of innocence⁴⁴ as fundamental principles of criminal procedure⁴⁵ by simply circumventing them. Moiseenko even calls it a “*deliberate concession to human rights that would otherwise arise*”.⁴⁶ This critique is very difficult, if even possible, to rebut. Circumventing the strict procedural guarantees of criminal procedure by abandoning the necessity to establish criminality at the outset⁴⁷ is the very core of the philosophy of CUW. Since its origin, it exists as a direct consequence of the challenges law enforcement faces in executing the ideal of *crime doesn't pay* in everyday life, rendering conviction-based and other traditional instruments toothless not only against the upper echelons of criminal organisations, but also frequently against ordinary ones. The core purpose of CUW is to override the evidentiary standard of criminal procedure – amounting to an acknowledgment that, on the standard playing field of criminal law, organised crime is effectively unbeatable at any meaningful scale.

A further objection concerns the proportionality of CUW.⁴⁸ Its addressees risk losing substantial property not for what they obtained through crime, but for what they cannot document. The competing interest – justifying this burden – is a vague, imprecise, and unproven suspicion of some unspecified link between the assets and some unspecified crime. Most jurisdictions address this concern by requiring certain *de minimis* criteria, on the basis that where property is grossly disproportionate to a person's lawful income beyond a given threshold, it is legitimate to presume its illicit origin.

A different critique holds that CUW exemplifies the ever-growing powers vested in asset-recovery authorities in a self-serving manner.⁴⁹ This objection is among the more easily rebutted. As the operational capacity of criminal organisations expands owing to technological development, globalisation, and related factors, the operational capacity of law enforcement agencies must inevitably keep pace.

---

⁴³ See, e.g., DEWI, D. A. S. et al. Asset Seizure Regulations Against Public Officials with Unexplained Wealth (A Comparative Study of the Philippines and Australia). *Jurnal Pembangunan Hukum Indonesia* [Indonesian Journal of Legal Development]. 2025, Vol. 7, No. 3, p. 383.

⁴⁴ See, e.g. BARTELS, L. Unexplained Wealth Laws in Australia. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*. 2010, No. 395, p. 1; or LOVEJOY, c. d., p. 2.

⁴⁵ Borlini and Rose called them along with right to own property as *especially pertinent human rights* in this context. BORLINI, L. – ROSE, C. The Normative Development of Laws on Asset Preservation and Confiscation: An Examination of Emerging Best Practices. *International Journal of Constitutional Law*. 2024, Vol. 22, No. 2, p. 517.

⁴⁶ MOISEENKO, c. d., p. 230.

⁴⁷ CAMPBELL – CLANCY, c. d., p. 43.

⁴⁸ See, e.g., CLANCY, c. d., p. 110.

⁴⁹ Ibid., p. 87.

However, placed within the broader framework of a slippery slope argument, this objection acquires some relevance. As Clancy aptly pointed out, recent legislative developments in the United Kingdom have moved in the direction of enabling CUW not only in relation to assets of suspected criminal origin but also in relation to assets linked to politically exposed persons.⁵⁰ Such seemingly inconspicuous shifts are naturally a source of scepticism and distrust as to what may follow. It is also worth noting that even the notion of CUW itself represents a linguistic shift – from tying the measure to assets linked to crime (it is not “criminally suspicious wealth”) to the undocumented character of the assets – a point that carries weight, as this shift in some jurisdictions also reflects the legal foundations and preconditions of the instrument.⁵¹

A further, more practical reservation about CUW in practice concerns its international dimension. For example, an overly heavy reliance on convictions for the source crime in third states with questionable human rights standards has been identified as a weakness of the current UK CUW framework.⁵² Moreover, in the EU law context, an objection has been raised to the effect that CUW insufficiently fulfils the international obligation to return the assets to the third countries of origin.⁵³ The handling of criminal assets very frequently occurs in a cross border fashion, typically involving third states with very different approaches to law and society, and this aspect cannot therefore be dismissed as rare or merely academic.

Even the practical outcomes of deploying this measure in real life – ostensibly its most promising advantage and the strongest argument in its favour – have come under fire.⁵⁴ For example, for the first five years since unexplained wealth orders came to effect in the UK, only nine of them were issued, necessitating further legislative amendments to increase their utility.⁵⁵ A frequently noted precondition for CUW’s effectiveness is that authorities must first identify the suspicious property – something that is far from guaranteed.⁵⁶

One of the aspects of CUW most susceptible to serious critique is its selectivity. I readily understand the argument that desperate times call for desperate measures and that, given the extensive capabilities of organised crime members to ensure that they peacefully enjoy the ill-gotten fruits of their criminal activities, we are indeed living in such desperate times and that every potentially effective option deserves to be explored and possibly introduced. However, this proposition is not unique to the fight against

---

⁵⁰ CLANCY, *c. d.*, p. 95.

⁵¹ KOLAROV, *c. d.*, p. 484.

⁵² MUJUZ, J. D. Relying on Foreign Convictions from Non European Economic Area States to Investigate Unexplained Wealth for the Purpose of Combating Money Laundering in the United Kingdom. *European Criminal Law Review*. 2019, Vol. 9, No. 1, p. 125.

⁵³ See, e.g., OCHNIO, A. H. Recent Developments in EU Anti Corruption Strategy: The Missing Element of the Return of Corrupt Assets to “Victim Countries”. *Journal of Money Laundering Control*. 2024, Vol. 27, No. 7, p. 8.

⁵⁴ See, e.g., CLANCY, *c. d.*, p. 112; or BIKELIS, S. Chasing Criminal Wealth: Broken Expectations for the Criminalization of Illicit Enrichment in Lithuania. *Journal of Money Laundering Control*. 2022, Vol. 25, No. 1, p. 96.

⁵⁵ BOGGESS – ZAGARIS, *c. d.*, p. 150.

⁵⁶ PRASETYO, *c. d.*, p. 314.

proceeds of crime or money laundering. There are many examples in many fields of criminality that face very similar problems. High presumed latency, evidentiary difficulties, and the limited reach of conviction-based instruments to prevent reoffending and protect victims – these themes occur throughout criminal law in our recent postmodern, hyper-technologized era. This state of affairs also frequently tests the boundaries of classical criminal law doctrines and sometimes finds them outdated; yet CUW is, to my knowledge, the only instance in which this general process has been so drastic as to directly, openly, and deliberately deny the presumption of innocence on the grounds that it is difficult to overcome.

Consider an analogous situation in domestic violence, where a suspect cannot be prosecuted for lack of evidence. Would we accept special proceedings – not formally criminal – in which behavioural indicators (such as an angry temperament, a fondness for violent sports, films or videogames, or ties to persons already convicted of violent crimes) alone suffice to trigger a procedure requiring the suspect to rebut a presumption of their violent character, under threat of liberty-restricting measures designated as “therapy for un rebutted aggression”? Such proceedings would be inconceivable, as they would undermine the foundational structure of criminal law. Analogous constructions could be devised in relation to other categories of offence where establishing liability is equally problematic (e.g., imposing “non-criminal measures” based on suspicious on-line behaviour to overcome the difficulties of proving cybercrime or mandating “non-criminal” measures in case of alcohol or illicit substances abuse, as this risky behaviour often leads to crime. Once the procedural safeguards of criminal law are set aside, the possibilities for protecting society from perceived threats become limitless – yet such an unbridled protective regime would be incompatible with the rule of law.

In this light, it is clear that the *in rem* nature of CUW plays an important role, as a natural counterargument to the scenario described above is that while such proceedings would address the attributes, character, and history of a *person*, CUW is directed at *assets*. However, the connection⁵⁷ between CUW and the person at whom it is directed – inextricable to at least a significant degree – is striking, even in the context of Art. 16. The conditions under which a court may be satisfied that the property in question derives from criminal conduct within an organised criminal group are all tied to the person, not to the property itself. At this point, I submit that this criticism cannot be easily deflected.

DEFENSE

As valid as the foregoing arguments may be, three things are certain 1) Directive 2024/1260 must be transposed; 2) the existing case-law of the CJEU and the ECtHR is here to stay; and 3) confining the confiscation of proceeds of crime exclusively to full criminal proceedings is unrealistic at the current stage of development of the EU. The technological, societal, and economic challenges to maintaining this strict approach are self-evident. Something must be done differently, if we are not to abandon

---

⁵⁷ See, e.g., *LOVEJOY*, *c. d.*, p. 8.

the EU's ambition of constituting an area of freedom, security, and justice. These observations may appear pragmatic, even defeatist; yet pragmatic necessity has overridden theoretical ideals in criminal law before. E.g., the expansion of corporate criminal liability in EU Member States in last decades followed similar trend.

The drawback of pragmatic arguments is that however strong or even decisive they may be, they need not be convincing on a theoretical and conceptual level. This does not therefore relieve legal scholars of their obligation to reconcile pragmatic requirements with theoretical concepts as far as possible, in order to produce the most meaningful and sustainable outcomes. As mentioned above, Art. 16 departs from its common law inspirations, and is deliberately ambiguous as to the nature of the confiscation; the definition of the subject matter in Art. 1 of Directive 2024/1260, however, as noted above, places it within the "*criminal matters framework*". It remains to be seen whether the CJEU will insist that CUW constitute an integral part of criminal proceedings, or whether it will recognise purely civil or administrative proceedings as falling within this framework, provided there is a necessary connection to prior criminal proceedings from which a suspicion of the criminal origin of the assets arises.

In my opinion, that would actually be a viable way out. CUW as purely civil proceedings would not be altogether inconceivable even within the continental legal tradition. From a very general perspective, it lies at the very heart of civil proceedings that parties must bear both the burden of allegation and the burden of proof in respect of their claims. The situation with CUW is of course different by its nature and objectives, but schematically both contexts share a number of common traits.

In both, the plaintiff claims that the defendant is not the legitimate owner of the property. The plaintiff must base this claim on tangible evidence that at least potentially undermines the defendant's claimed rights. Once the plaintiff succeeds in convincing the court of this, it falls to the defendant to rebut the plaintiff's claims and to assert their rights by producing the necessary records, deeds, contracts, and so forth. If the defendant fails to do so, the case is lost. In civil proceedings, even the most honest and law-abiding citizen, whose property is not under the slightest suspicion of having been obtained through illicit means, may lose a case simply because they are unable to document their claims or entitlements to the property. In civil law, it is also not uncommon for part of the plaintiff's assertion to be supported by a legal presumption, so that the plaintiff need not prove the case in its entirety, but merely raise a reasonable claim (e.g., presumptions in consumer claims, discrimination claims, liability of hazardous enterprises, etc.).

This is where I locate the most fundamental aspect of CUW as an instrument directed primarily *in rem*, not *in personam*. While no one is required to prove their good character and personality before a court of law and accordingly need not take precautionary evidentiary measures to that end, everyone must reasonably expect that they may be required to prove their property rights in court. This legal environment would suit CUW considerably better than criminal proceedings, or still worse, undefined pseudo-criminal proceedings.

It is not a private dispute between two individuals, and the state does not challenge property rights by asserting its own ownership. But if certain property is of criminal origin, it is not even lawfully the property of the defendant. In most cases, under private

law, it still belongs to the victim of the crime, unless the *bona fide* rights of a third party mentioned in Art. 16(3) come into play. Nor is it unfamiliar to civil procedural law that not all civil claims need be brought directly by the person who holds the corresponding rights. In instances where such a person is unable to assert their rights for objective reasons (being a minor, of unsound mind, missing, etc.), a legal guardian or other procedural representative exercises those rights on their behalf. Would it be contrary to the foundations of civil law to presume that, where there is reasonable suspicion that certain property is of criminal origin, there is a victim to whom it belongs and that the agents of the state act as a form of legal guardian on the victim's behalf?

It may be argued that there are indeed many victimless crimes in which this civil concept would not operate effectively (e.g., counterfeiting of currency, bribery, tax evasion), or crimes in which the harm to the victim consists in something other than the seizure of property (e.g., selling drugs or weapons), such that no one holds a direct private-law claim to the property. However, in most instances of them, the property either infringes directly upon the rights of the state itself (counterfeiting, tax evasion profits) or constitutes an illicit enrichment. The concept of state guardianship that I propose would not constitute genuine procedural guardianship in the form of direct representation; it would instead ground CUW on a notion of general, abstract, and derivative guardianship in favour of all individuals or of the state that may have been economically harmed by the source crime, with the aim of restoring the private-law economic equilibrium. It would amount to more of a theoretical grounding that legitimises the conduct of CUW in civil proceedings than an actual procedural role. In some common law jurisdictions, CUW is conceived of as merely a civil debt owed by the defendant to the Commonwealth.⁵⁸

However, as mentioned above, there is yet another pragmatic reason why Directive 2024/1260 intentionally employs the ambiguous phrase “*framework of proceedings in criminal matters*” – the applicability of functioning mechanisms of IJCCM also in CUW. The risk of admitting the civil nature of CUW is threefold: the EU may lack competence to harmonise this specific area; the CJEU may find such regulation in breach of the requirement of Art. 1 of Directive 2024/1260; and third states may refuse to provide IJCCM in response to a request made within openly acknowledged civil proceedings.

The objection of possible lack of competence arises from the blurred legal nature of CUW. Its borderline character between civil and criminal legal instruments has been observed many times.⁵⁹ There is no general competence of the EU to harmonise substantive civil law, as the EU's competence to harmonise instruments of judicial co-operation in civil matters based on Art. 81(2) of the TFEU doesn't cover the creation

---

⁵⁸ GLOVER, J. Trusts at the Intersection of Tax and Criminal Laws: Unpaid Tax, ‘Unexplained Wealth Orders’ and the Proceeds of Crime Act 2002. *Australian Tax Forum*. 2021, Vol. 36, No. 1, p. 37.

⁵⁹ See, e.g., SAKELLARAKI, A. EU Asset Recovery and Confiscation Regime – Quo Vadis? A First Assessment of the Commission's Proposal to Further Harmonise the EU Asset Recovery and Confiscation Laws. A Step in the Right Direction? *New Journal of European Criminal Law*. 2022, Vol. 13, No. 4, p. 495, footnote 90. The Commission itself acknowledged that there is a plurality of approaches to the legal nature CUW among the Member States. See Report from the Commission to the European Parliament and to the Council: Asset Recovery and Confiscation: Ensuring That Crime Does Not Pay, COM(2020) 217 final [online]. Brussels, 2. 6. 2020 [cit. 2026-05-11]. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0217>.

of specific civil delicts such as CUW, as it aims at procedural sphere, most notably to enforcement of civil decisions.⁶⁰ However, the EU has some limited competence to harmonise private law in particular fields based on matter-oriented provisions (e.g., Art. 114 or Art. 169 of the TFEU or secondary EU law regarding specific fields of regulation), although usually with quite strict limitations. E.g., in relation to Art. 114 of the TFEU (its predecessor), any measure adopted on its basis requires a “*genuine object of the improvement of the conditions for the establishment and functioning of the internal market*”,⁶¹ namely, e.g., to prevent distortion of competition⁶² or to secure another value enshrined in the primary treaties, such as public health requirements etc.⁶³

In the sphere of civil delicts (damages, torts) and quasi delicts (unjust enrichment), the CJEU’s case-law has so far dominantly followed the approach of merely assessing whether the national law regulating them is compatible with the EU law.⁶⁴ Despite that, more than once has the CJEU stepped into this domain, e.g., by requiring equal legal consequences for breaching national law and EU law as a part of core principles of EU law (principle of effectiveness, principle of equivalent protection).⁶⁵ Regarding unjust enrichment, which is probably the closest purely private law concept to CUW, the CJEU has consistently acknowledged that unjust enrichment law are consistent with the EU law.⁶⁶ I see a possible legal venue based on the core principles of the EU law also for CUW. The CJEU has on multiple occasions and in different contexts related to the principle that no one may benefit from their own dishonest behaviour.⁶⁷ Creating a unified inner market and enjoyment of the economic freedoms lying at the core of the project of EU must go hand in hand with barring free movement of illicit property and proceeds of crime. Even if the competence actually can’t be found in the existing EU law, it would be worth and more transparent to try and establish it through Art. 352 TFEU, even though it would be a very demanding task.

---

⁶⁰ See, e.g., RODRÍGUEZ PINEAU, E. Article 81 [Judicial Cooperation in Civil Matters]. In: BLANKE, H. J. – MANGIAMELLI, S. (eds.). *Treaty on the Functioning of the European Union – A Commentary*. Cham: Springer, 2021, p. 49.

⁶¹ Judgment of the CJEU of 5 October 2000, case C-367/98, *Federal Republic of Germany v. European Parliament and Council of the European Union*, § 84.

⁶² E.g., judgment of the CJEU of 8 June 2010, case C-58/08, *The Queen v. Secretary of State for Business, Enterprise and Regulatory Reform*, § 32.

⁶³ E.g., judgment of the CJEU of 10 December 2002, case C-491/01, *The Queen v. Secretary of State for Health*, § 61.

⁶⁴ See, e.g., judgment of the CJEU of 15 June 2023, case C-520/21, *Arkadiusz Szcześniak v. Bank M. SA.*, dealing with the legal consequences of annulment of mortgage contract under Polish law.

⁶⁵ See, e.g., famous judgments of the CJEU of 19 November 1991, joint cases C-6/90 and C-9/90, *Franco-vich*; of 5 March 1996, joint cases C-46/93 and C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA v. The Federal Republic of Germany and The Queen v. The Secretary of State for Transport*; or of 8 March 2001, joint cases C-397/98 and C-410/98, *Metallgesellschaft Ltd. and others*.

⁶⁶ See, e.g., judgment of the CJEU of 13 July 2006, *Vincenzo Manfredi v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA and others*, joint cases C-295/04, C-296/04, C-297/04 and C-298/04, § 94.

⁶⁷ See, e.g., *Arkadiusz Szcześniak v. Bank M. SA.*, § 81; judgment of the CJEU of 9 March 1999, *Centros Ltd. V Erhvervs. Og Selskabsstyrelsen*, case C-212/97, § 24; or judgment of 2 March 2010, *Janko Rottmann v. Freistaat Bayern*, C-135/08, § 52.

I believe the risks are worth taking. If a new civil measure is constructed and a strong link is maintained to the narrow, limited definition of suspicion of criminal origin of the property in question – as set out in Art. 16(1) and (4) and Art. 2(1), (2), and (3) of Directive 2024/1260, and not refuted in prior criminal proceedings – as the two key preconditions for initiating civil CUW proceedings, I claim that this would still satisfy the requirement of the *framework of proceedings in criminal matters* to the CJEU’s satisfaction. Even if it is not this case, judicial cooperation in civil matters may be used as a substitute. And if, by any chance, the reason the EU drafted Art. 1 of Directive 2024/1260 in this manner was a concern that a purely civil nature would hamper IJCCM, I am convinced that this problem would likewise be solvable by appropriate tools far more respectful of the fundamental principles of criminal law.

The dangers and negative consequences of criminal assets and their unrestrained use by criminals are so widely shared among states internationally that most of them would surely be interested in a treaty which would allow for civil (or also criminal in one package) measures of cooperation as well. Of course, there are states that benefit from harbouring such assets and their holders, who wouldn’t be interested in participating. However, these states cannot be compelled to accept the characterisation of CUW based on Art. 16 *within framework of proceedings in criminal matters* for the purposes of IJCCM already under the current arrangements if they choose not to, and their position is currently stronger as this characterisation is problematic, in comparison to a scenario in which they would have to openly state that they don’t want to engage in a project of international cooperation in civil CUW measures.

4. CONCLUSION

This paper has examined the conceptual problems of CUW as mandated for all MS by Art. 16. It situated CUW within its theoretical, historical, and case-law context and subjected it to critical analysis – both drawing on existing academic discourse and casting certain aspects in a new light, particularly the selectivity of an that denies the presumption of innocence with respect to the economic dimension of crime, while the same rationale would be unacceptable in other spheres of criminality. The paper concludes that a preferable approach to CUW would be to openly subject it to the civil law framework and offers argumentation in support of this position. It also identifies the pragmatic reasons for which the EU framed CUW under Art. 16 within “proceedings in criminal matters”, addresses those reasons, and offers solutions that do not undermine the conclusion that, all things considered, the civil procedure route is the optimal approach.

JUDr. Jan Provazník, Ph.D., LL.M.
Masaryk University, Faculty of Law
Jan.Provaznik@law.muni.cz
ORCID: 0000-0002-2253-8958

DIVERSION IN CRIMINAL PROCEEDINGS AGAINST LEGAL PERSONS IN THE CZECH REPUBLIC AS AN ALTERNATIVE TO PUNISHMENT? POTENTIAL AND RISKS OF NON-TRIAL RESOLUTIONS

KATARÍNA TEJNSKÁ

Abstract: This article examines the purpose of corporate criminal liability, a concept not yet firmly established in theory. A proper definition of this purpose – one that respects the specific nature of legal entities – gives an answer to the question of what we expect to achieve by holding corporations criminally liable. It is though crucial to develop effective means of achieving these goals. Is diversion capable of fulfilling this purpose and under what conditions? Article addresses this question, taking into account experiences from foreign legal systems, based on the new diversion in criminal proceedings against legal entities under Czech criminal law.

Keywords: corporate criminal liability; deferred prosecution agreement (DPA); purpose of criminal liability; non-trial resolutions; negotiated justice

DOI: 10.14712/23366478.2026.105

Across legal systems, corporate criminal liability raises a debated question: what purpose does it serve, and what means should be deployed to attain that purpose efficiently? The intrinsic role of criminal liability is to punish and deter the perpetrator through the imposition of a penalty. Such a penalty, however, often lacks motivational and preventive elements. It is thus worth asking how to establish the best mutual balance between the punitive and the preventive aspect of corporate criminal liability, and whether and under what circumstances diversion – used ever more broadly in criminal proceedings against legal entities in the past decade in particular – might represent a full-fledged alternative to punishment.

THE ROLE OF CRIMINAL CORPORATE LIABILITY

The development of corporate criminal liability has always been informed by the specific features that set legal entities apart from natural persons. Theories of the purpose of criminal justice¹ were conceived in connection with the need to justify

¹ SOLNAŘ, V. – FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D. – VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva. III: Tresty a ochranná opatření* [System of Czech Criminal Law. Vol. III: Punishments and Protective Measures]. Prague: Novatrix, 2009, p. 27.

the imposition of punishment on delinquent individuals, which is why they cannot be automatically applied to legal entities. The purpose of punishment is not defined by law, and its specific application to legal entities is thus determined exclusively by judicial practice and its doctrinal guidance. The rationale for corporate criminal liability is different because of the underlying differences on the part of the perpetrator, in particular the specific causes of corporate crime, and the absence of any immediate deterring mechanisms which would naturally discourage a corporate actor from engaging in criminal activities.²

Given that legal entities are a wholly artificial construction, the punitive potential of criminal penalties to their actions is limited, or at the very least requires modifications, compared to natural persons as perpetrators of crime. Legal entities do not have the capacity to appear as subjects endowed with moral responsibility, nor do they possess a conscience which could influence their behavior; as such, the actions of legal entities are from a subjective point of view value-indifferent.³ The actions and decisions which they take are subject to a rational calculation of potential gains and losses.⁴ Hence, the deterrent effect of corporate criminal liability rests in the threat that the corporation may be restricted in its activities – which includes the possibility of becoming ineligible for public subsidies or being excluded from participation in public tenders – as a consequence of a criminal-law conviction; in the threat of substantial reputational damage or jeopardy; and in the direct and indirect impact which a conviction might have on the legal entity's bottom line.⁵ A properly configured corporate culture – understood as a set of procedures that influence the behavior of individuals inside a corporation, who in turn shape the culture of their organization – may act as a corrective factor for the basic decision-making mechanism of a corporation, taking into account the likelihood and consequences of potential criminal penalties.⁶ Criminological findings confirm that a deviant corporate structure is often the cause behind the lack of preventative mechanisms (in the form of compliance programs) and thus represents an important criminogenic factor for white-collar crime on the part of legal entities.⁷

Achieving the objective of corporate criminal liability therefore requires a proper balance between its punitive elements and those that play an individually preventative role – focused on restoring a healthy corporate culture and preventing further criminal

---

² O'SULLIVAN, J. R. How Prosecutors Apply the "Federal Prosecutions of Corporations" Charging Policy in the Era of Deferred Prosecutions, and What That Means for the Purposes of the Federal Criminal Sanction. *American Criminal Law Review*. 2014, Vol. 53, No. 1, pp. 32–33.

³ WELLS, C. *Corporations and Criminal Responsibility*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2005, pp. 79–80.

⁴ GOBERT, J. – PUNCH, M. *Rethinking Corporate Crime*. London: LexisNexis Butterworths, 2003, pp. 774–776.

⁵ KHANNA, V. S. Corporate Criminal Liability: What Purpose Does It Serve? *Harvard Law Review* [online]. 1996, Vol. 109, No. 7, pp. 1493–1496 [cit. 2026-06-04]. Available at: <https://ssrn.com/abstract=803867>.

⁶ SARRE, R. Penalising Corporate "Culture": The Key to Safer Corporate Activity? In: GOBERT, J. – PASCAL, A.-M. (eds.). *European Developments in Corporate Criminal Liability*. London, New York: Routledge, 2011, pp. 84–98.

⁷ For the details, cf. DANKOVÁ, K. *Kriminogenní faktory trestní odpovědnosti právnických osob* [Criminogenic Factors of Corporate Criminal Liability]. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2017, Vol. LXIII, No. 2, pp. 59–70.

conduct. The recent amendments to the Act No. 418/2011 Sb., on the criminal liability of legal persons and on proceedings against them (CCL Act), show that these two aspects can be combined to some degree, even so, one of them will unavoidably play the dominant role. The choice between them necessarily depends on the nature of the legal entity in question, the likelihood that it may be rehabilitated even in the absence of direct sanctioning, its history of deviance, and the scope and severity of the failure of corporate governance which was one of the causes of the crime committed by the legal entity.

However, as one searches for suitable means by which the state may respond to criminal activities by corporate entities, an additional aspect of sanctioning legal entities emerges. Any punishment imposed on a legal person affects the corporation only through the economic consequences which are directly or indirectly associated with it. Likewise, the individually preventive purpose of punishment – intended to alter the way the legal person operates and to avert future criminal conduct – is not really aimed at the legal person “itself”. In both cases, corporate criminal liability is *de facto* an indirect means of taking influence on *natural* persons, namely the individuals holding executive management positions within the legal person. They are the ones motivated primarily by an interest in the further economic functioning of legal entities under the conditions of the imposed sanction, who are not directly affected by the sanction itself (unlike its consequences).⁸ When assessing whether society is being effectively protected by the way in which justice is served on delinquent actors, one must take into account that the purpose of punishment is being entrusted to natural persons acting on behalf of corporation.

DEVELOPMENT OF THE CZECH LEGAL PERSPECTIVE FROM PURELY PUNITIVE CORPORATE CRIMINAL LIABILITY TO GREATER EMPHASIS ON INDIVIDUAL PREVENTION

Fourteen years have passed since corporate criminal liability was introduced in the Czech Republic by the CCL Act. Over the course of its existence the law has been amended on average once a year. In its fundamentals, however, only few major milestones have gradually shifted the view on the proper shape and purpose of the state’s criminal-law sanctions against corporate crime.

Although the CCL Act does not define the purpose of sanctioning, originally it tended toward an almost exclusively punitive understanding of criminal liability. The original model of imputability of the actions taken by individuals in an executive or supervisory role [Sec. 8 (1)(a)–(c) and (2)(a) of the CCL Act], while based on the subject element of culpability on the part of such individual (a natural person), was construed strictly objectively, giving the legal entity no opportunity to prevent its liability or to escape punishment. The law contained only one explicit reflection of the preventive function: a corporation’s liability for an employee’s crime was conditional upon a failure of corporate governance [cf. Sec. 8(1)(d), (2)(b) of the CCL Act].

---

⁸ KHANNA, *c. d.*

The preventive function of the CCL Act was first strengthened by amendment No. 183/2016 Sb. The opportunity for exculpation of legal person from criminal liability, irrespective of the position held by the primary perpetrator, by showing that it had made every reasonable effort to prevent the crime, was introduced in Sec. 8(5) CCL Act. By its nature the exculpation clause aims at general prevention. Its primary objective is to compel legal entities to introduce and observe compliance programs, so as to prevent future criminal conduct within their operations and to mitigate the risk of criminal liability if a crime is nonetheless committed. At this stage, however, the CCL Act still lacked any mechanism that would motivate delinquent entities to implement effective preventative measures.

The amendment No. 133/2022 Sb. recognized the role of individual prevention during the on-going enforcement of a ban on certain activities as a form of criminal sanction. Under Sec. 22a(1) convicted legal entities may have the remainder of their sentence suspended, subject to probation for a set period, if they show that they have implemented effective preventive and remedial measures rendering further enforcement of the ban unnecessary. This is a further manifestation of the effort to reduce the punitive and deterrent role of criminal justice in favor of strengthening its preventive role.

A fundamental shift toward individual prevention came with amendment No. 270/2025 Sb., effective as of 1 January 2026. Following this amendment, the CCL Act [Sec. 14(1)] expressly stipulates, that the legal entity's efforts to implement effective preventive and remedial measures in response to a criminal offense shall be taken in account as an important circumstance in sentencing, including when assessing whether an alternative procedure (including the new form of diversion) may be applied. The goal is to motivate delinquent entities to adopt measures upon finding that a crime has been committed as a tool fostering the restoration of corporate culture. This approach dovetails with criminologists' findings according to which the absence or ineffectiveness of preventative measures is a major criminogenic factor for crimes committed by legal entities.

Despite their particular character, these changes already show how the law has reoriented itself toward corporate criminal liability as a combination of punitive and preventative features through what is known as compliance systems, which may be taken into account in criminal proceedings, depending on the stage to which they have progressed, in favor of the legal entity.

DIVERSION⁹ AS A MEANS TO THE END OF ATTAINING THE PURPOSE OF CORPORATE CRIMINAL LIABILITY – YEA OR NAY?

The punitive and deterrent function of criminal liability is of key importance, and as such is irreplaceable. But in the interest of making the response

---

⁹ The term *diversion* is used here in its narrow sense of a procedural course of action which does not result in a judgment.

of the state to crime faster and more efficient, room has increasingly been made for the application of pre-trial diversion instruments, as an alternative to sentencing. It is self-evident that such instruments cannot have the same deterrent effect, nor the same consequences, as the punishment imposed in a public court trial. However, in suitable cases they may hold greater potential for individual prevention which, in combination with the quasi-punitive impact on corporate perpetrators, may prove sufficiently effective to attain the purpose of the punishment that would otherwise have been imposed.

Unlike the punishment of natural persons, Czech criminal law does not recognize suspended sentences for legal persons. Any conceivable sentence thus has immediate punitive consequences (in the specific sense applicable to legal entities). The implementation of individual preventative measures following the imposition of such a sentence is left entirely to the legal entity, and if it were to fail in this endeavor, no further public-law response is provided for, even in cases in which public-law oversight would otherwise be relevant.

This shortcoming may be addressed by diversions combined with a conditional deferral of criminal prosecution. This concept is referred to as a Deferred Prosecution Agreement (DPA). DPAs are negotiated between the public prosecutor and the accused party. They resolve the alleged corporate misconduct outside the standard procedure of a court trial leading to judgment and criminal sentence. DPAs make the definitive end of prosecution conditional upon fulfilment of specified conditions during a probation period, with the threat that proceedings may be resumed if the legal entity fails to comply. Used in full awareness of their benefits and drawbacks, DPAs may properly balance the deterrent and preventive functions of criminal justice. To fulfill its (quasi-)punitive role,¹⁰ it must (aside from stipulating a probation period) set out punitive obligations and restrictions as placing a bond; implementing a functioning compliance program; and, where applicable, submission to monitoring which ensures that the perpetrator discharges its obligations.

On the part of the indicted legal entities benefit of DPAs is twofold: they avoid the adverse consequences of a conviction and gain room to participate in addressing the consequences of criminal liability free from the inherent uncertainty of a court trial.¹¹ For the criminal-justice authorities, by contrast, DPAs offer an individualized response tailored to the specific corporate perpetrator, offering oversight over the entity's compliance with the duties imposed during the probation period, and the possibility to resume prosecution if the entity fails to comply, avoiding lengthy evidentiary proceedings.

The downsides follow from the experiences stemming from DPAs abroad. The most strident criticism can be heard in the United States of America, where the use of non-trial resolutions over the past twenty years has been identified as the biggest

---

¹⁰ ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření [Diversion as a Sanctioning Measure]. *Trestněprávní revue* [Criminal Law Review]. 2009, Vol. 8, No. 2, pp. 33–36.

¹¹ DAVIS, F. Judicial Review of Deferred Prosecution Agreements: A Comparative Study. *Columbia Journal of Transnational Law* [online]. 2022, Vol. 60, No. 3, p. 751 [cit. 2026-06-04]. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4072985>.

shift in addressing white-collar crime.¹² Some critics even consider the way in which these resolutions are used an erosion of corporate criminal liability and, indeed, of the rule of law.¹³ Particular reference is made to their excessive use in matters of serious crimes committed by large corporations that draw heavy media attention, where little consideration appears to be given whether the DPA will achieve the anticipated purpose in the spirit of motto “*too big to jail*”;¹⁴ to the high reoffending rate of corporations whose criminal case was resolved by diversion;¹⁵ to the unwillingness of prosecutors to respond to corporations’ failure to adhere to the agreed terms by reopening the criminal case and instead tending to rather reword the terms of the agreement;¹⁶ to the absence of uniform and predictable rules for entering into DPAs and lack of public oversight.¹⁷

Legal scholars hold wildly different opinions on the effectiveness of DPAs as an alternative to punishment. In full awareness of the fact that both camps have compelling arguments to support their view, one may conclude that:

- i) Both the direct and the collateral effects of punitive measures against legal entities are very different from those against natural persons, and have their limits.
- ii) In this regard, DPAs may represent an effective alternative to punishment, as long as the character of the legal entity and the circumstances of the case allow for the conclusion that the purpose of criminal liability will be attained through the DPA at least as well as through punishment, so that a direct punitive effect is unnecessary.
- iii) Attaining the purpose of criminal liability presupposes that the punitive and the preventative effects on the legal person are properly balanced.
- iv) If the DPA is to be considered a sufficient alternative to sentencing and find broad use, one must put mechanisms into place which guarantee an equitable and transparent approach under which public interest is sufficiently protected, as well as safeguards against potential abuse.

¹² O’SULLIVAN, *c. d.*, p. 77.

¹³ UHLMANN, D. M. Deferred Prosecution and Non-Prosecution Agreements and the Erosion of Corporate Criminal Liability. *Maryland Law Review* [online]. 2013, Vol. 72, No. 4, pp. 1295–1344 [cit. 2026-06-04]. Available at: <https://ssrn.com/abstract=2334230>; GOTTSCHALK, P. Deferred Prosecution Agreements as Miscarriage of Justice: An Exploratory Study of Corporate Convenience. *Journal of Economic Criminology* [online]. 2024, Vol. 4, No. 30 [cit. 2026-06-04]. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2949791424000113>.

¹⁴ PARKER, M. J. – DODGE, M. An Exploratory Study of Deferred Prosecution Agreements and the Adjudication of Corporate Crime. *Journal of Financial Crime*. 2023, Vol. 30, No. 4, p. 950.

¹⁵ HOMER, E. M. – MAUME, O. M. The Deterrent Effect of Federal Corporate Prosecution Agreements: An Exploratory Analysis. *Journal of White Collar and Corporate Crime*. 2024, Vol. 5, No. 1, pp. 20–22.

¹⁶ *Ibid.*, p. 18.

¹⁷ REILLY, P. R. Sweetheart Deal, Deferred Prosecution, and Making Mockery of the Criminal Justice System: U.S. Corporate DPAs Rejected on Many Fronts. *Arizona State Law Journal*. 2018, Vol. 50, No. 4, pp. 1113–1170.

DEFERRED PROSECUTION OF LEGAL ENTITIES IN THE CZECH REPUBLIC – POTENTIAL AND RISKS

Following the example of legislation in other European countries,¹⁸ and with reference to the OECD's 2021 Anti-Bribery Recommendation,¹⁹ which calls for the broader application of non-trial resolutions in corporate criminal matters, amendment bill No. 270/2025 Sb. has added to the CCL Act (Sec. 37b–37f) the legal institution of deferred prosecution agreements (DPAs – “*podmíněné upuštění od trestního stíhání*”)²⁰ exclusively for legal entities (which comes into force on a deferred schedule on 1 July 2026).²¹

The decision-making process for making use of a DPA depends on the stage to which proceedings have progressed: during the pre-trial period, the decision lies with the state prosecutor and with the presiding judge during the court trial. Very unusual to the Czech criminal procedure system is the option to enter into the DPA even before (and in lieu of) the resolution whereby the criminal prosecution of the legal entity is being commenced. Deferred prosecution in proceedings against legal entities is not restricted by the category of severity of the criminal offense but is conditional upon one substantive

---

¹⁸ One may observe how DPAs have made gradual inroads across individual European jurisdictions from 2013 onward. France introduced its own flavor of DPA (known as “*convention judiciaire d'intérêt public*”) by way of the 2016 law known as Sapin II Law. Here, diversion is implemented by giving the state prosecutor the discretion to offer an agreement to the legal entity in the public interest, which is subject to a public hearing and approval by the court. For the details, see Loi n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique. In: *Légifrance* [online]. [cit. 2026-06-03]. Available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000033558528>.

In Great Britain, the DPA was implemented through the Crime and Courts Act 2013. DPAs allow prosecutors to suspend criminal proceedings against corporate bodies for economic crimes, in exchange for financial penalties, reparation, and compliance measures. In the Netherlands, there is no specific diversion for legal entities; instead, the general diversion – transaction (transactie) – set forth in Section 74 of the Criminal Code is used. More detailed rules for so-called large transactions, in which a higher monetary amount (over EUR 200,000) is required to be paid by both natural and legal persons, are set forth in the Public Prosecution Service's guidelines – see College van Procureurs-Generaal. Aanwijzing hoge transacties (2020A005) [Directive on High-Value Settlements (2020A005)]. In: *Openbaar Ministerie* [Public Prosecutor's Office] [online]. 2020 [cit. 2026-06-03]. Available at: <https://www.om.nl/onderwerpen/beleidsregels/aanwijzingen/executie/aanwijzing-hoge-transacties-2020a005>.

¹⁹ Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions. In: *OECD Legal Instruments* [online]. [cit. 2026-06-03]. Available at: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0378>.

²⁰ [conditional suspension of criminal prosecution].

²¹ Even before deferred prosecution was implemented, one could, in proceedings against legal entities, take recourse to the institution of setting aside prosecution subject to probation (which was however limited to misdemeanors) or to a plea bargain (in Czech terminology, an “agreement on guilt and punishment”), which must however be approved by the court (in the form of a judgment of conviction). To some degree, both approaches face a constraint when it comes to their practical application: they require that the legal entity has confessed or, as it were, has pled guilty – whereas it is regularly being called into question whether these forms of diversion may at all be invoked when the natural person whose crime is imputed to the legal entity refuses to confess.

requirement and several formal requirements being satisfied, including the imposition of (quasi)punitive measures.²²

I. THE SUBSTANTIVE CONDITION FOR DEFERRED PROSECUTION

Whether or not a DPA may be concluded is dependent on the assessment of whether diversion will adequately protect public interest. The law provides a non-exhaustive list of relevant factors [Sec. 14(1), (3) of the CCL Act]. These include the nature and severity of the criminal offense; the circumstances of the legal entity (such as its history of operations and the size of its workforce); the existence or absence of an effective set of preventative measures; the conduct of the legal entity after the crime (such as efforts to compensate damages or the ex-post implementation of preventative and remedial measures); the likely consequences of a sentence for its future operations; and the consequences for third parties whose interests are protected under the law (i.e., injured parties and the corporation's creditors).

The substantive requirement is of primary importance. Unless it is sufficient in terms of protection of the public interest, the road to the DPA is blocked. The aforementioned list of such circumstances is already fairly broad; moreover, it has been conceived as a non-exhaustive list, built on general legal terms. Taken together, this provides the law enforcement authorities with relatively broad discretion in their assessment. Consequently, it is highly advisable that the decision on diversion includes in each individual case the reasons why and how the purpose of criminal liability is being achieved, based on the specific circumstances of the case that speak in favor and against diversion, respectively, so as to ensure that the decision remains open to a proper review. It is for this reason that DPAs are in some countries made conditional upon court oversight.²³ A frequent objection is that DPAs must not be used as a way for corporations to buy themselves out of criminal liability, as this would undermine society's trust in the administration of criminal justice. This has given rise to recommendations²⁴ that DPAs be made part of the public record, disclosing the rationale behind the diversion, the specific circumstances that were taken into account, and the justification given as to why the imposed measures are considered sufficient. However, public disclosure at the same time diminishes one important aspect of non-trial resolutions, namely the absence of defamatory impact.

In order to be able to monitor the way in which justice is being administered, DPAs (and the related court decisions) are usually made public. However, various jurisdictions

---

²² As to the discussion in the run-up to the implementation of DPAs in Czech law, cf. GRIVNA, T. – BOHUSLAV, L. Konsenzuální vyřízení věci v trestním řízení proti právnickým osobám [Consensual Resolution of Cases in Criminal Proceedings Against Legal Persons]. In: *Advokátní deník online* [Lawyer's Journal Online] [online]. 28. 11. 2023 [cit. 2026-06-03]. Available at: <https://advokatnidenik.cz/2023/11/28/konsenzualni-vyriseni-veci-v-trestnim-rizeni-proti-pravnickym-osobam/>.

²³ This is the case e.g., in France, Great Britain, Ireland, Canada, Australia, and, to a limited degree, the U.S. As for the latter, a closer look is taken in REILLY, P. R. Sweetheart Deal, Deferred Prosecution, and Making Mockery of the Criminal Justice System: U.S. Corporate DPAs Rejected on Many Fronts. *Arizona State Law Journal*. 2018, Vol. 50, No. 4, pp. 1145–1148.

²⁴ *Ibid.*, pp. 1164–1165.

the publicity requirement to be waived, or to redact or anonymize the content of DPAs before publication, unless publication is essential for public-interest considerations.²⁵ Czech law does not anticipate that the DPA will be published. To some extent, the call for an element of public control over the transparency, equity, and sufficiency of deferred prosecution may be answered, following the example of other countries, by drawing up guidelines²⁶ that would set out in more detail the terms on which a DPA may be concluded, including the conditions for imposing them (or, as the case may be, for refraining from imposing them). Whether these conditions were satisfied is then to be open to review within the context of appeal procedure.

One should add that in its basic manifestation the deferred prosecution agreement is of a similar nature to the existing institution of diversion, also as regards the conditions under which it may be applied. For this reason, the settled legal practice for assessing such conditions already exists, so the criminal-justice authorities can draw on substantial experience in examining the sufficient public-interest protection condition. The guidance noted above is also clearly needed given the formally unlimited range of offenses now covered by a DPA in the Czech Republic.

While the issue is highly complex, one may, in response to the experiences made with the DPAs in other jurisdictions, postulate basic propositions as follows:

- i) The DPA has its place when the accused corporation has a clean criminal record. Prior criminal convictions ought to present an obstacle to its application.
- ii) The DPA is not the appropriate tool to respond to large-scale cases of deviant corporate culture. As a rule, the purpose of criminal liability usually will *not* be achieved by diversion in those cases in which the corporation had no preventative measures in place at all, or in which such measures were largely dysfunctional.
- iii) In the case of serious criminal offenses, the diversion assessment ought to take as its point of departure the degree to which governance failure occurred on the level of the corporation. Cases where senior management (“the tone of the top”) was deeply involved in wrongdoing should not be diverted. An exception may be cases where a replacement of responsible management has taken place.

---

²⁵ In Canada, this exception applies if there is a risk of compromising a fair trial or other criminal proceedings. In the Netherlands, only so-called “high-value transactions” involving amounts exceeding 200,000 EUR are disclosed.

²⁶ Guidelines in connection with the implementation of DPAs have been passed on the level of public prosecution or the justice department (depending on how the prosecutorial system is structured), often in cooperation with additional entities, e.g., in Great Britain (see Crown Prosecution Service – Serious Fraud Office. *Deferred Prosecution Agreements Code of Practice: Crime and Courts Act 2013* [online]. London: Crown Prosecution Service, 2014 [cit. 2026-06-03]. Available at: <https://www.cps.gov.uk/publication/deferred-prosecution-agreements-code-practice>), in France (see Agence française anticorruption – Parquet national financier. *Guidelines on the Implementation of the Convention Judiciaire d’Intérêt Public (Judicial Public Interest Agreement)* [online]. Paris: Agence française anticorruption, 2019 [cit. 2026-06-03]. Available at: [https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/files/files/EN_Lignes_directrices_CJIP_revAFA%20Final%20\(002\).pdf](https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/files/files/EN_Lignes_directrices_CJIP_revAFA%20Final%20(002).pdf)), alternatively, terms and requirements may be stipulated in more detail in the law itself, as is the case e.g., in Canada (see Criminal Code § 715.32 by Amendment to the Law in 2018. In: *Government of Canada* [online]. [cit. 2026-06-03]. Available at: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/section-715.32.html>).

- iv) Diversion should be considered primarily in cases where the legal entity cooperates with the law enforcement authorities. Cooperation should include providing the results of its internal investigation or self-reporting. On the other hand, excluded from diversion should be the cases, where company refuses cooperation, conceals evidence, obstructs investigation, or protects culpable individuals.
- v) The size or economic leverage of a legal entity ought not to be the sole justification for the DPA.
- vi) The DPA is not the right choice where grave harm (loss of lives, harm to human health, harm to other interests of relevance for society as a whole) comes into play. Cases requiring a formal declaration of guilt or strong public denunciation through trial and where judicial prosecution is necessary for public interest or restoration of public confidence should be excluded.

II. FORMAL CONDITIONS OF DEFERRED PROSECUTION

The application of the DPA is contingent upon a conclusion based on the principle of substantive truth. A conditional waiver of criminal prosecution applies only where the results of the investigation sufficiently justify the conclusion that the crime has occurred and it was committed by a legal entity [Section 37b(1) CCL Act].

Deferred prosecution means that the accused corporation forfeits its right to have its case heard in a public court trial; hence, deferred prosecution requires the express consent of the corporation. A confession or guilty plea is not required.

Like other diversions, deferred prosecution has a reparatory function. It is therefore conditional upon compensation for damage and other harmful consequences of the crime, or – at a minimum – entering into an agreement on damages during the probation period. A breach of such agreement triggers the resumption of standard criminal proceedings.

The probation period is six months to two years for basic diversion [Sec. 37b(1) of the CCL Act] and up to five years in qualified cases [Sec. 37b(2) of the CCL Act].

III. (QUASI)PUNITIVE AND PREVENTATIVE MEASURES

The decision to impose (quasi-)punitive measures is an obligatory part of any DPA. It is through these agreements that the punitive role of criminal liability is consummated. Through its unique nature and its tangible impact, this procedure is meant to act preventatively and to guide the corporation toward avoiding criminal liability in the future based on the realization that (from the vantage point of the theory of rational choice) “crime doesn’t pay”. Finally, the thus imposed measures are also of decisive importance for determining whether public interest is sufficiently protected by diversion in the individual case.

Each DPA comes with the obligation for the legal entity to pay a certain amount at an account held by the state. In the Czech Republic these funds are earmarked for compensating the victims of criminal offenses [Sec. 37b(1)(d) of the CCL Act]. The law merely stipulates that the amount paid must not be manifestly disproportional to the

nature of the criminal offense or to the financial standing of the corporate perpetrator. In this manner, a parallel should be drawn between the amount of the “fine” and that of the court-imposed penalty. In terms of procedural transparency, this is yet another area in which the criminal-justice authorities should be held to a rather stringent standard in terms of providing a compelling justification for the amount of such payment that is open to further review.

There also exists a qualified version of deferred prosecution, which may apply if justified by the nature and severity of the crime, the circumstances under which it was committed, or the standing of the legal entity. This qualified diversion entails the imposition of one or several measures set out in Sec. 37b(2)(a)–(c) of the CCL Act.

The obligation to refrain from certain activities within whose context the criminal offense was committed serves primarily a preventative purpose, whereas the CCL Act stipulates that the duration of this obligation may be shortened once the legal entity has adopted adequate measures so that continued restraint is no longer necessary (Sec. § 37e par. 3 CCL Act). That being said, this restriction also carries a punitive element, similar to a regular sentence banning a corporation from certain activities. It must therefore be taken into account when assessing whether diversion is a sufficient response to the case at hand.

By far the most fundamental change, in terms of accentuating the preventive function of corporate criminal liability, is the newly introduced option to oblige the legal entity to adopt a set of preventive and remedial measures, which the legal entity must put into operation during the probation period as a precondition for its rehabilitation under the DPA. In light of what has been said above, this obligation should relate to those areas of the entity’s activity directly connected to the crime committed, rather than to the introduction of comprehensive compliance systems across all of its operations. In duly justified cases, this obligation may be coupled with a requirement that the legal entity submit to compliance monitoring exercised by an independent specialist – an attorney-at-law or chartered auditor (as regulated in more detail in Sec. 37d of the CCL Act).

Adding the criminal monitorship, as a remedial mechanism where an independent third-party professional is appointed to oversee the implementation of preventative and remedial measures by an independent person, is a step in the right direction. It reflects the limited capacity of law enforcement to exercise such oversight in a qualified manner. The lawmaker may, however, fairly be criticized for partly leaving the choice of that monitor to the indicted corporation. The law contemplates a contractual relationship between the legal entity and the monitor, with the entity paying for the monitor’s services. At the same time, the CCL Act partly disrupts this client-provider relationship by relieving the monitor of any duty of secrecy toward the investigating authorities and requiring the monitor to follow their instructions. Given that the monitor is in fact conceived as the extended arm of criminal justice and supposed to warrant sufficient independence, one may consider the CCL Act defective in postulating a direct contractual relationship between the monitor and the corporation – a shortcoming which may compromise the public trust in the monitor’s unbiased approach to their task, and in the objectiveness of the legal entity’s rehabilitation during the probation period based on the monitor’s report.

This shortcoming can largely be overcome by strictly enforcing the statutory requirement that the appointed monitors be specialists in their field. For now, there exists no official list of such experts and it will thus presumably be necessary to take recourse to testable references that would warrant a high standard of oversight. It will therefore be necessary to rely on verifiable references warranting a high standard of oversight. The monitor's report should specify the implemented measures, describe how they operate transparently, and provide evidence of their effectiveness. The report as such should be as well subjected to a review by the investigating authorities. Even so, the above-mentioned shortcoming should be remedied by an amendment to the law whereby the contractual relationship with the monitor is transferred from the legal person in question to the state. It should also be the state who pays for the monitoring services using the funds placed by the corporation into escrow for this purpose. The best long-term solution would be to establish a public body specializing in oversight of corporate compliance measures, as was done for example in France,²⁷ however, the creation of such a body has not even begun to be discussed in the Czech Republic as of yet.

CONCLUSION

It appears that a proper balance between punitive and preventive elements may be the royal road to effective corporate criminal liability. Following the amendments to the CCL Act, one can observe how the effort to reach such balance is reflected both in the realm of sentencing and enforcement (where preventative elements have been added) and in alternative procedural solutions for resolving criminal matters. The implementation of DPAs has created room for taking preventive influence on legal entities through a sufficient (quasi)punitive element. This new diversion has the novel and promising potential to steer the behavior of legal entities. Given that in this breadth and form it is as of yet untested in the Czech legal context, its roll-out is associated with a certain measure of distrust and uncertainty as to its application, not least with reference to the risks inherent in the way in which it has been laid out in the relevant provisions of the law. Even so, adopting this concept was unambiguously a step in the right direction, it must be taken in full awareness that its application in practice will need to be shaped further going forward. The criticism of DPAs, drawn mainly from U.S. experience indeed focuses on their practical application rather than on the specific wording of the underlying legislation. The legal framework leaves broad leeway for making use of the option of deferred prosecution, provided that the purpose of criminal liability is still fulfilled. In many ways, it thus depends on the approach taken toward the application of this concept in practice

---

²⁷ The French Anti-Corruption Agency (AFA) is a government agency tasked with providing advisory and audit services to relevant authorities and persons to help them prevent and detect corruption, including supervision of the implementation of business entities' anti-corruption compliance programs, particularly in the case of judicial public-interest agreements. Cf. *Agence française anticorruption: accueil* [online]. [cit. 2026-06-04]. Available at: <https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/fr>.

whether in spite of certain general risks associated with it will DPA become a fully functional tool in proceedings against legal entities, following the example of other countries and international recommendations.

JUDr. Katarína Tejská, Ph.D.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
tejska@prf.cuni.cz

VARIA

POSUNY V OBLASTI PRÁVNÍ ÚPRAVY NAKLÁDÁNÍ S MIKROPLASTY A VLIV PŘÍPADNÉ MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY O PLASTECH*

ADAM NOVÁK**

Abstract: **Developments in the Regulation of Microplastics Management and the Impact of a Potential International Plastics Treaty**

This article examines the recent developments in the EU's regulatory framework on microplastics and provides an analysis of the ongoing negotiations concerning an international treaty on plastic pollution. The article builds on the adoption of the Microplastics Regulation (2023/2055) and maps subsequent EU legislative steps in this area, in particular the new Pellets Regulation (2025/2365), the Packaging Regulation (2025/40), and the Waste Shipment Regulation (2024/1157). In the second part, the author evaluates the evolution of the draft texts of the future international treaty – from the ambitious and stringent Zero Draft to the compromise-oriented and recommendatory Chair's Draft Text Proposal of 2025. The article analyses the causes of the diplomatic stalemate, especially the dispute over the inclusion of so-called upstream measures that would limit the production of primary polymers. In conclusion, the author assesses the potential impact of the international agreement on EU law and notes that without firmly established production limits, the treaty's influence on EU legislation will remain rather marginal.

Keywords: plastic management; EU law; microplastics; global plastic treaty

Klíčová slova: nakládání s plasty; právo EU; mikroplasty; mezinárodní úmluva o plastech

DOI: 10.14712/23366478.2026.106

ÚVOD

Plasty a zejména mikroplasty patří mezi jedny z nejvýznamnějších polutantů životního prostředí 20. a 21. století. Plasty a mikroplasty, které se do životního prostředí dostanou, se dlouhodobě nerozkládají, ale naopak kumulují a mohou tak představovat závažný ekologický problém, a to nejen samy o sobě, ale také jako nosič dalších nebezpečných látek (ať už přidávaných přímo v rámci výroby, nebo dalších

* Článek byl vytvořen v rámci projektu s názvem „Právní úprava nakládání s mikroplasty“, reg. č. L300682451 podpořeného v rámci programu Podpory perspektivních lidských zdrojů AV ČR.

** Autor je členem Centra pro klimatické právo a udržitelnost Ústavu státu a práva AV ČR; e-mail: adam.novak@ilaw.cas.cz.

navázaných chemických látek).¹ Mikroplasty jako částičky plastů obecně menší než 5 mm v tomto směru představují obzvláště závažný problém, a to s ohledem na jejich snadnou transportovatelnost nejen v rámci jednotlivých složek životního prostředí, ale také na velké vzdálenosti, a to bez ohledu na státní hranice.^{2, 3}

Dne 25. 9. 2023 bylo přijato nařízení Komise (EU) 2023/2055, kterým se mění příloha XVII nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek (dále jen „nařízení REACH“), pokud jde o syntetické polymerní mikročástice (dále jen „Nařízení o mikroplastech“), prostřednictvím kterého došlo a má nadále docházet k omezování uvádění na trh některých mikroplastů úmyslně přidávaných do výrobků.

Toto Nařízení o mikroplastech představovalo první právní předpis na úrovni EU, který se relativně komplexně zaměřil na nakládání s mikroplasty, byť jsou tímto nařízením řešeny pouze mikroplasty, které jsou úmyslně přidávány do výrobků (např. mikroplasty přidávané do kosmetických přípravků či čistících prostředků). Od přijetí tohoto Nařízení o mikroplastech ovšem došlo k posunu na půdě této problematiky a EU se věnuje problematice nakládání s mikroplasty (ať už přímo, nebo nepřímo) i v dalších právních předpisech.

Zároveň problematika plastů a mikroplastů nevyvolala činnost zákonodárců pouze v EU, ale také v mnoha dalších zemích a také na mezinárodní úrovni, kdy na půdě UNEP byla zahájena jednání ohledně mezinárodní úmluvy směřující k omezení znečištění plasty – „Global Plastic Treaty“.

V návaznosti na tyto skutečnosti je cílem článku přehledně zmapovat změny v legislativě EU v oblasti nakládání s mikroplasty od přijetí Nařízení o mikroplastech až doposud. Dále je cílem článku také nastínit případné dopady plánované mezinárodní úmluvy týkající se plastů na evropské předpisy, a to i s ohledem na její případnou podobu, neboť i když tato dohoda měla být mezinárodním společenstvím přijata již ke konci roku 2024,⁴ tak za poslední rok a půl nedošlo k žádnému zásadnímu přiblížení přijetí finální podoby plánované mezinárodní úmluvy.

¹ KOELMANS, A. A. – BESSELING, E. – WEGNER, A. – FOEKEMA, M. Plastic as a Carrier of POPs to Aquatic Organisms: A Model Analysis. *Environmental Science & Technology* [online]. 2013, Vol. 47, No. 14, s. 7812–7820 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://pubs.acs.org/doi/10.1021/es401169n>.

² Mikroplasty jsou odbornou literaturou obecně rozdělovány na dva typy, a to primární a sekundární mikroplasty, kdy hlavní rozdíl spočívá v tom, jakým způsobem a zejména v jaké podobě se tyto mikroplasty dostávají do životního prostředí. Za primární mikroplasty jsou obecně považovány takové mikroplasty, které do životního prostředí vstupují již v podobě mikročástiček (např. mikroplasty přidávané do kosmetických přípravků nebo čistících prostředků). Naopak za sekundární mikroplasty jsou obecně považovány takové mikroplasty, které se oddělily z větších kusů plastů (např. ze syntetického oblečení či plastového odpadu). Evropská legislativa toto rozdělení ovšem obecně nenásleduje a pracuje s pojmy úmyslně přidávaných mikroplastů do výrobků (být tyto většinou zahrnují právě primární mikroplasty) a mikroplastů neúmyslně se uvolňujících (jedná se většinou o sekundární mikroplasty). Z tohoto rozdělení vychází i strategické dokumenty EU a na ně navazující opatření (viz Přílohu I Strategie pro plasty).

³ Blíže k pojmu mikroplastů a jejich rozdělení lze odkázat na NOVÁK, A. *Mikroplasty a plasty z právního pohledu*. Praha: Univerzita Karlova, 2022, s. 25–30.

⁴ United Nations Environment Assembly of the United Nations Environment Programme. Draft Resolution to End Plastic Pollution: Towards an International Legally Binding Instrument, UNEP/EA.5/L.23/Rev.1. In: *UNEP* [online]. 2. 3. 2022 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://wedocs.unep.org/bitstream>

ZMĚNY V LEGISLATIVĚ EU

Jak již bylo naznačeno výše, tak vývoj evropské legislativy v oblasti nakládání s mikroplasty neustrnul na přijetí Nařízení o mikroplastech, ale objevují se další právní předpisy, které se touto problematikou zabývají (byť je v tomto směru evropská legislativa spíše zaměřena na plasty a plastový odpad jako takový).

NAŘÍZENÍ 2025/2365 O PELETKÁCH

Nejvýznamnějším právním předpisem v této oblasti je bezesporu Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2025/2365 ze dne 12. listopadu 2025 o předcházení ztrátám plastových peletek za účelem snížení znečištění mikroplasty (dále jen „Nařízení o peletkách“), které má snížit únik plastových peletek do životního prostředí. Tyto plastové peletky, které jsou základní surovinou⁵ pro další výrobu většiny plastových výrobků, patří mezi jeden z největších zdrojů mikroplastů – jedná se o třetí největší zdroj mikroplastů uvolňovaných neúmyslně⁶ do životního prostředí.⁷

Nařízení o peletkách je součástí snahy EU o naplnění cílů vytyčených v jejích strategických dokumentech. V tomto směru jeho přijetí vychází ze Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Evropská strategie pro plasty v oběhovém hospodářství, COM(2018) 28 final, ze dne 16. 1. 2018 (dále jen „Strategie pro plasty“).⁸

Obsahem předmětného nařízení je v zásadě omezení vzniku znečištění mikroplasty u samotného zdroje, kdy cílem je dosažení „nulového“ znečištění plastovými peletkami,⁹ a to v rámci celého procesu nakládání s nimi – při jejich výrobě, jejich míchání, přepravě, recyklaci či výrobě dalších plastových výrobků z nich.¹⁰ Cílem Nařízení o peletkách je rovněž doplnit Nařízení o mikroplastech ve vztahu k omezení úniku mikroplastů do životního prostředí, aby mohl být dosažen celkový cíl snížit únik mikroplastů o 30 % do roku 2030.¹¹

Nařízení o peletkách se vztahuje na všechny fyzické a právnické osoby, které v předchozím kalendářním roce nakládaly s plastovými peletkami v EU, a to v množství alespoň 5 tun nebo větším. Dále pak nařízení dopadá na přepravce peletek (včetně

/handle/20.500.11822/38522/k2200647_-_unep-ea-5-l-23-rev-1_-_advance.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

⁵ At' v podobě recyklátu, nebo tzv. panenské suroviny.

⁶ Plastové peletky by bylo možné zařadit mezi tzv. primární mikroplasty, tedy mikroplasty dostávající se do životního prostředí již v podobě mikročástec.

⁷ Bod (5) recitálu Nařízení o peletkách.

⁸ V rámci Přílohy 1 Strategie pro plasty je mezi plánovanými opatřeními uvedeno i vypracování opatření ke snížení ztrát plastových peletek.

⁹ Čl. 1 Nařízení o peletkách.

¹⁰ Bod (15) recitálu Nařízení o peletkách.

¹¹ Bod 2.1 SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Cesta ke zdravé planetě pro všechny Akční plán EU: „Vstřícné nulovému znečištění ovzduší, vod a půdy“, COM/2021/400 final. In: *EUR-Lex: Access to European Union Law* [online]. Brusel, 12. 5. 2021 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52021DC0400> (dále jen „Akční plán nulového znečištění“).

přepravců ze třetích států, pokud zastavují v přístavech členských států) a osoby, které se věnují čištění nádob a kontejnerů na peletky. Ne pro všechny osoby ovšem platí dle Nařízení o peletkách stejná pravidla a povinnosti. Jsou zde obecné povinnosti vymezené v čl. 3 nařízení vztahující se na všechny uvedené osoby, kdy tyto povinnosti lze v zásadě shrnout do tří bodů – povinnost předcházet ztrátám peletek, případně zamezit jejich šíření a následně peletky uvolněné do životního prostředí odklidit. Některé další povinnosti např. v podobě pravidelné certifikace ohledně souladu s Nařízením o peletkách či přezkumy opatření řízení rizik (včetně evidence jejich výsledků) už dopadají pouze na podniky, které nakládají s více než 1 500 tunami plastových peletek ročně.

Právě omezení některých povinností především na velké zpracovatele¹² je některými neziskovými organizacemi kritizováno jako problematické a potencionálně neúčinné.¹³ Otázkou také je, jak účinné budou některé z kontrolních a reportovacích mechanismů Nařízení o peletkách, když tyto v zásadě vychází z reportingu samotných osob nakládajících s plastovými peletkami.¹⁴ Toto nastavení může vytvářet mezery, které budou zkruslovat množství skutečně produkovaných, a tedy také ztracených plastových peletek.

Na druhou stranu je nezbytné přiznat danému nařízení pionýrskou povahu, kdy v zásadě neexistuje další podobný předpis, který by podobným způsobem řešil ztráty plastových peletek a jak jim předcházet.¹⁵

NAŘÍZENÍ 2025/40 O OBALECH

Dalším významným předpisem, který byl v této oblasti na úrovni EU přijat, je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2025/40 ze dne 19. prosince 2024 o obalech a obalových odpadech (dále jen „Nařízení o obalech“), jehož účinnost ovšem začala běžet až od 12. 8. 2026. V daném případě se jedná o právní předpis, který sice pojem mikroplast či mikroplasty obsahuje,¹⁶ ale soustředí se především na nepřímou regulaci nakládání s mikroplasty, a to prostřednictvím omezení významného zdroje sekundárních mikroplastů – odpadu z plastových obalů.

Právě plastové obaly totiž tvoří významnou složku plastového odpadu, kdy zároveň zhruba 40 % spotřebovaných plastů se použije na výrobu obalů (velmi často se přitom jedná o tzv. panenské plasty či primární plasty, tedy nově vyrobené, nerecyklované).¹⁷

¹² Hraniční hodnotou je v tomto směru nakládání s 1 500 tunami peletek ročně – např. čl. 6 Nařízení o peletkách.

¹³ Plastic Pellet Regulation: The Rethink Plastic Alliance Welcomes the EU Parliament's Green Light. In: *Rethink Plastic* [online]. 21. 10. 2025 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://rethinkplasticalliance.eu/news/plastic-pellet-regulation-the-rethink-plastic-alliance-welcomes-the-eu-parliaments-green-light/>.

¹⁴ Např. čl. 5 odst. 2 Nařízení o peletkách, kdy výrobci nakládající s méně než 1 500 tunami plastových peletek mohou poskytnout prohlášení o shodě, která vytváří sami (nikoliv prostřednictvím certifikované instituce).

¹⁵ V únoru 2026 bylo započato projednávání nového předpisu v této oblasti v USA, kdy ovšem nyní není jasné, jak jeho projednávání dopadne: H.R.7543 – Plastic Pellet Free Waters Act. In: *CONGRESS.GOV* [online]. [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://www.congress.gov/bill/119th-congress/house-bill/7543>.

¹⁶ Např. bod (55) recitálu nebo čl. 5 odst. 1 Nařízení o obalech.

¹⁷ Bod 2 recitálu Nařízení o obalech.

Omezením jejich úniku do životního prostředí (a také omezením jejich výroby a spotřeby) tak může být dosaženo i významného snížení množství mikroplastů unikajících do životního prostředí.

Ve vztahu ke konkrétnímu uvedení mikroplastů v Nařízení o obalech je vhodné pokukázat na to, že dle čl. 5 odst. 1 Nařízení o obalech mají být plastové obaly vyráběny mimo jiné také se zohledněním nepříznivého dopadu mikroplastů na životní prostředí. Zde je ovšem otázkou, co tímto je vlastně míněno a jakým způsobem se má zohlednění nepříznivého dopadu mikroplastů na životní prostředí při výrobě plastových obalů projevovat. Dané ustanovení totiž v první řadě směřuje na omezení obsahu látek nacházejících se v plastových obalech, které dle EU vzbuzují tzv. pochybnosti,¹⁸ nikoliv tedy na polymerní částice – mikroplasty jako takové. Na druhou stranu jsou i v tomto právním předpisu, který se přímo mikroplastům nevěnuje, mikroplasty výslovně zmíněny, což svědčí o významnosti požadavku na výrobu plastových obalů takovým způsobem, aby byly co nejvíce zohledněny dopady mikroplastů z nich vznikajících na životní prostředí. O významnosti této skutečnosti vypovídá i skutečnost, že v původním návrhu textu nařízení mikroplasty vůbec zmíněny nebyly.¹⁹ Zároveň je toto ustanovení možné vykládat i takovým způsobem, že právě mikroplasty mohou být významným nosičem látek vzbuzujících pochybnosti a je tedy nezbytné je omezovat i z tohoto důvodu (nikoliv pouze kvůli nim samotným). Toto ustanovené Nařízení o obalech je možné také chápat tak, že i použití chemických látek při výrobě plastů má umožnit jejich další recyklaci, a nikoliv vést ke vzniku mikroplastů z plastového odpadu.

Obecně je celé Nařízení o obalech zamýšleno tak, aby směřovalo k co největšímu „vrácení“ vyprodukovaných plastových obalů zpět do výrobního procesu.²⁰ V tomto směru je možné odkázat nejen na čl. 5 Nařízení o obalech, ale také na další ustanovení Nařízení o obalech – např. čl. 6 věnující se povinnosti recyklovatelnosti obalů (tedy včetně těch plastových), čl. 7, který řeší minimální podíl recyklátu v plastových obalech, či čl. 10, který se věnuje zmenšení obalů. Co se týče recyklovatelnosti, tak podmínky pro splnění tohoto kritéria by měla nastavit Komise prostřednictvím aktu přijatého v rámci přenesené působnosti.²¹ I tak lze ovšem předpokládat, že tyto podmínky by neměly plnit plastové obaly, které by se rychle rozpadaly na menší kusy plastů, neboť by tímto způsobem byla ohrožena budoucí možnost tyto plastové obaly recyklovat (ať už

¹⁸ „Substances of concern“ jsou definovány v rámci nařízení (EU) 2024/1781 o vytvoření rámce pro stanovení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků, a to s odkazem především na obsah čl. 57 Nařízení REACH. Jedná se tedy o látky, které mají nějakou nebezpečnou vlastnost (mutagenitu, karcinogenitu atd.), jsou regulovány nařízením (EU) 2019/1021 o perzistentních organických znečišťujících látkách a negativně ovlivňují opětovné použití a recyklaci výrobku, ve kterém jsou použity.

¹⁹ Čl. 5 dokumentu Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on Packaging and Packaging Waste, Amending Regulation (EU) 2019/1020 and Directive (EU) 2019/904, and Repealing Directive 94/62/EC, COM/2022/677 final. In: *EUR-Lex: Access to European Union Law* [online]. Brussels, 30. 11. 2022 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:677:FIN>.

²⁰ MOLOI, S. M. – CARRATTA, G. – KUHNEL, D. From Micro to Macro: Legal Tools for Combating Plastic Pollution at National, EU, and International Levels. *Environmental Sciences Europe* [online]. 2026, Vol. 38, Art. No. 22, s. 1–29 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1186/s12302-026-01336-5>.

²¹ Čl. 6 odst. 4 Nařízení o obalech.

materiálově, nebo chemicky). Stejně tak požadavek na použití určitého minimálního množství recyklovaného materiálu by se z pohledu uvolňování mikroplastů měl projevit nejen nižším množstvím nerecyklovaných plastových obalů, ale také zvýšením kvality recyklátu a tím snížením oddělování případných částeczek plastů při nakládání s ním.

Samo Nařízení o obalech opět představuje naplňování opatření vytknutých v rámci Strategie pro plasty, která (kromě obecného cíle přijetí nového harmonizačního předpisu) počítá se zlepšením designu plastových obalů pro jejich lepší recyklovatelnost. Zároveň Nařízení o obalech nepočítá pouze se zlepšením a nárůstem recyklace, ale i s postupným snižováním produkce obalových odpadů. Ostatně nezbytnost snižovat především produkci plastů (a především plastových obalů) lze dovozovat i ze skutečnosti, že samotná mechanická recyklace není zřejmě dostatečným prostředkem k vyporádání se s plastovým odpadem.²² O tomto svědčí i stávající míra použití recyklovaných plastů při výrobě nových plastových výrobků, kdy z celkového množství 400 mil. tun plastů vyrobených v roce 2022 bylo pouze 38 mil. tun vyrobeno ze sekundárních plastů, tedy plastů recyklovaných.²³

NAŘÍZENÍ 2024/1157 O PŘEPRAVĚ ODPADŮ

Dalším právním předpisem, který bude mít především nepřímý dopad na množství mikroplastů unikajících do životního prostředí, je nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1157 o přepravě odpadů (dále jen „Nařízení o přepravě“), kdy v tomto směru lze vycházet z jeho obecných cílů, kdy jedním z nich by měla být skutečnost, aby nedocházelo k vývozu odpadu, a to včetně toho plastového, do zemí, kde s ním není nakládáno způsobem šetrným k životnímu prostředí, tedy včetně toho, aby nedocházelo k nakládání s plastovým odpadem, který umožňuje jeho degradaci do podoby mikroplastů, či dokonce nanoplastů.

Co je tedy obsahem nového Nařízení o přepravě, jehož účinnost začala obecně 21. 5. 2026?

V prvé řadě dochází k rozšíření a zejména zpřesnění zákazu vývozu odpadu určeného k odstranění do třetích zemí, kdy Nařízení o přepravě vymezuje velmi striktní podmínky pro provedení takového vývozu (v zásadě se smí jednat pouze o vývoz odpadu do zemí ESVO, které jsou smluvní stranou Basilejské úmluvy a samy nezakazují dovoz odpadu za účelem jeho odstranění, zároveň musí být nakládáno s odpadem způsobem, který je šetrný k životnímu prostředí).²⁴ Stejně tak je více omezen i vývoz odpadů určených k využití, kdy tato omezení směřují především na nebezpečné odpady a odpady, které je problematické recyklovat (zvláště pak toto platí pro země mimo OECD – viz čl. 39 Nařízení o přepravě).

Ve vztahu k plastovému odpadu (a zprostředkovaně k mikroplastům) je podstatné omezení vývozu právě i plastového odpadu do zemí mimo OECD, a to pokud taková

²² MOLOI – CARRATTA – KUHNEL, c. d.

²³ HOUSSINI, K. – LI, J. – TAN, Q. Complexities of the Global Plastics Supply Chain Revealed in a Trade-Linked Material Flow Analysis. *Communications Earth & Environment* [online]. 2025, Vol. 6, Art. No. 257 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://www.nature.com/articles/s43247-025-02169-5>.

²⁴ Čl. 36–38 Nařízení o přepravě.

země přímo nepožádá EU o zařazení na seznam zemí, kam je tento odpad možné vyvážet. Zároveň daná země musí prokázat, že je s daným odpadem schopna nakládat způsobem šetrným k životnímu prostředí (tzv. *opt-in* systém).²⁵ Vytvoření tohoto seznamu by v zásadě mělo mít dvojitý dopad – v první řadě by plastový odpad měl být vyvážen pouze do zemí, kde skutečně dojde k jeho dalšímu využití a nebude odstraněn např. skládkováním (s rizikem jeho degradace, a tak vzniku mikroplastů). Dále může být vedlejším efektem i vytvoření tlaku na členské státy, aby na svém území vytvářely další kapacity pro recyklaci plastového odpadu. V tomto směru lze odkázat na bod 3 recitálu Nařízení o přepravě, ze kterého vyplývá, že EU počítá s navýšením kapacit pro recyklaci, a tak nejen s omezením vývozu problematického odpadu, ale také se zajištěním surovin pro další výrobu v EU.

Kromě elektronizace celého procesu přepravy odpadu by mělo Nařízení o přepravě také přispět k omezení nelegální přepravy odpadu směřující především mimo EU. Kromě povinných kontrol, včetně např. vytváření profilů rizikových přeprav, budou exportéři povinni zajistit audity příjemců exportovaného odpadu – tyto audity musí být zajištěny nezávislými osobami (tato povinnost přitom bude dopadat i na zařízení v zemích OECD²⁶). Odůvodnění, proč se má povinnost auditu vztahovat i na země OECD, je založeno především na skutečnosti, že nakládání s odpadem environmentálně šetrným způsobem není v rozhodnutí OECD nijak blíže specifikováno.²⁷

I když ani Nařízení o přepravě není doposud účinné, a je tak těžké ověřit jeho funkčnost v praxi, objevují se již nyní určité výtky k jeho obsahu. V první řadě namítají některé neziskové organizace, že umožnění vývozu plastového odpadu nadále do zemí OECD nepovede k dostatečné ochraně životního prostředí a k tomu, aby evropský plastový odpad skutečně zůstal v EU, ale dojde pouze k přeměrování toku odpadů do některých zemí OECD.²⁸ Toto by ohrozilo výše naznačený cíl EU na zvýšení jejich vlastních kapacit pro recyklaci plastového odpadu. Možnou problematičnost vývozu odpadu do zemí OECD připouští samo Nařízení o přepravě, a to právě v rámci povinnosti auditu i pro zařízení v zemích OECD. Se samotnými audity mimo členské státy EU může být navíc spojeno i riziko jejich skutečné přezkoumatelnosti. Toto se týká i auditů zařízení v zemích, které budou zapisovány na tzv. *opt-in* seznam dle čl. 41 Nařízení o přepravě. Toto bude záviset především na skutečných schopnostech kontrolních orgánů jednotlivých členských zemí. V opačném případě by se jednalo v podstatě pouze o „greenwashingové“ opatření bez významnějších reálných dopadů. Této skutečnosti

²⁵ Podmínky pro splnění požadavků na nakládání s odpady šetrným způsobem jsou vymezeny v čl. 42 Nařízení o přepravě.

²⁶ Čl. 44 odst. 2 písm. a) Nařízení o přepravě a také bod 52 jeho recitálu.

²⁷ Toto Rozhodnutí OECD (OECD. *Decision of the Council on the OECD Legal Instruments Control of Transboundary Movements of Wastes Destined for Recovery Operations*, OECD/LEGAL/0266 [online]. OECD Legal Instruments. OECD, 2025 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/221/221.en.pdf>) je sice průběžně novelizováno, ale stále neobsahuje specifickou definici toho, co je nakládání s odpadem způsobem environmentálně šetrným.

²⁸ SCHWERTHEIM, N. EU Revises Waste Shipment Regulation Amid Concerns Over Transparency and Criminal Enforcement. In: *Packaging Insights* [online]. 28. 3. 2024 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://www.packaginginsights.com/news/eu-revises-waste-shipment-regulation-amid-concerns-over-transparency-and-criminal-enforcement.html>.

jsou si zřejmě vědomi i evropské orgány, kdy Nařízení o přepravě obsahuje Kapitulu 2, která se věnuje pouze prosazování práva a samotným kontrolám prováděným členskými státy. Problematické poněkud je, že Nařízení o přepravě již neřeší kontroly osob provádějících výše uvedené audity (pouze stanovuje podmínky, co taková auditující osoba musí splňovat²⁹). Faktickou kontrolu v tomto směru mohou provádět v podstatě pouze kontrolní orgány členských států, kdy v rámci vývozu označí dokumenty auditu za nedostatečné.³⁰

Naopak některá odborná sdružení upozorňují na skutečnost, že zpřísnění podmínek pro vývoz odpadu může vést k výraznému tlaku na spalovny odpadu a zařízení pro energetické využívání odpadu, zvláště pokud by se jednalo o méně kvalitně roztříděný plastový odpad.³¹ Zároveň případné zvýšení spalování plastového odpadu oproti jeho recyklaci by nebylo v souladu s hierarchií nakládání s odpady vymezenou v čl. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES o odpadech. Ohledně skutečných dopadů Nařízení o přepravě na nakládání s plastovými odpady si ovšem budeme muset ještě chvíli počkat, až Nařízení skutečně nabude účinnosti a bude prakticky aplikováno.

DALŠÍ PŘEDPISY A PRÁVNÍ DOKUMENTY V DANÉ OBLASTI

V návaznosti na výše uvedené právní předpisy nelze zapomenout ani na implementaci a provádění některých právních předpisů, které již byly přijaty před rokem 2023 (tedy před přijetím Nařízení o mikroplastech), ale které jsou také zaměřeny na nakládání s plasty a jejich implementace by měla společně s nově přijatými předpisy synergicky působit na snížení množství plastového odpadu produkovaného především v rámci EU.

V tomto směru je vhodné připomenout stále probíhající implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/904 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí, která s ohledem na omezení vybraných jednorázových plastových výrobků by měla mít vliv především na množství sekundárních mikroplastů.

V souvislosti s výše zmíněným nařízením o mikroplastech jako součásti nařízení REACH je také vhodné zmínit jeho vztah ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, kdy dle přílohy III bodu 7 směrnice by se tato měla vztahovat i na některé případy nakládání s látkami obsahujícími úmyslně přidávané mikroplasty.

Dále v návaznosti na zmiňovanou Strategii pro plasty a Akční plán nulového znečištění probíhá hodnocení směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/2184 o jakosti vody určené k lidské spotřebě ve vztahu k mikroplastům, kdy v roce 2024 přijala Komise metodiku pro měření množství mikroplastů v pitné vodě.³² Stejně tak probíhá

²⁹ Příloha X Nařízení o přepravě.

³⁰ Čl. 61 odst. 5 Nařízení o přepravě.

³¹ VON EYE, M. – CONDAMINE, P. *Waste Trade and Incineration – Debunking an Unnecessary Alliance* [online]. Zerowaste Europe, 2022 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2022/01/zwe_feb22wastetrade_incineration_study.pdf.

³² Rozhodnutí Komise v přenesené pravomoci (EU) 2024/1441, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/2184 stanovením metodiky pro měření mikroplastů ve vodě určené k lidské spotřebě.

přezkum směrnic týkajících se odpadních vod a produktů z moře ve vztahu k plastům a mikroplastům.³³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/3019 o čištění městských odpadních vod v tomto směru kromě opakovaných zmínek o mikroplastech ve svém recitálu³⁴ obsahuje povinnost k monitorování mikroplastů v městských odpadních vodách – viz čl. 21 směrnice.

V souvislosti s výše uvedenými právními předpisy a strategickými dokumenty je potřeba uvést, že se nyní nacházíme v období množství změn na poli nakládání s plasty a mikroplasty, kdy ovšem účinnost přijímaných právních dokumentů bude často vidět až za několik let (většina jich byla poměrně nedávno přijata a nabývají účinnosti až v průběhu roku 2026 či 2027). Toto platí přitom i v případě Nařízení o mikroplastech, které postupně u jednotlivých výrobků vchází v účinnost. Zároveň ovšem z odborných publikací stále častěji vyplývá, že pouhé zlepšení nakládání s plastovým odpadem nebude zřejmě stačit a bude nezbytné omezit celkovou produkci plastů, k čemuž ovšem snaha pouze EU nestačí.

Právě tato skutečnost nás vede k druhé části článku, která se bude věnovat zmiňované a projednávané mezinárodní úmluvě o plastech. I samotný Akční plán nulového znečištění v tomto směru obsahuje závazek, že EU bude prosazovat přijetí celosvětové úmluvy o plastech.³⁵

MEZINÁRODNÍ ÚMLUVA O PLASTECH A VÝVOJ JEJÍHO NÁVRHU

VÝVOJ NÁVRHU MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY

Ještě předtím, než se v článku podíváme na možné dopady potencionálně přijaté mezinárodní úmluvy o plastech na právo EU, tak je vhodné se také alespoň krátce věnovat dosavadnímu průběhu jednání o podobě této mezinárodní úmluvy. Toto je ještě významnější s ohledem na výše zmíněné problémy týkající se dosažení shody na textu této úmluvy.

Prvním významným krokem k přijetí mezinárodní úmluvy o plastech bylo přijetí rezoluce shromáždění UNEP z 2. 3. 2022,³⁶ na jehož základě se zástupci států shodli na přijetí závazné mezinárodní dohody, která by obsahovala závazné i dobrovolné instrumenty k omezení plastového znečištění, a to na základě celého životního cyklu plastů.³⁷ Zároveň součástí této rezoluce byla i další specifika pro plánovanou mezinárodní

³³ Bod 2.2 Akčního plánu nulového znečištění.

³⁴ Např. bod (37) nebo (42) směrnice.

³⁵ Bod 3.3 Akčního plánu nulového znečištění.

³⁶ Rozhodnutí United Nations Environment Assembly of the United Nations Environment Programme. 5/14. End Plastic Pollution: Towards an International Legally Binding Instrument: Resolution Adopted by the United Nations Environment Assembly, UNEP/EA.5/Res.14. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2. 3. 2022 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://digitallibrary.un.org/record/3999257?v=pdf>.

³⁷ „[...] develop an international legally binding instrument on plastic pollution, including in the marine environment, henceforth referred to as ‘the instrument’, which could include both binding and voluntary approaches, based on a comprehensive approach that addresses the full life cycle of plastic, taking into

úmluvu (např. prosazování udržitelné spotřeby a produkce plastů či vytvoření a implementace národních plánů k dosažení cílů úmluvy atd.).

Dále proběhlo několik jednání mezinárodní vyjednávací komise, která měla vyjednat text plánované úmluvy. První jednání proběhlo v Punta del Este v Uruguayi v listopadu a prosinci 2022 (INC-1), následně proběhlo v květnu a v červnu 2022 druhé jednání v Paříži (INC-2), třetí jednání se uskutečnilo v listopadu 2023 v Nairobi (INC-3) a čtvrté jednání proběhlo v dubnu 2024 v Otavě (INC-4). Páté jednání, které mělo být původně posledním plánovaným jednáním, bylo nakonec rozděleno do několika částí: v Busanu v Koreji (listopad a prosinec 2024 INC-5.1) a dvakrát v Ženevě (nejprve v srpnu 2025 INC-5.2 a v únoru 2026 INC-5.3). Během tohoto posledního jednání přitom neprobíhala žádná věcná jednání, ale jednalo se o reakci na rezignaci původního předsedy mezinárodní vyjednávací komise, kdy byl zvolen nový předseda, který by měl pokračovat v jednáních.³⁸

Právě i rezignace původního předsedy mezinárodní vyjednávací komise byla způsobena postupnou komplikací jednání zúčastněných stran, kdy se průběžně vytvářely dvě soupeřící linie ohledně podoby budoucí mezinárodní úmluvy. Třecími plochami v tomto směru jsou především samotný rozsah plánované dohody (zda by skutečně měla zahrnovat celý životní cyklus plastů, nebo by se měla zaměřovat pouze na plastový odpad), přijetí tzv. *up-stream* opatření jako součásti úmluvy (toto se týká omezování primárních plastů a dalších produktových opatření), zahrnutí omezení některých chemických látek při výrobě plastů, zajištění finančních prostředků (jinými slovy, kdo uhradí náklady na implementaci plánovaných opatření) a také míra závaznosti mezinárodní úmluvy a v ní obsažených opatření.³⁹

Právě od výše uvedených bodů se přitom bude odvíjet skutečná účinnost plánované mezinárodní úmluvy. Vysoce ambiciózní úmluvu s limity na produkci plastů prosazují kromě členských států EU, Kanady či Japonska také některé méně ekonomicky vyspělé státy, na které má ovšem znečištění plasty zásadní dopad (např. Rwanda, Madagaskar a další ostrovní státy).⁴⁰ Naopak státy, které se přiklání k řešení pouze problematiky plastových odpadů (tedy bez zaměření na tzv. *full cycle management*), představují především státy produkující ropu – USA, Rusko a Saudská Arábie.⁴¹ Poukazováno bylo také na značný lobbying ze strany společností z oblasti těžbařského a petrochemického

---

account, among other things, the principles of the Rio Declaration on Environment and Development, as well as national circumstances and capabilities, and including provisions [...]“.

³⁸ Intergovernmental Negotiating Committee on Plastic Pollution. In: *UNEP* [online]. [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://www.unep.org/inc-plastic-pollution>.

³⁹ Summary report, 5–15 August 2025. *Earth Negotiations Bulletin* [online]. 2025, Vol. 36, No. 43, s. 1–13 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://enb.iisd.org/plastic-pollution-marine-environment-negotiating-committee-inc5.2-summary>.

⁴⁰ Seznam států, které jsou členy koalice s názvem „High Ambition Coalition to End Plastic Pollution“, je dostupný na *High Ambition Coalition to End Plastic Pollution* [online]. [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://hactoendplasticpollution.org/>.

⁴¹ Plastics Treaty Talks Collapse Without a Deal After “Chaotic” Negotiations. In: *Climate Home News* [online]. 15. 8. 2026 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://www.climatechangenews.com/2025/08/15/plastics-treaty-talks-collapse-without-a-deal-after-chaotic-negotiations/>.

průmyslu.⁴² Právě „srážka“ vůle větší části států s blokací ze strany států produkujících ropu, a tím tedy neúspěch při přijetí plánované mezinárodní úmluvy, vede některé z aktérů k uvažování nad tím, zda by nemělo dojít k změně přijímajícího procesu, či dokonce přijetí úmluvy mimo režim UNEP.⁴³

MOŽNOSTI ŘEŠENÍ BLOKACE PŘIJETÍ ÚMLUVY

Jako řešení současné blokace je navrhováno několik změn v rámci procesu přijímání mezinárodní úmluvy.⁴⁴ V prvé řadě by mělo dojít k jasnému vymezení, co se rozumí pojmem „*full life cycle of plastics*“, který je obsažen v rezoluci shromáždění UNEP z 2. 3. 2022. Právě výše zmíněné státy produkující ropu namítají, že tento pojem neobsahuje těžbu samotné suroviny,⁴⁵ a tedy nemůže obsahovat ani omezení výroby primárních plastů (také je namítáno, že toto nezahrnuje dopady plastů na zdraví, což omezuje zahrnutí chemických látek do obsahu připravované mezinárodní úmluvy). Bez vyjasnění základu obsahu dohody není možné, aby došlo ke skutečnému pokroku při jejím vyjednávání. Dále je současnému formátu vyjednávání mezinárodní úmluvy vyčítáno, že byl nastaven příliš ambiciózní časový plán pro přijetí úmluvy a také že jsou nedostatečně vymezena procedurální pravidla.⁴⁶ Důsledkem těchto skutečností je, že během části času vymezeného pro vyjednávání úmluvy jsou řešena jiná témata nebo dochází k rozporům v rámci vyjednávání paralelních setkání vyjednávačů, kdy se každé takové setkání věnuje specifické části úmluvy.

Řešením těchto problémů může být především uvolnění časového presu, který je v současné chvíli již bezprecedentní (a to s ohledem na původně stanovené datum pro přijetí úmluvy), a zejména vymezení priorit plánované dohody, aniž by byla řešena dohoda v celkové podobě.⁴⁷ Pokud totiž dojde k nalezení jednoty ohledně klíčových částí plánované mezinárodní úmluvy, je pravděpodobnější, že následně dojde k nalezení shody i u „menších“ bodů, které ovšem rovněž mohou blokovat zásadním způsobem další jednání – např. otázka financování opatření plánovaných mezinárodní dohodou či procedurálního vymezení, kdo bude navrhopvat konečný text dohody v návaznosti na dohodnuté dílčí části (viz odmítnutý návrh formulovaný předsedou vyjednávací komise). Stanovení priorit a zásad dohody také může do budoucna znamenat, že se smluvní strany budou méně vracet k již uzavřeným tématům.

Na druhou stranu je otázkou, zda jsou jednající státy v současné chvíli skutečně schopny přijmout i výše zmiňovaná opatření, a to zejména ve vztahu dohody ohledně zaměření úmluvy, tedy jestli se má skutečně zaměřovat na nakládání s plasty v celém jejich životním cyklu, včetně jejich výroby a přidávání chemických látek (*up-stream*

⁴² EINHAUPL, P. – DEL SAVIO, L. – BERGMANN, M. – JAHNKE, A. The Global Plastic Treaty Can Be Saved – Here's How to Break the Deadlock. *Nature* [online]. 2026, Vol. 650, s. 33–36 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://www.nature.com/articles/d41586-026-00314-4>.

⁴³ Plastics Treaty Talks Collapse Without a Deal After “Chaotic” Negotiations.

⁴⁴ EINHAUPL – DEL SAVIO – BERGMANN – JAHNKE, c. d.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

model) nebo se bude jednat o dohodu zaměřenou na nakládání s plastovým odpadem (*down-stream* model). Také je v tomto směru otázkou, jak se vypořádají vyjednávací státy s případnými překryvy potenciaální dohody s již existujícími mezinárodními smlouvami, které pokrývají určitou část problematiky (např. Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států či Stockholmská úmluva o perzistentních organických polutantech).⁴⁸ V souvislosti s těmito mezinárodními úmluvami a také hlasy pro změnu procedury při přijímání mezinárodní úmluvy o plastech je namístě uvažovat o změně systému hlasování, kdy by již nebyla potřeba jednotnosti, ale např. dvoutřetinového souhlasu.⁴⁹

POTENCIONÁLNÍ OBSAH ÚMLUVY A JEHO DOPADY NA PRÁVO EU

I když ovšem dojde (či naopak nedojde) k přijetí výše uvedených změn v procesu vyjednání úmluvy o plastech, tak v podstatě může dojít ke čtyřem možným výsledkům. První a samozřejmě nejméně příznivou variantou pro životní prostředí je situace, kdy vůbec nedojde k přijetí dohody, která by řešila znečištění plasty. Další variantou je přijetí úmluvy v podobě, která je prosazována státy těžícími ropu a státy silně provázanými s petrochemickým průmyslem. Taková úmluva by byla zřejmě zaměřena především na řešení plastového odpadu a opatření by tak směřovala k jeho sběru a recyklaci (na toto by byla zřejmě zaměřena i mezinárodní spolupráce, která by měla za úkol rozvoj těchto oblastí). Případné limity pro výrobu plastů by byly pouze dobrovolné. Stejně tak by se toto týkalo zákazu určitých plastových výrobků, a to včetně výrobků obsahujících úmyslně přidávané mikroplasty. Otázkou je zejména, jak by tato úmluva mohla být účinná, když by cena recyklovaných plastů byla zřejmě nadále vyšší než těch primárních.⁵⁰ Další variantou je podoba úmluvy, která by sice řešila *full life cycle* plastových výrobků, ale v nějaké odlehčené podobě, kdy by byly vymezeny nějaké minimální standardy a došlo by k omezení výroby některých nejproblematictějších plastových výrobků (některé jednorázové plastové produkty, produkty s úmyslně přidávanými mikroplasty atd.), případně by bylo řešeno i omezení některých chemických látek. Omezení výroby, byť pouze některých typů polymerů, by bylo ovšem spíše na dobrovolné bázi (např. na základě vytvoření národních cílů stanovených přímo danými státy). Poslední variantou plánované dohody může být silnější zaměření na opatření *up-stream*, kdy by opět došlo k zákazu výroby některých plastových produktů a vytvoření seznamu zakázaných chemických látek pro přidávání do plastů. U takové varianty úmluvy lze předpokládat i vytvoření systému pro menší ztráty plastových peletek a také kontrolu dodržování dalších pravidel dle úmluvy. Bezpochyby bude muset být v takové variantě řešen i globální fond pro zajištění finančních prostředků pro méně vyspělé státy při vytváření fungujícího odpadového hospodářství. V této variantě je možné počítat i s určitým nastavením stropů pro růst

⁴⁸ Srov. NOVÁK, c. d., s. 61–72.

⁴⁹ Takto tomu je v případě např. Basilejské úmluvy.

⁵⁰ Tomuto odpovídá současná situace – Where is Europe's PET Industry at in 2025? In: *Packaging Europe* [online]. 18. 2. 2025 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://packagingeurope.com/features/where-is-europes-pet-industry-at-in-2025/12499.article>.

produkce plastů, či dokonce s jejím omezováním. Tato varianta je podporována především státy Pacifiku či EU.

Výše uvedený obsah možné dohody lze dovozovat z obsahu postupně zveřejňovaných draftů textu mezinárodní úmluvy, kdy prvotní návrh textu s názvem „ZeroDraft“ ze září 2023⁵¹ byl poměrně striktní a přímočarý (neobsahuje tolik variací textu, a pokud ano, tak tyto jsou relativně jednoduché), navíc obsahoval varianty textu pro stanovení globálních cílů snížení produkce primárních plastů (Část II sekce 1. – Primární plastové polymery). Ve vztahu k mikroplastům je zajímavé, že „ZeroDraft“ počítal ve své Části II sekci 3. s tím, že jsou přímo v jejím názvu zmiňovány úmyslně přidávané mikroplasty („Problematic and Avoidable Plastic Products, Including Short-Lived and Single-Use Plastic Products and Intentionally Added Microplastics“) a tyto také měly samostatnou podsekcí.

Další, již revidovaný text z 23. 12. 2023 s názvem „Revised Draft“,⁵² byl vytvořen na základě jednání třetího zasedání (INC-3) v Nairobi a obsahuje již značně členitý text s nejrůznějšími nuancemi textu podle jednotlivých návrhů. V souvislosti s mikroplasty se objevuje i pojem nanoplastů, kdy ovšem jejich další regulace není rozpracována. Ohledně možných stropů a cílů k omezení produkce primárních plastů se objevila i varianta, kdy by nebyla zařazena ustanovení s omezením výroby polymerů. Navíc je nezbytné uvést, že i přes technickou propracovanost je návrh natolik roztržštěný, že je velice nepřehledný a často obsahuje i variantu „žádný text“.

Posledním řešeným textem je text vytvořený předsedou a předložený shromáždění dne 13. 8. 2025 – „Chair’s Draft Text Proposal“,⁵³ který by měl být, dle textu předsedy přiloženého k návrhu, vyváženým kompromisem vycházejícím z jednání stran. Daný text už vůbec neobsahuje zmínku o stanovení limitů nebo stropů pro produkci plastů (naopak hovoří především o designu plastových výrobků – čl. 5 návrhu). Stejně tak došlo k tomu, že ani úmyslně přidávané mikroplasty již nemají samostatný článek a není zde obsažena povinnost pro smluvní státy, aby přijaly opatření k jejich omezení.⁵⁴ Také celkové znění návrhu obsahuje množství formulací, které odpovídají spíše doporučením než přímým povinnostem.

Zkoumání výše uvedených návrhů textu potencionální mezinárodní dohody o plastech ukazuje, jak postupně docházelo k rozpadu relativně striktní a závazné podoby dohody do poměrně vágní a flexibilní dohody bez výrazných povinností pro smluvní státy.

⁵¹ United Nations Environment Programme. Zero Draft Text of the International Legally Binding Instrument on Plastic Pollution, Including in the Marine Environment, UNEP/PP/INC.3/4. In: *UNEP* [online]. 4. 9. 2023 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://wedocs.unep.org/items/314be8a7-54db-438b-842d-93237172de70>.

⁵² United Nations Environment Programme. Revised Draft Text of the International Legally Binding Instrument on Plastic Pollution, Including in the Marine Environment, UNEP/PP/INC.4/3. In: *UNEP* [online]. 23. 12. 2023 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://www.unep.org/inc-plastic-pollution>.

⁵³ Intergovernmental Negotiating Committee to Develop an International Legally Binding Instrument on Plastic Pollution, Including in the Marine Environment. Chair’s Draft Text Proposal. In: *UNEP* [online]. 13. 8. 2025 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: <https://wedocs.unep.org/items/e6b68bdd-cccb-4321-90a8-1d98a0a08222>.

⁵⁴ Naopak je zde pouze výzva k omezení produktů obsahujících úmyslně přidávané mikroplasty – čl. 4 odst. 1 „Chair’s Draft Text Proposal“.

Jaké by tedy byly případné dopady mezinárodní úmluvy týkající se plastového znečištění na právo EU, pokud by došlo k jejímu přijetí v některé z výše předpokládaných variant? Samozřejmě bez konkrétního textu nelze plně posoudit komplexní dopady úmluvy na legislativu EU. Je ovšem možné odhadnout alespoň hlavní směřování takových dopadů. Pokud bychom vycházeli ze skutečnosti, že by došlo k přijetí mezinárodní dohody o plastech v podobě, jakou navrhoval předseda vyjednávací komise – „Chair’s Draft Text Proposal“, tak by toto zřejmě nemělo zásadní dopad na právo EU. U tohoto závěru lze především vycházet právě z doporučujícího charakteru celého textu, který v zásadě neobsahuje žádné „tvrdší“ povinnosti pro smluvní státy (např. v podobě potřeby stanovení limitů či omezení pro produkci primárních plastů). Lze samozřejmě počítat s povinnostmi v oblasti reportingu či vytváření určitých finančních prostředků pro fungování potencionální dohody, ale toto nebude mít zásadní dopad na legislativu EU v této oblasti.

Jiná situace by už ovšem nastala tehdy, pokud by byla přijata varianta mezinárodní úmluvy, která by obsahovala stanovení kapacitních limitů na produkci primárních plastů, či dokonce cíle pro omezení jejich výroby (např. v obdobné podobě, jak je řešeno omezení produkce CO₂ v případě Pařížské dohody⁵⁵). Takovouto povinnost a ani cíl v zásadě evropská legislativa neobsahuje.⁵⁶ V případě omezení či zákazu některých typů jednorázových plastových výrobků či výrobků obsahujících přidávané mikroplasty by záleželo především na okruhu omezovaných výrobků, byť i zde lze předpokládat, že by se nejednalo o významnější zásah do stávající legislativy EU.⁵⁷ Dalším bodem potencionální dohody by měl být seznam chemických látek, které by neměly být používány při výrobě plastů. Zde by opět záleželo na rozsahu tohoto seznamu a zda jejich užívání není již v rámci EU omezeno. Pokud by tomu tak nebylo, musela by na toto reagovat i EU, a to prostřednictvím nařízení REACH. Součástí těchto změn by samozřejmě opět muselo být vyřešení případného finančního mechanismu pro financování nejen fungování samotné dohody, ale také podpory méně vyspělých států při zlepšování jejich odpadového hospodářství a dalších opatření předpokládaných mezinárodní úmluvou.

ZÁVĚR

S ohledem na výše uvedené skutečnosti a také cíl tohoto článku lze shrnout, že v oblasti právní úpravy nakládání s mikroplasty na úrovni EU nadále dochází k posunu a od přijetí Nařízení o mikroplastech v roce 2023 přijala EU další legislativní opatření, která mají za cíl omezit zdroje především sekundárních mikroplastů. Stejně tak EU přistoupila v zásadě jako první k přijetí právního předpisu, který má cíl významně

⁵⁵ SIMON, N. – SCHULTE, M. L. *Strengthening Plastic Governance: Towards a New Global Convention* [online]. Berlin: adelphi, Heinrich Böll Stiftung, 2017, s. 4 [cit. 2026-03-30]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/321436838_Strengthening_plastic_governance_Towards_a_new_global_convention.

⁵⁶ Pokud nebudeme počítat cíl k omezení vyprodukovaných obalů dle čl. 43 Nařízení o obalech.

⁵⁷ Blíže k rozsahu omezení úmyslně přidávaných mikroplastů NOVÁK, c. d., s. 86–95.

omezit ztrátu plastových peletek, které lze obecně považovat za jeden z největších zdrojů primárních mikroplastů. Na druhou stranu ani EU doposud nepřistoupila k nějakému omezování výroby primárních plastů,⁵⁸ i když její opatření často vedou ke zvýšení tlaku na recyklaci plastového odpadu a navýšení hodnoty plastového recyklátu.

Opatření pouze na úrovni EU ovšem nemohou významně změnit způsob nakládání s plasty a zejména plastovým odpadem v celosvětovém měřítku. K tomuto by měla sloužit mezinárodní úmluva týkající se plastového znečištění, jejíž přijetí je ze strany EU významně podporováno. Přijetí takové mezinárodní úmluvy v nejbližší době je ovšem málo pravděpodobné a vyžádá si zřejmě ještě nějaký čas. Navíc i s ohledem na podstatně odlišná stanoviska jednotlivých států je velmi pravděpodobné, že obsah případné mezinárodní úmluvy nebude mít významný dopad na legislativu EU, a to minimálně za situace, pokud zároveň nedojde k přijetí opatření směřujících k celkovému omezování produkce primárních mikroplastů.

JUDr. Adam Novák, Ph.D.

Centrum pro klimatické právo a udržitelnost Ústavu státu a práva AV ČR, v. v. i.

adam.novak@ilaw.cas.cz.

ORCID: 0009-0000-1458-3938

---

⁵⁸ Taková opatření by totiž také mohla představovat značné hospodářské znevýhodnění bez významnějších dopadů na množství skutečně vyráběných plastů, pokud by podobná opatření nebyla přijata i mimo EU.

ODPOVĚDNOST PODNIKŮ ZA PORUŠOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH LIDSKÝCH PRÁV V DODAVATELSKÝCH ŘETĚZCÍCH V MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM

MATĚJ MALÝ

Abstract: **Corporate Liability for Violations of Fundamental Human Rights in Supply Chains in Private International Law**

This article focuses on the issue of corporate liability for violations of fundamental human rights in supply chains. It analyzes this issue through the lens of Private International Law. This article addresses cases where the protected legal goods of individuals are infringed on in specific relation to countries of the Global South. These infringements occur in the sphere of suppliers of European companies or their subsidiaries. Because of the lack of access to justice in countries of the Global South, claimants take their claims against parent companies or major buyers with seats in the EU to the courts of its member states. This constitutes the international element of the tackled issue and therefore the interest of the legal field of Private International Law is given.

Determining international jurisdiction and applicable law is the focus of this article. This article aims to examine these rules from the legal field of Private International Law.

Based on an analysis of the Brussels Ibis Regulation, it was concluded that establishing international jurisdiction does not present a challenge for claimants in the case of companies with seats in the EU. In contrast, the situation is reversed in relation to non-EU companies. Analysis of the Rome II Regulation showed that the applicable law would typically be the law of non-EU countries. Although the applicable law will typically be the law of the countries of the Global South, this will not necessarily mean that the claimants will be unsuccessful in the litigation and *vice versa*.

The issue is topical since the Czech legislature is now facing the challenge of implementing Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence, known by the acronym CS3D, to the Czech legal system. Although the CS3D remains in force and has not yet been transposed into the national laws of the Member States, it has already been amended by Directive (EU) 2026/470 of the European Parliament and of the Council of 24 February 2026, adopted as part of the so-called Omnibus Package on Sustainability. Among other things, this Directive abolished the EU-wide civil liability regime laid down in the CS3D without replacing it, leaving the question of civil liability to the individual Member States. This policy shift will be examined in this article.

Keywords: applicable law; international jurisdiction; corporate sustainability due diligence directive; Rome II Regulation; Brussels Ibis Regulation

Klíčová slova: rozhodné právo; mezinárodní příslušnost; směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti; nařízení Řím II; nařízení Brusel Ibis

DOI: 10.14712/23366478.2026.107

ÚVOD

Stinnou stránkou globalizace a využívání potenciálu trhů států globálního jihu¹ jsou tragické události, o kterých informují zpravodajské servery či lidskoprávní organizace. Jednou z největších tragédií v textilním průmyslu bylo zřícení osmipatrové budovy Rana Plaza v Bangladéši v roce 2013, ve které se nacházely krejčovské dílny vyrábějící oblečení pro společnosti jako Primark či Mango. Při této události zemřelo přes jeden tisíc osob a další dva tisíce osob byly zraněny.² Problémy se však netýkají toliko textilního průmyslu. Společnost Volkswagen je obviňována z využívání nucené práce ve svém dodavatelském řetězci – konkrétně se jedná o zneužívání menšiny Ujgurů v čínské provincii Sin-ťiang.³ Uvedené případy mají jeden společný jmenovatel. Statky získávané z uvedených činností byly/jsou následně zpracovávány a dále distribuovány na evropském trhu v rámci globálních dodavatelských řetězců.⁴

Evropští zákonodárci této problematice věnují pozornost. V roce 2017 byl ve Francii přijat zákon *Loi de vigilance*, který pro vybrané společnosti zavedl povinnosti péče v oblasti základních lidských práv s ohledem na činnosti těchto společností, jejich dceřiných společností, subdodavatelů a dodavatelů. Tyto povinnosti jsou přitom vedle veřejnoprávní odpovědnosti vymáhány i prostřednictvím občanskoprávní odpovědnosti.⁵ Výlučně cestou veřejnoprávního vymáhání zmíněných povinností se vydal německý zákonodárce, který v roce 2021 přijal zákon *Lieferkettensorgfaltspflichten-gesetz* – zákon o povinnosti péče v dodavatelských řetězcích. Tento zavazuje vybrané společnosti k dodržování povinností péče v oblasti lidských práv a životního prostředí.⁶ Přijetí těchto právních úprav přesto nebylo žádnou samozřejmostí. V roce 2020 odmítli občané Švýcarska návrh iniciativy, která si kladla za cíl umožnit obětem porušování lidských práv nebo environmentálních škod v přeshraničním kontextu podávat žaloby proti švýcarským společnostem u švýcarských soudů.⁷ O to více bylo průlomem přijetí **Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1760 ze dne 13. června 2024 o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti** a o změně směrnice (EU) 2019/1937 a nařízení (EU) 2023/2859 (dále jen „CS3D“) na úrovni Evropské unie,⁸ která v čl. 29

¹ Autor takto označuje země, kterým se říká také „rozvojové“. Převážně se mají na mysli státy ležící na jižní polokouli v Africe, Jižní Americe a Asii.

² MANGAL PAL, S. Rana Plaza Disaster 11 Years on: What Has Changed? In: *DW* [online]. 23. 4. 2024 [cit. 2025-02-18]. Dostupné na: <https://www.dw.com/en/rana-plaza-disaster-11-years-on-what-has-changed/a-68900666>.

³ Volkswagen: Address Uyghur Forced Labor: Supply Chain, Xinjiang Plant Risk Links to Labor Abuses. In: *European Center for Constitutional and Human Rights* [online]. 27. 5. 2024 [cit. 2025-02-18]. Dostupné na: <https://www.ecchr.eu/en/press-release/volkswagen-address-uyghur-forced-labor/>.

⁴ KARSTEN, T. Odpovědnost korporace za dodavatelské řetězce: srovnávací analýza. *Obchodněprávní revue*. 2024, roč. 16, č. 1, s. 8.

⁵ Tamtéž.

⁶ RÜHL, G. – KNAUER, C. Zivilrechtlicher Menschenrechtsschutz? Das deutsche Lieferkettengesetz und die Hoffnung auf den europäischen Gesetzgeber. *JuristenZeitung*. 2022, Jhrg. 77, Heft 3, s. 105–114.

⁷ Swiss Vote to Reject Responsible Business Initiative. In: *BBC* [online]. 29. 11. 2020 [cit. 2025-02-18]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-55122172>.

⁸ Náležitá péče podniků v oblasti udržitelnosti: Rada s konečnou platností schválila směrnici. In: *Rada Evropské unie* [online]. 24. 5. 2024 [cit. 2025-02-18]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu>

v původním znění upravovala občanskoprávní odpovědnost s charakterem imperativního ustanovení. Ačkoliv zatím ani nedošlo k transpozici CS3D do právních řádů členských států, Směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2026/470 ze dne 24. února 2026 (dále jen „Novela“)⁹ byla občanskoprávní odpovědnost zrušena. Tato novelizace bude v tomto článku analyzována.

Zmíněné případy ze světa dokládají, že evropské společnosti čerpají výhody globálních dodavatelských řetězců a přesouvají svou výrobu do států, v nichž nejsou člověk a životní prostředí vždy dobře chráněni.¹⁰ Pokud v těchto státech dojde ke škodní události, přichází proto v úvahu jako strana žalovaná i evropská mateřská společnost či evropský odběratel. V takovém případě má odpovědnostní vztah tzv. **mezinárodní prvek**. Z pohledu unijního soudu posuzujícího odpovědnost evropských společností spočívá mezinárodní prvek ve skutečnosti právně významné pro vznik právního poměru – totiž protiprávního jednání nebo škodní události uskutečněných mimo stát soudu. Navíc proti evropské společnosti jako škůdci v deliktním vztahu bude na straně žalobce stát poškozená osoba ze třetího (mimounijního) státu. Jelikož se jedná o soukromoprávní poměry s mezinárodním (přeshraničním) prvkem, je dán zájem oboru mezinárodního práva soukromého.

Tento článek je členěn na pět částí. První část čtenáře pro ilustraci seznámí se soudním rozhodnutím, které se týká analyzované problematiky. V následujících analytických částech článku (část druhá, třetí a čtvrtá) je pozornost zaměřena na stěžejní otázky mezinárodního práva soukromého a občanskoprávní odpovědnosti relevantní pro zkoumanou problematiku. Článek si klade za cíl zodpovědět **tři hlavní výzkumné otázky**:

1. Jaká jsou pravidla pro určování mezinárodní příslušnosti v kontextu CSR žalob¹¹ a jak se liší přístup k žalovaným se sídlem v EU a mimo EU, a to zejména podle nařízení Brusel Ibis?¹²
2. Které právo je typicky použitelné (rozhodné) pro deliktní nároky v CSR žalobách podaných u evropských soudů podle nařízení Řím II?¹³
3. Jaký je současný stav občanskoprávní odpovědnosti evropských společností za porušení náležité péče s ohledem na dodržování lidských práv v dodavatelských řetězcích a jaký vliv na její vyvození může mít CS3D ve znění Novely?

/cs/press/press-releases/2024/05/24/corporate-sustainability-due-diligence-council-gives-its-final-approval/.

⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2026/470 ze dne 24. února 2026, kterou se mění směrnice 2006/43/ES, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 a (EU) 2024/1760, pokud jde o některé požadavky na podávání zpráv podniků o udržitelnosti a některé požadavky na náležitou péči podniků v oblasti udržitelnosti (Text s významem pro EHP). In: *EUR-Lex: Access to European Union Law* [online]. 26. 2. 2025 [cit. 2025-02-18]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32026L0470>.

¹⁰ RÜHL, G. Unternehmensverantwortung und (Internationales) Privatrecht. In: *Deutsche Gesellschaft für Internationales Recht* a kol. (eds.). *Unternehmensverantwortung und Internationales Recht*. Heidelberg: C. F. Müller, 2020, s. 90.

¹¹ Pro účely tohoto článku se jimi budou rozumět žaloby, které uplatňují občanskoprávní odpovědnost mateřských / dceřiných společností / odběratelů / dodavatelů, a to za porušování lidských práv či zásahy do životního prostředí vznikající ve sféře zahraničních dceřiných společností nebo dodavatelů.

¹² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Brusel Ibis“).

¹³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (dále jen „Řím II“).

Zodpovězením těchto tří výzkumných otázek autor článku zamýšlí alespoň rámcově objasnit komplexní problematiku odpovědnosti podniků za porušování základních lidských práv v dodavatelských řetězcích, a to s přihlédnutím k německé doktríně, kde jde s ohledem na v minulosti vedený případ vůči společnosti Kik o oblast prozkoumanou. Zároveň chce autor článku poukázat na aktuálnost tématu s ohledem na CS3D a *Omni-bus Package on Sustainability*.

1. PŘÍPAD Z JUDIKATURY

1.1 PŘÍPAD SPOLEČNOSTI KIK

Společnost Kik se sídlem v Německu udržovala od roku 2007 smluvní vztahy s pákistánskou společností – textilní továrnou Ali Enterprises. Konkrétně od této společnosti odebírala oblečení. Objednávky společnosti Kik tvořily minimálně 75 % objemu všech zakázek Ali Enterprises. Základem pro tento obchodní vztah a dílčí dodavatelské smlouvy byl Kodex chování, ve kterém byly stanoveny minimální požadavky zavazující dodavatele společnosti Kik s ohledem na dodržování základních práv. Požadavky se týkaly zejména garance uspokojivých pracovních podmínek, bezpečnosti při práci a odměňování. Společnost Kik nechala textilní továrnu auditovat na požární bezpečnost a její zaměstnanci ji také několikrát navštívili. Dne 11. 9. 2012 došlo v textilní továrně k požáru, při kterém zemřelo 259 lidí a dalších 47 jich bylo zraněno.¹⁴ Požár byl úmyslně založen žháři, kteří byli později odsouzeni k trestu smrti.¹⁵ Jednou z příčin vysokého počtu úmrtí byla skutečnost, že mříže na oknech továrny nebylo možné otevřít zevnitř a že téměř všechny nouzové východy byly zamčené.¹⁶ Na tomto skutkovém základě byla podána žaloba proti žalované společnosti Kik u soudu v Německu v Dortmundu, a to na náhradu nemajetkové újmy. Žalobci byli tři pozůstalí po synech zaměstnaných v textilní továrně a jeden zaměstnanec, který v důsledku otravy kouřem utrpěl újmu na zdraví. Autor zdůrazňuje, že byla podána žaloba proti společnosti Kik, ačkoliv ta nebyla s žalobci (ani s jejich zemřelými příbuznými) v žádném smluvním vztahu. Společnost Kik toliko odebírala zboží vyráběné v Pákistánu od Ali Enterprises. Žalobci se rozhodli pro proces vůči německé společnosti v Německu, nikoli vůči Ali Enterprises v Pákistánu.

Po požáru docházelo k jednáním mezi pozůstalými a žalovanou společností Kik ohledně vyplacení odškodnění. Dne 25. 11. 2014 se procesní zástupci žalované vzdali práva vznést námitku promlčení. Jelikož nedošlo k uzavření smíru, žalobci podali dne

¹⁴ Skutkové okolnosti přeloženy z rozsudku LG Dortmund ze dne 10. 1. 2019, sp. zn. 7 O 95/15.

¹⁵ Pákistán dal trest smrti žhářům za požár s více než 250 oběťmi. In: *Aktuálně.cz* [online]. 22. 9. 2020 [cit. 2025-02-20]. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/pakistan-dal-trest-smrti-zharum-za-pozar-s-vice-nez-250-obet/r~73925f42fcc411eab115ac1f6b220ee8/>.

¹⁶ SAAGE-MAASS, M. – KLINGER, R. Unternehmen vor Zivilgerichten wegen der Verletzung von Menschenrechten – Ein Bericht aus der deutschen und internationalen Praxis. In: KRAJEWSKI, M. – OEHM, F. – SAAGE-MAASS, M. (eds.). *Zivil- und strafrechtliche Unternehmensverantwortung für Menschenrechtsverletzungen*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 2018, s. 251.

13. 3. 2025 žalobu. Základem nároku žalobců byl mimo jiné ekvivalent ust. § 2910 věta první OZ, neboť žalobci tvrdili, že žalovaná vůči nim porušila povinnost péče. Nejenom že žalovaná textilní továrnu Ali Enterprises hospodářsky ovládala v důsledku objemu svých zakázek, ale také z Kodexu chování vyplynula pro žalovanou povinnost vůči zaměstnancům textilní továrny spolupůsobit na dodržování pracovních a bezpečnostních standardů, resp. jejich dodržování kontrolovat. Také bylo argumentováno institutem smlouvy s ochrannými účinky vůči třetím osobám, kterou měl být právě Kodex chování (v českých poměrech výslovně § 2913 odst. 1 OZ).

1.2 PRÁVNÍ POSOUZENÍ PŘÍPADU SPOLEČNOSTI KIK

Soudy se ve sporech s mezinárodním prvkem nejdříve zabývají mezinárodní příslušností. Mezinárodní příslušnost soudu v Dortmundu byla dovozena na základě obecné příslušnosti podle čl. 4 odst. 1 ve spojení s čl. 63 odst. 1 Brusel Ibis. Druhou otázkou z oblasti mezinárodního práva soukromého je zjištění rozhodného práva. Žaloba uplatňovala delikt ní odpovědnost žalované. Jelikož nedošlo k volbě práva dle čl. 14 Řím II a na případ nedopadaly žádné zvláštní skutkové podstaty dle čl. 5 a násl. Řím II, soud vyhledal rozhodné právo dle obecného pravidla stanoveného v čl. 4 odst. 1 Řím II. Újma vznikla bez pochyby v Pákistánu, a proto bylo **rozhodným právem právě pákistánské právo**.

Soud pověřil znalce vypracováním znaleckého posudku k pákistánskému právu. Znalec dospěl k závěru, že nároky žalobců byly promlčeny, neboť dle pákistánského práva počala běžet 1letá, případně 2letá, promlčecí lhůta dnem požáru a uplynula nejpozději ke dni 11. 9. 2014. I promlčení je přitom součástí delikt ního statutu dle čl. 15 písm. h) Řím II. Pákistánské právo navíc nezná institut vzdání se práva vznést námitku promlčení ani stavení promlčecí lhůty při vyjednávání o nároku. Zde je vidět, jak zásadní může být otázka rozhodného práva. Podle německého práva by nároky žalobců promlčeny nebyly. Žalobci se snažili rozhodnému pákistánskému právu uniknout alespoň ve vztahu k promlčení, a to s argumentací, že došlo ke **konkludentní částečné volbě německého práva** stran promlčení dle čl. 14 odst. 1 písm. a) Řím II. K té mělo dojít tím, že po požáru docházelo ke komunikaci mezi německy mluvícími procesními zástupci, vzdáním se práva vznést námitku promlčení a používáním německé právní terminologie. Druhým argumentem pak byla částečná aplikovatelnost únikové klauzule podle čl. 4 odst. 3 Řím II ve prospěch německého práva stran promlčení,¹⁷ neboť následná ujednání o promlčení měla hmotněprávně blíže k německému právu. Oba tyto argumenty byly soudem odmítnuty. Žalobci nebyli úspěšní ani s argumentací založenou na výhradě veřejného pořádku dle čl. 26 Řím II.

Toliko *obiter dictum* se soud vyjádřil k tomu, zda by vůbec existoval vhodný hmotněprávní základ nároku. Jako možný základ nároku soud posuzoval institut smlouvy s ochrannými účinky vůči třetím osobám, kterou žalobci spatřovali v Kodexu chování. Soud však i tuto argumentaci odmítl, neboť se dle něj Kodex chování obracel toliko na

¹⁷ Ačkoliv otázku přípustnosti *dépeçage* v rámci čl. 4 odst. 3 Řím II německé soudy nechaly otevřenou, v doktríně je o jeho přípustnosti pochyb – například DICKINSON, A. *The Rome II Regulation: The Law Applicable to Non-Contractual Obligations*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 342, marg. č. 4.89.

textilní továrnu Ali Enterprises, přičemž jejím zaměstnancům vůči žalované nevznikly žádné přímé nároky. Soud tím dal najevo, že i kdyby nároky promlčené nebyly, žalobci by úspěch ve věci neměli.¹⁸

Odvolací soud tento rozsudek následně potvrdil.¹⁹ Zabýval se zejména otázkou, zda byl výsledek aplikace pákistánského práva v rozporu s německým veřejným pořádkem, přičemž dospěl k závěru, že nikoli.

1.3 ZHODNOCENÍ PŘÍPADU SPOLEČNOSTI KIK

Případ Kik v sobě zahrnuje mnoho zajímavých otázek dotýkajících se nařízení Řím II. Žalobci se snažili uniknout pákistánskému právu, jehož aplikace se pro ně ukázala být fatální. Na tomto případě lze dobře ilustrovat, že otázka rozhodného práva může být a je mnohdy rozhodující. Jak nicméně naznačil soud první instance, byť *obiter dictum*, německé právo by žalobcům nepřineslo úspěch ve věci. Rozhodnutí však v autorovi vyvolávají pocit, že soudy nechtěly poskytnout odpověď na hlavní hmotně-právní otázku. Přitom čl. 16 Řím II upravující imperativní ustanovení jim takovou cestu umožňoval, ačkoliv autor uznává, že by soudy musely aplikovat výjimku z výjimky. Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „SDEU“) totiž v rozsudku ze dne 31. 1. 2019 ve věci C-149/18 připustil, že pravidla upravující promlčení mohou být za určitých podmínek imperativními ustanoveními.

2. MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOST

Mezinárodní příslušnost je jednou z podmínek řízení,²⁰ tzn. podmínek, jejichž splnění je nezbytné pro vydání meritorního rozhodnutí. Tuto podmínku řízení soud zkoumá kdykoliv za řízení, přičemž její nedostatek vede k zastavení řízení podle § 103 ve spojení s § 104 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“).

Tuzemské soudy budou v případě CSR žalob aplikovat přednostně Brusel Ibis, které je výchozím právním předpisem pro určení mezinárodní (v určitých případech i místní) příslušnosti soudů v občanských a obchodních věcech.²¹ Ve vztahu k mezinárodní příslušnosti jako podmínce řízení je nutno uvést, že pro její založení jsou podle Brusel Ibis rozhodné skutečnosti v okamžiku zahájení řízení (zásada *perpetuatio fori*), a proto následná změna těchto skutečností nemá na mezinárodní příslušnost vliv.²²

¹⁸ Popis skutkových okolností a jejich právní hodnocení byly přeloženy z rozsudku LG Dortmund ze dne 10. 1. 2019, sp. zn. 7 O 95/15.

¹⁹ Usnesení OLG Hamm ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 9 U 44/19.

²⁰ KUČERA, Z. – PAUKNEROVÁ, M. – PFEIFFER, M. – RŮŽIČKA, K. – VYBÍRAL, P. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, s. 365.

²¹ PFEIFFER, M. – PAUKNEROVÁ, M. – RŮŽIČKA, K. a kol. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, s. 291.

²² ROZEHNALOVÁ, N. – ZAVADILOVÁ, M. – PAUKNEROVÁ, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, § 6. In: *ASPI* [online]. ASPI_ID KO91_2012CZ [cit. 2025-02-19]. Dostupné na: www.aspi.cz.

Relevantní také mohou být dvoustranné mezinárodní smlouvy uzavřené Českou republikou a třetím (mimounijním) státem. Subsidiárně pak stanoví § 6 odst. 1 ZMPS, že pro určení pravomoci českých soudů je rozhodné, zda jsou podle procesních předpisů pro řízení místně příslušné. Toto ustanovení bude při analýze významné v konstelacích, kdy žalovaní nebudou mít bydliště v některém členském státě. V takovém případě tuzemské soudy určují svou mezinárodní příslušnost zásadně dle vlastních právních předpisů, jak stanoví čl. 6 odst. 1 Brusel Ibis. Je však nutné zdůraznit, že v případě, kdy je otevřena působnost Brusel Ibis, tuzemské soudy mohou přezkoumávat svou mezinárodní příslušnost toliko na základě tohoto nařízení. Pokud v něm tuzemské soudy nenažnou pravidlo zakládající jejich mezinárodní příslušnost, nemohou ji již dále zkoumat na základě § 6 odst. 1 ZMPS ve spojení s pravidly pro určování místní příslušnosti dle OSŘ. To plyne jazykovým výkladem z čl. 5 odst. 1 Brusel Ibis.^{23, 24}

2.1 VÝBĚR SOUDU U CSR ŽALOB

V následující analýze bude autor vycházet z následujících 5 konstelací:

- I. Žaloba vůči mateřské společnosti se sídlem v České republice,
- II. Žaloba vůči odběrateli dodavatelského řetězce se sídlem v České republice,
- III. Žaloba vůči dceřiné společnosti se sídlem v zahraničí,
- IV. Žaloba vůči dodavateli dodavatelského řetězce se sídlem v zahraničí,
- V. Kombinace žaloby vůči mateřské a dceřiné společnosti.²⁵

V případě společnosti Kik je legitimní se ptát, proč byla společnost Kik v Německu vůbec žalována. Skutkový stav se odehrál na území Pákistánu. Žalobci byli pozůstalí po zaměstnancích společnosti Ali Enterprises, která textilní továrnu provozovala. Vztah k Německu byl dán toliko tím, že zde sídlí společnost Kik, která od Ali Enterprises odbírala zboží. Přesto se žalobci rozhodli pro vedení procesu vůči společnosti Kik v Německu, a to i přes jazykovou a logistickou bariéru. Na základě čeho se tedy CSR žalobci rozhodují, kde a vůči komu proces povedou? Předně se z pohledu žalobců jeví jako racionální úvaha žalovat mateřskou společnost nebo hlavního odběratele dodavatelského řetězce s ohledem na jejich finanční možnosti, které také ovlivňují možnost soudního výkonu rozhodnutí.²⁶ Žalobci se také mohou zdráhat vést procesy v zemích globálního jihu z důvodu nedostatečné justiční infrastruktury. V CSR případě *Lungowe v. Vedanta* Nejvyšší soud Spojeného království dospěl k závěru, že soudy v Zambii nebyly vybaveny na vedení tak komplexního procesu. Žalobci se rovněž mohou rozhodovat na základě procesních předpisů *lex fori* (například otázka náhrady nákladů řízení nebo dokazování).²⁷ Roli hraje i hmotněprávní stránka celého případu, kdy u mateřských

²³ BACH, I. – HUBER, P. *Internationales Privat- und Prozessrecht*. 2. Aufl. München: C. H. Beck, 2022, s. 40, marg. č. 149.

²⁴ Shodně usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 15 Co 260/2021.

²⁵ Tak STÜRNER, M. Zivilprozessuale Voraussetzungen für Klagen gegen transnationale Unternehmen wegen Menschenrechtsverletzungen. In: KRAJEWSKI – OEHM – SAAGE-MAASS, c. d., s. 76.

²⁶ Tamtéž, s. 77.

²⁷ SOMMERFELD, A. – KNOCH, K. Zugang zu deutschen Zivilgerichten bei internationalen Menschenrechtsklagen. *Rebels Zeitschrift*. 2024, Jhrg. 88, Heft 1, s. 175–182.

společností a hlavních odběratelů může být složité konstruovat a důkazně prokázat hmotněprávní předpoklady povinnosti nahradit újmu.²⁸ Nakonec lze zmínit faktor mediální pozornosti případů projednávaných před evropskými soudy.²⁹ Proti žalobám u evropských soudů naopak hovoří skutečnost, že soudy globálního jihu budou mít blíže ke skutkovému stavu a jeho zjištění a navíc znají své právo. V porovnání s řízeními před evropskými soudy mohou být procesy časově méně náročné, neboť soudy globálního jihu nebudou muset zjišťovat cizí právo a provádět dokazování například prostřednictvím dožádání. Myslitelné jsou ale i varianty CSR žaloby nejen v místě škodní události, ale i v místě sídla mateřské společnosti nebo hlavního odběratele, jak tomu bylo v případě společnosti Kik.³⁰

2.2 PRAVIDLA PRO URČOVÁNÍ MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOSTI U CSR ŽALOB

2.2.1 PŮSOBNOST NAŘÍZENÍ BRUSEL IBIS

Jak již bylo uvedeno, základní pramen práva pro určování mezinárodní příslušnosti soudů členských států EU v občanských a obchodních věcech představuje Brusel Ibis. Soud, který bude rozhodovat spor na základě CSR žaloby, musí před samotnou analýzou jurisdikčních norem cit. nařízení posoudit, zda je vůbec otevřena jeho aplikace z hlediska věcné, územně-osobní a časové působnosti. Územně-osobní působnost vyvěrá z jednotlivých ustanovení Brusel Ibis a z judikatury SDEU. Předně je dle recitálu 13 cit. nařízení nezbytné, aby existoval vztah mezi řízením a územím členského státu, který je dán zásadně tehdy, **když má žalovaný bydliště v členském státě**. Klíčové pro zkoumanou problematiku je, že jak bydliště žalobce, tak jeho státní příslušnost nehrají roli.³¹ SDEU výslovně uvedl, že se Bruselská úmluva použije i tehdy, když má žalobce bydliště nebo sídlo ve třetím státě.³² Pákistánští žalobci se tudíž mohli domáhat svých nároků před německým soudem. **Pokud naopak žalovaný nemá bydliště v členském státě, určuje se mezinárodní příslušnost soudů zásadně dle právních předpisů jejich států, jak plyne z čl. 6 odst. 1 Brusel Ibis.**³³

S ohledem na zkoumané konstelace lze učinit následující závěry. Pro žaloby vůči mateřské společnosti / odběrateli dodavatelského řetězce se sídly v České republice budou tuzemské soudy při určování své mezinárodní příslušnosti vycházet z Brusel Ibis. Naopak pro žaloby směřující vůči dceřiným společnostem a dodavatelům dodavatelských řetězců se sídly v mimounijních státech budou rozhodná pravidla pro určování místní příslušnosti dle OSŘ.³⁴

²⁸ STÜRNER, c. d., s. 76.

²⁹ Tamtéž, s. 77.

³⁰ SOMMERFELD – KNOCHÉ, c. d., s. 39.

³¹ BRÍZA, P. – BŘICHÁČEK, T. – FIŠEROVÁ, Z. – HORÁK, P. – PTÁČEK, L. – SVOBODA, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, § 6.

³² Rozsudek SDEU ze dne 13. 7. 2000 ve věci Group Josi, C-412/98.

³³ MAGNUS, U. – MANKOWSKI, P. (eds.). *European Commentaries on Private International Law. Volume I: Brussels Ibis Regulation: Commentary*. Köln: Otto Schmidt, 2016, s. 116, marg. č. 1.

³⁴ Příměreně SOMMERFELD – KNOCHÉ, c. d., s. 37.

2.2.2 PŘÍSLUŠNOST DLE ČL. 4 NAŘÍZENÍ BRUSEL IBIS

Pro žaloby vůči mateřské společnosti / odběrateli dodavatelského řetězce se sídly v České republice zjistí tuzemské soudy svou mezinárodní příslušnost na základě obecné příslušnosti dle čl. 4 odst. 1 ve spojení s čl. 63 Brusel Ibis vycházejícího z principu bydliště žalovaného (*actor sequitur forum rei*). Alternativně postačí, pokud vyjmenované subjekty budou mít na území České republiky sídlo, ústředí nebo hlavní provozovnu. Bez problému byla na základě citovaných článků dovozena mezinárodní příslušnost vůči společnosti Kik v Německu. Tento jasný závěr nemůže být relativizován ani odkazem na doktrínu *forum non conveniens*, která nemá v Brusel Ibis své místo.³⁵

De lege ferenda lze poukázat na to, že Brusel Ibis neupravuje zvláštní určení mezinárodní příslušnosti pro společnosti tvořící koncern. Podle takového místa soudu by bylo možné založit mezinárodní příslušnost vůči všem dceřiným společnostem, a to v místě soudu jejich mateřské společnosti. Čl. 63 Brusel Ibis však vychází z principu, že z hlediska jurisdikčních pravidel je každá společnost jako subjekt práva posuzována zvlášť.³⁶

2.2.3 PŘÍSLUŠNOST DLE ČL. 7 ODS. 2 NAŘÍZENÍ BRUSEL IBIS

Pokud by žalovaná mateřská společnost měla bydliště v jednom členském státě EU, lze se ptát, za jakých podmínek ji lze žalovat v jiném členském státě. Na tuto otázku dává odpověď čl. 5 odst. 1 Brusel Ibis. Z fakultativní příslušnosti přichází pro CSR žaloby v úvahu čl. 7 odst. 2 cit. nařízení zakládající mezinárodní příslušnost ve věcech deliktů odpovědnosti tam, kde došlo, nebo může dojít ke škodní události. Místo škodní události zahrnuje dle judikatury SDEU jednak místo, kde vznikla škoda, jednak místo příčinné události, v níž má tato škoda původ.³⁷

Místo vzniku škody se bude ve zkoumaných případech nacházet primárně v zemích mimo EU, kde dochází k porušování lidských práv. Tak oním místem byl Pákistán v případě společnosti Kik. Relevantní je proto zaměřit se dále na místo příčinné události, v níž má porušení lidských práv původ. Wagner uvádí jako příklad místo, kde jsou činné orgány mateřské společnosti, které pro koncern rozhodují o směrnících politiky společností či rozhodují o jednotlivých opatřeních.³⁸ Německá doktrína dochází k závěru, že taková jednání jsou toliko přípravnými úkony, které samy o sobě k založení příslušnosti nestačí.³⁹ Tento závěr je v souladu s výkladem čl. 7 odst. 2 Brusel Ibis, podle kterého pro založení příslušnosti nestačí pouze přípravná jednání.⁴⁰ Pro úplnost

³⁵ Rozsudek SDEU ze dne 1. 3. 2005 ve věci Owusu, C-281/02, bod 24.

³⁶ WAGNER, G. Haftung für Menschenrechtsverletzungen. *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht / The Rabel Journal of Comparative and International Private Law*. 2016, Jhrg. 80, Heft 4, s. 733.

³⁷ Rozsudek SDEU ze dne 16. 7. 2009 ve věci Zuid-Chemie BV, C-189/08, bod 23.

³⁸ WAGNER, Haftung für Menschenrechtsverletzungen, s. 735.

³⁹ STÜRNER, M. Zivilprozessuale Voraussetzungen für Klagen gegen transnationale Unternehmen wegen Menschenrechtsverletzungen. In: KRAJEWSKI – OEHM – SAAGE-MAASS, c. d., s. 82.

⁴⁰ GEIMER, M. – SCHÜTZE, R. *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. 3. Aufl. München: C. H. Beck, 2010, s. 239, marg. č. 250.

autor uvádí, že vůči dceřiným společnostem či dodavatelům se sídly mimo EU tuto fakultativní příslušnost využít nelze, neboť nemají bydliště v některém členském státě, jak jeho návštěví vyžaduje.

2.2.4 PŘÍSLUŠNOST DLE ČL. 8 ODS. 1 NAŘÍZENÍ BRUSEL IBIS

Fakultativní příslušnost procesního charakteru by mohla být využitelná v situaci, kdy by měli mateřská společnost / odběratel dodavatelského řetězce bydliště v České republice, avšak dceřiná společnost či dodavatel v mimounijním státě. Pasivní společenství je upraveno v čl. 8 odst. 1 Brusel Ibis. První podmínkou je to, aby měl jeden z žalovaných bydliště v České republice. Přes tohoto žalovaného by mohla být založena příslušnost soudu i vůči dceřiným společnostem či dodavatelům se sídly mimo EU.

Založení příslušnosti vůči dceřiným společnostem či dodavatelům sídlícím mimo EU však jednoznačně brání návštěví čl. 8 Brusel Ibis, podle kterého by tyto museli mít bydliště právě v EU. Změna tohoto ustanovení by byla pro žalobce jistě příznivá, neboť by mohli bez problému podávat žaloby před evropskými soudy i vůči dceřiným společnostem či dodavatelům se sídly mimo EU, kteří jsou za zásahy do jejich lidských práv primárně odpovědní. I v případě úspěchu jejich žalob by nicméně ani novela tohoto ustanovení nezměnila praktické potíže při uznání a výkonu takových rozhodnutí v zemích mimo EU.

2.2.5 EXORBITANTNÍ PŘÍSLUŠNOST PODLE § 86 OSŘ

Jestliže žalovaní nemají bydliště v některém členském státě EU, pak tuzemské soudy určují svou mezinárodní příslušnost zásadně dle vlastních právních předpisů, jak stanoví čl. 6 odst. 1 Brusel Ibis. Ust. § 6 odst. 1 ZMPS odkazuje na pravidla pro určování místní příslušnosti dle § 86 a násl. OSŘ. Tuzemské soudy jsou především omezeny skutečností, že žalované dceřiné společnosti či dodavatelé nebudou mít obecný soud v České republice. Jako využitelný se v těchto konstelacích jeví § 86 odst. 2 OSŘ, podle kterého platí, že „proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možno uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu má majetek“. Toto ustanovení zakládá v majetkových sporech mezinárodní příslušnost tuzemských soudů.⁴¹ Předně se musí jednat o majetkové právo, kterým se rozumí například nárok uplatňovaný z titulu závazkových vztahů.⁴² CSR žaloba uplatňující nárok z titulu deliktní odpovědnosti směřující k náhradě újmy splňuje institut majetkového práva ve smyslu § 86 odst. 2 OSŘ. Prakticky však bude problém lokalizovat onen majetek, který se na území České republiky musí nacházet. Lze si těžko představit, že pákistánský dodavatel či nigerijská dceřiná společnost budou mít na území České republiky nějaký majetek. Více představitelné je, že takové společnosti budou

⁴¹ JIRSA, J. – BERAN, V. – HAVLÍČEK, K. – JANEK, K. – KORBEL, F. – MOTT, T. – PAJKO, D. – PETR, B. – TREBÁČKÝ, P. – VACKOVÁ, M. – VANČUROVÁ, K. – VOJTEK, P. – DOLEŽAL, M. – LICHOVNÍK, T. – SEDLÁK, V. *Občanský soudní řád. 2. část: soudcovský komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, § 86. In: *ASPI* [online]. ASPI_ID KO99_p2b1963CZ [cit. 2025-02-23]. Dostupné na: www.aspi.cz.

⁴² Tamtéž.

mít pohledávky vůči mateřské společnosti / odběrateli či zadavateli se sídlem v České republice, například z titulu kupní ceny za dodané zboží. Jak totiž uvádí Nejvyšší soud: „*Pravomoc českých soudů v majetkových sporech může být založena také tím, že žalovaný má pohledávku za obchodní společností se sídlem v České republice.*“⁴³ V těchto případech by tuzemské soudy mohly dovodit svoji mezinárodní příslušnost i vůči žalovaným se sídly mimo EU.

2.3 ZÁVĚR K MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOSTI

Normy mezinárodního civilního práva procesního nebudou pro CSR žalobce překážkou v případech, kdy mají žalovaní sídlo na území EU. To bude u mateřských společností / odběratelů dodavatelských řetězců pravidlem. Dceřiné společnosti či dodavatelé se sídly mimo EU jsou podle stávajících jurisdikčních norem dosažitelní toliko ve výjimečném případě podle § 86 odst. 2 OSŘ. Rovněž lze u dceřiných společností či dodavatelů se sídly mimo EU uvažovat o tom, že dobrovolně ujednají mezinárodní příslušnost některého ze soudů členských států podle čl. 25 Brusel Ibis nebo se mezinárodní příslušnosti podřídí podle čl. 26 Brusel Ibis (tzv. tichá prorogace).

3. ROZHODNÉ PRÁVO

Před věcným posouzením CSR žalob musejí tuzemské soudy vedle mezinárodní příslušnosti posoudit druhou mezinárodně soukromoprávní otázku, kterou je rozhodné právo. V případě společnosti Kik přicházely v úvahu právní řady Pákistánu a Německa.

Pro CSR žaloby, které uplatňují povinnost nahradit újmu za zásah do absolutních práv, přichází na první pohled v úvahu **nařízení Řím II**,⁴⁴ které obsahuje unifikaci kolizních norem pro mimosmluvní závazkové vztahy ve věcech občanských a obchodních. Pro vyhledání rozhodného práva pak mohou sehrát roli kolizní normy upravující osobní statut právnických osob dle ZMPS (například uplatnění figury *piercing the corporate veil*) či dvoustranné mezinárodní smlouvy uzavřené před vstupem Řím II v účinnost s mimounijními státy. Článek se dále věnuje toliko nařízení Řím II.

3.1 NAŘÍZENÍ ŘÍM II

Stejně jako u Brusel Ibis musí být nejprve otevřena aplikace nařízení Řím II. Z hlediska územně-osobní působnosti je klíčové pravidlo **univerzální použitelnosti** dle čl. 3, podle kterého se rozhodné právo určené dle Řím II použije bez ohledu

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. 29 Odo 589/2004.

⁴⁴ Pro účely této části se odkazované články považují za články nařízení Řím II, ledaže je uvedeno jinak.

na to, zda je právem některého z členských států. Proto mohlo být v případě společnosti Kik rozhodným právem právo Pákistánu.

3.2 ČL. 4 NAŘÍZENÍ ŘÍM II

Obecně se vychází z právního řádu země, kde vznikla přímá škoda. Ona přímá škoda je v případě CSR žalob lokalizována tam, kde došlo k újmě na zdraví nebo na majetku.⁴⁵ Z toho lze dovodit, že se jedná o místo, kde došlo k zásahu do primárně chráněného právního statku. Hledá se místo, kde se projevila původní a časově první škoda.⁴⁶ **Tímto místem budou státy sídla zahraničních dceřiných společností či dodavatelů.** V případě analyzovaných konstelací může docházet i k pomalému působení negativních vlivů na zdraví, které se mohou projevit po přesunu do jiného státu (např. vdechování azbestových vláken). V takových situacích je nezbytné zkoumat okamžik, kdy a kde došlo k infikování organismu,⁴⁷ a to bez ohledu na to, kde došlo k prvním projevům konkrétního onemocnění. Projevy onemocnění se považují toliko za nepřímý následek ve smyslu čl. 4 odst. 1. Újmy pozůstalých jako tzv. sekundárních obětí například ve formě duševních útrap jsou také nepřímým následkem, který nemá vliv na určení rozhodného práva.⁴⁸ Stejně i při určení mezinárodní příslušnosti nemá újma sekundárních obětí ve formě duševních útrap vliv na určení místa škody dle čl. 7 odst. 2 Brusel Ibis.⁴⁹

Hraniční určovatel *lex loci damni infecti* v konstelacích CSR žalob **povede k aplikaci zahraničního práva.**⁵⁰ To dokládá rozhodné pákistánské právo v případě společnosti Kik.

3.3 ŠKODA NA ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ

Speciální kolizní norma dle čl. 7 obsahuje pravidlo pro navazování mimosmluvních závazkových vztahů vznikajících ze škod na životním prostředí. Tato kolizní norma má přednost před obecným pravidlem dle čl. 4, jak plyne z jeho návěti (srov. „*nestanoví-li toto nařízení jinak*“). Poškozený má dle čl. 7 při distančních deliktech možnost vykonat opční právo ve prospěch práva země, kde došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody.⁵¹ Čl. 7 Řím II může žalobcům založit opční právo ve prospěch práva země místa jednání (například místo polohy zařízení emitujícího škodlivé

⁴⁵ Recitál 17.

⁴⁶ VON BAR, CH. – MANKOWSKI, P. *Internationales Privatrecht Band 2: Besonderer: Teil*. 2. Aufl. München: C. H. Beck, 2019, § 2, marg. č. 8, s. 312–313.

⁴⁷ ROZEHNALOVÁ, N. a kol. *Nařízení Řím I: Nařízení Řím II: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 342.

⁴⁸ Rozsudek SDEU ze dne 10. 12. 2015 ve věci Lazar, C-350/14.

⁴⁹ RAUSCHER, G. (eds.). *Europäisches Zivilprozeßrecht: Kommentar*. München: Sellier European Law Publishers, 2004, s. 127, marg. č. 86.

⁵⁰ Tento závěr nemůže zvrátit ani zpětný nebo další odkaz, které jsou dle čl. 24 Řím II vyloučeny.

⁵¹ TICHÝ, L. *Nařízení č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy Řím II: komentář*. Beckovy komentáře. Praha: C. H. Beck, 2018, čl. 7, marg. č. 4.

látky).⁵² Tento čl. nebude pro CSR žalobce vždy využitelný, neboť jimi tvrzená újma musí být v příčinné souvislosti se škodou na životním prostředí. V případě společnosti Kik proto žalobci nemohli vykonat opční právo ve prospěch německého práva, neboť se nejednalo o škodu na životním prostředí. Navíc je problematické odlišit, co je onou skutečností vedoucí ke vzniku škody a co je toliko přípravným jednáním, které nemá mít při posouzení místa jednání vliv.⁵³

3.4 ÚNIK PŘED ZAHRANIČNÍM PRÁVEM?

Používání věcných norem zahraničního práva je logickým důsledkem kolizní metody právní úpravy soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem. Nařízení Řím II navíc vychází z univerzální použitelnosti, a proto počítá s tím, že bude aplikováno právo mimounijních států. Nicméně v literatuře je odkaz na zahraniční právo v kontextu CSR žalob vnímán jako problematický, neboť oběti porušování lidských práv jsou tímto právem nedostatečně chráněny.⁵⁴ V tomto kontextu je nutno uvést, že státy jako Pákistán či Nigérie jsou bývalými koloniemi, a proto jejich občanské právo vychází z anglického *common law*.⁵⁵ Nelze proto *a priori* říci, že je právo mimounijních států pro CSR žalobce vždy horší.

Žalobci v případě společnosti Kik měli nakonec zájem na tom, aby byla aplikována německá pravidla pro promlčení, ačkoliv se jinak dovolávali práva Pákistánu. Je otázkou, zda nařízení Řím II poskytuje nástroje ke korekci odkazu na zahraniční právo v kontextu CSR žalob.

České právo by se mohlo do CSR žalob dostat přes několik cest, které představuje úniková doložka dle čl. 4 odst. 3, následná volba práva dle čl. 14, imperativní ustanovení dle čl. 16, pravidla bezpečnosti a chování dle čl. 17⁵⁶ a nakonec výhrada veřejného pořádku dle čl. 26 Řím II. Všechny tyto cesty k českému právu jsou problematické.⁵⁷

CSR žaloby je nutno zásadně kvalifikovat deliktně a vyhledat pro ně rozhodné právo pomocí nařízení Řím II. České mateřské společnosti nebo odběratelé musejí počítat s tím, že bude rozhodným právem v důsledku aplikace hraničního určovatele *lex loci damni infecti* zásadně právo mimounijních států. Výjimku z tohoto pravidla budou představovat škody na životním prostředí, pokud u nich bude možné lokalizovat místo jednání v zemích, kde byla učiněna klíčová rozhodnutí, resp. nebylo jednáno způsobem, aby se újmám v mimounijních státech předešlo, a poškozený vykoná opční právo.

⁵² HAU, W. – POSECK, R. (eds.). *BeckOK BGB*. 73. Aufl. München: C. H. Beck, 2023, Art. 7 Rom II, marg. č. 4.

⁵³ WAGNER, *Haftung für Menschenrechtsverletzungen*, s. 744.

⁵⁴ S odkazy na autory RÜHL, *Unternehmensverantwortung und (Internationales) Privatrecht*, s. 100.

⁵⁵ HÜBNER, L. *Unternehmenshaftung für Menschenrechtsverletzungen*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2022, s. 140.

⁵⁶ Die Bacha tento článek slouží k eliminaci odpovědnosti škůdce – srov. HUBER, P. (ed.). *Rome II Regulation: Pocket Commentary*. München: Sellier European Law Publishers, 2011, s. 370–371.

⁵⁷ WAGNER, *Haftung für Menschenrechtsverletzungen*.

4. SOUKROMOPRÁVNÍ ASPEKTY CS3D⁵⁸

V Plánu legislativních činností vlády na rok 2025 bylo možné vidět předpokládaný termín transpozice CS3D do českého právního řádu, který byl stanoven na 26. července 2026. Novela však posunula transpoziční lhůtu CS3D o jeden rok na 26. července 2028⁵⁹ a také bylo posunuto datum použitelnosti transpozičních předpisů pro společnosti spadající do jejich působnosti na 26. července 2029.⁶⁰ Není ambicí autora článku poskytnout vyčerpávající výklad právní úpravy CS3D. Autor na příkladu z judikatury ilustroval, jakým problémům má právní regulace předcházet. Zatímco CS3D v původním znění vycházela z duálního modelu vymáhání povinností – veřejnoprávní prostřednictvím sankcí a soukromoprávní prostřednictvím občanskoprávní odpovědnosti, Novela v čl. 4 bodu 20 přelomovou úpravu harmonizované občanskoprávní odpovědnosti za porušování náležité péče v oblasti udržitelnosti zrušila. Tento aspekt Novely bude v poslední části tohoto článku analyzován.

CS3D upravuje povinnosti náležité péče, jejichž porušení bylo navázáno na občanskoprávní odpovědnost v čl. 29. Hlavní přínos měl být v tom, že dojde k **vytvoření vlastních povinností péče, které dopadají přímo na společnosti spadající do působnosti CS3D**. Tyto by pak nebyly povinny nahradit újmu za to, že jim je přičitatelný nepříznivý dopad, který vyvolali jejich dceřiné společnosti nebo dodavatelé. Důvodem jejich povinnosti nahradit újmu by bylo porušení jejich vlastních povinností náležité péče podle čl. 10 a 11 CS3D. CSR žalobci proto měli mít k dispozici skutkovou podstatu občanskoprávní odpovědnosti, která měla sloužit jako základ jejich nároku uplatňovanému vůči evropským společnostem spadajícím do působnosti CS3D před evropskými soudy.

Pro úplnost je nutno uvést, že CSR žalobci by bez této skutkové podstaty občanskoprávní odpovědnosti zpravidla nemohli být se svými deliktními nároky uplatňovanými vůči evropským mateřským společnostem či odběratelům za zásahy do lidských práv ze strany jejich dceřiných společností nebo dodavatelů úspěšní. Pokud pomineme francouzský zákon *Loi de vigilance*, který povinnosti náležité péče umožňuje vymáhat prostřednictvím občanskoprávní odpovědnosti, je její dovození problematické. Jako největší překážka pro CSR žalobce se jeví zásada **osobní odpovědnosti právnických osob**, která je potvrzována i Nejvyšším soudem v ČR,⁶¹ a **zásada odpovědnosti za vlastní sféru vlivu**.⁶² Německá doktrína je k nárokům CSR žalobců také zdrženlivá, jak plyne i z rozhodnutí v případě společnosti Kik, kde německý soud přímo uvedl, že žalobcům scházel vhodný základ nároku.⁶³

⁵⁸ Pro účely této kapitoly se odkazované články považují za články CS3D, ledaže je uvedeno jinak.

⁵⁹ Čl. 37 odst. 1 konsolidovaného znění CS3D.

⁶⁰ Čl. 37 odst. 1 písm. a) konsolidovaného znění CS3D.

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2022, sp. zn. 29 ICdo 14/2020, odst. 83.

⁶² K tomu například WEILER, M. – KALLER, L. – SCHULZ, A. Haftung deutscher Unternehmen für Menschenrechtsverletzungen im Ausland. *Archiv für die civilistische Praxis*. 2016, Jhrg. 216, Heft 3/4, s. 387–420.

⁶³ Jedná se o převažující názor německé doktríny, jak plyne z poznámky pod čarou č. 47 s odkazy na autory z KARSTEN, c. d., s. 8.

Systém občanskoprávní odpovědnosti završovalo ustanovení čl. 29 odst. 7, podle kterého: „Členské státy zajistí, aby ustanovení vnitrostátních právních předpisů, kterými se provádí tento článek, byla povinně uplatňována v případech, kdy právem rozhodným pro nároky za tímto účelem není vnitrostátní právo členského státu.“ Tímto unijní zákonodárce reagoval na skutečnost, že rozhodným právem pro nároky CSR žalobců bude zpravidla právo třetích zemí, pokud zde dojde ke škodě.⁶⁴ Problematické aspekty tohoto imperativního ustanovení z pohledu mezinárodního práva soukromého lze již vzhledem k Novele, která toto ustanovení zrušila, ponechat stranou.⁶⁵

Novela zrušila skutkovou podstatu občanskoprávní odpovědnosti zakotvenou v čl. 29 odst. 1 a otázka občanskoprávní odpovědnosti za povinnosti náležité péče je tak přenechána členským státům, aby se vyhovělo zásadě subsidiarity (recitál 49 Novely).

Novela ponechala v platnosti ustanovení, která doplňují občanskoprávní odpovědnost, avšak podle vnitrostátního práva členských států, nikoliv režim unijní občanskoprávní odpovědnosti. Na prvním místě jsou upravena pravidla pro promlčení, mezi kterými lze v kontextu případu společnosti Kik zmínit povinnost členských států zavést minimální promlčecí lhůtu v délce pěti let.⁶⁶ K tomu je nutno uvést, že ustanovení o promlčení jsou součástí deliktního statutu podle čl. 15 písm. h) Řím II. Za situace, kdy bude rozhodným právem právě právo mimounijních států a ustanovení o promlčení, již nemají ve znění Novely charakter imperativního ustanovení, jde o ustanovení prakticky obsolentní. Dále byla ponechána procesní ustanovení, podle kterých nesmí být náklady řízení pro žalobce nepřiměřeně vysoké, má dojít k úpravě předběžných opatření a pravidel týkajících se zpřístupňování důkazů (tzv. institut *Discovery*). Opět lze poukázat na skutečnost, že předběžná opatření jsou součástí deliktního statutu podle čl. 15 písm. d) Řím II, a proto i zde bude aplikováno zahraniční právo jako právo rozhodné. Využitelný by mohl být institut *Discovery*, který se s ohledem na zásadu *forum regit processum* podle § 8 odst. 1 ZMPS použije bez ohledu na rozhodné právo.

Nakonec je dle recitálu 49 Novely ponecháno na členských státech, zda stanoví, že ustanovení vnitrostátních právních předpisů, kterými se provádí CS3D, budou imperativními ustanoveními ve smyslu čl. 16 Řím II. I zde je nutno uvést, že rozhodným právem bude u CSR žalob typicky právě právo mimounijních států. Pokud vůbec nějaká pravidla občanskoprávní odpovědnosti dle právních řádů členských států existují, budou nahrazena rozhodným právem určeným dle čl. 4 odst. 1 Řím II, ledaže jim členské státy přiznají charakter imperativních ustanovení.

Lze se tedy ptát, zda bude mít CS3D ve znění Novely – tedy po zrušení harmonizované skutkové podstaty občanskoprávní odpovědnosti – nějaký dopad na soukromoprávní vymáhání povinností náležité péče v oblasti udržitelnosti. Autor článku může analogicky poukázat na diskusi po přijetí německého zákona o povinnosti péče v dodavatelských řetězcích. Ten výslovně stanoví, že porušení povinností zakotvených

⁶⁴ Recitál 90.

⁶⁵ K tomu blíže KIENINGER, E. Zivilrechtliche Haftung als Eingriffsnorm nach der Sorgfaltspflichtenrichtlinie: Tertium datur! In: VON BAR, CH. – KNÖFEL, O. L. – MAGNUS, U. – MANSEL, H.-P. – WU-DARSKI, A. (eds.). *Gedächtnisschrift für Peter Mankowski*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2024, s. 807–819.

⁶⁶ Čl. 29 odst. 3 písm. a).

v tomto zákoně nezakládá občanskoprávní odpovědnost, a to s dovětkem, že civilně-právní odpovědnost založená nezávisle na tomto zákoně zůstává nedotčena.⁶⁷ Tímto ustanovením měla být vyloučena kvalifikace tohoto zákona jako tzv. ochranné normy ve smyslu § 823 odst. 2 BGB,⁶⁸ resp. v českých podmínkách § 2910 věta druhá OZ. Přeci jen mohou mít povinnosti náležité péče stanovené v tomto zákoně vliv v rovině delikttní odpovědnosti podnikatelů spadajících do jeho působnosti, a to tím, že jim ukládá, aby vykonávali aktivní řízení rizik v rámci svého dodavatelského řetězce. Aktivní kontrola nad třetí osobou, u které pak dojde k zásahu do lidských práv či životního prostředí, může mít vliv na delikttní odpovědnost osoby kontrolu vykonávající.⁶⁹ Není v rozporu se **zásadou odpovědnosti za vlastní sféru vlivu**, pokud je dovozena konkrétní povinnost opatrnosti mateřské společnosti, pokud má a **skutečně vykonává** svůj vliv na dceřinou společnost, čímž může vytvářet nebezpečnou situaci.⁷⁰ Takový závěr by bylo možné zastávat i v tuzemsku ve světle zakročovací povinnosti podle § 2901 OZ. Jako příklad může sloužit možnost kontroly mateřské společnosti nad dceřinou společností, které budou ze strany mateřské společnosti ukládány povinnosti týkající se lidskoprávních rizik.⁷¹ S tím se však nese další problém, kterým je tzv. **dilema kontroly**. Z uvedeného plyne, že z hlediska civilní odpovědnosti může být pro mateřské společnosti či odběratele výhodnější kontrolu s ohledem na lidská práva vůbec nevykonávat a potenciální problémy v dodavatelském řetězci přehlížet.⁷² Toto dilema měla CS3D překonat, neboť zakládá vlastní povinnosti mateřských společností / odběratelů v oblasti náležité péče v jejich dodavatelských řetězcích, jejichž porušení mělo moci vést k občanskoprávní odpovědnosti. Tu však Novela zrušila, a proto je otázka, jaký dopad bude CS3D na hmotněprávní nároky žalobců reálně mít.

Detailní zodpovězení této složité hmotněprávní otázky by přesáhlo účel tohoto článku. Autor článku alespoň nastíní možný problém spočívající v dovození kauzality jako jedné z podmínek povinnosti nahradit újmu. Nepochybně budou povinnosti náležité péče transponované z CS3D povinnostmi stanovenými zákonem. Na zaviněné porušení zákonem stanovené povinnosti, v důsledku kterého dojde k zásahu do absolutního práva, pamatuje § 2910 věta první OZ. Problém by nicméně mohl být v tom, že bezprostřední příčinou zásahu do absolutního práva poškozených nebude porušení povinností náležité péče ze strany mateřských společností nebo hlavních odběratelů, nýbrž jednání zahraničních dceřiných společností nebo dodavatelů. Obecně dle teorie přerušení příčinné souvislosti platí, „že řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na jednání škůdce nezávislá

⁶⁷ § 3 odst. 3 Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz. In: *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz* [online]. [cit. 2025-02-18]. Dostupné na: https://www.gesetze-im-internet.de/lksg/_3.html.

⁶⁸ WAGNER, G. Komentář k § 823 BGB. In: HABERSACK, M. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 7: Schuldrecht – Besonderer Teil IV: §§ 705–853, Partnerschaftsgesellschaftsgesetz, Produkthaftungsgesetz*. München: C. H. Beck, 2024, § 823, marg. č. 127–132.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ THOMALE, CH. – SCHMID, S. Das Private Enforcement der EU-Lieferkettenrichtlinie: Eine rechtsvergleichende und rechtsökonomische Beurteilung der finalen Fassung mit Anregungen für die mitgliedstaatlichen Umsetzungsgesetze. *Rebels Zeitschrift*. 2024, Jhrg. 88, Heft 3, s. 441.

⁷¹ WAGNER, *Komentář k § 823 BGB*, marg. č. 133–138.

⁷² Tamtéž.

skutečnost, která je pro vznik škody rozhodující“.⁷³ Při hledání bezprostřední příčiny následku⁷⁴ by tudíž CSR žalobci mohli narazit, neboť tou zpravidla bude jednání zahra-
ničních dceřiných společností nebo dodavatelů.

4.1 MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOST DLE CS3D?

Ačkoliv do působnosti CS3D budou spadat i mimounijní společnosti, jak je předpokládáno jejím čl. 2 odst. 2, samotná CS3D neobsahuje jurisdikční normy.^{75, 76} Jak bylo uvedeno v části o mezinárodní příslušnosti, žaloby vůči společnostem, které nemají bydliště v některém z členských států, budou moci být projednávány toliko tehdy, když to bude možné podle procesních předpisů *lex fori*, případně pokud dojde k prorogaci dle čl. 25 či aplikaci čl. 26 Brusel Ibis. Budou sice na jedné straně existovat povinnosti, které však vůči takovým společnostem nebudou moci být před unijními soudy prostřednictvím občanskoprávní odpovědnosti efektivně vymáhány.

ZÁVĚR

V kontextu CSR žalob mohou být společnosti usazené v Evropské unii žalovány na základě obecného pravidla dle čl. 4 odst. 1 ve spojení s čl. 63 nařízení Brusel Ibis vycházejícího z principu bydliště žalovaného (*actor sequitur forum rei*). To se bude týkat mateřských společností a hlavních odběratelů. Problém naopak nastává u společností, které nemají bydliště v některém z členských států (dceřiné společnosti a dodavatelé), neboť pro ty Brusel Ibis nenabízí jurisdikční normu, podle které by bylo možné mezinárodní příslušnost založit. Výjimkou z uvedeného je prorogace mezinárodní příslušnosti dle čl. 25 Brusel Ibis či tzv. tichá prorogace podle čl. 26 Brusel Ibis. Dceřiné společnosti a dodavatelé evropských společností proto budou moci být u soudů členských států EU žalováni zásadně tehdy, když tak stanoví vnitrostátní procesní předpisy členských států EU. Jako příklad byl uveden institut podle § 86 odst. 2 OSŘ. Nařízení Brusel Ibis nebylo současně s přijetím CS3D novelizováno. I kdyby přesto existovala jurisdikční pravidla pro mimounijní dceřiné společnosti či dodavatele, stále by existoval problém uznání a výkonu rozhodnutí soudů členských států ve vztahu k těmto společnostem v zemích jejich sídel. Normy mezinárodního práva soukromého nemohou vyřešit problém uplatňování doktríny právního státu v zemích globálního jihu.

Rozhodným právem pro delikt ní nároky uplatňované v CSR žalobách bude typicky právo třetích (mimounijních) států na základě obecného pravidla *lex loci damni infecti* dle Řím II. V případech škod na životním prostředí budou moci poškození vykonat

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2000, sp. zn. 25 Cdo 562/99.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ PANTAZI, T. The Proposed Corporate Sustainability Due Diligence Directive and Its Provisions on Civil Liability and Private International Law. In: GRMELOVÁ, N. (ed.). *Perspectives of Law in Business and Finance*. Romania: Adjuris – International Academic Publishers, 2023, s. 141.

⁷⁶ MICHAELS, R. – SOMMERFELD, A. EU-Lieferketten-Richtlinie und internationale Zuständigkeit. In: VON BAR – KNÖFEL – MAGNUS – MANSEL – WUDARSKI (eds.), *c. d.*, s. 775–791.

opční právo ve prospěch práva státu, ve kterém došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody podle čl. 7 Řím II.

CS3D je ve znění po Novele ochuzena o stěžejní režim občanskoprávní odpovědnosti harmonizované napříč jednotlivými členskými státy Evropské unie. Evropský zákonodárce přenechal otázku občanskoprávní odpovědnosti za porušení náležité péče v oblasti udržitelnosti vnitrostátním právním řádům členských států. **To je však problematické, neboť vyvození této odpovědnosti je *de lege lata* s ohledem na zásadu osobní odpovědnosti právnických osob a zásadu odpovědnosti za vlastní sféru vlivu spíše nepravděpodobné.** Zda bude mít CS3D dopad na tuzemské deliktní právo – například v podobě zkoumání protiprávnosti či zavinění mateřských společností nebo hlavních dodavatelů v případě zásahů do lidských práv ve sféře jejich dceřiných společností či dodavatelů – a zda bude možné tyto dopady na CSR žaloby s ohledem na rozhodné právo mimounijních států zohlednit, ukáží až transpoziční předpisy jednotlivých členských států.

JUDr. Matěj Malý

Advokátní kancelář doc. JUDr. Petra Šustka, Ph.D.

matejmal@seznam.cz

ORCID: 0009-0000-3041-5256

ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA POVINNOSTI MLČENLIVOSTI V MEDIACI: ZÁRUKA DŮVĚRY NEBO PRÁVNÍ PAST?*

MARIE KORTUSOVÁ

Abstract: **Czech Legislation on Confidentiality in Mediation: A Guarantee of Trust or a Legal Trap?**

Mediation is a recognized form of alternative dispute resolution, characterized by voluntariness, impartiality of the mediator, and, in particular, the principle of confidentiality. In the Czech Republic, the mediator's duty of confidentiality is regulated by Act No. 202/2012 Sb., on Mediation, adopted in accordance with Directive 2008/52/EC. The statutory framework, however, formulates this duty only in general terms, giving rise to considerable interpretative ambiguity. This article examines the scope and limits of the mediator's confidentiality obligation, including distinctions between registered and unregistered mediators, as well as the interplay with professional secrecy where the mediator simultaneously practises as an attorney. It further addresses the absence of statutory confidentiality duties for the parties to mediation and other participants, which are relegated to contractual regulation of limited enforceability. Particular attention is dedicated to problematic stages of the mediation process, such as court-ordered initial meetings, caucus sessions, and subsequent judicial proceedings. The analysis demonstrates that Czech case law, notably a 2018 ruling of the Constitutional Court, has added further complexity to the interpretation of confidentiality. The article argues that the existing regulation provides only a partial guarantee of trust and may operate as a legal pitfall. *De lege ferenda*, it advocates for legislative clarification and the statutory extension of confidentiality obligations to mediation parties in order to enhance trust, legal certainty, and the effective functioning of mediation within the Czech legal order.

Keywords: alternative dispute resolution (ADR); mediation; confidentiality; trust; mediator; Mediation Act; information protection

Klíčová slova: alternativní řešení sporu; mediace; povinnost mlčenlivosti; důvěrnost; mediátor; zákon o mediaci; ochrana informací

DOI: 10.14712/23366478.2026.108

* Tento článek vychází z diplomové práce autorky a shrnuje její hlavní závěry: KORTUSOVÁ, M. *Povinnost mlčenlivosti v mediaci*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2025. Dostupné online na: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/197999>.

ÚVOD

Mediace představuje praktický a efektivní způsob mimosoudního řešení sporů. Její charakteristické rysy spočívají zejména v nízké míře formálnosti, dobrovolné účasti stran, nestrannosti, resp. neutralitě mediátora, a především v důvěrnosti celého procesu. Významným přínosem mediace je rovněž akcent na zlepšení, případně alespoň zachování vztahů mezi účastníky sporu, což ji odlišuje od tradičních soudních řízení.

Zákonný rámec mediace byl v České republice vytvořen až přijetím zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů („zákon o mediaci“), který implementoval požadavky směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech („směrnice 2008/52/ES“).

Ačkoli česká právní úprava vymezuje základní pravidla mediačního procesu, zásadní princip důvěrnosti a povinnost mlčenlivosti byly formulovány poměrně obecně, což vyvolává řadu interpretačních nejasností. Přestože je zákon o mediaci účinný již téměř patnáct let, jeho novelizace není aktuálně řešeným tématem, natož předmětem legislativní diskuse. Přitom právě princip důvěrnosti a s ním spojená povinnost mlčenlivosti představují základní pilíře mediace, bez jejichž důsledného respektování by tento proces pozbýval svého smyslu a efektivity.

Cílem tohoto článku je poukázat na nedostatky současné právní úpravy důvěrnosti a povinnosti mlčenlivosti v mediaci, zhodnotit jejich praktické dopady a nabídnout možné směry legislativního i aplikačního řešení. Pozornost je zaměřena zejména na výklad sporných ustanovení zákona o mediaci a na dopady jednotlivých interpretačních přístupů na postavení účastníků mediačního procesu. Současně se článek zabývá otázkou, zda platná právní úprava skutečně naplňuje účel, který sledoval zákonodárce. Na základě provedené analýzy usiluje o formulaci interpretačních vodítek a návrhů *de lege ferenda*, které mohou přispět k vyšší míře právní jistoty, jednotnosti výkladu a k celkovému posílení důvěry v institucionální rámec mediace.

1. PRINCIP DŮVĚRNOSTI V MEDIACI

Na úvod je důležité zmínit základní rozdíl mezi důvěrou a důvěrností. Důvěra je charakteristikou vztahu, přičemž rozlišujeme dva typy důvěry, a to důvěru v mediátora a důvěru mezi stranami sporu navzájem. Aby si strany získaly důvěru a jistotu, nelze jejich vztah předstírat – musí být opravdový. Důvěra se projevuje například při výběru osoby mediátora, kterého vybírají sami účastníci mediace. Důvěrnost je naopak charakteristikou procesu, kdy informace řečené v průběhu mediace jsou důvěrné a nelze je bez souhlasu stran zveřejnit.¹ Důvěrnost můžeme definovat různými způsoby, především je ale vnímána jako morální povinnost uchovat získané informace v tajnosti.

K principu důvěrnosti v rámci mediace pak přistupujeme ve dvou rovinách, a to hmotněprávní a procesněprávní. Hmotněprávní rovina se vztahuje k personálnímu

---

¹ HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011, s. 53–55.

vymezení mediačního procesu.² Jedná se o vztah mezi účastníky mediace navzájem a zároveň o záruku vyloučení nežádoucích osob z řízení. Procesněprávní rovina naopak konkretizuje princip důvěrnosti prostřednictvím povinnosti mlčenlivosti. Zkoumá, zda se mediátor a účastníci mohou dovolávat informací získaných v souvislosti s mediací jako důkazů v případném soudním řízení. V procesní rovině se proto hovoří o tzv. soudní povinnosti mlčenlivosti, která je jedním z klíčových požadavků směrnice 2008/52/ES³ a byla promítnuta i do zákona o mediaci.

Důvodová zpráva k zákonu o mediaci dokládá, že zákonodárce zvažoval dvě koncepce povinnosti mlčenlivosti, a to buď výhradně pro osobu mediátora a osoby participující na řízení, nebo rozšíření povinnosti i na samotné strany sporu. I přes argumentaci pracovní skupiny byla přijata restriktivní varianta, a zákonný závazek mlčenlivosti tak dopadá pouze na mediátora a osoby podílející se na přípravě a průběhu mediace. Strany sporu bez dalšího zůstaly bez zákonné povinnosti a jsou tak odkázány výlučně na smluvní ujednání, která jsou v praxi a odborné literatuře často kritizována pro svou nižší vymahatelnost.

2. POVINNOST MLČENLIVOSTI MEDIÁTORA

Podle § 9 zákona o mediaci je mediátor povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se v souvislosti s výkonem své činnosti dozví. Tato povinnost se vztahuje nejen na samotný průběh mediace, ale i na všechny jeho fáze, včetně té přípravné, a trvá i po ukončení mediace až do okamžiku, kdy je mediátor této povinnosti zproštěn.⁴

Samotné znění zákonného ustanovení je ovšem poměrně obecně formulované, což v praxi vyvolává řadu interpretačních nejasností. Pouze důsledná analýza a výklad umožňují stanovit hranice a obsah povinnosti mlčenlivosti, které nejsou z textu zákona na první pohled zřejmé.

2.1 ZAPSANÝ VS. NEZAPSANÝ MEDIÁTOR

Zásadní rozdíl spočívá v tom, zda mediaci vede mediátor zapsaný či nezapsaný – provozující činnost na základě živnostenského oprávnění. Od tohoto rozlišení se odvíjejí práva a povinnosti mediátora, jelikož činnost každého z nich je regulována odlišně.

Podle § 2 písm. c) zákona o mediaci se za mediátora považuje fyzická osoba zapsaná v seznamu mediátorů spravovaném Ministerstvem spravedlnosti, přičemž zákonná pravidla obsažená v tomto předpisu se vztahují výhradně na tuto skupinu.

---

² DOLEŽALOVÁ, M. – VAN LEYNSEELE, P. *Mlčenlivost v mediaci* [online]. Česká advokátní komora, Barreau de Bruxelles, 2012 [cit. 2025-09-02]. Dostupné na: <https://www.cak.cz/storage/files/ml-enlivost-v-mediaci.pdf>.

³ Článek 7 Důvěrnost mediace. In: Směrnice 2008/52/ES.

⁴ § 9 odst. 2 zákona o mediaci.

Naopak podrobnější zákonná regulace činnosti nezapsaných mediátorů v českém právním řádu chybí. Jejich aktivita je proto kvalifikována jako živnost ohlašovací volná podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, a řídí se povinnostmi vyplývajícími z tohoto právního rámce a souvisejících předpisů.⁵

Nezapsaní mediátoři tak přijímají své povinnosti, včetně mlčenlivosti, prostřednictvím smluvních ujednání, jako jsou smlouvy o provedení mediace, nebo dobrovolným přihlášením se k institucionálním pravidlům či etickému kodexu. Pro strany sporu je vhodné takovou povinnost utvrdit ustanovením o smluvní pokutě, což zvyšuje její efektivitu.

Je zřejmé, že dvojkolejnost právní úpravy a rozmanitost zákonných požadavků negativně ovlivňují důvěru stran ve schopnosti nezapsaných mediátorů, což se může projevit nižší mírou využívání mediačních řízení v praxi.⁶ Z tohoto důvodu by bylo vhodné *de lege ferenda* zvážit sjednocení zákonných pravidel mediace.

2.2 LIMITY POVINNOSTI MLČENLIVOSTI ZAPSANÉHO MEDIÁTORA

Jak již bylo uvedeno, povinnost mlčenlivosti zapsaného mediátora je zákonnou povinností a vztahuje se téměř na všechny skutečnosti spojené s mediací. Forma, jakou je informace sdělena, přitom není rozhodující – povinnost se vztahuje na ústní projevy, písemné materiály, interní poznámky i konkludentní jednání.

Snadnější způsob, jak určit hranice důvěrných informací, je jejich negativní výčet. Ochrana se nevztahuje na skutečnosti, které sice byly sděleny v souvislosti s mediací, avšak účastníkům by byly známy i bez jejího konání. Nespadají sem ani tzv. notorie, tedy obecně známá fakta, a informace veřejně dostupné. Rovněž se povinnost mlčenlivosti netýká sdělení, která mediátor poskytuje stranám (např. vysvětlení pravidel mediace).

Diskutovanou otázkou zůstává, zda je ochrana rozšířena i na informace, které mediátor zjistí vlastní dedukcí, aniž by mu je některá ze stran přímo sdělila. Robert Choleňský považuje tuto nejasnost za jeden z důvodů pro novelizaci zákona o mediaci, neboť dochází ke spornému výkladu ustanovení. Původním záměrem zákonodárce bylo totiž bezesporu chránit veškeré informace spojené s mediací, bez ohledu na jejich zdroj.⁷

Absolutní chápání povinnosti mlčenlivosti však odmítá Martin Svatoš, který zdůrazňuje, že zákonná obligace nedopadá na informace sdílené ke vzdělávacím účelům, například v rámci školení mediátorů či akademických přednášek. V těchto situacích je však nezbytné důsledně anonymizovat osobní údaje a citlivé skutečnosti.⁸

⁵ § 2 ve spojení s § 3 odst. 2 písm. l) živnostenského zákona.

⁶ HOLÁ, L. – URBANOVÁ, M. a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 18.

⁷ CHOLEŇSKÝ, R. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. Praha: Linde, 2013, s. 134–139.

⁸ SVATOŠ, M. Profesní mlčenlivost v mediaci aneb jak nemít oslí uši. *Súkromné právo*. 2021, č. 5. In: *Legalis* [online]. 16. 11. 2021 [cit. 2025-09-18]. Dostupné na: <https://www.legalis.sk/clanky/2601/profesni-mlcenlivost-v-mediaci-aneb-jak-nemit-osli-usi>.

Mimo limity dovozované doktrínou stanovuje sám zákon o mediaci výjimku z široce postavené povinnosti mlčenlivosti mediátora v zájmu zajištění možnosti jeho vlastní obhajoby v soudních a dozorčích řízeních.⁹ Nelze totiž mediátorovi odepřít právo na procesní obranu. Je proto umožněno využít informace, které by za běžných okolností byly důvěrné. Sdělení však musí být omezena na nezbytný rozsah a nesmí být zneužita k obcházení zákonné ochrany.

Při interpretaci § 9 odst. 3 zákona o mediaci je rovněž nezbytné zohlednit směrnici 2008/52/ES,¹⁰ která předestírá další dvě výjimky: zpřístupnění obsahu mediační dohody, pokud je to nezbytné pro její provedení nebo výkon, a naléhavé důvody veřejného pořádku, typicky k zabránění újmy na tělesné či duševní integritě osob nebo k ochraně nejlepších zájmů dětí.

Další výkladovou komplikaci přineslo usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2018, sp. zn. III. ÚS 1604/17. Ústavní soud konstatoval, že ustanovení o mlčenlivosti je nutno vykládat pouze ve vztahu k meritu věci, která má být jinak autoritativně rozhodnuta soudem. Ústavní soud uzavřel, že sdělení procesní povahy (vyjádření týkající se zpětvzetí žaloby a úhrady nákladů řízení) nepodléhají zákonné ochraně, čímž překvapivě zúžil pohled na možnosti výkladu.

Uvedený závěr odmítá Martina Doležalová,¹¹ podle níž požadavek Ústavního soudu na poskytnutí zprávy o průběhu mediace od mediátora představuje rozpor s povinností soudu šetřit zachování mlčenlivosti o utajovaných skutečnostech chráněných zákonem při dokazování v souladu s § 124 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („o. s. ř.“).¹² Usnesení Ústavního soudu svým výrokem fakticky prolomilo princip důvěrnosti mediace a povinnost mlčenlivosti zapsaných mediátorů, čímž zasáhlo do snahy o zachování zcela důvěrného prostředí.

S ohledem na povahu předmětného rozhodnutí je však třeba zdůraznit, že jde o usnesení, nikoli o nález Ústavního soudu. Z tohoto důvodu nelze z jeho odůvodnění dovozovat obecně závazné či precedenční právní závěry. Dopad rozhodnutí je nutno chápat spíše interpretačně a omezeně na konkrétní skutkový kontext dané věci.

Přestože zákon o mediaci neposkytuje pevně vymezené mantinely povinnosti mlčenlivosti, mediátoři mohou čerpat inspiraci z mezinárodních dokumentů a etických standardů. Za významný pramen lze označit Mediation Rules of the International Chamber of Commerce, účinné od 1. ledna 2014,¹³ které obsahují doporučení k ochraně důvěrných

⁹ Ustanovení § 9 odst. 3 zákona o mediaci je ve vztahu k § 126 a 128 o. s. ř. *lex specialis*.

¹⁰ Článek 7 Důvěrnost mediace. In: Směrnice 2008/52/ES.

¹¹ DOLEŽALOVÁ, M. Mlčenlivost v mediaci – realita a výzvy aneb Rozmohl se nám takový nešvar... In: *Advokátní deník* [online]. 18. 11. 2022 [cit. 2025-09-16]. Dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/18/mlcenlivost-v-mediaci-realita-a-vyzvy-aneb-rozmohl-se-nam-taky-takovy-nesvar/>.

¹² „Dokazování je třeba provádět tak, aby byla šetřena povinnost zachovávat mlčenlivost o utajovaných informacích chráněných zvláštním zákonem a jiná zákonem stanovená nebo státem uznávaná povinnost mlčenlivosti. V těchto případech lze provést výslech jen tehdy, jestliže vyslýchaného zprostil povinnosti mlčenlivosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu má tuto povinnost; přiměřeně to platí i tam, kde se provádí důkaz jinak než výslechem“ (§ 124 o. s. ř.).

¹³ Article 9 Confidentiality. In: Mediation Rules. In: *International Chamber of Commerce* [online]. 2014 [cit. 2025-09-14]. Dostupné na: <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/adr/mediation/mediation-rules/>.

informací. Doplňkovým vodítkem jsou různé etické kodexy, jež sice nejsou právně závazné, ale představují osvědčené standardy profesního chování, např. Evropský kodex chování pro zprostředkovatele.¹⁴ Zároveň nic nebrání tomu, aby si účastníci mediace upravili povinnost mlčenlivosti v rámci smlouvy o provedení mediace, případně kdykoli v průběhu mediačního řízení.

2.3 MEDIÁTOR-ADVOKÁT

Zvláštní pozornost vyžaduje problematika souběhu profesních rolí mediátora. V praxi se často setkáváme s tím, že mediátoři jsou též advokáti. Podle zákona o mediaci by se tito odborníci měli zdržet poskytování právních služeb při výkonu mediační činnosti mediátora.¹⁵

Mediátor-advokát však představuje specifický typ mediátora, jelikož je vázán nejen zákonem o mediaci, ale též vybranými ustanoveními zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii („zákon o advokacii“), ačkoli mediační činnost sama o sobě nepředstavuje poskytování právních služeb.¹⁶

Podle stanoviska sekce ADR České advokátní komory¹⁷ i části doktríny¹⁸ je činnost těchto mediátorů nutno chápat jako „jinou činnost“ advokáta,¹⁹ a to bez ohledu na to, zda je mediátor zapsaný či nikoli. „Jinou činností“ se přitom rozumí jakákoli aktivita vykonávaná advokátem v rámci jeho odborné způsobilosti, která má přímou souvislost s poskytováním právních služeb – typicky činnost vyžadující právní znalosti a vyjednávací dovednosti. Takto pojatá činnost podléhá povinnosti mlčenlivosti stanovené jak zákonem o mediaci, tak zákonem o advokacii. Zatímco důvěrnost mediace slouží primárně k ochraně otevřenosti procesu, advokátní mlčenlivost plní funkci garance důvěry mezi klientem a advokátem a je jedním ze základních pilířů výkonu advokacie. Jinými slovy lze hovořit o ochraně oprávněných zájmů klientů, jež mají přednost před vlastními zájmy advokáta. Takový výklad se uplatní zejména u nezapsaných mediátorů-advokátů, u nichž se bez pochyb jedná o výkon „jiné činnosti“ advokáta.

Odlišný přístup prosazuje Martin Svatoš, který zdůrazňuje, že mediátor-advokát zastává dvě oddělené role: roli mediátora při výkonu mediace a roli advokáta mimo tuto činnost. Tyto role by podle něj neměly být vykonávány současně. V takovém pojetí se

¹⁴ 4. Důvěrnost. In: *Evropský kodex chování pro zprostředkovatele* [online]. 2004 [cit. 2025-09-06]. Dostupné na: <https://www.forarb.com/wp-content/uploads/2013/01/Evropský-kodex-chování-pro-mediátory.pdf>.

¹⁵ „Mediátor nesmí ohledně konfliktu, ve kterém vede nebo vedl mediaci nebo činil kroky k přípravě mediace, poskytovat právní služby podle jiného právního předpisu, i když je jinak k jejich poskytování oprávněn“ (§ 8 odst. 2 věta první zákona o mediaci).

¹⁶ § 1 odst. 2 zákona o advokacii (*a contrario*).

¹⁷ Stanovisko sekce ADR k povinnosti mlčenlivosti u advokáta – zapsaného i nezapsaného mediátora. In: *Česká advokátní komora* [online]. 23. 9. 2021 [cit. 2024-10-07]. Dostupné na: <https://www.cak.cz/aktualni-informace-mediace>.

¹⁸ SVEJKOVSKÝ, J. – MACKOVÁ, A. – VYCHOPEŇ, M. a kol. Jiná činnost advokáta. Advokát a výkon jiné právnické profese. In: SVEJKOVSKÝ, J. – MACKOVÁ, A. – VYCHOPEŇ, M. a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 243–260.

¹⁹ Podle § 56 odst. 2 věta první zákona o advokacii.

pak povinnost mlčenlivosti podle zákona o advokacii při samotné mediaci neuplatní, neboť je plně nahrazena mlčenlivostí stanovenou zákonem o mediaci.²⁰

Předložený závěr odpovídá i profesním zásadám výkonu advokacie, podle nichž je advokát povinen vždy sledovat a naplňovat oprávněné zájmy svého klienta.²¹ Tato základní profesní povinnost je však s rolí nestranného mediátora v zásadě neslučitelná, neboť mediátor nesmí jednat ve prospěch žádné ze stran sporu. Z tohoto důvodu nelze aplikovat advokátní mlčenlivost, jelikož zde chybí nezbytný vztah advokát–klient.

Shodně se k této otázce vyjadřuje i Stanovisko sekce pro ADR ČAK k výkonu mediace advokátem vycházející z Evropského etického kodexu mediátora, které při výkladu čl. VII (Důvěrnost informací) odkazuje výlučně na zákon o mediaci.²² Stanovisko bylo přitom přijato právě za účelem usnadnění výkladu a předcházení střetu rolí advokáta a zapsaného mediátora.

S ohledem na uvedené lze uzavřít, že advokát zapsaný v seznamu mediátorů je povinen respektovat pravidla zákona o mediaci a současně vybraná ustanovení zákona o advokacii, zejména část sedmou (*lex specialis* k zákonu o mediaci) a přiměřeně i úpravu kárné odpovědnosti advokátů.²³ Nicméně vzhledem k odlišným názorům odborné veřejnosti zůstává otázkou, která úprava mlčenlivosti se na mediátora-advokáta vztahuje. Současná dualita právní úpravy se jeví jako nadbytečná a dopad mlčenlivosti podle zákona o advokacii je navíc přísnější.

Problematický výklad pojmu „jiná činnost“ advokátů se obdobně objevuje i při interpretaci § 368 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, podle něhož „oznamovací povinnost podle odstavce 1 nemá advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe“.

Část odborné literatury zastává názor, že výjimka z oznamovací povinnosti by mohla dopadat i na mediátora-advokáta, a to i přesto, že se v daném případě jedná o výkon „jiné činnosti“ advokáta,²⁴ než je výkon právní praxe, pokud připustíme výklad, že se skutečně o „jinou činnost“ jedná. Tento přístup vychází z komplexního pojetí zákonů a stavovských povinností advokátů a naznačuje, že role mediátora-advokáta se mohou při výkonu mediační činnosti směřovat.²⁵

Odlišnou interpretaci zastává Martin Svatoš, který dovozuje, že zproštění oznamovací povinnosti podle § 368 odst. 3 TZ se na mediátory-advokáty nevztahuje.²⁶

²⁰ Rozhovor s JUDr. M. SVATOŠEM, Ph.D., mediátorem, rozhodcem a vedoucím Centra pro mimosoudní řešení sporů Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Praha, 14. 10. 2024.

²¹ § 16 zákona o advokacii.

²² Čl. VII. Důvěrnost informací. In: *Etický kodex advokáta zapsaného mediátora (Stanovisko sekce pro ADR ČAK k výkonu mediace advokátem)* [online]. 2013 [cit. 2024-10-07]. Dostupné na: <https://www.cak.cz/storage/files/stanovisko-sekce-adr-eticky-kodex-mediatora-advokata-2025.pdf>.

²³ § 32 až § 35e zákona o advokacii.

²⁴ Ve smyslu § 56 odst. 2 zákona o advokacii.

²⁵ „Výkonem právní praxe advokáta jsou všechny související další právní činnosti, např. výkon funkce insolvenčního správce, rozhodce, mediátora atd., přičemž nezávisí na tom, v souvislosti s jakou takovou činností, příp. s jakým právním oborem (nemusí jít jen o výkon advokátské činnosti v oboru trestního práva) se o činnosti dozvěděl“ [ŠÁMAL, P. – ROZMAN, S. – TEJNSKÁ, K. Některé další formy trestné součinnosti (§ 364 až 368). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník III: komentář: § 272–421*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4560–4608].

²⁶ Rozhovor s JUDr. M. SVATOŠEM, Ph.D.

Argumentuje přitom opět neslučitelností výkonu mediace se současným provozováním advokacie nebo právní praxe.²⁷ Dodatečně uvedenému názoru přispívá i již zmíněný argument absence vztahu advokát–klient, který je stěžejní pro aplikaci výjimky.

Z důvodu existující nejednoznačnosti výkladu se jeví jako vhodné zvážit *de lege ferenda* nejen legislativní upřesnění rozsahu povinností mediátorů-advokátů, a to zejména ve vazbě na související ustanovení právní úpravy v jiných odvětvích, nýbrž i zpřesnění definice pojmu „jiná činnost“ ve vztahu k mediační činnosti advokátů.

3. POVINNOST MLČENLIVOSTI OSOB ZÚČASTNĚNÝCH

Podle § 9 odst. 4 zákona o mediaci se povinnost mlčenlivosti vztahuje nejen na zapsaného mediátora, ale i na všechny osoby podílející se s ním na přípravě či průběhu mediace. Typicky jde o zaměstnance mediátora, administrativní pracovníky, tlumočníky či jiné pomocné osoby. Doktrinální výklad přitom směřuje k širšímu pojetí, které zahrnuje i znalce vypracovávající posudky využívané v rámci mediačního procesu.²⁸

Naopak subjekty přizvané stranami sporu, zejména jejich právní zástupci nebo odborní poradci, nejsou vázány zákonnou povinností mlčenlivosti, jelikož zákon o mediaci jejich účast explicitně neupravuje. V praxi se proto doporučuje sjednat jejich povinnost mlčenlivosti formou smluvního ujednání, popřípadě jejich jednostranným dobrovolným prohlášením.

Přikláním se k názoru, že by bylo vhodné doplnit základní právní úpravu mlčenlivosti i pro tyto osoby, zejména za účelem zvýšení informovanosti o mediaci a podpory povědomí o dosahování smírného řešení sporů.²⁹

Je však nutné podotknout, že na advokáty i bez výslovné úpravy platí povinnost mlčenlivosti a řádného zastupování klientů v rámci advokátní činnosti vyplývající ze zákona o advokacii.³⁰

4. POVINNOST MLČENLIVOSTI STRAN MEDIACE

Vedle mediátora vystupují v mediaci jako hlavní účastníci především strany sporu, které zpravidla volí tento proces právě pro jeho princip důvěrnosti. Přestože pracovní skupina připravující zákon o mediaci podporovala myšlenku rozšíření povinnosti mlčenlivosti i na tyto osoby, zákonodárce zvolil restriktivní přístup a strany pod § 9 zákona o mediaci nezahrnul. Zároveň nedostatečně argumentoval zejména obtížnou

²⁷ § 8 odst. 2 zákona o mediaci.

²⁸ SVATOŠ, M. § 9 Povinnost mlčenlivosti mediátora. In: HORÁČEK, T. – OLÍK, M. – SVATOŠ, M. *Zákon o mediaci: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 112–125.

²⁹ SVATOŠ, M. The Czech Republic. In: ALEXANDER, N. – WALSH, S. – SVATOŠ, M. (eds.). *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2017, s. 161–190.

³⁰ § 16 zákona o advokacii.

vymahatelností a rizikem zhoršení procesního postavení stran při obraně svých práv u soudů či jiných orgánů.³¹

S takovým odůvodněním však řada odborníků nesouhlasí, mezi nimiž jsou i Tomáš Horáček, Miloš Olík a Martin Svatoš. Podle nich je současná úprava nedostačující a odůvodnění zákonodárce neobstojí. Porušení mlčenlivosti stranou sporu by bylo možné řešit nárokem na náhradu vzniklé škody podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Povinnost lze navíc smluvně posílit, například dohodou o smluvní pokutě ve smlouvě o provedení mediace.³²

Navrhované znění zákonné úpravy mlčenlivosti by navíc předešlo využívání informací získaných během důvěrného mediačního procesu jako důkazů v soudním řízení. Mlčenlivost by se vztahovala pouze na informace sdílené během mediace, zatímco dříve získané důkazy by zůstaly použitelné. Nelze tudíž souhlasit s námitkou zákonodárce o zhoršení procesního postavení stran, které by zůstalo stejné jako před zahájením mediace, jelikož bez konání mediačního řízení by ani nově nabyté znalosti účastník nemohl zjistit. Sdílení důvěrných informací by tak nebylo na újmu v následném soudním řízení žádnému z účastníků.

Z těchto důvodů a s ohledem na charakter mediace se jeví vhodné a žádoucí, aby byla povinnost mlčenlivosti výslovně stanovena zákonem i pro strany sporu. Takto koncipovaná právní úprava by posílila důvěru v proces a vytvořila bezpečný prostor pro otevřenou komunikaci, klíčovou pro dosažení smírného řešení. Zároveň by umožnila stranám individuálně vymezit rozsah mlčenlivosti smluvně podle jejich potřeb.

Zákonná úprava povinnosti mlčenlivosti by však zároveň nesla i svá rizika. Je třeba počítat s možností jejího potenciálního zneužití, zejména ve snaze zamezit přístupu k zásadním informacím. Takový výklad či aplikace by mohly ztížit soudům či jiným orgánům přístup k relevantním podkladům. Proto by jakákoli legislativní úprava měla být formulována s dostatečnými zárukami, aby nedocházelo k obcházení procesních pravidel či blokaci důkazních prostředků pod záminkou ochrany důvěrnosti.

Absence zákonné úpravy však nevylučuje sjednání smluvní mlčenlivosti zajištěné smluvní pokutou. To mimo jiné předvídá i důvodová zpráva k zákonu o mediaci. V praxi se tomu tak děje ve smlouvě o provedení mediace, ať už se zapsaným, či nezapsaným mediátorem.

Smluvní doložka mlčenlivosti pak bezesporu chrání strany sporu proti prolomení povinnosti mlčenlivosti vůči třetím osobám. Nicméně takto sjednané ustanovení nezávazuje soudy ani rozhodčí orgány. Ochrana informací tak může být soudy prolomena, jelikož neexistuje jednotný názor, zda by taková povinnost mlčenlivosti spadala pod ochranu § 124 o. s. ř. Kromě novelizace zákona o mediaci se proto jeví vhodným zvážit i novelizaci ust. § 128 o. s. ř. ve vztahu k ADR za účelem legislativního posílení důvěrnosti.

³¹ Vláda České republiky. Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), č. 202/2012 Dz. In: *beck-online* [online]. 2012 [cit. 2025-09-18]. Dostupné na: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6f6mrqgipwi6q>.

³² SVATOŠ, § 9 *Povinnost mlčenlivosti mediátora*, s. 7.

5. POVINNOST MLČENLIVOSTI V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH MEDIACE

Nedostatečná úprava povinnosti mlčenlivosti mediace zahrnuje nejen subjekty, ale vyvolává i otázku ohledně její aplikace na konkrétní fáze procesu. Zaměříme se proto na důvěrnost informací získaných před zahájením procesu, zejména v průběhu prvního setkání s mediátorem, nařízeného soudem, na zvláštní institut oddělených jednání stran s mediátorem (tzv. *caucus*) a též na navazující soudní řízení v případě neúspěšné mediace.

5.1 PRVNÍ SETKÁNÍ S MEDIÁTOREM

Současně s přijetím zákona o mediaci bylo vloženo do o. s. ř. ustanovení o možnosti prvního setkání s mediátorem, nařízeného soudem.³³ Tento institut se řadí do přípravné fáze mediace, během níž jsou strany seznámeny s procesem. V souladu se zákonným rozsahem se proto veškerá sdělení považují za důvěrná (vyjma výše uvedených výjimek) a spadají pod ust. § 9 zákona o mediaci. Bez zproštění stran nemohou mediátoři sdělovat třetím osobám, a to včetně soudu, žádné informace o jednání.³⁴

Část odborné literatury připouští, že se povinnost mlčenlivosti nevztahuje na informace o neúspěchu mediace či nesoučinnosti některé ze stran. Je tomu tak z důvodu práva soudu na případný postih strany sporu pořádkovou pokutou ve smyslu § 53 o. s. ř.³⁵

Jiný názor vymezuje výjimku pouze na sdělení, zda se první setkání s mediátorem uskutečnilo. Avšak i přes takový závěr se soudy tuto informaci dozvídají nepřímo prostřednictvím strany sporu po předložení potvrzení o splnění uložené povinnosti setkat se s mediátorem.

Odlišný pohled uvádí Martin Svatoš, podle kterého nemají soudy nárok na žádné informace. Poskytnutí údajů by mohlo představovat porušení zákonné povinnosti mlčenlivosti s možnými důsledky v podobě přestupku mediátora či kárného provinění mediátora-advokáta. Zároveň by mohlo zakládat nárok na náhradu škody či uplatnění smluvní pokuty.

Jako podpůrný argument může sloužit i souhrnné výkladové stanovisko Ministerstva spravedlnosti k nařízenému prvnímu setkání se zapsaným mediátorem, když uvádí, že organizace prvního setkání je plně v kompetenci mediátora a soud do ní nijak nezasahuje. Jedinou informací, kterou může soud požadovat, je ohledně uskutečnění setkání a splnění soudem uložené povinnosti, kterou potvrzuje mediátor vydáním příslušného prohlášení podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona o mediaci přímo stranám sporu.³⁶

³³ § 100 odst. 2 o. s. ř.

³⁴ SVATOŠ, § 9 *Povinnost mlčenlivosti mediátora*, s. 7.

³⁵ SVOBODA, K. § 100 [Postup soudu po podání žaloby]. In: SVOBODA, K. – SMOLÍK, P. – LEVÝ, J. – DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021.

³⁶ Souhrnné výkladové stanovisko Ministerstva spravedlnosti ČR k nařízenému prvnímu setkání se zapsaným mediátorem. In: *Justice.cz: Mediace* [online]. 21. 9. 2019 [cit. 2025-09-12]. Dostupné na: <https://mediace.justice.cz/stanoviska-ministerstva/#stanoviska>.

I přes fakt, že ministerstvo uvádí, že se povinnost mlčenlivosti mediátora na uvedené informace nevztahuje, odkazuje soudy k vyžádání si potvrzení od stran samotných, které povinnosti mlčenlivosti ze zákona vázány nejsou. Nepředložení potvrzení stranou pak svědčí o její neúčasti na prvním setkání.

Při zvažování rozsahu dopadu mlčenlivosti je rovněž nutné zohlednit § 124 o. s. ř., který ukládá soudům provádět dokazování s ohledem na povinnost zachovávat mlčenlivost o utajovaných informacích chráněných zvláštním zákonem či jinou zákonem uznanou povinností mlčenlivosti. Prolomení je možné pouze v případě zproštění tím, v jehož zájmu je tato povinnost mlčenlivosti ustavena.

Soudy však výše nastíněné názory nerespektují a vyzývají mediátory k doložení informací. V praxi je pak mediátorům doporučeno na výzvu soudu odpovědět přípisem obsahujícím informaci o závazku ve smyslu § 9 zákona o mediaci a odkázání se na strany sporu.

Lze uznat, že požadavek soudů na základní informace je vzhledem k institutu prvního setkání s mediátorem, nařízeného soudem, ospravedlnitelný. Z hlediska systematiky právní úpravy je však žádoucí, aby byla tato potřeba soudů řešena legislativně, a to úpravou zákona o mediaci i souvisejících ustanovení o. s. ř. *De lege ferenda* by tak měla být formulována pravidla, která umožní soudům získat nezbytné procesní informace, aniž by tím došlo k ohrožení či prolomení povinnosti mlčenlivosti mediátora.

Jako vhodné řešení se jeví změnit právní úpravu tak, aby soud vyžadoval potřebné informace přímo od účastníků řízení, nikoli od mediátora. Takové řešení respektuje princip mlčenlivosti mediátora a zároveň zajišťuje efektivní průběh soudního řízení, neboť soud obdrží relevantní informace bez přímého zásahu do mediační komunikace. Tím je zachována rovnováha mezi právem soudu na procesní dohled a profesní povinností mediátora chránit důvěrnost sdělených informací, jakožto klíčového principu alternativního řešení sporů.

Alternativně lze rozsah povinnosti mlčenlivosti modifikovat smluvně. Strany mohou mediátora výslovně zmocnit, aby soudu sdělil, zda mediace probíhá či nikoliv, čímž se rozsah zákonné mlčenlivosti mediátora zúží ve shodě s dohodou stran.

5.2 CAUCUS (ODDĚLENÉ JEDNÁNÍ)

Mediace se oproti jiným ADR řízením vyznačuje interní mlčenlivostí, která chrání důvěrné informace sdělené jednou stranou mediátorovi bez účasti ostatních. Tzv. *caucus*³⁷ poskytuje stranám prostor a možnost konzultovat s mediátorem své záměry, získat důvěru v proces a vysvětlit dosavadní chování.

Zákon o mediaci interní mlčenlivost výslovně neupravuje. Obecná ustanovení lze interpretovat v tomto směru dvěma způsoby – v užším či širším smyslu. Užší výklad

³⁷ „Co je ono kouzelné slovo caucus? Lingvistický původ v mediaci má nejasný. Do ADR slovníku se dostal patrně přes jeho politický ekvivalent používaný v USA ve smyslu setkání podporovatelů nebo členů konkrétní politické strany nebo hnutí“ (SVATOŠ, M. *Tajemství mediace, aneb, Řešení sporů od A do Z*. Praha: Art Francesco, 2020, s. 154–155).

považuje za důvěrné pouze informace, které strana explicitně označí za takové. Obdobné znění využívá i vzorový zákon UNCITRAL o mediaci.³⁸

Naopak širší výklad zahrnuje do důvěrných veškeré informace sdělené během *caucus* s výjimkou těch, u nichž strana mediátora výslovně zproští povinnosti mlčenlivosti. Takové pojetí interní mlčenlivosti je v praxi hojně využíváno, a navíc je podporováno mezinárodními dokumenty, jako jsou například Evropský kodex chování pro zprostředkovatele³⁹ nebo UNCITRAL Mediation Rules (2021).⁴⁰

Nelze však vnitřní mlčenlivost aplikovat zcela bezmezně. To by totiž mělo za následek znemožnění jakékoliv následné komunikace během společných jednání mediace. Strana navíc může záměrně prezentovat odlišné informace při odděleném a společném jednání za účelem vlastního prospěchu. Takové chování fakticky paralyzuje mediátora při sdělení získaných informací s druhou stranou a narušuje důvěru a efektivitu procesu. V obdobných případech je mediátorům doporučeno postupovat podle § 6 odst. 2 zákona o mediaci a proces mediace ukončit.

Pro vyloučení pochybností je vhodné, aby si účastníci rozsah interní mlčenlivosti upravili již ve smlouvě o provedení mediace. Nejistotu právní úpravy by v tomto směru bylo vhodné vyřešit a najisto postavit význam a rozsah interní mlčenlivosti.

5.3 NAVAZUJÍCÍ SOUDNÍ ŘÍZENÍ

Výsledek mediace může být i přes veškerou snahu mediátora negativní a spor vyústí v podání žaloby nebo pokračování v přerušném soudním řízení. V souladu s § 124 o. s. ř. mají soudy povinnost při dokazování šetřit zákonem stanovenou nebo státem uznanou povinností mlčenlivosti, což však soudci v praxi často nereflektují, zejména při vyžadování procesních informací o průběhu mediace od mediátorů. Dokonce i Ústavní soud tímto způsobem zjevně narušil základní princip důvěrnosti mediace.^{41, 42}

V obdobných situacích se pak mediátor ocitá v obtížném postavení, když musí volit mezi dodržením své zákonné povinnosti a vyhověním požadavkům soudu. Je však nezbytné zdůraznit, že princip důvěrnosti – chápáný jako privilegium stran – umožňuje ve světle současné právní úpravy účastníkům mediace výslovně zmocnit mediátora ke sdělení konkrétních informací soudu či třetím osobám, aniž by tím byla porušena zákonná povinnost mlčenlivosti mediátora. Takové zmocnění vede ke zproštění mlčenlivosti v rozsahu stanoveném zmocněním, čímž je umožněno soudům získat potřebné

³⁸ Article 9. Disclosure of Information. In: United Nations Commission on International Trade Law. *UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation with Guide to Enactment and Use* (2018) [online]. Vienna: United Nations, 2022 [cit. 2025-09-06]. Dostupné na: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/modellaw/commercial_conciliation.

³⁹ 4. Důvěrnost. In: *Evropský kodex chování pro zprostředkovatele* [online]. 2004 [cit. 2025-09-06]. Dostupné na: <https://www.forarb.com/wp-content/uploads/2013/01/Evropský-kodex-chování-pro-mediátory.pdf>.

⁴⁰ Article 5. Communication Between the Parties and the Mediator. In: United Nations Commission on International Trade Law. *UNCITRAL Mediation Rules* (2021) [online]. Vienna: United Nations, 2022 [cit. 2025-09-06]. Dostupné na: <https://uncitral.un.org/en/texts/mediation>.

⁴¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2018, sp. zn. III. ÚS 1604/17.

⁴² DOLEŽALOVÁ, c. d., s. 4.

podklady. Tento mechanismus představuje flexibilní a efektivní nástroj pro řešení sporných situací ve světle současné právní úpravy.

Za účelem předejití obdobným výkladovým sporům lze rovněž doporučit, aby byl ve smlouvě o provedení mediace sjednán taxativní výčet informací, na které se povinnost mlčenlivosti mediátora nevztahuje. Takové ujednání může do budoucna výrazně usnadnit postup účastníků a minimalizovat riziko interpretačních nejasností. Mimo jiné může zcela nahradit dodatečná zproštění povinnosti mlčenlivosti.

Co se týče závazku mlčenlivosti stran sporu, je třeba upozornit na fakt, že ust. § 124 o. s. ř. se nevztahuje na smluvně sjednanou povinnost mlčenlivosti ani na povinnost mlčenlivosti vyplývající z etických kodexů.⁴³ Vzhledem k absenci zákoně úpravy povinnosti mlčenlivosti stran mediace představuje jediný efektivní nástroj jejího zajištění právě smluvní ujednání. Smlouva o provedení mediace však zavazuje výhradně strany konfliktu, a nikoli soudy, což v praxi oslabuje účinnost takto sjednané mlčenlivosti. Lze rovněž konstatovat, že smluvní povinnost mlčenlivosti může být soudem v určitých případech prolomena.

Soudkyně Ema Tomšová dokonce uvádí, že soud je při nařízení prvního setkání s mediátorem a následném zahájení mediačního procesu oprávněn zjišťovat aktuální stav věci vyžádáním si stanovisek účastníků řízení či může uložit povinnost pravidelně informovat soud o průběhu mimosoudních jednání.⁴⁴ Autorka však danou problematiku nezasazuje do kontextu možnosti smluvní úpravy povinnosti mlčenlivosti mezi stranami, a její závěry tak lze považovat za neúplné.

Obdobnou právní otázkou se zabýval Nejvyšší soud, který posuzoval závaznost doložky mlčenlivosti sjednané ve smlouvě o provedení mediace ve vztahu k procesnímu právu účastníků vyjádřit se před soudem. Z předmětného judikátu vyplývá, že účastníci soudního řízení jsou povinni respektovat smluvní ujednání o mlčenlivosti i vůči soudu, pokud byla taková povinnost sjednána. Předkládáním vyjádření obsahujících informace o průběhu mediace se mohou vystavit riziku sankce ve formě smluvní pokuty, je-li sjednána.⁴⁵

Česká judikatura však zatím neposkytuje dostatečné vodítko pro případy, kdy samotné soudy požadují informace o mediaci, čímž se vytváří prostor pro interpretační nejasnosti. V zahraničí, zejména v zemích *common law*, je situace zpravidla odlišná. Tamní soudní praxe vychází z principu *without prejudice privilege*, který zakotvuje striktní neveřejnost mediace a brání tomu, aby informace získané v rámci mediačního procesu mohly být použity v následném soudním řízení.⁴⁶

⁴³ COUFALÍK, P. – DOBROVOLNÁ, E. – HOLAS, J. – LAVICKÝ, P. – LAVICKÁ, P. – PEŠA, R. – ŠLEJHAROVÁ, M. *Součinnost třetích osob při dokazování v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 43–45.

⁴⁴ TOMŠOVÁ, E. Mediace z pohledu civilního soudce. In: HOLÁ, L. – MALACKA, M. a kol. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges, 2015, s. 314.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2024, č. j. 33 Cdo 1815/2023-190, ve znění opravného usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2024, sp. zn. 33 Cdo 1815/2023.

⁴⁶ CWIERTNIA, C. *Mediation and the Limits of Without Prejudice Privilege* [online]. Bryan Cave Leighton Paisner, 28. 11. 2024 [cit. 2025-09-18]. Dostupné na: <https://www.bclplaw.com/en-US/events-insights-news/mediation-and-the-limits-of-without-prejudice-privilege.html>.

Tento přístup účastníkům mediace umožňuje otevřenou výměnu názorů, aniž by riskovali, že jejich vyjádření budou následně využita proti nim. Jelikož má však samotné pravidlo mnoho výjimek,⁴⁷ doporučuje se též konkrétní okolnosti posílit ustanovením o důvěrnosti ve smlouvě o provedení mediace.⁴⁸

Inspirací pro české prostředí může být zahraniční judikatura, například názor anglického soudce Francese Kirkhama. Podle něj by měly soudy podpořit mediační proces tím, že za běžných okolností odmítnou nařídít zveřejnění dokumentů a sdělení vzniklých v průběhu mediace, která jsou chráněna doložkou mlčenlivosti.⁴⁹ Podobně se vyjádřil i soudce James Robert Reide, když zdůraznil, že: „*Smysl mediačního řízení spočívá v tom, že strany k sobě mohou být upřímné a otevřené a že to, co vyjde najevo v průběhu mediačního řízení, nesmí být v případě neúspěchu mediačního řízení použito ve prospěch nebo neprospěch žádné ze stran v soudním sporu.*“⁵⁰ (překlad autorky)

ZÁVĚR

Současná česká právní úprava povinnosti mlčenlivosti v mediaci je pouze rámcová a v mnoha ohledech nedostačující. Zákon o mediaci sice stanoví základní pravidla, ta se však vztahují především na mediátora a osoby podílející se na mediaci. Strany sporu obvykle řeší mlčenlivost smluvními doložkami, často utvrzenými smluvní pokutou. Taková ujednání mají ovšem omezený účinek, neboť nezavazují soudy a mohou být v navazujícím řízení prolomena.

Další komplikací je dvojkolejnost právní úpravy povinnosti mlčenlivosti mediátorů, a to jak mezi zapsanými a nezapsanými mediátory, tak u mediátorů-advokátů. Ti podléhají nejen zákonu o mediaci, ale i zákonu o advokacii, což v praxi může vést k aplikačním rozporům.

Významným nedostatkem je rovněž absence výslovné úpravy interní povinnosti mlčenlivosti. Její existence je v praxi dovozována výkladem, případně bývá dodatečně sjednávána ve smlouvě o provedení mediace.

Vzhledem k uvedeným závěrům je proto nezbytné, aby účastníci co nejpřesněji určili rozsah mlčenlivosti smluvním ujednáním – jak ve vztahu k mediátorovi, tak mezi sebou. Neurčité vymezení jejího rozsahu totiž vyvolává v praxi četné interpretační nejasnosti. Otázkou však zůstává, do jaké míry budou soudy tato ujednání respektovat, zejména vzhledem k nejasnému výkladu § 124 o. s. ř. a absenci relevantní judikatury. Praxe

⁴⁷ Viz např. *Unilever Plc v Procter & Gamble Co* [2000] 1 W.L.R. 2436 (Court of Appeal (Civil Division), 28 October 1999); nebo *Oceanbulk Shipping & Trading SA v TMT Asia Ltd & Ors* [2010] UKSC 44 (United Kingdom Supreme Court, 27 October 2010).

⁴⁸ LIGHTBOWN, M. High Court Considers Without Prejudice Privilege in the Mediation Context. In: *Norton Rose Fulbright* [online]. 14. 1. 2025 [cit. 2025-09-18]. Dostupné na: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/inside-disputes/blog/202501-high-court-considers-without-prejudice-privilege-in-the-mediation-context>.

⁴⁹ *Cumbria Waste Management Ltd and Lakeland Waste Management Ltd v Baines Wilson* [2008] EWHC 786 (QB) (High Court of Justice, 16 April 2008).

⁵⁰ *Venture Investment Placement Ltd v Hall* [2005] EWHC 1227 (Ch) (High Court of Justice, 16 May 2005).

prozatím ukázala, že soudy požadují po mediátorech informace například o průběhu prvního setkání, což je v přímém rozporu s principem důvěrnosti mediace.

Do budoucna by proto zákonodárce měl reflektovat základní principy mediace a výslovně vymezit přípustné i nepřípustné chování, nejen účastníků mediace, ale i soudů v navazujícím soudním řízení. Vhodné by bylo také stanovit možnosti procesní obrany stran a jasně určit následky porušení mlčenlivosti, například vyloučení takto získaných důkazů *ex officio*.

Lze uzavřít, že absence judikatury a rozdílné názory odborné veřejnosti nadále prohlubují nejistotu při výkladu relevantních ustanovení. V této situaci se jeví jako žádoucí otevření odborné diskuse a zvážení případné novelizace zákona o mediaci a souvisejících předpisů.

Mgr. Marie Kortusová
absolventka Právnické fakulty Univerzity Karlovy
mkortusova@gmail.com

LIEČBA NA BÁZE CANNABISU V JUDIKATÚRE EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA*

ROMANA GULÁŠOVÁ

Abstract: **Cannabis-Based Medication in the Case-Law of the European Court of Human Rights**

The paper examines the issue of cannabis-based medication in the case-law of the European Court of Human Rights. The aim of the text is to identify legal standards and obligations of the Council of Europe Member States arising from the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms regarding access to cannabis-based treatment. Through a qualitative analysis of case-law, the author explores the intersection between the patient's personal autonomy and the state's discretion to regulate narcotics. The analysis confirms that although the Convention does not explicitly guarantee a right to health, the issue of medical cannabis use falls under the scope of Article 8 (right to respect for private life). While states enjoy a wide margin of appreciation in health care policies and narcotics regulation, they are obliged to ensure a predictable and effective legal framework and to fairly balance the interests of the individual against those of the public when sanctioning cannabis use for medical purposes.

Keywords: European Court of Human Rights; private life; health care; cannabis-based medication

Kľúčové slová: Európsky súd pre ľudské práva; súkromný život; zdravotná starostlivosť; liečba na báze cannabisu

DOI: 10.14712/23366478.2026.109

ÚVOD

Hoci v minulosti bol cannabis vo väčšine štátov plne ilegálny, jeho medicínske využitie má vo verejnom diskurze čoraz väčšiu relevanciu. Terapeutické účinky cannabisu a v ňom obsiahnutých látok (kanabinooidov) sú preukázané napr. pri bolestiach, nevoľnosti a spánkových poruchách a existuje potenciál ich využitia aj pri

---

* Tento výstup vznikol v rámci projektu Špecifického vysokoškolského výskumu č. 260750 „Mezinárodní a nadnárodní regulace autonomizace a automatizace rozhodování lidského a strojního a další aktuální aspekty mezinárodní a nadnárodní regulace“.

d ďalších indikáciách.¹ Viaceré štáty preto v posledných rokoch zaviedli vnútroštátne mechanizmy legalizujúce, resp. dekriminalizujúce cannabis pre medicínske a vedecké účely – v roku 2023 bolo takýchto krajín 27.² Z ľudskoprávneho hľadiska predstavuje medicínske využívanie cannabisu mimoriadne aktuálnu otázku spojenú s nevyhnutnosťou komplexného balansovania medzi osobnou autonómiou pacienta a právomocou štátu na úseku zdravotnej politiky a regulácie narkotík.³ Vyvažovaním týchto proti sebe stojacich záujmov sa už zaoberal aj Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „Súd“).

Cieľom článku je zistiť postoj Súdu k problematike liečby na báze cannabisu a identifikovať súčasné štandardy a záväzky, ktoré v tejto oblasti vyplývajú členským štátom Rady Európy z Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd⁴ (ďalej len „Dohovor“). Článok skúma otázku, či a do akej miery je chránené právo zvoliť si liečbu na báze cannabisu. Zároveň dešifruje hranice, ktoré Súd stanovuje pre legitimitu štátnej kontroly narkotík voči osobnej autonómii pacienta a jeho medicínskym potrebám.

Hlavnou metódou použitou v článku je kvalitatívna obsahová analýza rozhodovacej činnosti Súdu. Identifikácia rozhodnutí týkajúcich sa liečby na báze cannabisu bola vykonaná vyhľadávaním v databáze HUDOC.⁵ Z vyhľadávania vyplynulo 65 výsledkov, ktoré boli podrobené tematickému skríningu. Na základe skríningu boli identifikované dva prípady priamo súvisiace s tematickým vymedzením článku – *A.M. a A.K. proti Maďarsku*⁶ a *Thörn proti Švédsku*.⁷ Vylúčených bolo 63 výsledkov, ktoré sa netýkali liečby na báze cannabisu, ale slová cannabis a zdravotná starostlivosť sa spomínali v iných kontextoch, pričom veľká časť prípadov zahŕňala odsúdenie za drogovú trestnú činnosť a/alebo zdravotnú starostlivosť poskytovanú vo väznici.

Článok je obsahovo rozdelený do štyroch častí. Prvá časť približuje právne východiská posudzovania otázky liečby na báze cannabisu v režime Dohovoru. Rozbor relevantnej judikatúry je obsiahnutý v druhej časti, na ktorú nadväzuje tretia časť vyabstrahovaním všeobecných princípov a identifikáciou záväzkov štátov. Štvrtá časť prezentuje autorské hodnotenie prístupu Súdu k skúmanej problematike.

¹ FARBER, Y. – NIR, O. – FARBER, S. Medicalization Without Legalization: The European Policy for Medical and Recreational Cannabis Use. *Journal of Public Health* [online]. 18. 11. 2024 [cit. 2026-02-19]. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5024304; PAGANO, C. – NAVARRA, G. – COPPOLA, L. a kol. Cannabinoids: Therapeutic Use in Clinical Practice. *International Journal of Molecular Sciences* [online]. 2022, Vol. 23, No. 6 [cit. 2026-02-19]. Dostupné na: <https://doi.org/10.3390/ijms23063344>; GROTHENHERMEN, F. – MÜLLER-VAHL, K. The Therapeutic Potential of Cannabis and Cannabinoids. *Deutsches Ärzteblatt International*. 2012, Vol. 109, No. 29–30, s. 495–501; VONDRÁČKOVÁ, D. Farmakoterapie neuropatické bolesti. *Klinická farmakologie a farmacie*. 2025, roč. 39, č. 4, s. 223–228.

² International Narcotics Control Board. *Report of the International Narcotics Control Board for 2024*. E/INCB/2024/1. United Nations, 2025, § 140.

³ BONE, M. – SEDDON, T. Human Rights, Public Health and Medicinal Cannabis Use. *Critical Public Health*. 2016, Vol. 26, No. 1, s. 51–61.

⁴ Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. 1950.

⁵ *European Court of Human Rights* [online]. [cit. 2026-01-31]. Dostupné na: <https://hudoc.echr.coe.int/>; kritériá vyhľadávania: Text: „medical cannabis“, Judgments + Decisions, Language: English.

⁶ Európsky súd pre ľudské práva („ESLP“), *A.M. a A.K. v. Maďarsko (dec.)*, č. 21320/15 a 35837/15, 4. 4. 2017.

⁷ ESLP, *Thörn v. Švédsko*, č. 24547/18, 1. 9. 2022.

1. PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA LIEČBY NA BÁZE CANNABISU V REŽIME DOHOVORU

Dohovor výslovne negarantuje právo na zdravie ani právo na zdravotnú starostlivosť. Súd však jeho postupnou interpretáciou vyvodil, že rozličné otázky súvisiace so zdravím spadajú do aplikačného rámca niektorých práv garantovaných Dohovorom.⁸ Uvedené súvisí predovšetkým s rozvojom pozitívnych záväzkov, ktorý Súd započal v 70. rokoch minulého storočia a postupne ho aplikoval v rôznych oblastiach,⁹ vrátane zdravotnej starostlivosti.

Súd si našiel priestor pre posudzovanie otázok ako medicínska nedbanlivosť,¹⁰ prístup k život zachraňujúcej liečbe,¹¹ zdravotná starostlivosť súvisiaca s reprodukčnými právami,¹² informovaný súhlas pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti,¹³ lekárska starostlivosť poskytovaná osobám obmedzeným na slobode¹⁴ či zákaz vyhostenia alebo vydania osôb zo zdravotných dôvodov.¹⁵ Príklady sú ilustratívne a nepredstavujú uzavretý výpočet. Individuálne sťažnosti spadajúce do oblasti zdravotnej starostlivosti Súd vyhodnocuje prevažne v intenciách čl. 2, 3 a 8 Dohovoru.¹⁶

Čl. 2 Dohovoru garantuje právo na život, pričom z tohto ustanovenia štátom vyplývajú nielen negatívne záväzky (zdržanie sa konania, ktoré má život ohrozujúcu povahu, resp. vážne ohrozuje zdravie jednotlivcov¹⁷), ale aj pozitívne záväzky spočívajúce v povinnosti prijať opatrenia smerujúce k ochrane života.¹⁸ Aj konanie alebo opomenutie

⁸ MOLEK, P. *Základní práva. Svazek první: důstojnost*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 341.

⁹ STOYANOVA, V. *Positive Obligations Under the European Convention on Human Rights*. New York: Oxford University Press, 2023, s. 3.

¹⁰ Napr. ESEP, *Lopes de Sousa Fernandes v. Portugalsko [GC]*, č. 56080/13, 19. 12. 2017. K problematike medicínskej nedbanlivosti pozri napr. MURGEL, J. *Medical Negligence and Liability of Health Professionals in the European Court of Human Rights Case Law. Medicine Law & Society*. 2020, Vol. 13, No. 1, s. 21–44.

¹¹ ESEP, *Panaiteescu v. Rumunsko*, č. 30909/06, 10. 4. 2012.

¹² Napr. ESEP, *R.R. v. Poľsko*, č. 27617/04, 26. 5. 2011; ESEP, *V.C. v. Slovensko*, č. 18968/07, 8. 11. 2011. K reprodukčným právam pozri napr. Európsky súd pre ľudské práva. *Factsheet: Rights*. Council of Europe, 2019; LEBRET, A. *The European Court of Human Rights and the Framing of Reproductive Rights. Droits fondamentaux* [online]. 2020, No. 18 [cit. 2026-02-19]. Dostupné na: <https://www.crdh.fr?p=5646>; WESTESON, J. *Reproductive Health Information and Abortion Services: Standards Developed by the European Court of Human Rights. International Journal of Gynecology and Obstetrics*. 2013, Vol. 122, No. 2, s. 173–176.

¹³ Napr. ESEP, *Glass v. Spojené kráľovstvo*, č. 61827/00, 9. 3. 2004; ESEP, *M.A.K. a R.K. v. Spojené kráľovstvo*, č. 45901/05 a 40146/06, 23. 3. 2010; ESEP, *S.O. v. Španielsko*, č. 5742/22, 26. 6. 2025. K informovaniu súhlasu pozri napr. BUELENS, W. – HERIJGERS, C. a kol. *The View of the European Court of Human Rights on Competent Patients' Right of Informed Consent: Research in the Light of Articles 3 and 8 of the European Convention on Human Rights. European Journal of Health Law*. 2016, Vol. 23, No. 5, s. 481–509.

¹⁴ Napr. ESEP, *Kudla v. Poľsko*, č. 30210/96, 26. 10. 2000; ESEP, *Melnik v. Ukrajina*, č. 72286/01, 28. 3. 2006.

¹⁵ Napr. ESEP, *D. v. Spojené kráľovstvo*, č. 30240/96, 2. 5. 1997.

¹⁶ Európsky súd pre ľudské práva. *Thematic Report: Health-Related Issues in the Case-Law of the European Court of Human Rights*. Council of Europe, 2015.

¹⁷ Napr. ESEP, *Ilhan v. Turecko*, č. 22277/93, 27. 6. 2000.

¹⁸ ESEP, *L.C.B. v. Spojené kráľovstvo*, č. 14/1997/798/1001, 9. 6. 1998, § 36.

štátnych orgánov na úseku zdravotnej politiky teda môže byť za určitých okolností v rozpore s čl. 2.¹⁹

V zmysle čl. 3 Dohovoru: „*Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.*“ Účelom tohto práva je ochrana fyzického zdravia, ale aj ochrana pred psychickou ujmu a utrpením.²⁰ Má absolútnu povahu, teda nemožno ho obmedziť za žiadnych okolností.²¹ Ak namietané zaobchádzanie dosahuje minimálny stupeň závažnosti zlého zaobchádzania,²² zodpovednosť štátu je daná bez ohľadu na prípadné argumenty spočívajúce v nedostatočných finančných zdrojoch.²³ Z čl. 3 Súd vyvodil pozitívny záväzok zabezpečiť zdravotnú starostlivosť vo väzniciach a detenčných zariadeniach.²⁴ V jeho intenciách posudzoval aj prípady týkajúce sa vyhostenia alebo vydania jednotlivca do krajiny, v ktorej hrozí zlé zaobchádzanie v dôsledku nezabezpečenia zdravotnej starostlivosti.²⁵ Súd v medziach čl. 3 Dohovoru posudzoval aj niektoré prípady týkajúce sa poskytovania štandardnej zdravotnej starostlivosti, najmä v spojitosti so závažnými zásahmi do reprodukčných práv.²⁶

V rozhodovacej činnosti Súdu na úseku zdravotnej starostlivosti zaujal prominentné miesto čl. 8 Dohovoru.²⁷ Súd považuje telesnú a duševnú integritu za základné komponenty práva na rešpektovanie súkromného života.²⁸ Toto právo zahŕňa uplatňovanie osobnej autonómie pri rozhodovaní o vlastnom zdraví, vrátane možnosti zvoliť si či odmietnuť určitú formu liečby.²⁹ Z formulácie čl. 8 ods. 1 Dohovoru je evidentné, že jeho obsahom je predovšetkým negatívny záväzok. Súd však opakovane potvrdil, že jeho účinné uplatňovanie implikuje aj pozitívne záväzky.³⁰ Za určitých okolností sa teda od štátov vyžaduje, aby aktívnymi krokmi zabezpečili efektívnu a dostupnú ochranu práva na rešpektovanie súkromného života.³¹ V rozhodovacej činnosti Súdu možno

¹⁹ NAWROT, O. – NAWROT, J. – VACHEV, V. The Right to Healthcare During the Covid-19 Pandemic Under the European Convention on Human Rights. *The International Journal of Human Rights*. 2023, Vol. 27, No. 5, s. 792; ESEP, *Cyprus v. Turecko*, č. 25781/94, 10. 5. 2001, § 219.

²⁰ Napr. ESEP, *Gäfgen v. Nemecko*, č. 22978/05, 1. 6. 2010.

²¹ Napr. ESEP, *Chahal v. Spojené kráľovstvo*, č. 22414/93, 15. 11. 1996, § 79. K absolútnej povahe pozri napr. MOLEK, c. d., s. 214–228.

²² V zmysle ustálenej judikatúry musí zlé zaobchádzanie dosiahnuť minimálny stupeň závažnosti na to, aby spadalo pod čl. 3 Dohovoru (napr. ESEP, *Írsko v. Spojené kráľovstvo*, č. 5310/71, 18. 1. 1978, § 162). Aplikačný threshold čl. 3 je teda vyšší ako pri ochrane fyzickej a psychickej integrity podľa čl. 8 (porovnaj napr. ESEP, *López Ostra v. Španielsko*, č. 16798/90, 9. 12. 1994, § 58–60).

²³ Napr. ESEP, *Poltoratskiy v. Ukrajina*, č. 38812/97, 29. 4. 2003, § 148.

²⁴ Napr. *Kudla v. Poľsko*; *Melnik v. Ukrajina*.

²⁵ Napr. *D. v. Spojené kráľovstvo*.

²⁶ Napr. ESEP, *P. a S. v. Poľsko*, č. 57375/08, 30. 10. 2012 (odmietnutie prístupu k interrupcii po znásilnení); *R.R. v. Poľsko* (nemožnosť absolvovať genetické testy ako podmienku legálnej interrupcie); *V.C. v. Slovensko* (nedobrovoľná sterilizácia pri pôrode).

²⁷ MURGEL, c. d., s. 29.

²⁸ Napr. ESEP, *Niemietz v. Nemecko*, č. 13710/88, 16. 12. 1992, § 29; *Glass v. Spojené kráľovstvo*, § 70.

²⁹ ESEP, *Pretty v. Spojené kráľovstvo*, č. 2346/02, 29. 4. 2002, § 61–62. K právu na odmietnutie liečby pozri napr. WICKS, E. The Right to Refuse Medical Treatment Under the European Convention on Human Rights. *Medical Law Review*. 2001, Vol. 9, No. 1, s. 39–40.

³⁰ Napr. ESEP, *Sentges v. Holandsko (dec.)*, č. 27677/02, 8. 7. 2003; ESEP, *Pentiacova a ďalší v. Moldavsko (dec.)*, č. 14462/03, 4. 1. 2005; ESEP, *Tysiác v. Poľsko*, č. 5410/03, 20. 3. 2007, § 107.

³¹ *Tysiác v. Poľsko*; ESEP, *Haas v. Švajčiarsko*, č. 31322/07, 20. 1. 2011, § 53.

vo všeobecnosti identifikovať dve samostatné, i keď navzájom súvisiace, podkategórie substantívnych pozitívnych záväzkov:³² pozitívny záväzok prijať dostatočný a účinný legislatívny rámec³³ a pozitívny záväzok prijať špecifické (preventívne) opatrenia na ochranu práv jednotlivca.³⁴ Obe kategórie môžu byť relevantné aj na úseku zdravotnej starostlivosti.³⁵

V súlade s čl. 8 ods. 2 ide o relatívne právo, ktoré možno obmedziť za splnenia troch kumulatívnych podmienok: (i) obmedzenie je v súlade so zákonom, (ii) sleduje legitímny cieľ a (iii) je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Hoci sa druhý odsek formálne vzťahuje len na obmedzenie základných práv, Súd viackrát poznamenal, že aplikovateľné princípy sú pri pozitívnych a negatívnych záväzkoch podobné.³⁶ Pri pozitívnych záväzkoch je úlohou Súdu posúdiť, či bol v konkrétnom prípade naplnený štandard spravodlivej rovnováhy medzi proti sebe stojacimi záujmami jednotlivca a spoločnosti.³⁷

2. ROZBOR RELEVANTNEJ JUDIKATÚRY SÚDU K OTÁZKE LIEČBY NA BÁZE CANNABISU

Pri skúmaní postoja Súdu k problematike liečby na báze cannabisu je nevyhnutné porozumieť aj širšiemu kontextu posudzovania sťažností týkajúcich sa prístupu k zdravotnej starostlivosti. Táto časť článku preto priblíži najprv rozhodovaciu činnosť týkajúcu sa prístupu jednotlivca k zdravotnej starostlivosti a následne sa zameria na judikatúru špecificky k liečbe na báze cannabisu.

2.1 JUDIKATÚRA V OBLASTI PRÍSTUPU K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Pre lepšie pochopenie kontextu, v ktorom sa Súd pohyboval pri posudzovaní liečby na báze cannabisu, považujeme za relevantné uviesť stručný prehľad vybraných prípadov, v ktorých sa sťažovatelia domáhali zabezpečenia prístupu k určitej forme zdravotnej starostlivosti (napr. k liekom či zdravotným výkonom).

Súd doposiaľ považoval za rozhodujúce najmä to, či a do akej miery je zdravotná starostlivosť garantovaná vnútroštátnym právom. Uvedený princíp je prítomný napr. v prípade *Panaïtescu proti Rumunsku*. Sťažovateľ trpiaci rakovinou mal na základe národnej legislatívy nárok na bezplatné lieky a vnútroštátne súdy právoplatne nariadili štátnym orgánom poskytnúť mu predpísanú liečbu a finančnú náhradu za lieky, ktoré si do času rozhodnutia hradil sám. Štátne orgány však súdne rozhodnutie dlhodobo nevykonali

³² STOYANOVA, c. d., s. 171.

³³ Napr. *Lopes de Sousa Fernandes v. Portugalsko [GC]*, § 191–196; *ESEP, A., B. a C. v. Írsko*, č. 25579/05, 16. 12. 2010, § 264.

³⁴ Obsahom tohto záväzku sú špecifické opatrenia smerujúce k prevencii konkrétnej ujmy spôsobenej jednotlivcovi. Pozri napr. *ESEP, Osman v. Spojené kráľovstvo*, č. 87/1997/871/1083, 28. 10. 1998.

³⁵ Pozri napr. *Tysiç v. Poľsko*, § 110.

³⁶ Napr. tamtiež § 111.

³⁷ Napr. *ESEP, Hristozov a ďalší v. Bulharsko*, č. 47039/11 a 358/12, 13. 11. 2013, § 118 s ďalšími odkazmi.

z dôvodu administratívnych prekážok a nedostatku financií. Súd potvrdil, že štát sa nemôže odvolávať na nedostatok zdrojov ako ospravedlnenie pre nevykonanie rozsudku, ak ide o ochranu základného práva na život podľa čl. 2 Dohovoru.³⁸ Orgány vedeli alebo mali vedieť o bezprostrednom riziku pre život sťažovateľa a ich pasivita prispela k zhoršeniu jeho stavu.³⁹ Súd konštatoval porušenie procesnej časti čl. 2 Dohovoru z dôvodu, že štát zlyhal pri predchádzaní riziku ohrozenia života tým, že nezabezpečil včasnú liečbu nariadenú súdmi.⁴⁰

Podobnou optikou Súd nazeral aj na prístup k umelému prerušeniu tehotenstva garantovanému vnútroštátnym právom v prípade *Tysi qc proti Poľsku*. Súd zdôraznil, že ak štát za určitých okolností umožňuje podstúpenie interrupcie, je povinný vytvoriť jasný a účinný právny rámec, ktorý túto oblasť upraví.⁴¹ Prípád sa týkal sťažovateľky trpiacej silnou krátkozrakosťou, ktorej v dôsledku tehotenstva hrozilo oslepnutie. Traja oční lekári potvrdili riziko oddelenia sietnice v dôsledku tehotenstva, no odmietli sťažovateľke vystaviť potvrdenie na interrupciu. Gynekológ následne rozhodol, že neexistujú medicínske dôvody na terapeutický potrat. Po pôrode sa zrak sťažovateľky skutočne značne zhoršil. Z hľadiska záväzkov štátu plynúcich z čl. 8 Dohovoru Súd považoval za problematické, že vnútroštátny právny rámec neposkytoval procesné mechanizmy na riešenie sporov medzi pacientkou a lekárom, resp. medzi lekármi navzájom.⁴² Retrospektívne prostriedky nápravy, napr. žaloba na náhradu škody či trestné oznámenie, nie sú dostatočné, keďže nemôžu zabrániť vzniku nenapraviteľnej ujmy na zdraví.⁴³ Súd konštatoval porušenie čl. 8 Dohovoru z dôvodu, že štát nezabezpečil účinný mechanizmus na posúdenie podmienok zákonného prístupu k zdravotnej starostlivosti (interrupcii) v sporných prípadoch.⁴⁴

Nepochybne, aplikovateľnosť judikatúry z oblasti prístupu k legálnej interrupcii na skúmanú problematiku môže mať isté limity. Ide totiž o špecifickú, právne a politicky mimoriadne citlivú otázku, ktorá sa dotýka viacerých aspektov práva na súkromný a rodinný život. Súd však napriek tomu zatiaľ nevytvoril osobitné štandardy pre kategóriu reprodukčných práv⁴⁵ a posudzuje ich v rámci všeobecných interpretačných princípov k relevantným ustanoveniam Dohovoru, vrátane čl. 8. Kľúčovú rolu pritom zohráva vyvažovanie súkromia jednotlivca a jeho osobnej autonómie voči verejným záujmom. Zároveň v prípade *Tysi qc* Súd neskúmal otázku, za akých podmienok je štát povinný umožniť prístup k interrupcii, ale posudzoval prekážky na strane štátu (najmä neúčinný právny rámec) ústiace do faktického znemožnenia prístupu k nej za podmienok garantovaných vnútroštátnym právom. Vzhľadom na uvedené považujeme tento prípad za dôležitý referenčný bod pri analýze problematiky prístupu k liečbe na báze cannabisu,

³⁸ Tamtiež, § 35.

³⁹ Tamtiež, § 36.

⁴⁰ Tamtiež, § 37–38.

⁴¹ *Tysi qc v. Poľsko*, § 116–124.

⁴² Tamtiež, § 116–130.

⁴³ Tamtiež, § 118, 125–126.

⁴⁴ Tamtiež, § 128–130.

⁴⁵ LEBRET, c. d., s. 18–19.

najmä v súvislosti s prípadom *A.M. a A.K. proti Maďarsku*, v ktorom sťažovatelia nastolili obdobnú právnu otázku o neefektívnom vnútroštátnom právnom rámci.

V situáciách, v ktorých sa sťažovatelia domáhali prístupu k takej forme zdravotnej starostlivosti, ktorú vnútroštátna právna úprava negarantuje (čo môže byť v niektorých štátoch aj prípad terapeutického cannabisu), sa prístup Súdu javí ako omnoho zdržanlivejší. Napríklad v prípade *Sentges proti Holandsku* sa sťažovateľ so svalovou dystrofiou domáhal poskytnutia robotickej ruky, ktorú považoval za nevyhnutnú pre svoju autonómiu a fungovanie v každodennom živote. Štát však financovanie odmietol z dôvodu, že nešlo o základnú zdravotnú starostlivosť. Súd potvrdil, že prístup k zdravotníckym pomôckam nevyhnutným pre osobnú autonómiu jednotlivca sa môže dotýkať práva na súkromný život.⁴⁶ Poukazujúc na obzvlášť širokú mieru voľnej úvahy v otázkach verejného financovania zdravotnej starostlivosti však konštatoval, že odmietnutím poskytnutia takejto pomôcky štát priestor pre uváženie neprekročil.⁴⁷ V dôsledku toho Súd sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.⁴⁸ Zjavnú neopodstatnenosť Súd identifikoval aj v prípade *Pentiacova a ďalší proti Moldavsku*⁴⁹ iniciovanom skupinou pacientov s chronickým zlyhávaním obličiek, ktorí namietali nedostatočné financovanie hemodialýzy a ďalších nevyhnutných liekov. Súd sťažnosti zaradil do aplikačného rámca práva na rešpektovanie súkromného života, keďže sťažovatelia nepreukázali, že by boli v ohrození života (čl. 2 Dohovoru teda nebol aplikovateľný).⁵⁰ K meritórnemu prieskumu však nepristúpil a opäť poukázal na široký priestor pre voľnú úvahu v otázkach alokácie verejných zdrojov.⁵¹

V súvislosti s prístupom k liečbe na báze cannabisu je relevantná aj otázka, či sú štáty povinné umožniť pacientom so závažnými diagnózami prístup k experimentálnym liekom. V kontexte medicínskeho cannabisu môže ísť o situácie, v ktorých konkrétne lieky nie sú v danom štáte registrované alebo v ktorých sa pacient domáha ich predpisu „off label“ pre inú diagnózu, pri ktorej doposiaľ nie sú účinky dostatočne overené. Otázkou experimentálnej liečby sa Súd zaoberal v prípadoch *Hristozov a ďalší proti Bulharsku* a *Durisotto proti Taliansku*.⁵² Prípád *Hristozov* sa týkal pacientov v terminálnom štádiu rakoviny, ktorí sa domáhali povolenia liečby experimentálnym liekom doposiaľ neregistrovaným v žiadnej krajine. Štátne orgány túto požiadavku odmietli s odôvodnením, že vnútroštátna právna úprava povoľovala použitie neregistrovaného lieku, len ak je registrovaný v inom štáte. Súd v rámci meritórneho prieskumu potvrdil širokú mieru voľnej úvahy štátu pri regulácii neregistrovaných liekov.⁵³ Reštriktívne pravidlá sú v tomto smere odôvodnené záujmom na ochrane pacientov pred neznámymi rizikami a zachovaní integrity systému klinických testov a registrácie liečiv.⁵⁴ Porušenie

⁴⁶ *Sentges v. Holandsko*.

⁴⁷ Tamtiež.

⁴⁸ Tamtiež.

⁴⁹ *Pentiacova a ďalší v. Moldavsko*.

⁵⁰ Tamtiež.

⁵¹ Tamtiež.

⁵² ESEP, *Durisotto v. Taliansko (dec.)*, č. 62804/13, 6. 5. 2014.

⁵³ *Hristozov a ďalší v. Bulharsko*, § 118–124.

⁵⁴ Tamtiež, § 122.

Dohovoru Súd neidentifikoval.⁵⁵ Podobné princípy Súd aplikoval aj v prípade *Durisotto* týkajúcom sa prístupu k experimentálnej liečbe kmeňovými bunkami. Súd zdôraznil, že nie je úlohou medzinárodného súdu nahrádzať rozhodovanie príslušných štátnych orgánov pri určovaní hranice prijateľného rizika pre pacientov žiadajúcich prístup k experimentálnej terapii.⁵⁶ Sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.⁵⁷

Zhrňujúc uvedené možno konštatovať, že Súd má pri prieskume prípadov týkajúcich sa prístupu k zdravotnej starostlivosti pomerne zdržanlivý postoj a mnohé sťažnosti vyhodnotil ako zjavne neopodstatnené. Okolnosti, za ktorých vzhladol porušenie Dohovoru, zahŕňajú najmä situácie ohrozenia života,⁵⁸ príp. situácie, v ktorých by následky pre jednotlivca boli natoľko závažné, že by predstavovali zlé zaobchádzanie v rozpore s čl. 3 Dohovoru.⁵⁹ Jednotlivec má tiež právo na zabezpečenie prístupu k zdravotnej starostlivosti, ktorú štát garantuje zákonom⁶⁰ alebo nárok na takúto starostlivosť vyplýva z rozhodnutia vnútroštátnych súdov.⁶¹ Naopak, Dohovor vo všeobecnosti negarantuje právo na prístup k neautorizovanej experimentálnej liečbe⁶² ani k nadštandardnej starostlivosti negarantovanej štátom.⁶³

2.2 JUDIKATÚRA TÝKAJÚCA SA ŠPECIFICKY LIEČBY NA BÁZE CANNABISU

Vyhľadávaním v databáze HUDOC a následným tematickým skríningom boli identifikované dva prípady, v ktorých sa Súd zaoberal liečbou na báze cannabisu – *A.M. a A.K. proti Maďarsku a Thörn proti Švédsku*.

Historicky prvý raz bola otázka prístupu k liečbe na báze cannabisu otvorená v prípade *A.M. a A.K. proti Maďarsku*. Hoci sťažnosti neboli posudzované meritórne a Súd ich odmietol ako zjavne neopodstatnené, v rozhodnutí jasne vymedzil podmienky potrebné na preukázanie skutočnosti, že štát jednotlivcovi reálne odoprel prístup k liečbe. Vsadenie týchto podmienok do širšieho kontextu vyššie prezentovanej judikatúry napomôže pochopiť postoj Súdu k obsahu záväzkov štátov na tomto úseku.

Prípado sa týkal dvoch pacientov trpiacich závažnými chronickými diagnózami. Prvý z nich trpel autoimunitným ochorením – systémovou (difúznou) sklerodermiou, ktoré vyústilo do respiračných a tráviacich ťažkostí a značného úbytku hmotnosti. Druhý sťažovateľ trpel sklerózou multiplex, v dôsledku čoho bol pripútaný na invalidný vozík. Jeho zdravotný stav sa progresívne zhoršoval, trpel veľkými bolesťami, dysfunkciou močového ústrojenstva a postupne sa mu zhoršoval zrak. Obaja sťažovatelia boli presvedčení, že užívanie liečiv na báze cannabisu by mohlo zmierniť ich symptómy. Sťažovatelia namietali porušenie čl. 8 Dohovoru, keďže vnútroštátna legislatíva neumožňovala medicínske využitie produktov na báze cannabisu. Argumentovali, že právna úprava

⁵⁵ Tamtiež, § 127.

⁵⁶ *Durisotto v. Taliansko*, § 40.

⁵⁷ Tamtiež, § 41.

⁵⁸ Napr. *Panaiteescu v. Rumunsko*; ESEP, *Altuğ a ďalší v. Turecko*, č. 32086/07, 30. 9. 2015.

⁵⁹ Porovnaj: *R.R. v. Poľsko*.

⁶⁰ Porovnaj: *Tysięc v. Poľsko*.

⁶¹ Porovnaj: *Panaiteescu v. Rumunsko*.

⁶² Porovnaj: *Hristozov v. Bulharsko*; *Durisotto v. Taliansko*.

⁶³ Porovnaj: *Sentes v. Holandsko*; *Pentiacova a ďalší v. Moldavsko*.

kriminalizujúca držbu a užívanie cannabisu pôsobila zmrazujúcim účinkom (*chilling effect*) na lekárov, ktorí by zvažovali predpísanie takejto liečby.

Maďarský právny systém umožňoval požiadať prostredníctvom lekára o individuálne povolenie na dovoz neautorizovaného lieku, ak bol povolený v inom štáte Európskeho hospodárskeho priestoru. Povolenie na predpis vydával Národný inštitút farmácie a výživy na základe posúdenia, či je použitie lieku v daných okolnostiach odôvodnené. Sťažovatelia však uvedenú možnosť považovali do veľkej miery len za hypotetickú, keďže z dôvodu nejasnosti právnej úpravy by mohli byť dotknutí lekári vystavení riziku trestného alebo iného postihu.

Súd sťažnosti odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.⁶⁴ Sťažovatelia totiž nepredložili individualizované lekárske nálezy o potrebe liečby na báze cannabisu a rovnako neuviedli, či a s akým výsledkom túto možnosť konzultovali s ošetrovateľmi lekármí.⁶⁵ Všeobecné výskumy a presvedčenie sťažovateľov o potrebe takejto liečby Súd vyhodnotil ako nepostačujúce.⁶⁶ Sťažovatelia nevyužili ani administratívny proces umožňujúci individuálny dovoz liekov na báze cannabisu,⁶⁷ teda nepreukázali, že by im štát reálne odoprel prístup k liečbe. Súdu rovnako neboli známe žiadne dôkazy o stíhaní lekárov za predpisovanie liekov na báze cannabisu, resp. o tom, že by sa tak báli urobiť z dôvodu obáv pred možným stíhaním.⁶⁸

Ďalším prípadom týkajúcim sa liečby na báze cannabisu bolo konanie o sťažnosti *Thörn proti Švédsku*. Na rozdiel od prípadu *A.M. a A.K. proti Maďarsku* Súd neidentifikoval žiadne dôvody neprípustnosti sťažnosti a prípad bol predmetom meritórneho prieskumu zavŕšeného rozsudkom z 1. 9. 2022. Sťažovateľ utrpel v roku 1994 zranenie krčnej chrčtice, v dôsledku ktorého bol pripútaný na invalidný vozík a trpel chronickými kŕčmi, bolesťami a následne aj ťažkými depresiami. Predpísané lieky proti bolesti mu neprinášali adekvátne výsledky alebo ich užívanie by bolo spojené so závažnými vedľajšími účinkami. Na základe vlastnej iniciatívy sa začal zaujímať o možnosť liečby na báze cannabisu. Vo Švédsku existoval systém registrovania liekov na báze cannabisu, no registrovaný liek Sativex bol dostupný len pre pacientov so sklerózou multiplex a pre sťažovateľa by v každom prípade predstavoval veľmi nákladnú liečbu. Sťažovateľ preto pristúpil ku kultivácii cannabisu pre vlastnú potrebu – pri jeho užívaní sa zdravotný stav sťažovateľa značne zlepšil.

Sťažovateľ následne čelil trestnému obvineniu za výrobu, prechovávanie a užívanie narkotík. Kým súd prvej inštancie sťažovateľa oslobodil z dôvodu, že konal v stave krajnej núdze (*necessity*), odvolací súd ho odsúdil na podmienený trest odňatia slobody a peňažný trest. Sťažovateľ sa následne obrátil na Najvyšší súd, ktorý sa nestotožnil s argumentáciou, že išlo o konanie v krajnej núdzi. Poukázal na skutočnosť, že zákonodarcu vykonal vyvažovanie záujmu pacienta na účinnú úľavu od bolesti a záujmu štátu na kontrole narkotík zavedením systému registrácie liekov. Aplikácia inštitútu krajnej núdze na riešenie chronického zdravotného problému vedomým

⁶⁴ Tamtiež, § 53.

⁶⁵ Tamtiež, § 48–50.

⁶⁶ Tamtiež, § 48.

⁶⁷ Tamtiež, § 50.

⁶⁸ Tamtiež, § 51.

ilegálnym konaním by predstavovala ignorovanie legitímnych bezpečnostných a medicínskych štandardov a podkopala právnu istotu. Spáchanie drogového trestného činu s cieľom dosiahnuť úľavu od bolesti by bolo ospravedlniteľné len za výnimočných okolností, napr. v prípade nedostupnosti okamžitej pomoci v rámci bežne poskytovanej zdravotnej starostlivosti. Trestnú zodpovednosť sťažovateľa za spáchaný trestný čin teda nebolo možné vylúčiť. Najvyšší súd s ohľadom na skutkové okolnosti (pestovanie cannabisu v malom množstve výhradne na vlastné zdravotné účely, nemožnosť dosiahnuť úľavu od bolesti konvenčnými liečebnými postupmi, neexistencia reálneho rizika šírenia narkotík) však skutok klasifikoval len ako menej závažný trestný čin (*minor offence*), upustil od podmieneného trestu odňatia slobody a znížil vymeraný peňažný trest (na cca 520 eur).

V rámci meritórneho prieskumu Súd vyhodnocoval otázku, či odsúdenie sťažovateľa, resp. jeho nevyňatie z trestnej zodpovednosti, predstavovalo porušenie čl. 8 Dohovoru.⁶⁹ Nešlo teda o posudzovanie možného porušenia pozitívneho záväzku štátu zabezpečiť prístup k liečbe na báze cannabisu.⁷⁰ Súd považoval za nesporné, že odsúdenie sťažovateľa predstavovalo zásah do jeho práva na rešpektovanie súkromného života.⁷¹ Keďže nevznikli pochybnosti o legalite a legitimitate tohto zásahu,⁷² analýza Súdu sa sústredila na vyhodnotenie jeho nevyhnutnosti.⁷³ *In concreto*, preskúmaval otázku, či vnútroštátne orgány dosiahli spravodlivú rovnováhu medzi proti sebe stojacimi záujmami: individuálnym záujmom sťažovateľa na zmiernení chronickej bolesti a verejným záujmom na dodržiavaní a vynútiteľnosti vnútroštátnej regulácie narkotík a liečiv.⁷⁴ Zdôrazňujúc, že v posudzovanom prípade predmetom prieskumu nebola otázka ochrany osobnej autonómie, ale výroba a užívanie narkotík bez licencie, Súd potvrdil širokú mieru voľnej úvahy štátu.⁷⁵ Preto konanie štátu neposudzoval striktným testom proporcionality – neskúmal otázku, či boli k dispozícii vhodnejšie prostriedky na dosiahnutie rovnakého cieľa, ale zaoberal sa tým, či vnútroštátne orgány pri vyvažovaní záujmov nevybočili z medzi širokého uváženia.⁷⁶ Súd vyhodnotil zohľadnenie záujmu sťažovateľa na zmiernení bolesti ako dostatočné, keďže Najvyšší súd ho vzal do úvahy pri individualizácii sankcie, ktorá sa nejavila byť excesívna.⁷⁷ Za relevantné Súd považoval aj to, že počas prebiehajúceho trestného konania bola sťažovateľovi udelená licencia na predpis legálneho lieku na báze cannabisu (Bediol), ktorý mu pomohol účinne zmierniť bolesť.⁷⁸ Preto Súd nemal za preukázané, že by štát prekročil hranice širokej miery voľnej úvahy a konštatoval, že k porušeniu čl. 8 Dohovoru nedošlo.⁷⁹

---

⁶⁹ Tamtiež, § 52.

⁷⁰ Tamtiež.

⁷¹ Tamtiež, § 49.

⁷² Tamtiež.

⁷³ Tamtiež, § 50–59.

⁷⁴ Tamtiež, § 54–58.

⁷⁵ Tamtiež, § 55.

⁷⁶ Tamtiež, § 59.

⁷⁷ Tamtiež, § 58.

⁷⁸ Tamtiež.

⁷⁹ Tamtiež, § 59.

Záverom je potrebné poznamenať, že v analyzovaných dvoch prípadoch Súd neposudzoval priamo otázku, či a za akých okolností má štát povinnosť zabezpečiť jednotlivcom prístup k liečbe cannabisom, resp. k liečivám na báze cannabisu. Z oboch rozhodnutí vyplýva, že hoci medicínske využitie cannabisu spadá pod ochranu práva na súkromný život, štáty disponujú značnou voľnosťou v tom, ako túto oblasť regulujú.

3. VŠEOBECNÉ PRINCÍPY VYPLÝVAJÚCE Z JUDIKATÚRY

Hoci analyzované prípady sa týkali pomerne špecifických skutkových okolností, ich praktický význam nie je marginálny. Z judikatúry Súdu k otázkam liečby na báze cannabisu vsadenej do širšieho kontextu rozhodovacej činnosti z oblasti prístupu k zdravotnej starostlivosti možno vyabstrahovať kľúčové všeobecné princípy a identifikovať konkrétne záväzky štátov.

3.1 ROZSAH OCHRANY ČLÁNKU 8 DOHOVORU

Východiskovou otázkou pri posudzovaní sťažností týkajúcich sa prístupu k liečbe na báze cannabisu je predovšetkým to, či namietané skutkové okolnosti spadajú do rozsahu ochrany poskytovanej čl. 8 Dohovoru. V tomto kontexte Súd odkázal na svoju stabilizovanú judikatúru, ktorá definuje rozsah ochrany práva na rešpektovanie súkromného života široko, zahŕňajúc osobnú autonómiu a právo na kvalitu života.⁸⁰ Aplikujúc tieto princípy na prípady *Thörn* a *A.M. a A.K.* Súd implicitne akceptoval, že tak trestnoprávny postih za vlastnú kultiváciu cannabisu na medicínske účely,⁸¹ ako aj administratívne prekážky v prístupe k liečbe zmierňujúcej bolesť,⁸² zasahujú do sféry súkromného života jednotlivca, a teda spadajú do aplikačného rámca čl. 8 Dohovoru.

Zároveň je zjavné, že nárok pacienta na pozitívny zásah štátu vzniká až vtedy, keď je potreba liečby podložená konkrétnym individualizovaným odborným nálezom ošetrojúceho lekára.⁸³ Subjektívne presvedčenie pacienta ani všeobecný vedecký pokrok v tejto oblasti automaticky nezakladajú povinnosť štátu zabezpečiť prístup k liekom na báze cannabisu. Tento prístup možno považovať za jeden z prejavov súdnej zdržanlivosti voči medicínskym otázkam, o ktorých si Súd nevytvára vlastný úsudok a rovnako nespochybnúje klinické závery lekárov.⁸⁴

3.2 MIERA VOĽNEJ ÚVAHY ŠTÁTU

Pri posudzovaní možného porušenia čl. 8 Dohovoru zohráva významnú úlohu výkladová metóda miery voľnej úvahy (*margin of appreciation*). Jej základom je

⁸⁰ *Thörn* v. Švédsko, § 47; *A.M. a A.K. v. Maďarsko*, § 39.

⁸¹ *Thörn* v. Švédsko, § 49.

⁸² *A.M. a A.K. v. Maďarsko* – implicitne vyplýva z argumentácie Súdu.

⁸³ Tamtiež, § 49.

⁸⁴ Porovnaj napr. *Tysiac* v. Poľsko, § 119; *Glass* v. Spojené kráľovstvo, § 87.

princíp subsidiarity, v zmysle ktorého primárnym garantom práv zaručených Dohovorom sú samotné zmluvné štáty.⁸⁵ Súd im pritom poskytuje určitý manévrovací priestor pri plnení ich záväzkov.⁸⁶ Šírku tohto priestoru v konkrétnom prípade Súd určuje podľa množstva kritérií, pričom vo vzťahu k čl. 8 Dohovoru majú relevanciu najmä význam obmedzeného práva pre jednotlivca, povaha cieľa sledovaného obmedzením či existencia európskeho konsenzu v dotknutej otázke.⁸⁷

3.2.1 ARGUMENTY V PROSPECH ŠIROKEJ MIERY VOĽNEJ ÚVAHY

V otázkach verejného zdravia a zdravotnej politiky štátu sa Súd často prikláňa k širokej miere voľnej úvahy, predovšetkým ak neexistuje konsenzus členských štátov Rady Európy⁸⁸ k určitej otázke, najmä vo vzťahu k citlivým etickým a morálnym otázkam, alebo vo vedeckej komunite nie je jednotný súhlas vo vzťahu k bezpečnosti a účinnosti určitej liečby.⁸⁹ Vzhľadom na bezprostrednú znalosť lokálnych pomerov, vrátane požiadaviek kladených na systém zdravotnej starostlivosti a dostupných finančných zdrojov, sú vnútroštátne orgány v lepšej pozícii než medzinárodný súd, aby posúdili vhodnosť určitej regulácie z hľadiska sociálnej a hospodárskej stratégie.⁹⁰ Súd teda až na výnimočné okolnosti nezasahuje do rozhodnutí štátov na úseku zdravotnej politiky. Širokou mierou voľnej úvahy štáty disponujú aj v oblasti kontroly narkotík. Napr. v rozhodnutí o neprípustnosti sťažnosti v prípade *Marlow proti Spojenému kráľovstvu*⁹¹ Súd konštatoval, že napriek trendu smerujúcemu k dekriminalizácii medicínskeho a rekreačného užívania cannabisu v tom čase nebolo možné hovoriť o existencii európskeho konsenzu.

Rozhodnutia v prípadoch *Thörn* a *A.M. a A.K.* potvrdzujú celkovú tendenciu zdržanlivého prístupu k otázkam zdravotnej politiky a kontroly narkotík. V oblasti liečby na báze cannabisu Súd priznáva štátom širokú mieru voľnej úvahy, čo je odôvodniteľné najmä absenciou európskeho konsenzu o medicínskom využití cannabisu. Súd teda do značnej miery akceptuje, ak štát uprednostní verejný záujem na kontrole distribúcie narkotík pred individuálnym záujmom v podobe autonómie pacienta zvoliť si, hoc i naj-účinnjšiu, avšak neregistrovanú liečbu.

Široký priestor pre voľnú úvahu však rozhodne nemožno interpretovať ako bezbrehý. Ako Súd sumarizuje v bode 46 rozsudku *Thörn*, v prípade širokého priestoru pre

⁸⁵ ESLP, *Handyside v. Spojené kráľovstvo*, č. 5493/72, 7. 12. 1976, § 48.

⁸⁶ GREER, S. *The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 222.

⁸⁷ Napr. ESLP, *S.H. a ďalší v. Rakúsko*, č. 57813/00, 3. 11. 2011, § 94; ESLP, *Vavříčka a ďalší v. Česká republika*, č. 47621/13 a 5 ďalších, 8. 4. 2021, § 273.

⁸⁸ K európskemu konsenzu pozri napr. DZEHTSIAROU, K. *European Consensus and the Legitimacy of the European Court of Human Rights*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015; LEWIS, C. E. *The European Court of Human Rights and Its Search for Common Values. European Convention on Human Rights Law Review*. 2023, Vol. 4, No. 2, s. 179–219.

⁸⁹ Napr. ESLP, *Shelley v. Spojené kráľovstvo (dec.)*, č. 23800/06, 4. 1. 2008.

⁹⁰ Napr. *Sentges v. Holandsko, Hristozov a ďalší v. Bulharsko*, § 119.

⁹¹ ESLP, *Marlow v. Spojené kráľovstvo (dec.)*, č. 42015/98, 5. 12. 2000 (odsúdenie v dôsledku publikácie knihy o kultivácii cannabisu).

uváženie štandardne akceptuje vnútroštátne rozhodnutie či legislatívnu úpravu, pokiaľ nie je zjavne bez rozumného základu (*manifestly without reasonable foundation*).⁹² Vyhodnocovanie kompatibility rozhodnutia štátnych orgánov alebo vnútroštátnej právnej úpravy s Dohovorom teda nepodlieha prísnemu testu proporcionality – Súd neskúma, či štát zvolil najlepšie možné riešenie, resp. či existovali iné, menej prísne prostriedky na dosiahnutie sledovaného cieľa.⁹³ Jeho úlohou je posúdiť výlučne to, či pri výbere prostriedkov nevybočil z medzí voľného uváženia. Toto posúdenie v praxi do veľkej miery závisí na presvedčivosti dôvodov uvádzaných štátom.⁹⁴

3.2.2 ARGUMENTY V PROSPECH UŽŠEJ MIERY VOĽNEJ ÚVAHY

V nadväznosti na uvedené sa naskytá otázka, či v kontexte liečby na báze cannabisu prichádzajú do úvahy okolnosti, ktoré by potenciálne mohli priestor pre voľnú úvahu zúžiť.

Z judikatúry k čl. 8 Dohovoru jednoznačne vyplýva, že priestor na uváženie je užší, ak je dotknutý obzvlášť významný aspekt existencie či identity jednotlivca.⁹⁵ Tento argument v prospech zúženia miery voľnej úvahy Súd spomenul aj v prípade *Thörn*. S odkazom na svoje predošlé rozhodnutie v prípade *Jehovah's Witnesses of Moscow a ďalší proti Rusku*, konštatoval, že miera voľnej úvahy sa zužuje, ak by v konkrétnom prípade išlo o výkon „slobody akceptovať alebo odmietnuť konkrétnu lekársku starostlivosť alebo zvoliť si alternatívnu formu liečby“ ako súčasť princípu sebaurčenia a osobnej autonómie.⁹⁶ V prípade *Thörn* však takýto aspekt identifikovaný nebol.

Ďalšou okolnosťou, ktorá by mohla v budúcnosti priestor pre voľnú úvahu zúžiť, je prípadný vznik konsenzu medzi zmluvnými štátmi⁹⁷ v otázke medicínskeho využívania cannabisu. V rozsudku vo veci *Thörn* z roku 2022 Súd existenciu konsenzu v tejto otázke nepotvrdil, ba dokonca ju nepodrobil ani hlbšej komparatívnej analýze. S ohľadom na rastúci trend v počte štátov umožňujúcich medicínske, vedecké či dokonca rekreačné využitie cannabisu však možno prezumovať, že táto skutočnosť v budúcnosti môže závažiť v prospech zúženia miery voľnej úvahy. Ako však Súd podotkol v prípade *Hristozov a ďalší proti Bulharsku*, samotný trend smerujúci k povoleniu určitej liečby nemusí automaticky indikovať vznik európskeho konsenzu, pokiaľ vznikajúci konsenzus nie je „založený na ustálených princípoch v práve zmluvných štátov“ alebo sa nevzťahuje na presný spôsob regulácie.⁹⁸

⁹² Porovnaj napr. *Shelley v. Spojené kráľovstvo*.

⁹³ *Thörn v. Švédsko*, § 59 s odkazom na prípad *Vavříčka a ďalší v. Česká republika*, § 310.

⁹⁴ Porovnaj napr. ESEP, *Söderman v. Švédsko [GC]*, č. 5786/08, 12. 11. 2013, § 78–117.

⁹⁵ Napr. ESEP, *Dudgeon v. Spojené kráľovstvo*, č. 7525/76, 22. 10. 1981, § 52; ESEP, *Evans v. Spojené kráľovstvo [GC]*, č. 6339/05, 10. 4. 2007, § 77.

⁹⁶ *Thörn v. Švédsko*, § 55.

⁹⁷ Porovnaj napr. ESEP, *Tyrer v. Spojené kráľovstvo*, č. 5856/72, 25. 4. 1978, § 31; ESEP, *Marckx v. Belgicko*, č. 6833/74, 13. 6. 1979, § 41.

⁹⁸ *Hristozov a ďalší v. Bulharsko*, § 123.

3.3 POVINNOSTI ŠTÁTOV NA ÚSEKU PRÍSTUPU K LIEČBE NA BÁZE CANNABISU

V analyzovaných prípadoch Súd neposudzoval priamo otázku, či a za akých okolností má štát povinnosť zabezpečiť jednotlivcom prístup k liečbe na báze cannabisu. Napriek tomu, na základe úvah Súdu vyjadrených v analyzovaných rozhodnutiach a aplikácie všeobecných princípov z ustálenej judikatúry k čl. 8 Dohovoru, možno vyvodit' určité rámcové záväzky zmluvných štátov.

3.3.1 POVINNOSŤ ZABEZPEČIŤ ZA URČITÝCH OKOLNOSTÍ PRÍSTUP K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Hoci z analyzovanej judikatúry explicitne nevyplýva individuálne právo na prístup k liečbe na báze cannabisu, nemožno opomínať jednoznačne judikovanú existenciu pozitívnych záväzkov štátu spočívajúcich v povinnosti prijať opatrenia na zabezpečenie prístupu k zdravotnej starostlivosti.⁹⁹ Aj keď je existencia určitého pozitívneho záväzku potvrdená Súdom, je náročné presne určiť jeho konkrétny rozsah.¹⁰⁰ Otázkou teda zostáva, či a v akých prípadoch by pozitívne záväzky štátu mohli zahŕňať aj zabezpečenie prístupu k liečbe na báze cannabisu. Z argumentácie Súdu v prípade *A.M. a A.K.* možno vyvodit', že jednou z podmienok je práve vyššie spomínaná potreba individuálneho lekárskeho nálezu. Nepostačuje teda všeobecný vedecký konsenzus či subjektívne presvedčenie pacienta o prospešnosti liečby na báze cannabisu.

Aj v medicínsky indikovaných prípadoch je však nevyhnutné mať na pamäti širokú mieru voľnej úvahy v otázkach zdravotnej politiky a kontroly narkotík, ktorá štátu ponecháva voľnosť zvolit' konkrétne prostriedky na naplnenie pozitívneho záväzku. Pre ilustráciu – v okolnostiach konkrétneho prípadu môžu vhodné prostriedky predstavovať napr. (a) registráciu lieku na báze cannabisu na použitie v danom štáte, (b) individuálny dovoz takéhoto lieku z inej krajiny na základe výnimky, (c) poskytnutie inej dostatočne účinnej alternatívy. Voľba konkrétneho spôsobu spomedzi dostupných vhodných alternatív (a) až (c) je potom v zásade vecou daného štátu.

Nad rámec uvedeného sa žiada dodať, že z Dohovoru nevyplýva povinnosť štátu akceptovať nelegálnu samoliečbu, t. j. vlastnú kultiváciu cannabisu bez štátneho dohľadu, ak sú v štáte dostupné funkčné legálne alternatívy.¹⁰¹

3.3.2 POVINNOSŤ VYTVORIŤ DOSTATOČNÝ A ÚČINNÝ PRÁVNY RÁMEC

S pozitívnymi záväzkami na úseku prístupu k zdravotnej starostlivosti súvisí aj otázka, akým spôsobom štát tento prístup reguluje v právnej rovine. Keďže štáty v oblasti zdravotnej politiky disponujú širokou mierou voľnej úvahy, v zmysle vyššie uvedeného môže nastať situácia, že prijatie určitej právnej úpravy bude predstavovať

⁹⁹ Napr. *Tysiác v. Poľsko*, § 116–124; *R.R. v. Poľsko*, § 200.

¹⁰⁰ GREER, c. d., s. 215.

¹⁰¹ Porovnaj: *Thörn v. Švédsko*.

len jednu z vhodných alternatív.¹⁰² Inými slovami, z doterajšej judikatúry nemožno vyvodiť jednoznačný záver, že úplná absencia právnej regulácie prístupu k liečbe na báze cannabisu by sama o sebe predstavovala porušenie čl. 8 Dohovoru.¹⁰³

Situácia je však iná, ak už štát jednotlivcovi priznal právo na prístup k určitej zdravotnej starostlivosti – v tomto prípade musí zabezpečiť, aby bolo možné toto právo efektívne realizovať.¹⁰⁴ Z judikatúry jednoznačne vyplýva, že pri právnej regulácii prístupu k zdravotnej starostlivosti je štát povinný dbať na určité kvalitatívne štandardy, ktoré takáto legislatíva musí spĺňať. Po obsahovej stránke sa vyžaduje, aby právna úprava zabezpečila náležitú rovnováhu medzi celospoločenskými záujmami a dotknutým individuálnym právom.¹⁰⁵ Aj prijatie príliš rigidnej právnej úpravy, ktorá by neumožňovala zváženie individuálnych okolností alebo jej flexibilnú implementáciu (napr. formou výnimiek), by teda mohlo predstavovať porušenie čl. 8 Dohovoru.¹⁰⁶

Nemenej dôležitá je povinnosť štátu pri prijímaní právnej úpravy zabezpečiť jej predvídateľnosť a efektívnosť, čo korešponduje so všeobecnou judikatúrou týkajúcou sa pozitívnych záväzkov vo sfére prístupu k zdravotnej starostlivosti.¹⁰⁷ Argumentačne sa opiera o výkladovú metódu účinného uplatňovania Dohovoru vychádzajúcu z čl. 1, podľa ktorej je potrebné ustanovenia Dohovoru vykladať takým spôsobom, ktorý poskytuje praktické a efektívne záruky pred porušením práv.¹⁰⁸

Z uvedenej povinnosti, *in concreto*, vyplýva, že právny rámec musí byť aj reálne účinný, a teda prístup k liečbe nesmie byť čisto iluzórny.¹⁰⁹ Hoci Súd konkrétne nešpecifikoval, akým spôsobom by bolo možné dosiahnuť reálnu účinnosť regulácie, v tomto smere môže byť nápomocné rozhodnutie vo veci *Tysiřc*, kde Súd bral do úvahy napr. (ne)existenciu procesných záruk či odborných usmernení pre lekárov.¹¹⁰

Systém, ktorý prístup k liekom na báze cannabisu formálne garantuje, avšak v praxi sa ho nemožno efektívne domôcť, by teda mohol predstavovať porušenie čl. 8 Dohovoru. O takúto situáciu by mohlo ísť, ak by sa právna úprava vyznačovala „zmrazujúcim účinkom“ (*chilling effect*),¹¹¹ t. j. vyvolávala by odôvodnené obavy z trestného alebo iného postihu lekárov pri predpisovaní medzinárodne dostupných liečiv.¹¹²

¹⁰² M. m. STOYANOVA, c. d., s. 172.

¹⁰³ K záveru o porušení čl. 8 v dôsledku absencie právnej úpravy Súd dospel napr. v otázke právneho uznania párov rovnakého pohlavia, v ktorej vzhliadol existenciu európskeho konsenzu. Pozri napr. EŠLP, *Fedotova a ďalší v. Rusko*, č. 40792/10, 13. 7. 2021, § 56.

¹⁰⁴ Porovnaj: WESTESON, c. d., 2013, s. 176.

¹⁰⁵ A.M. a A.K. v. Maďarsko, § 46.

¹⁰⁶ M. m. EŠLP, *Uzbyakov v. Rusko*, č. 71160/13, 5. 5. 2020, § 123.

¹⁰⁷ Napr. *Kudla v. Poľsko*, § 94.

¹⁰⁸ A.M. a A.K. v. Maďarsko, § 43.

¹⁰⁹ *Tysiřc v. Poľsko*, § 113, 116.

¹¹⁰ Tamtiež, § 93, 124.

¹¹¹ S týmto pojmom Súd spája opatrenia spôsobilé odradiť jednotlivcov od slobodného výkonu ich práv. Častým prípadom sú obmedzenia slobody prejavu v dôsledku sankcií (ich hrozby), napr. EŠLP, *Brasilier v. Francúzsko*, č. 71343/01, 11. 4. 2006, § 43.

¹¹² A.M. a A.K. v. Maďarsko, § 47. Obdobne Súd posudzoval aj úpravu interrupcií v prípade *Tysiřc v. Poľsko*, § 116.

3.3.3 POVINNOSŤ VYVAŽOVAŤ ZÁUJMY PRI SANKCIONOVANÍ MEDICÍNSKEHO VYUŽÍVANIA CANNABISU

V prípade *Thörn* Súd klasifikoval sankcionovanie jednotlivca za delikt spáchaný z medicínskych pohnútok ako obmedzenie práva na rešpektovanie súkromného života.¹¹³ Aby takéto obmedzenie obstálo ako súladné s Dohovorom, štát musí dodržať podmienky stanovené čl. 8 ods. 2, vrátane podmienky nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti. Vnútroštátne orgány tak musia pri rozhodovaní o sankcii (administratívnej alebo trestnoprávnej) dostatočne zohľadňovať záujmy jednotlivca a vyvažovať ich voči proti nim stojacim verejným záujmom. Individuálne záujmy chránia právo pacienta na osobnú autonómiu, právo na zmiernenie chronickej bolesti a ochranu fyzickej integrity,¹¹⁴ a tým aj dosiahnutie lepšej kvality života (napr. schopnosti pracovať a fungovať v rodine). Zároveň by štátne orgány mali brať do úvahy ekonomickú náročnosť niektorých legálnych foriem liečby pre jednotlivca.¹¹⁵ Naproti týmto záujmom stoja záujmy štátu a verejnosti, predovšetkým zachovanie integrity systému registrácie a kontroly liečiv, ako aj ochrana verejného zdravia a prevencia zneužívania omamných látok.¹¹⁶ Vyvažovanie uvedených záujmov pritom nemôže byť mechanické, no musí zohľadňovať skutkové okolnosti a špecifiká prípadu (napr. rozsah nelegálneho konania, motivácia páchatel'a, reálna miera ohrozenia verejného záujmu), čo sa vo výsledku pretaví vo forme individualizácie sankcie.¹¹⁷

Záverom je nutné zdôrazniť, že posúdenie otázky, či vnútroštátne orgány pri obmedzení práva dosiahli spravodlivú rovnováhu medzi záujmami jednotlivca a verejnými záujmami, Súd taktiež posudzuje v medziach priznanej voľnej úvahy.¹¹⁸

4. NAPÄTIE MEDZI OCHRANOU JEDNOTLIVCA A MIEROU VOĽNEJ ÚVAHY

S ohľadom na uskutočnenú analýzu je na mieste otázka, či postoj Súdu k liečbe na báze cannabisu nie je až príliš zdržanlivý. Hoci Súd formálne akceptuje argumenty spočívajúce v ochrane telesnej integrity a osobnej autonómie, uplatňovaním širokej miery voľnej úvahy zostáva ochrana týchto práv do veľkej miery len teoretická. Neopomínajúc rozsiahlu kritiku inštitútu miery voľnej úvahy v odbornej literatúre,¹¹⁹ najmä z dôvodu jeho neurčitosti a nepredvídateľnosti, sa môže zdať, že Súd často berie prílišný ohľad na záujmy štátov na úkor ochrany práv jednotlivca. Na druhej strane, práve aplikácia

¹¹³ *Thörn v. Švédsko*, § 49.

¹¹⁴ Tamtiež, § 55–56.

¹¹⁵ Tamtiež, § 56.

¹¹⁶ Tamtiež, § 55, 59.

¹¹⁷ Tamtiež, § 57–58.

¹¹⁸ Tamtiež, § 59.

¹¹⁹ Napr. GREER, S. *The Margin of Appreciation: Interpretation and Discretion under the European Convention on Human Rights*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2000; LETSAS, G. *A Theory of Interpretation of the European Convention on Human Rights*. New York: Oxford University Press, 2000, s. 80–98.

inštitútov ako miera voľnej úvahy, či v prípade Medzi-amerického súdu pre ľudské práva rozlišovanie medzi minimálnym rozsahom práv a progresívnou realizáciou,¹²⁰ ponecháva medzinárodným orgánom možnosť zohľadniť širší ekonomický a politický kontext.¹²¹

Rozhodnutiu vo veci *Thörn* možno metodologicky vytýkať, že v porovnaní s inými prípadmi¹²² Súd nevenoval dostatočnú pozornosť komparatívnej analýze právnych režimov zmluvných štátov, hoci už vyše 20 rokov predtým evidoval trend k dekriminalizácii medicínskeho užívania cannabisu.¹²³ Odvtedy snahy o zabezpečenie lepšieho prístupu k lekárskeму cannabisu nepochybne zosilneli, o čom svedčí napr. uznesenie Európskeho parlamentu č. 2018/2775 (RSP) o používaní konope na liečebné účely.

Isté mantinely pre štáty predstavujú požiadavky na zabezpečenie reálnej účinnosti právneho rámca, ako aj na individualizáciu sankcie pri nelegálnej samoliečbe. V prípade prvej z nich sa však javí, že tento štandard nateraz zostáva do veľkej miery abstraktný, bez jasne formulovaných kritérií. Súd síce v konaní *A.M. a A.K.* ako príklad problematickej právnej úpravy spomína „zmrazujúci účinok“, ktorým argumentovali sťažovatelia, no samotná neexistencia trestného postihu lekárov nemusí automaticky znamenať, že lekári majú v praxi skutočnú voľnosť pri predpisovaní medzinárodne dostupných liečiv a pacienti majú reálnu možnosť sa k takýmto liekom dostať. Na rozdiel od posudzovania poľskej legislatívy v oblasti prístupu k legálnej interrupcii v prípade *Tysięc* sa Súd explicitne nevyjadril ani k otázke, či považuje za potrebnú napr. existenciu procesných záruk pre pacientov, ktorí sa u lekára neúspešne domáhali predpísania lieku na báze cannabisu, prípadne prijatie odborných medicínskych usmernení, ktoré by zdravotníkom poskytovali právnu istotu pri ich predpisovaní. Hoci nespresnenie požiadaviek na vnútroštátny právny rámec regulujúci prístup k medicínskeму cannabisu sa môže javiť ako nevyužitá príležitosť, zdržanlivosť je pochopiteľná aj vzhľadom na to, že v prípade *A.M. a A.K.* nešlo o meritórny prieskum.

Zároveň nateraz nie je jednoznačné, či by Súd považoval za problematickú aj úplnú absenciu vnútroštátneho právneho rámca regulujúceho medicínsky cannabis, keďže takýmto prípadom sa doposiaľ nezaoberal. V kontexte vyššie načrtnutých úvah by mohol za dostatočné považovať aj poskytnutie inej účinnej alternatívy, najmä za predpokladu nedosiahnutia európskeho konsenzu. Či iná alternatíva je skutočne porovnateľná z pohľadu kvality života jednotlivca, by však už bola medicínska otázka, ku ktorej Súd nezaujíma vlastné stanovisko, ale spolieha sa najmä na argumenty strán a dôkazy z vnútroštátnych konaní.

ZÁVER

Článok analyzoval postoj Súdu k liečbe na báze cannabisu a identifikoval aktuálne európske štandardy v tejto oblasti. Doterajšia judikatúra nedáva jednoznačnú

¹²⁰ Napr. Medzi-americký súd pre ľudské práva, *Poblete Vilches a ďalší v. Čile*, 8. 3. 2018, § 104.

¹²¹ Porovnaj: EXTER, A. The Right to Healthcare Under European Law. *Diametros*. 2017, No. 51, s. 185.

¹²² Komparatívnu analýzu Súd uskutočnil napr. v prípade *Hristozov*, kde skúmal trend smerujúci k povoleniu liečby neautorizovanými medicínskymi výrobkami na základe výnimiek.

¹²³ *Marlow v. Spojené kráľovstvo*.

odpoveď na otázku, či a za akých podmienok je štát povinný zabezpečiť prístup k terapeutickému cannabisu. Medicínske využitie cannabisu spadá do aplikačného rámca čl. 8 Dohovoru, pretože sa dotýka telesnej integrity, osobnej autonómie a kvality života jednotlivca. Dohovor však vo všeobecnosti negarantuje právo pacienta na konkrétny druh liečby, ak sú dostupné účinné alternatívy. Nárok pacienta na pozitívny zásah štátu je okrem toho podmienený individualizovaným lekárskeým nálezom, pričom subjektívne presvedčenie o prospešnosti cannabisu samo o sebe nepostačuje.

Ak štát liečbu na báze cannabisu v istej podobe umožňuje, z Dohovoru vyplýva požiadavka vytvoriť jasný, predvídateľný a účinný právny rámec pre prístup k medicínsky indikovanej liečbe. Právny rámec nesmie byť iluzórny a nemal by vyvolávať „zmrazujúci účinok“ na lekárov pri predpisovaní dostupných liečiv. Hoci z Dohovoru nevyplýva povinnosť štátov akceptovať nelegálnu samoliečbu, pri uplatňovaní trestnej represie musia vnútroštátne orgány vyvažovať verejný záujem so záujmom pacienta na zmiernení bolesti, čo sa musí odraziť v individualizácii sankcie.

Z argumentácie Súdu vnímanej v kontexte judikovaných štandardov v oblasti prístupu k zdravotnej starostlivosti možno vyvodiť, že problematické z hľadiska rešpektovania súkromného života by mohli byť najmä nasledovné situácie:

- a) jednotlivcovi nie je zabezpečená nevyhnutná lekárska starostlivosť garantovaná štátom, resp. štát prekročí vymedzený priestor pre voľné uváženie,
- b) vnútroštátny právny rámec je nepredvídateľný alebo neefektívny, t. j. cesta k účinnej liečbe je v praxi nemožná, šikanózna či neprimerane zdĺhavá,
- c) pri obmedzení práva (napr. uložením sankcie) vnútroštátne orgány nedosiahli spravodlivú rovnováhu medzi záujmami jednotlivca a verejnými záujmami (v medziach priznanej voľnej úvahy).

Možno uzavrieť, že Súd sa v analyzovaných rozhodnutiach týkajúcich sa liečby na báze cannabisu neodchýlil od zdržanlivého prístupu k posudzovaniu prístupu k zdravotnej starostlivosti. Štáty disponujú v otázkach zdravotnej politiky a kontroly narkotík širokou mierou voľnej úvahy, čo súvisí najmä s absenciou európskeho konsenzu o medicínskom využívaní cannabisu. Hoci zdržanlivý prístup Súdu je do veľkej miery pochopiteľný a obhájitelný, nezaobišiel sa bez metodologických nedostatkov a aplikovateľné štandardy nateraz zostávajú pomerne abstraktné.

Narastajúci trend legalizácie terapeutického cannabisu však môže v budúcnosti viesť k zúženiu miery voľnej úvahy v prospech medicínskych potrieb pacientov, čo by mohlo vyústiť do sprísnenia posudzovania plnenia identifikovaných záväzkov štátov. Judikatura zároveň smeruje k požiadavke na humánnu a flexibilnú aplikáciu vnútroštátnych predpisov, ktorá zohľadňuje kvalitu života a zdravie pacienta pred prísnou represiou.

JUDr. Romana Gulášová
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
Kancelária prezidenta Slovenskej republiky
romana.gulasova577@student.cuni.cz
ORCID: 0009-0005-0232-6252

VYBRANÉ MOŽNOSTI A ZPŮSOBY SKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU ŘEDITELE VEŘEJNÉ ŠKOLY*

VERONIKA KVAPILOVÁ**

Abstract: **Selected Option and Methods for Terminating the Employment of a Headmaster of a Public School**

This text is focused on the ways in which a headmaster's employment can be terminated. It deals with two interrelated issues. The first issue is how the employment of a headmaster can be terminated in accordance with current legislation. The second issue considers who is authorised to perform this legal act. Therefore, the text focuses on the relevant provisions of the Education Act and the Labour Code, and based on its findings, presents a possible proposal for *de iure* amendments.

Keywords: headmaster; termination of an employment relationship; senior employee; appeal

Klíčová slova: ředitel školy; rozvázání pracovního poměru; vedoucí zaměstnanec; odvolání

DOI: 10.14712/23366478.2026.110

ÚVOD

Ředitel školy¹ je pro řádné fungování školského zařízení základní, nepominutelnou osobou. Právní úprava vztahující se k osobě ředitele školy by proto měla být přehledná, jasná a především komplexní. Pracovní poměr ředitele školy upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“), a subsidiárně také zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „zákoník práce“). Školský zákon obsahuje mechanismy pro jmenování i odvolání ředitele školy. Vzdání se místa ředitele školy upravuje pouze zákoník práce.

* Tento text vznikl na Masarykově univerzitě v rámci projektu specifického výzkumu „Limity právní úpravy skončení pracovního poměru ředitele školy“, kód projektu MUNI/A/1563/2024, podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2025.

** Mgr. Veronika Kvapilová, doktorandka; Katedra finančního práva a národního hospodářství, Oddělení sociálního práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Ph.D. student; Department of Financial Law and Economics, Department of Social Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno; e-mail: 488397@mail.muni.cz; ORCID: 0009-0007-7071-9976.

¹ Text se věnuje výhradně institutu ředitele veřejné školy, tj. školy, jejímž zřizovatelem je územní samosprávný celek či ministerstvo. Specifikům úpravy institutu ředitele soukromé školy, tj. školy, jejímž zřizovatelem je některý z právních subjektů uvedených v § 8 odst. 6 školského zákona, se tento text nevěnuje.

Ředitel veřejné školy je na své pracovní místo, v souladu s § 166 odst. 2 školského zákona, jmenován zřizovatelem² na základě zřizovatelem vyhlášeného konkursního řízení. Zřizovatel je zároveň osobou, která ředitele školy v zákonem stanovených případech z jeho vedoucího pracovního místa odvolává³ či může odvolat.⁴ Případné vzdání se místa ředitele školy ředitel školy adresuje zřizovateli. Odvolání či vzdání se místa ředitele školy neznamená automatické skončení pracovního poměru.⁵ Zaměstnavatel (tj. škola) má povinnost odvolanému řediteli školy či řediteli školy, který se vzdal místa ředitele školy, „[...] navrhnout změnu jeho dalšího pracovního zařazení u zaměstnavatele [tj. ve škole] na jinou práci odpovídající jeho zdravotnímu stavu a kvalifikaci“.⁶ Pokud škola, jakožto zaměstnavatel, nemá pro odvolaného ředitele školy odpovídající práci (což je v dnešní době, kdy se většina škol potýká s nedostatkem pedagogického personálu, vysoce nepravděpodobné),⁷ jedná se dle § 73a odst. 2 zákoníku práce o překážku v práci na straně zaměstnavatele, tj. školy. Překážka v práci na straně školy jako zaměstnavatele je dána rovněž v případě, kdy škola nemá odpovídající práci pro ředitele, který se svého místa vzdal.⁸ Zákon zde zároveň pro oba případy stanovuje nevyvratitelnou domněnkou možnost rozvázat pracovní poměr výpovědí podle § 52 písm. c) zákoníku práce.⁹ Nárok na odstupné, podle § 67 zákoníku práce, přitom vzniká pouze v případě, že byl pracovní poměr s odvolaným ředitelem školy rozvázán v souvislosti se zrušením jeho místa, jakožto důsledkem organizační změny.¹⁰ Z výše uvedeného vyplývá, že důsledné rozlišování mezi odvoláním či vzdáním se místa ředitele školy a skončením pracovního poměru ředitele školy je namístě.

Školský zákon upravuje problematiku odvolání ředitele školy a lze z něj odvodit i postup pro případy vzdání se místa ředitele školy. Ve školském zákoně však zcela chybí úprava řešící otázku, kdo je legitimní dát řediteli školy výpověď nebo mu navrhnout rozvázání pracovního poměru dohodou. Zodpovědění této otázky je přitom velice důležité, protože se může velmi snadno stát, že ředitel školy nebude tím, se kterým bude pracovní poměr podle některého z důvodů uvedených v § 48 zákoníku práce rozvázán, nýbrž bude tím, kdo bude chtít svůj pracovní poměr rozvázat. Ať je tedy ředitel školy tím, se kterým je pracovní poměr rozvazován, nebo tím, kdo jej rozvazuje, není ze současného znění školského zákona jasné, kým konkrétně je toto právní jednání (v případě, že je s ředitelem školy pracovní poměr rozvazován) činěno, resp. vůči komu konkrétně je směřováno (v případě, že pracovní poměr rozvazuje se školou ředitel školy). Vzhledem k tomu, že tato problematika není upravena přímo ve školském zákoně, nabízí se subsidiární použití zákoníku práce. Zákoník práce v tomto ohledu jasno má. Podle

² § 8 školského zákona stanovuje, kdo může být zřizovatelem školy.

³ Viz § 166 odst. 4 školského zákona.

⁴ Viz § 166 odst. 5 školského zákona.

⁵ Viz § 73a odst. 2 zákoníku práce.

⁶ Tamtéž.

⁷ Srov. např. MAČÍ, J. Pražská katastrofa. Děti v české metropoli nemá kdo učit. In: *Seznam Zprávy* [online]. 19. 9. 2024 [cit. 2024-10-20]. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kampus-praha-nema-ucitele-260755>.

⁸ § 73a odst. 2 zákoníku práce.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Srov. tamtéž.

zákoníku práce je tím „oním“ zaměstnavatel. Jako zaměstnavatel však v pracovněprávním vztahu ředitele školy vystupuje škola, za kterou jedná ředitel školy.¹¹ Ředitel školy by tedy měl vystupovat jak na straně zaměstnance, tak i na straně zaměstnavatele. To je ovšem dle mého názoru v rozporu se základním smyslem a účelem pracovního práva a vylučuje to i judikatura.¹² V důsledku výše popsaného zde vzniká „patová situace“, která nemá právně zcela jasné řešení.

Hlavním cílem tohoto textu je zodpovězení dvou vzájemně se prolínajících výzkumných otázek: *Jak může ředitel školy rozvázat svůj pracovní poměr, nebo jak s ním může být rozvázán pracovní poměr, aby toto jednání bylo v souladu s účinnou právní úpravou? Kdo je oprávněn přijmout ředitelovu výpověď či návrh na rozvázání pracovního poměru a opačně, kdo je oprávněn řediteli výpověď dát nebo navrhnout rozvázání pracovního poměru?* Abych mohla zodpovědět výzkumné otázky, nejprve popíšu a zanalyzuji stávající právní úpravu. Následně vytvořím závěry o možnostech, které stávající právní úprava nabízí. Na základě čehož poté zodpovím výzkumné otázky. V textu se budu zabývat touto problematikou pouze u ředitelů škol, jejichž zřizovateli jsou územní samosprávné celky či ministerstva.

Mezi hlavní zdroje textu patří relevantní stávající právní úprava, odborná literatura, především příslušná komentářová literatura¹³ a dále odborné texty nejen z oblasti práva,¹⁴ ale také z oblasti pedagogiky.¹⁵ Pro splnění hlavního cíle textu je totiž nezbytně nutné zohlednit a reflektovat tuto problematiku rovněž z pohledu pedagogů, tedy osob, které se s příslušnou právní problematikou denně potýkají.

KDO JE TO ŘEDITEL ŠKOLY

Ředitel školy je specifickou osobou, jejíž role ve škole či školském zařízení je z mnoha ohledů klíčová a neopominutelná. Pokud škola nemá ředitele, znamená to pro ni poměrně velké komplikace, jelikož nemůže vykonávat většinu svých standardních úkonů.¹⁶ Odvolání ředitele školy či vzdání se místa ředitele školy je i z tohoto důvodu pro samotné fungování školy poměrně nepříjemným právním jednáním. Pro pochopení specifiku tohoto právního jednání a zejména pro zodpovězení výzkumných otázek je nezbytně nutné nejprve ve stručnosti¹⁷ shrnout, kdo je to vlastně ředitel školy z pohledu práva.

Ředitel školy je subjektem, jehož postavení je z právního hlediska poměrně komplikované. V důsledku neúplné právní úpravy ředitele školy ve školském zákoně se na tento

¹¹ Viz § 131 odst. 1 školského zákona.

¹² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 3053/2010.

¹³ Např. BĚLINA, M. – DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023; RIGEL, F. – BAHÝTOVÁ, L. – KUDROVÁ, V. – MORAVEC, O. – PUŠKINOVÁ, M. *Školský zákon: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014.

¹⁴ SMEJKAL, M. *Pracovní poměr pedagogických pracovníků*. Praha: C. H. Beck, 2023.

¹⁵ Např. TROJAN, V. *Ředitel školy: uvažování o vyvažování života ředitelů škol*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021.

¹⁶ Např. činnosti uvedené v § 165 školského zákona, který taxativně vymezuje některé zásadní kompetence ředitele školy, jakožto vykonavatele státní správy.

¹⁷ Podrobněji viz SMEJKAL, *Pracovní poměr pedagogických pracovníků*, s. 98–100.

subjekt vztahuje hned několik právních předpisů, z nichž některé jsou obecnou právní doktrínou řazeny do veřejného práva a některé do práva soukromého. Ředitel školy proto musí vždy důsledně rozlišovat a správně charakterizovat výkon své činnosti. Jádrem právní úpravy se nachází ve školském zákoně, kde je řediteli školy věnována významná pozornost zejména v § 131 a v § 164–166. Ředitel školy je z pohledu práva statutárním orgánem školy, vykonavatelem veřejné správy, vedoucím zaměstnancem a pedagogem.¹⁸

ODVOLÁNÍ ŘEDITELE ŠKOLY

Třebaže má ředitel školy tolik rozdílných rolí, z hlediska jeho oprávnění vykonávat funkci ředitele školy je stěžejní, že je dle § 166 školského zákona považován za zaměstnance, který je jmenován a také odvoláván v souladu s ustanoveními zákoníku práce a specifiky stanovenými školským zákonem a dalšími právními předpisy z oblasti školství.¹⁹ Jediným oprávněným subjektem, který může dle § 166 ředitele školy z jeho vedoucího pracovního místa odvolat, je zřizovatel školy. Ředitel školy, jejímž zřizovatelem je územní samosprávný celek nebo ministerstvo, může být odvolán, pouze je-li naplněna některá z podmínek stanovených v § 166 odst. 3 až 5 školského zákona. Zde je namístě uvést, že ředitelé soukromých škol,²⁰ kterými se tento text nezabývá, mohou být odvoláni i na základě jiných důvodů či z pouhé vůle zřizovatele. Důvodem přísnější úpravy odvolání ředitele školy, jejímž zřizovatelem je územní samosprávný celek či ministerstvo, je zejména zajištění nezávislosti školy na konkrétním zřizovateli a eliminace rizika možného střídání ředitelů z „politických“ důvodů. „Politickými“ důvody se myslí především změna zřizovatele v důsledku např. voleb, kdy nově zvolená politická reprezentace může mít zájem na změně ředitele školy, např. kvůli rozdílným názorům.

Právní úprava jmenování a odvolání ředitele školy byla v minulosti několikrát novelizována. Podle prvotní úpravy § 166 školského zákona z roku 2004²¹ byl ředitel školy jmenován do funkce ředitele na dobu neurčitou. Odvolání ředitele školy bylo možné pouze v případě naplnění některého z důvodů uvedených v § 166 odst. 4 a 5 školského zákona ve znění účinném ke dni 10. 11. 2004, které se však ukázaly pro potřeby praxe jako nedostačující.²² V rámci novely školského zákona,²³ která nabyla účinnosti dne

¹⁸ K tomu viz LHOTKOVÁ, I. – TROJAN, V. – KITZBERGER, J. Kompetence ředitele školy v právních předpisech. In: LHOTKOVÁ, I. – TROJAN, V. – KITZBERGER, J. *Kompetence řídících pracovníků ve školství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 48–54.

¹⁹ Např. zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o pedagogických pracovnících“).

²⁰ Podrobněji viz BLÁŽEK, M. O postavení ředitele soukromé školy. *Právní rozhledy*. 2025, roč. 33, č. 9, s. 276–285.

²¹ Školský zákon ve znění účinném ke dni 10. 11. 2004.

²² K tomu srov. Důvodovou zprávu k zákonu č. 472/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *beck-online* [online]. 13. 4. 2011 [cit. 2025-11-02]. Dostupné na: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgeyv6nbxgjpwi6q>.

²³ Viz zákon č. 472/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

1. 1. 2012, bylo proto zavedeno 6leté funkční období ředitele školy. Jmenování do funkce ředitele školy bylo možné pouze na dobu určitou trvající 6 let. Pokud zřizovatel školy nevyhlásil nejpozději v období 3 měsíců před koncem 6letého funkčního období ředitele školy konkurs na ředitele školy pro další období, prodlužovalo se na základě § 166 odst. 3 školského zákona účinného ke dni 1. 1. 2012 funkční období, resp. pracovní poměr na dobu určitou, stávajícího ředitele školy o dalších 6 let.²⁴ Další významná změna v právní úpravě pracovního poměru ředitele školy nastala dne 1. 5. 2015, kdy nabyla účinnosti další novela školského zákona.²⁵ Tato novela mj. znovu zavedla pracovní poměr ředitele školy na dobu neurčitou, ovšem se zachováním 6letého funkčního období.²⁶ Dle důvodové zprávy k novelizačnímu zákonu č. 82/2015 se tak v rámci pracovního poměru ředitele školy založeného na dobu neurčitou mají každých 6 let opakovat období, trvající 3 měsíce,²⁷ ve kterých má zřizovatel školy oprávnění či povinnost²⁸ vyhlásit konkurs na místo ředitele školy a stávajícího ředitele školy odvolat podle § 73 odst. 1 zákoníku práce. Tato podoba právní úpravy pracovního poměru ředitele školy je účinná dodnes a zajišťuje řediteli školy nadstandardní pracovněprávní ochranu.²⁹

Dle stávající právní úpravy, účinné od 1. 5. 2015, je tedy zřizovatel školy oprávněn na základě svého rozhodnutí v období od počátku 6. měsíce do konce 4. měsíce před uplynutím 6letého funkčního období ředitele školy vyhlásit konkurs na ředitele školy. Pokud zřizovatel svého oprávnění využije, pak musí k poslednímu dni 6letého funkčního období stávajícího ředitele školy tohoto ředitele odvolat.³⁰ Pokud zřizovatel školy konkurs nevyhlásí, pak stávající ředitel zůstává i nadále ředitelem, přičemž na končící 6leté funkční období kontinuálně navazuje další 6leté období.³¹ O vyhlášení konkursního řízení na ředitele školy není oprávněn rozhodovat pouze zřizovatel školy, nýbrž i Česká školní inspekce a školská rada. Zřizovatel školy má povinnost dle § 166 odst. 3 školského zákona vyhlásit konkurs na ředitele školy ve výše uvedeném období, jestliže obdrží návrh na vyhlášení konkursu od České školní inspekce nebo školské rady.

Povinnost odvolat ředitele školy má zřizovatel rovněž v situaci, kdy nastane některý z případů uvedených v § 166 odst. 4 školského zákona. Jedná se o situace, kdy ředitel školy pozbyde některý z předpokladů stanovených pro výkon jeho činnosti v zákoně o pedagogických pracovnících, nebo nesplní podmínku zahájení a úspěšného ukončení studia nezbytného pro získání odborné kvalifikace, jak to stanovuje zákon o pedagogických pracovnících, dále když nesplní podmínku získání znalostí z oblasti řízení školství

²⁴ Viz § 166 odst. 3 školského zákona, ve znění účinném ke dni 1. 1. 2012.

²⁵ Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další.

²⁶ Srov. § 166 odst. 2 a 3 školského zákona účinného ke dni 1. 5. 2015.

²⁷ Toto období je pevně stanoveno do doby počínající 6. měsícem a končící 4. měsícem před uplynutím 6letého funkčního období.

²⁸ V případech, kdy Česká školní inspekce nebo školská rada navrhne vyhlášení konkursu na ředitele školy.

²⁹ Viz Důvodovou zprávu k zákonu č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další. In: *beck-online* [online]. 27. 8. 2014 [cit. 2025-11-02]. Dostupné na: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqe2v6obs15shu>.

³⁰ § 166 odst. 3 školského zákona.

³¹ Tamtéž.

studium pro ředitele škol, nebo v případě, že nastane organizační změna, v jejímž důsledku pracovní místo ředitele zanikne.³²

Školský zákon vymezuje také důvody, pro které se zřizovatel může, ale nemusí, rozhodnout ředitele školy odvolat. Tyto důvody jsou taxativně vymezeny v § 166 odst. 5 písm. a) až c) školského zákona. Prvním důvodem je závažné porušení nebo neplnění právních povinností vyplývajících z činností, úkolů a pravomocí ředitele, které bylo zjištěno např. Českou školní inspekci nebo samotným zřizovatelem.³³ Druhým důvodem je návrh České školní inspekce, který zřizovateli podala na základě zjištění závažných nedostatků v činnosti školy.³⁴ Třetím a zároveň i posledním důvodem zakládajícím možnost odvolání ředitele školy zřizovatelem je pravomocné rozhodnutí soudu o neplatnosti odvolání předchozího ředitele školy z vedoucího pracovního místa nebo pravomocné rozhodnutí soudu o neplatnosti rozvázání pracovního poměru s předchozím ředitelem.

Jestliže zřizovatel rozhodne o odvolání ředitele školy, postupuje podle § 73 odst. 1 zákoníku práce. Je tomu tak proto, že řediteli školy zřízené územním samosprávným celkem či ministerstvem se pracovní poměr zakládá jmenováním podle § 33 odst. 3 zákoníku práce. Ředitel školy je na vedoucí pracovní místo jmenován na základě § 131 odst. 2 školského zákona, jakožto zvláštního právního předpisu, podle kterého lze v souladu s § 33 odst. 3 zákoníku práce založit pracovní poměr jmenováním na vedoucí pracovní místo. Ředitel školy je zároveň buď vedoucím organizačního útvaru organizační složky státu, v případech, kdy se jedná o školu zřizovanou ministerstvem,³⁵ nebo je vedoucím příspěvkové organizace, v případech škol zřizovaných územním samosprávným celkem.³⁶

VZDÁNÍ SE MÍSTA ŘEDITELE ŠKOLY

Ředitel školy má rovněž možnost rozhodnout se, že skončí. Vzdání se místa ředitele školy, které se doručuje zřizovateli podle § 334 a násl. zákoníku práce, musí být, stejně jako odvolání ředitele, písemné, avšak nemusí v něm být, na rozdíl od odvolání, uveden žádný důvod. Což lze dovodit z úpravy vzdání se pracovního místa v § 73 odst. 1 zákoníku práce. Podle Ptáčka³⁷ je vzdání se místa ředitele školy možné kdykoliv a z jakéhokoliv důvodu, pokud zvláštní právní předpisy nestanoví jinak. Školský zákon vzdání se místa ředitele školy blíže neupravuje, a proto se lze, na rozdíl od odvolání ředitele školy, řídit plně zákoníkem práce.

³² § 166 odst. 4 školského zákona.

³³ K problematice tohoto odvolacího důvodu viz MORÁVEK, J. Nabídková povinnost při odvolání a při vzdání se vedoucího pracovního místa. *Právnícké listy*. 2024, roč. 8, č. 1, s. 26–27, kde je věnována pozornost zejména možnosti subsidiárního uplatnění časového omezení pro odvolání dle zákoníku práce.

³⁴ K tomu viz § 174 odst. 14 školského zákona.

³⁵ § 33 odst. 3 písm. b) zákoníku práce.

³⁶ § 33 odst. 3 písm. e) zákoníku práce.

³⁷ Viz PTÁČEK, L. Odvolání z pracovního místa vedoucího zaměstnance nebo vzdání se tohoto místa. In: BĚLINA, M. – DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 497.

Odvoláním nebo vzdáním se místa ředitele školy však automaticky nedochází ke konci jeho pracovního poměru.³⁸ Ba naopak, zaměstnavatel je povinen navrhnout řediteli školy změnu jeho dalšího pracovního zařazení na jinou práci, která odpovídá zdravotnímu stavu a kvalifikaci ředitele školy. Pouze v případě, že zaměstnavatel takovou práci pro ředitele školy nemá, nebo ji ředitel školy odmítne, vzniká dle § 73a odst. 2 zákoníku práce překážka v práci na straně zaměstnavatele. Zároveň, na základě nevratitelné domněnky, může zaměstnavatel dát řediteli školy výpověď, jelikož je zde dán výpovědní důvod podle § 52 písm. c) zákoníku práce.

ZAMĚSTNAVATEL ŘEDITELE ŠKOLY

V souvislosti se zde uvedeným považují za nutné vyjasnit, kdo je zaměstnavatelem ředitele školy. Zaměstnavatelem ředitele školy je škola, a to i navzdory tomu, že je na vedoucí pracovní místo jmenován zřizovatelem. Zřizovatel nemá postavení zaměstnavatele ředitele školy, třebaže je na základě § 166 školského zákona oprávněn ředitele školy jmenovat a odvolat či přijmout ředitelovo vzdání se místa ředitele školy. Pokud by zřizovatel měl práva a povinnosti zaměstnavatele ředitele školy, pak by se při současném nastavení příslušných právních předpisů stal *de facto* další stranou pracovněprávního vztahu mezi ředitelem, coby zaměstnancem, a školou, coby jeho zaměstnavatelem.³⁹

Kdo je oprávněn jednat za školu v případě odvolání či vzdání se místa ředitele, v důsledku čehož vzniká škole, jakožto zaměstnavateli, nabídková povinnost či oprávnění dát řediteli výpověď? Odpověď na tuto otázku poskytuje § 166 odst. 10⁴⁰ školského zákona. Toto ustanovení opravňuje zřizovatele ke jmenování ředitele školy na vedoucí pracovní místo, aniž by proběhlo konkursní řízení. Jmenování je možné pouze na dobu určitou, dokud nedojde k řádnému jmenování ředitele na základě skutečného konkursního řízení podle § 166 odst. 2 školského zákona.⁴¹ Aby nedocházelo k obcházení povinnosti vyhlášovat konkursní řízení, stanovuje § 166 odst. 10 školského zákona zřizovateli rovněž povinnost vyhlásit konkurs na ředitele školy bez zbytečného odkladu. Příslušné ustanovení lze považovat do jisté míry za legislativní potvrzení výkladu Nejvyššího soudu. Ten se ve svém rozsudku ze dne 7. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2668/2012, zabýval tím, zda mohl zřizovatel pověřit zástupce ředitele výkonem práv a povinností ředitele školy svým usnesením poté, co se ředitel vzdal pracovního místa vedoucího zaměstnance, tj. ředitele školy, aniž by byl tento zástupce zvolen v konkursním řízení. Nejvyšší soud v daném rozsudku dovodil, že zástupce ředitele sice nemůže

³⁸ § 73a odst. 2 zákoníku práce.

³⁹ K tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3863/2007.

⁴⁰ Účinný od 1. 10. 2020. Viz zákon č. 284/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 178/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ § 166 odst. 10 školského zákona.

být statutárním zástupcem, jelikož tato funkce je ze zákona svěřena pouze řediteli školy a školský zákon neopravňuje ředitele školy ani jinou osobu přenést tuto funkci na jinou osobu. Zástupce ředitele, dle rozsudku Nejvyššího soudu,⁴² však může splnit vůči řediteli školy, který se vzdal svého pracovního místa, nabídkovou povinnost a rovněž mu může dát výpověď z pracovního poměru. Dle Nejvyššího soudu⁴³ je k tomu zástupce ředitele školy oprávněn podle občanského zákoníku, jehož subsidiární užití v případě absence konkrétní úpravy v zákoníku práce upravuje § 4 zákoníku práce. Podle § 166⁴⁴ občanského zákoníku mohou za právnickou osobu právně jednat i jiní zaměstnanci, jestliže to stanoví vnitřní předpisy právnické osoby a je to s ohledem na jejich pracovní zařazení obvyklé.⁴⁵

Uspokojivou odpověď na moji výzkumnou otázku *Kdo je oprávněn přijmout ředitelovu výpověď či návrh na rozvázání pracovního poměru a opačně, kdo je oprávněn řediteli výpověď dát nebo navrhnout rozvázání pracovního poměru?* by mohl představovat § 166 odst. 10 školského zákona. Odpověď by mohla být, že oprávněnou osobou je ta osoba, kterou podle § 166 odst. 10 školského zákona zřizovatel dočasně jmenuje na vedoucí pracovní místo. Tato odpověď by se však vztahovala pouze na ředitele školy, který by v době rozvázání pracovního poměru fakticky již ředitelem školy nebyl, jelikož došlo k jeho odvolání či vzdání se místa. Navíc by zřizovatel opravdu musel někoho dočasně na vedoucí pracovní místo jmenovat. Školský zákon to ale zřizovateli nenařizuje, nýbrž jej k tomu pouze opravňuje.⁴⁶ Záleží tedy pouze na zřizovateli, zda se rozhodne této možnosti využít či nikoliv. Proto je nezbytně nutné danou otázku zkoumat dál. Dle Ptáčka⁴⁷ je totiž možné pracovní poměr založený jmenováním podle § 33 odst. 3 zákoníku práce skončit i bez mezikroku, kterým je odvolání či vzdání se pracovního místa. Ptáček, dle mého názoru, tuto tezi nepřímou dovozuje z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3016/2005. Tento rozsudek se mj. zabýval právní otázkou, zda je možné rozvázat pracovní poměr založený jmenováním, aniž by byl jmenovaný zaměstnanec odvolán či se vzdal pracovního místa. Z rozsudku vyplývá, že pro rozvázání pracovního poměru není rozhodné, jakým způsobem byl tento pracovní poměr založen. Na pracovní poměr založený jmenováním se vztahují stejná ustanovení jako na pracovní poměr, který vznikl na základě pracovní smlouvy. „*Nejvyšší soud ČR proto dospěl k závěru, že také pracovní poměr založený volbou nebo jmenováním lze ukončit výpovědí podle ustanovení § 46 odst. 1 zák. práce [dnes § 52 zákoníku práce] nebo okamžitým zrušením podle ustanovení § 53 odst. 1 [dnes § 55 odst. 1 zákoníku práce] a § 54 odst. 1 zák. práce [dnes § 56 odst. 1 zákoníku práce] bez toho, že by před takovým ukončením pracovního poměru musel být zaměstnanec odvolán ze své funkce nebo se jí musel předtím vzdát.*“⁴⁸

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2668/2012.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ V rozsudku se případ řešil podle tehdy účinné legislativy, tj. odkazovalo se na § 20 zákona č. 40/1964, občanský zákoník.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2668/2012.

⁴⁶ Srov. § 166 odst. 10 školského zákona.

⁴⁷ PTÁČEK, c. d., s. 498.

⁴⁸ Tamtéž.

Z výše uvedeného podle mě přirozeně vyplývá odpověď na první výzkumnou otázku: *Jak může ředitel školy rozvázat svůj pracovní poměr; nebo jak s ním může být rozvázán pracovní poměr; aby toto jednání bylo v souladu s účinnou právní úpravou?* Dle příslušných právních předpisů lze pracovní poměr ředitele školy rozvázat jak dvoukrokově, tj. nejprve dojde k odvolání či vzdání se místa ředitele školy a posléze k rozvázání pracovního poměru, tak i napřímo prostřednictvím § 48 a násl. zákoníku práce.⁴⁹ Teoreticky stávající právní úprava řediteli školy nebo jeho zaměstnavateli, tj. škole, nabízí stejné možnosti jako kterémukoliv jinému vedoucímu pracovníkovi. Ovšem je tomu tak i v praxi? Lze úpravu, a to zejména přímého rozvázání pracovního poměru trvalého mezi ředitelem školy a školou, skutečně realizovat? Domnívám se, že nikoliv, a dostávám se tak prostřednictvím své domněnky ke své druhé výzkumné otázce: *Kdo je oprávněn přijmout ředitelovu výpověď či návrh na rozvázání pracovního poměru a opačně, kdo je oprávněn řediteli výpověď dát nebo navrhnout rozvázání pracovního poměru?*

Zaměstnavatelem ředitele školy je škola, zřizovatel nemá nikdy vůči řediteli školy postavení zaměstnavatele, pouze jej jmenuje, odvolává a je oprávněn přijmout jeho vzdání se místa. Z díky § 166 odst. 2 školského zákona zároveň vyplývá, že ředitel školy je vedoucím zaměstnancem a podle § 131 zákoníku práce je i statutárním zástupcem školy. Lhotková, Trojan a Kitzberger⁵⁰ z tohoto dovozují, že ředitel školy má oprávnění zastupovat školu i v záležitostech týkajících se pracovněprávních vztahů. Kdo však vystupuje v roli zaměstnavatele vůči samotnému řediteli školy? A kdo je oprávněn přijmout ředitelovu výpověď či návrh na rozvázání pracovního poměru a opačně, kdy je oprávněn ředitel školy dát výpověď nebo navrhnout rozvázání pracovního poměru?

METODICKÉ MATERIÁLY MŠMT VS. JUDIKATURA

V případě neznalosti judikatury vztahující se k dané problematice se zde nabízí jako poměrně logická odpověď, že roli zaměstnavatele vůči řediteli školy plní sám ředitel školy, je tedy „sám sobě pánem“. To také mj. vyplývá z metodického materiálu zveřejněného na webových stránkách *edu.cz*,⁵¹ které fungují jako jednotný metodický portál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Z informací uveřejněných v dokumentech na tomto portále vyplývá, že ředitel školy může za určitých podmínek uzavřít pracovněprávní vztah sám se sebou. Musí však dle dostupných informací důsledně dodržet několik podmínek. Musí se jednat o odlišný druh práce, než vykonává, a nesmí existovat střet zájmů – nesmí si sjednat nepřiměřeně vysokou odměnu za výkon práce, nebo jinou neobvyklou výhodu, která by jej zvýhodňovala oproti jiným zaměstnancům. Metodický portál také doporučuje provést analýzu platových podmínek⁵² pro ten druh práce, na který se smlouva uzavírá, a dále je doporučena konzultace

⁴⁹ Tamtéž, s. 498.

⁵⁰ K tomu viz LHOTKOVÁ – TROJAN – KITZBERGER, c. d., s. 50–54.

⁵¹ Ředitel školy a jeho zástupce – smlouvy, role, odpovědnosti. In: *edu.cz* [online]. 4. 6. 2025 [cit. 2025-08-16]. Dostupné na: <https://edu.gov.cz/methodology/reditel-skoly-a-jeho-zastupce-smlouvy-role-odpovednosti/>.

⁵² Na webových stránkách *edu.cz* je doporučena přímo tato analýza, třebaže by zde správně měla být uvedena analýza odměny z dohody.

se zřizovatelem.⁵³ Z ustálené judikatury ovšem zcela jasně vyplývá, že ředitel školy nemůže hájit zároveň svá práva jako zaměstnanec i jako zaměstnavatel.⁵⁴ Je tomu tak především proto, že by ředitel např. při výše uvedeném podepisování smlouvy, kdy by na jedné straně vystupoval jako zaměstnavatel a na druhé jako zaměstnanec, byl ve zcela zjevném kontradiktorním postavení, protože zaměstnanec a zaměstnavatel mají protichůdné zájmy. Obě strany totiž mají obvykle zájem na tom, aby výsledek právního jednání mezi nimi byl pro danou stranu pokud možno co nejvýhodnější. Pokud by na obou stranách byla stejná osoba, pak by objektivně nemohlo dojít k tomu, že by každá strana odpovídajícím způsobem hájila své zájmy, hrozilo by protežování jedné ze smluvních stran.⁵⁵ Na tuto nemožnou „schizofrenní roli“ upozorňuje rovněž Smejkal,⁵⁶ který ji i na základě judikatury odmítá, přičemž já se s jeho názorem plně ztotožňuji. Obdobný názor lze rovněž vyvodit z judikatury Nejvyššího správního soudu.⁵⁷

Dle Smejkalova názoru by jako zástupce zaměstnavatele, tj. školy, vůči řediteli školy mohl vystupovat (statutární) zástupce ředitele školy.⁵⁸ S tímto stanoviskem však dle mého názoru nelze za stávající právní úpravy souhlasit. Institut zástupce ředitele školy je upraven pouze v podzákoněm předpisu, nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímých činností pedagogických pracovníků, přičemž nelze ani tuto úpravu považovat za komplexní. S ohledem na absenci komplexnější úpravy zástupce ředitele školy není povinností ředitele školy funkci zástupce ředitele školy zřizovat.⁵⁹ Komplexnější právní úpravu zástupce ředitele školy tak lze nyní dohledat pouze ve vnitřních předpisech školy, nejčastěji v organizačním řádu, kde bývají upraveny také jeho kompetence coby zástupce ředitele školy. Dle Puškinové může být pracovní poměr zástupce ředitele školy založen nejen pracovní smlouvou, ale i jmenováním, pokud jsou splněny podmínky § 33 odst. 3 zákoníku práce.⁶⁰ Zároveň se však pořád jedná o osobu, která je zcela logicky podřízena řediteli školy.⁶¹ Právě z tohoto důvodu si podle mě nelze představit situaci, kdy zástupce ředitele školy, který je podřízen řediteli školy, má možnost řediteli školy např. dát výpověď. Dle mého názoru by zde došlo k narušení vztahu nadřízenosti a podřízenosti, jelikož by u ředitele školy a jeho zástupce byl tento vztah proměnlivý, což by zcela jistě bylo proti smyslu úpravy zákoníku práce.

Obdobnou podřízenost zástupce ředitele školy vůči řediteli školy lze dovodit i z německé právní úpravy (konkrétně úprava spolkové země Porýní-Falc⁶²).⁶³ V této spolkové

⁵³ Ředitel školy a jeho zástupce – smlouvy, role, odpovědnosti.

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2053/2010.

⁵⁵ K tomu viz tamtéž.

⁵⁶ SMEJKAL, *Pracovní poměr pedagogických pracovníků*, s. 113.

⁵⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 3 Ads 6/2007.

⁵⁸ SMEJKAL, *Pracovní poměr pedagogických pracovníků*, s. 113.

⁵⁹ PUŠKINOVÁ, M. Právní úprava institutu zástupce ředitele. In: TROJAN, V. – TROJANOVÁ, I. – PUŠKINOVÁ, M. *Zástupce ředitele aneb Život mezi mlýnskými kameny*. 2. aktual. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 32.

⁶⁰ Tamtéž, s. 32–36.

⁶¹ K tomu viz TROJAN, V. Specifika zástupce ředitele. In: TROJAN – TROJANOVÁ – PUŠKINOVÁ, c. d., s. 28–30.

⁶² Právní úprava školství se může v jednotlivých spolkových zemích lišit. Pro tento text byla vybrána úprava spolkové země Porýní-Falc, a to zejm. s ohledem na podobnost s českou právní úpravou a zároveň s ohledem na zřejmou vyšší propracovanost úpravy vztahující se k funkci ředitele školy i k funkci zástupce ředitele školy.

⁶³ Viz Dienstordnung für die Leiter und Lehrer an öffentlichen Schulen in Rheinland-Pfalz.

zemi jsou ředitelé veřejných škol ve služebním poměru. Do funkce ředitele školy je ředitel školy obvykle jmenován školským úřadem na základě výběrového řízení, po dohodě se zřizovatelem školy a školskou komisí.⁶⁴ Odvolání ředitele školy je možné pouze ze služebních důvodů.⁶⁵ Služební poměr ředitele školy nekončí odvoláním, stejně jako v České republice, ředitel školy i nadále zůstává ve služebním poměru, obvykle se z něj opět stane učitel. V německé školské soustavě existují již zmíněné školské úřady. Školský úřad je správním orgánem, který dle § 97 odst. 2 školského zákona účinného v Porýní-Falci, nese odpovědnost za personální záležitosti ředitele školy. Z čehož dle mého názoru vyplývá, že je takto v Německu dostatečně vyřešena otázka, kdo je kompetentní vystupovat vůči řediteli školy jako zaměstnavatel.

KDO JE OPRÁVNĚN PŘIJMOUT ŘEDITELOVU VÝPOVĚĚ ČI NÁVRH NA ROZVÁZÁNÍ PRACOVNÍHO POMĚRU A OPAČNĚ, KDO JE OPRÁVNĚN ŘEDITELI ŠKOLY VÝPOVĚĚ DÁT NEBO NAVRHNOUT ROZVÁZÁNÍ PRACOVNÍHO POMĚRU?

Oprávnění rozvázat pracovní poměr s ředitelem školy nemá v souladu s aktuální právní úpravou, dle shora provedené analýzy, nikdo. Dochází zde k situaci, kdy je teoreticky možné tvrdit, že i pracovní poměr ředitele školy lze rozvázat napřímo a není zapotřebí nejprve odvolání či vzdání se místa. V každodenní praxi to však není proveditelné tak, aby se jednalo o platné právní jednání, které by nebylo v rozporu se stávající judikaturou. Zde je namísto konstatovat, že judikatura se v čase vyvíjí a nelze vyloučit, že v budoucnu soudy nebudou spatřovat, stejně jako metodika MŠMT,⁶⁶ problém v tom, že táž osoba vystupuje na straně zaměstnance i na straně zaměstnavatele. Mnohé také jistě může napadnout myšlenka, že se nejedná o nijak závažný problém, který by bylo potřeba řešit. Nedostatečná právní úprava pracovněprávního vztahu ředitele školy ovšem nemá vliv pouze na přímé rozvázání pracovního poměru ředitele školy. Naopak má vliv i na jiná jednání v rámci pracovněprávního vztahu ředitele školy jako zaměstnance a školy jako zaměstnavatele. Jako příklad lze uvést institut dovolené,⁶⁷ kterou podle stávající právní úpravy není oprávněn, jménem zaměstnavatele, řediteli školy nikdo nařídít, což mnohdy může způsobit velké problémy.⁶⁸

Jestliže není záměrem odborné veřejnosti nad tímto poměrně skrytým problémem pouze krčit rameny a nadále jej ignorovat, protože „nějak to funguje“, mělo by dojít k odbornému zamyšlení se, kdo by byl oprávněn v pracovněprávních vztazích vystupovat vůči řediteli školy jako zaměstnavatel, tedy oprávněný zástupce školy.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Viz § 26 Schulgesetz. Rheinland-Pfalz.

⁶⁶ Ředitel školy a jeho zástupce – smlouvy, role, odpovědnosti.

⁶⁷ SMEJKAL, *Pracovní poměr pedagogických pracovníků*, s. 149–150.

⁶⁸ K tomu viz SMEJKAL, M. Flexibilita pracovněprávních vztahů pedagogických a akademických pracovníků. In: *Flexibilní novelizace zákoníku práce prismatem sociálního práva* [konference]. Brno: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, 2024.

ŠKOLSKÁ RADA, ORGÁN ŠKOLY S POTENCIÁLEM

Zastávám názor, že v tomto případě není zapotřebí vymýšlet nový orgán či zřizovat novou funkci, nýbrž postačí využít potenciál již stávajícího orgánu, a to konkrétně školské rady. Školská rada má podle školského zákona již řadu kompetencí, z nichž některé významně ovlivňují roli ředitele školy.⁶⁹ Jedná se o kolektivní orgán, který se zřizuje při základních, středních a vyšších odborných školách.⁷⁰ Školskou radu zřizuje zřizovatel, který určuje počet členů a vydává její volební řád. Školská rada funguje jako orgán školy, jehož prostřednictvím se mohou zákonní zástupci nezletilých žáků, zletilí žáci, studenti, pedagogičtí pracovníci školy, zřizovatelé a další osoby podílet na správě školy.⁷¹ Dávalo by proto dle mého názoru smysl, kdyby bylo školské radě prostřednictvím školského zákona svěřeno oprávnění vystupovat vůči řediteli školy v roli zaměstnavatele. Byla by to tedy školská rada, která by řediteli např. nařizovala dovolenou, byla oprávněna převzít jeho výpověď z pracovního poměru nebo s ním uzavřít dohodu o rozvázání pracovního poměru, popř. s ním uzavřít další pracovněprávní vztah, jehož předmětem by byl v souladu se zákoníkem práce výkon jiného druhu práce.

Zastávám názor, že školská rada, jakožto kolektivní orgán, složený ze zástupců všech osob, které mají k dané škole poměrně úzký vztah a je v jejich zájmu co nejlepší fungování školy, by byla orgánem, u něhož lze s vysokou pravděpodobností vyloučit účelové zbavování se ředitele školy, jako tomu potenciálně hrozí u zřizovatele, který je především politikem. Zřizovatel sice školskou radu zřizuje, stanovuje její počet a vydává volební řád,⁷² tím však jeho přímá ingerence v rámci školské rady v podstatě končí. Třebaže je zřizovatel ve školské radě zastoupen svými zástupci, ti to nemají a nemohou mít většinu. Proto by neměla nastat situace, kdy by školská rada byla pouze vykonavatelem zřizovatelových požadavků a ztratila by tak fakticky svoji nezávislost. Dle Moravce⁷³ může školská rada svým podílením se na správě školy připomínat do jisté míry akademický senát⁷⁴ fungující jako nepominutelná součást vysokých škol, podílející se na jejich nezávislosti. Nadto zde dostatečně zastává ochrannou funkci ředitele školy rovněž zákoník práce. Vzhledem k tomu, že je školská rada kolektivním orgánem, by bylo, podle mě, vhodné, aby za ni navenek jednal její předseda, jakožto oprávněný zástupce. Předsedovu jednání jménem školské rady by však, dle mého názoru, mělo vždy předcházet projednání konkrétní věci v rámci celé školské rady. Projednávání jednotlivých záležitostí celou školskou radou by podle mě mělo fungovat jako preventivní opatření před potenciálním zneužitím zamýšlených pravomocí předsedy školské rady. Tato prevence je potřebná, především z důvodu potenciálního rizika, že by se předsedou mohla stát osoba, která by mohla být ovlivnitelná, buď zřizovatelem, nebo ředitelem školy.

⁶⁹ Viz § 168 školského zákona, který upravuje působnost školské rady.

⁷⁰ § 167 odst. 1 školského zákona.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² § 167 odst. 2 školského zákona.

⁷³ MORAVEC, O. Školská rada. § 167 [Postavení školské rady]. In: RIGEL – BAHÝŤOVÁ – KUDROVÁ – MORAVEC – PUŠKINOVÁ, c. d., s. 737.

⁷⁴ § 26, § 27 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů.

Nevýhodou mnou navrhovaného řešení je fakt, že školská rada musí být zřízena pouze u školy, ve které se úspěšným ukončením příslušného vzdělávacího programu dosahuje určitého stupně vzdělání.⁷⁵ Proto se školská rada nezřizuje při mateřských školách, jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky, základních uměleckých školách a při školských zařízeních. Lze ji zde sice zřídit dobrovolně, ale v takovém případě nebude mít stejné zákonné kompetence jako školská rada zřizovaná povinně.⁷⁶ Myslím si však, že v dnešní době, kdy se školám a vzdělávání věnuje více pozornosti, zejm. ze strany rodičů, ale i pedagogů, kteří mají zájem pracovat v příznivých pracovních podmínkách, by bylo vhodné zřizovat ze zákona školskou radu i v těchto prozatím vyloučených školských institucích. Tím by došlo i k vyřešení případného potenciálního problému, kdo by byl oprávněn vystupovat jako legitimní zástupce zaměstnavatele ředitele těchto školských institucí, jestliže by v budoucnu byla tato kompetence svěřena právě školské radě.

ZÁVĚR

Hlavním cílem tohoto textu bylo zodpovězení 2 vzájemně souvisejících otázek:

- 1) *Jak může ředitel školy rozvázat svůj pracovní poměr, nebo jak s ním může být rozvázán pracovní poměr, aby toto jednání bylo v souladu s účinnou právní úpravou?*
- 2) *Kdo je oprávněn přijmout ředitelovu výpověď či návrh na rozvázání pracovního poměru a opačně, kdo je oprávněn řediteli školy výpověď dát nebo navrhnout rozvázání pracovního poměru?*

Při hledání odpovědi na první otázku jsem na základě analýzy příslušných právních předpisů a judikatury dospěl k závěru, že je nezbytně nutné rozlišovat mezi teorií a praxí, nebo spíše mezi legislativou a její aplikační praxí. Zcela obecně lze totiž tvrdit, že pracovní poměr ředitele školy lze ukončit jak „dvoukrokově“, tj. nejprve dojde k odvolání či vzdání se místa a následně k rozvázání pracovního poměru, tak i napřímo prostřednictvím pracovněprávních norem upravujících rozvázání pracovního poměru.⁷⁷ Odpověď na otázku „jak“ lze proto na první pohled považovat za rychle vyřešenou, avšak při zamyšlení se nad praktickým provedením přímého rozvázání pracovního poměru ředitele školy je nutné vyřešit otázku „kdo“. A na otázku „kdo“ lze, na základě mých poznatků, nyní odpovědět „nikdo“.

Stávající právní úprava aplikačně neumožňuje rozvázání pracovního poměru ředitele školy napřímo. Ředitel školy proto musí být vždy nejprve odvolán nebo se musí vzdát svého místa, aby posléze mohl pracovní poměr rozvázat. Dle mého názoru tímto dochází k omezení práv ředitele školy. Je tomu tak pravděpodobně především z důvodu nedůsledně promyšlené legislativní úpravy vztahující se k řediteli školy jako zaměstnanci.

⁷⁵ KATZOVÁ, P. Školská rada: § 167 (Organizace školské rady). In: KATZOVÁ, P. *Školský zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2008. In: *ASPI* [online]. 1. 4. 2009 [cit. 2025-08-22]. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/8000/1/2/komentar-wkcr-c-561-2004-sb-skolsky-zakon-komentar#c_301848.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ § 48 a násl. zákoníku práce.

Považuji za vhodné do budoucna tento nedostatek prostřednictvím novelizace školského zákona odstranit, a to např. prostřednictvím přiznání kompetence zastupovat školu jako zaměstnavatele ve vztahu k řediteli školy školskou radou.

Mgr. Veronika Kvapilová
Právnická fakulta Masarykovy univerzity
488397@mail.muni.cz
ORCID: 0009-0007-7071-9976

SUSTAINABLE DEVELOPMENT CHAPTER IN THE EVFTA: SEARCHING FOR DECENT WORK

TIEN DUNG NGUYEN, THI THANH HUYEN NGUYEN,
THI LAN ANH NGUYEN

Abstract: There is a substantial increase in provisions that refer to decent work in the Trade and Sustainable Development (TSD) Chapter in the new-generation European Union (EU) Free Trade Agreements (FTAs) era, notably the EVFTA – the most comprehensive agreement ever signed between the EU and a developing country. This research provides novel insights on the commitment to decent work in the second-generation EU FTAs, with a specific emphasis on the EVFTA. By employing a variety of approaches, the research elucidates the structure and substance of decent work commitments in the comparison between the EVFTA and other second-generation EU FTAs. This paper simultaneously investigates the nature of Vietnam’s obligations with respect to decent work commitment under the EVFTA as well as the legal context of decent work in Vietnam. In conclusion, the research proposes recommendations that could help Vietnam and other EU partner countries effectively implement decent work provisions in the context of trade and development, with the goal of achieving global sustainable development.

Keywords: core labour standards; decent work; decent work agenda; ILO; second-generation EU FTA

DOI: 10.14712/23366478.2026.111

1. INTRODUCTION

Tracing back to 1999, the International Labour Organisation (ILO) officially endorsed decent work as a way to tackle the challenges posed by globalisation,¹ as part of avoiding a situation when countries engage in a “race to the bottom” by relying on low-cost labour to gain a competitive advantage.² As of now, decent work has been seen as a driving force of sustainable development,³ and promoting decent work is

---

¹ HAUF, F. The Paradoxes of Decent Work in Context: A Cultural Political Economy Perspective. *Global Labour Journal*. 2015, Vol. 6, No. 2, p. 138.

² CHAN, A. Racing to the Bottom: International Trade Without a Social Clause. *Third World Quarterly*. 2003, Vol. 24, No. 6, p. 1012.

³ 2030 Development Agenda: ILO Focus Targets. In: *International Labour Organization* [online]. [cit. 2025-06-03]. Available at: <https://www.ilo.org/topics/decent-work-and-2030-agenda-sustainable-development/2030-development-agenda-ilo-focus-targets>.

more crucial in the international context.⁴ It should therefore come as no surprise that the EU, as an economic power that participates globally in a responsible manner and supports universal values of human rights, takes a firm position in upholding and protecting decent work inside its own borders and worldwide, in line with the ILO Decent Work Agenda.⁵ Historically, the initial attempt by the EU to include a “social clause” in the WTO’s Singapore Declaration (1996), which expressed the link between trade and labour within a multilateral framework, was ultimately rejected.⁶ It follows that the EU has used FTAs as a key tool to develop and export these values to third countries, exceptionally developing countries that engage in cooperation with the EU.⁷ As it can be seen, the emergence of a second-generation FTAs era integrating labour commitments in the TSD Chapter has proved more effective in the strategy that the EU is pursuing. It is important to highlight that the heart of these labour commitments, not only the core labour standards outlined in the ILO fundamental conventions, but also the ILO Decent Work Agenda.

Despite this, both scholars and policymakers in EU partner nations, such as Vietnam, have focused most of their attention on the ratification and implementation of core labour standards while neglecting the commitment to the ILO Decent Work Agenda – the Trade and Sustainable Development (TSD) Chapter’s ultimate goal. For that, as the most comprehensive and expected FTA with a developing country, clarifying the essence of this commitment in conjunction with the obligations it sets for Vietnam is meaningful for both Vietnam and other EU partners in trade negotiations.

This research scrutinises the decent work provisions in the second-generation EU FTAs, beginning with the FTA signed with Korea in 2011, also encompassing the EU-Vietnam Free Trade Agreement (EVFTA). This focus enables the research to investigate similarly decent work commitments in agreements that exhibit significant variations in terms of geography, development context, and broader legality. Finally, the research identifies the obligations that the commitment to decent work in the new-generation EU FTAs imposes on members, chiefly Vietnam, in the final analysis.

To obtain this purpose, the rest of this research is divided into four parts. The first part analyses the model of decent work commitments in the second-generation EU FTAs, which serves as a tool for the realisation of sustainable development goals. It evaluates and delineates the disparities in decent work provisions across different FTAs, thereby elucidating the precise features of this commitment in several dimensions. The second part, then, delves into the heart of the decent work commitment – the ILO Decent Work Agenda. This part provides a concise overview of the fundamental elements of decent work, not to mention international legal instruments referring to decent work

---

⁴ European Commission. Communication on Decent Work Worldwide for a Global Just Transition and a Sustainable Recovery, COM(2022) 66 final. Brussels, 23. 2. 2022, p. 1.

⁵ European Commission. Joint Communication on Strengthening the EU’s Contribution to Rules-Based Multilateralism, JOIN(2021) 3 final. Brussels, 17. 2. 2021.

⁶ LEARY, V. A. The WTO and the Social Clause: Post-Singapore. *European Journal of International Law*. 1997, Vol. 8, pp. 118–122.

⁷ KUŽNAR, A. Towards a More Sustainable World – the EU Efforts to Establish More Decent Work Conditions. In: HLAVATÝ, I. (ed.). *23rd International Joint Conference Central and Eastern Europe in the Changing Business Environment: Proceedings*. Bratislava: EKONÓM, 2023, p. 118.

on the global agenda. The third part is to demonstrate the existence of binding obligations regarding decent work commitments with the EU partners, particularly Vietnam, inclusive of grasping the legal context and proposals for the true implementation of this commitment. The fourth part presents the conclusions.

2. THE TREND “DECENT WORK”: CORE ELEMENT FOR A SECOND-GENERATION EU FTAS

The idea of promoting decent work in the EU trade and development policy is part of a broader declaration issued at the beginning of the twenty-first century that the social dimensions of globalisation will shape international relations.⁸ In other words, the European Commission affirmed that decent work is a crucial policy pillar in EU trade and development cooperation.⁹ In this view, the EU must go further to promote binding decent work targets for each developing country.¹⁰ If not to say that the EU asserts its commitment to include decent work into all future bilateral and regional agreements at all levels.¹¹ As a result, the most comprehensive TSD Chapters in the EU FTAs, principally the second-generation, incorporate commitments to sustainable development issues, including fostering decent work and core labour standards, distinguishing them from labour commitments in the US FTA.¹²

Indeed, one of the second-generation EU FTAs, which is arguably the most comprehensive and ambitious with a developing country – the EVFTA,¹³ also defines recognition of the beneficial role of decent work as an essential task.¹⁴ Reinforcing the importance of this task, the EVFTA refers to “labour issues” as those under the Decent Work Agenda, as referred to in the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation, adopted by the International Labour Conference at its 97th Session in Geneva

---

⁸ HURT, S. R. The EU’s Economic Partnership Agreements with Africa: ‘Decent Work’ and the Challenge of Trade Union Solidarity. *Third World Thematics: A TWQ Journal*. 2016, Vol. 1, No. 4, p. 549.

⁹ European Commission. A Decent Life for All: Ending Poverty and Giving the World a Sustainable Future, COM(2013) 92 final. Brussels, 2013, p. 8.

¹⁰ LANGAN, M. The Decent Work Agenda and ACP-EU Relations. *EUSA Biennial Conference: Baltimore, USA, May 9th–11th 2013*, p. 7.

¹¹ Commission of the European Communities. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Promoting Decent Work for All: The EU Contribution to the Implementation of the Decent Work Agenda in the World, COM(2006) 249 final. Brussels, 24. 5. 2006.

¹² ROMANCHYSHYNA, I. Tackling Labour Rights and Environmental Protection Through Trade and Sustainable Development Chapters: The European Approach. In: EGAN, M. – RAUBE, K. – WOUTERS, J. – CHAISSE, J. (eds.). *Contestation and Polarization in Global Governance*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2023, p. 346.

¹³ Delegation of the European Union to Vietnam. *Guide to the EU-Vietnam Trade and Investment Agreements*. Hanoi, 2019, p. 6.

¹⁴ TRÖSTER, B. et al. *Combining Trade and Sustainability? The Free Trade Agreement Between the EU and Vietnam*. ÖFSE Policy Note, No. 29/2019. Vienna: Austrian Foundation for Development Research (ÖFSE), 2019, p. 2.

on 10 June 2008.¹⁵ This means that the labour concerns in the TSD chapter are linked not just to the Core Labour Standards approach but also to the notion of decent work developed by the ILO. Broadly speaking, the overarching goal of the TSD chapter in the EVFTA and the EU FTAs is to stimulate decent work by supporting or promoting the endogenous development of core labour standards.¹⁶

With the aim of clarifying the nature of decent work in the TSD chapter, this section provides a thorough investigation together with identifying similarities or differences between provisions concerning decent work in the EVFTA and other second-generation EU FTAs. We draw the following conclusion: Decent work is at the heart of the trade and sustainable development aspirations of the EVFTA and the second-generation EU FTAs. Accordingly, we selected eight EU FTAs for this section. All of them are characteristic of currently effective FTAs and exemplify second-generation EU FTAs, as illustrated in Table 1.

Table 1. EU FTAs selected for the comparative study

Trade agreement	Signature date	Coming into effect	Decent work provisions
EU-Korea FTA	6/10/2010	1/7/2011 (provisi- onally); 13/12/2015 (full)	<i>Chapter TSD</i> Article 13.1 – Context and objectives. Article 13.4(2) – Multilateral labour standards and agreements. Article 13.6 – Trade favouring sustain- able development. Article 13.10 – Review of sustainabili- ty impacts. Annex 13.1(k) – Cooperation on trade and sustainable development.
EU- Col/Peru/ Ecuador Trade Agreement	26/6/2012	1/3/2013, 1/8/2013, 1/1/2017 (pro- visionally with Peru, Colombia & Ecuador respecti- vely)	<i>Chapter TSD</i> Article 267(1) – Context and Objecti- ves. Article 269(1) – Multilateral labour standards and agreements. Article 271 – Trade favouring sustaina- ble development. Article 286(k) – Cooperation on trade and sustainable development.

¹⁵ See footnote no. 69 of the EVFTA.

¹⁶ ARESTOFF-IZZO, F. et al. The Use, Scope and Effectiveness of Labour and Social Provisions and Sustainable Development Aspects in Bilateral and Regional Free Trade Agreements: Final Report to the European Commission, Employment, Social Affairs and Equal Opportunities DG, Contract VC/2007/0638. 15. 9. 2008, p. 12.

Trade agreement	Signature date	Coming into effect	Decent work provisions
EU-Central America Association Agreement	29/6/2012	1/8/2013 (provisionally Honduras, Nicaragua, Panama); 1/10/2013 (provisionally Costa Rica, El Salvador); 1/12/2013 (provisionally Guatemala)	<i>Chapter TSD</i> Article 284 – Context and Objectives. Article 286 – Multilateral labour standards and agreements.
EU-Canada Comprehensive and Economic Trade Agreement (CETA)	30/10/2016	21/9/2017	<i>Chapter TSD</i> Article 22.1 – Context and Objectives. Article 22.3 – Cooperation and promotion of trade and sustainable development. <i>Chapter Trade and labour</i> Article 23 – Context and Objectives. Article 23.3 – Multilateral labour standards and agreements. Article 23.7 – Cooperative activities.
EU-Japan Economic Partnership Agreement (EPA)	17/7/2018	1/2/2019	<i>Chapter TSD</i> Article 16.1 – Context and Objectives. Article 16.3 – International labour standards and conventions. Article 16.5 – Trade and investment favouring sustainable development. Article 16.5 – Cooperation.
EU-Singapore FTA	19/10/2018	21/11/2019	<i>Chapter TSD</i> Article 12.1 – Context and Objectives. Article 12.3(2) – Multilateral labour standards and agreements. Article 12.4(e) – Labour Cooperation in the Context of trade and sustainable development.
EVFTA	30/6/2019	1/8/2020	<i>Chapter TSD</i> Article 13.1 – Objectives. Article 13.4(1) – Multilateral labour standards and agreements. Article 13.10(2)(a) – Trade and investment favouring sustainable development. Article 13.14(1)(e) – Working Together on trade and sustainable development.

Trade agreement	Signature date	Coming into effect	Decent work provisions
EU-UK Trade and Cooperation Agreement (TCA)	30/12/2020	1/5/2021	<i>Chapter Other instruments for TSD</i> Article 397 – Context and Objectives. Article 399(1), (6), (8) – Multilateral labour standards and agreements. Article 405(2)(a) – Trade and investment favouring sustainable development.

Source: Author analysis

The 2010 FTA with Korea was the first second-generation FTA that the EU signed.¹⁷ Following this, the EU has consistently engaged in negotiating and signing new-generation FTAs “era” with a wide variety of partners, most notably, FTAs with emerging countries in the Association of Southeast Asian Nations in recent years.¹⁸ Anyway, the position of decent work commitments is in the TSD chapter of these FTAs, aligning with the chapter’s objectives, which are “*promoting sustainable development, notably by fostering the contribution of trade and investment-related aspects of labour and environmental issues*”.¹⁹ Apart from that, decent work is defined and specified in four primary articles (with different names depending on the goals of the negotiating parties, but with similar approaches), including: (1) Context and Objectives; (2) Multilateral Labour Standards and Agreements; (3) Trade and Investment Favouring Sustainable Development; and (4) Working Together on Decent work. To begin, the research investigates the scope of the decent work commitment in these directions.

THE FIRST, CONTEXT AND OBJECTIVES

The first feature shared by all TSD Chapters is provisions that outline “context and objectives” and situate them within the larger global agenda for sustainable development.²⁰ For more details, the TSD Chapter seeks to foster bilateral trade and investment relationships in a way that contributes to the overall sustainable development target. And besides, its content provisions manage labour and

¹⁷ European Commission. *The EU-Korea Free Trade Agreement in Practice*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011, p. 3.

¹⁸ Commission of the European Communities. *Global Europe – Competing in the World – a Contribution to the EU’s Growth and Jobs Strategy*, COM(2006) 567 final. Brussels, 4. 10. 2006, p. 9.

¹⁹ For example, article 13.1 of the EU-Korea FTA; article 267 of the EU-Col/Peru/Ecuador FTA; article 284 of the EU-Central America FTA; article 22.1 of the CETA; article 16.1 of the EU-Japan EPA; article 12.1 of the EU-Singapore FTA; article 13.1 of the EVFTA; and article 397 of the EU-UK TCA.

²⁰ DURÁN, G. M. Sustainable Development Chapters in EU Free Trade Agreements: Emerging Compliance Issues. *Common Market Law Review*. 2020, Vol. 57, No. 4, p. 1034.

environmental concerns within the trading context.²¹ This is even acknowledged as a key element in the common approach to TSD in the new-generation EU FTAs, inclusive of the EVFTA.

This clause's approach is to emphasise the parties' commitment to the fundamentals of sustainable development, encompassing decent work, via references to numerous international conventions, declarations, and relevant international instruments.²² More precisely, the majority of the second-generation EU FTAs include a mention of decent work, as outlined in the Ministerial Declaration of the United Nations Economic and Social Council (ECOSOC) on Full Employment and Decent Work (2006).²³ Meanwhile, five out of eight FTAs go further by mentioning the Decent Work Agenda in the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation (2008).²⁴ Beyond that, some FTAs also pertain to significant international processes as regards sustainability, like the Outcome Document of the United Nations Conference on Sustainable Development entitled *The Future We Want* (2012) and the Outcome Document of the United Nations Summit on Sustainable Development entitled *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development* (2015).²⁵ The incorporation of international instruments and declarations on decent work, indeed, acts as an explicit indicator of the parties' intention for this to be the chapter's main purpose. This also means that the provisions of this chapter are built upon and serve universal and globally recognised principles and rights.²⁶ One point to mention in this situation is that Vietnam and Japan are the leading nations in terms of citing international statements, demonstrating their official and earnest commitment. Furthermore, it is essential to acknowledge that while the article does not set forth a binding legal duty, these references play a vital role in the process of interpretation. They help provide contextual understanding to determine the ordinary meaning of ambiguous terms, conforming to the overall context or purpose.²⁷ This important function was expressed in both Panel of Experts decisions on labour commitments in FTAs.²⁸ Refer to Table 2 below for further information.

---

²¹ KRAJEWSKI, M. – HOFFMANN, R. T. *Alternative Model for A Sustainable Development Chapter and Related Provisions in the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)*. The Greens, European Free Alliance in the European Parliament, 2016, p. 13.

²² *Ibid.*, c. d., p. 12.

²³ Except for EU-UK TCA.

²⁴ For example, CETA, EU-Japan EPA, EU-Singapore FTA, EVFTA, EU-UK TCA.

²⁵ For example, EU-Japan EPA, EVFTA, EU-UK TCA.

²⁶ STOLL, P. T. – GÖTT, H. – ABEL, P. A Model Labour Chapter for Future EU Trade Agreements. In: GÖTT, H. (ed.). *Labour Standards in International Economic Law*. Cham: Springer, 2018, p. 385.

²⁷ KATSAROUMPAS, I. Different Shades of Minimalism: The Multilateral Construction of Labour Clauses in the UK-Australia and UK-New Zealand FTAs. *King's Law Journal*. 2023, Vol. 34, No. 1, p. 83.

²⁸ For example, disputes between the US and Guatemala (CAFTA-DR), the EU and Korea.

Table 2. International agreements related to Decent Work

Trade agreement	Ministerial Declaration of the ECOSOC on Full, Productive Employment and Decent Work (2006)	ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation (2008)	The Future We Want (2012)	The 2030 Agenda for Sustainable Development (2015)
EU-Korea	✓			
EU-Col/Pe/Ecu	✓			
EU-Central America	✓			
CETA	✓	✓		
EU-Japan	✓	✓	✓	✓
EU-Singapore	✓	✓		
EVFTA	✓	✓	✓	✓
EU-UK		✓	✓	✓

Source: Author analysis

THE SECOND, MULTILATERAL LABOUR STANDARDS AND AGREEMENTS

This provision adopts a favourable perspective towards decent work by framing it as a common objective and placing it within a broader global context,²⁹ so creating a general obligation to guarantee and advance decent work.³⁰ This clause, similar to the previous one, is structured either in two parts or three parts, depending on the priorities of the parties. It includes a straightforward reaffirmation of their commitment to implementing international instruments, such as the Ministerial Declaration ECOSOC on Full Employment and Decent Work (2006),³¹ the ILO Decent Work Agenda in the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation (2008),³² or both of these declarations.³³

Taking into account the general objectives part refers to the recognition of the role of full, productive employment and decent work for all in responding to challenges and opportunities arising from globalisation. In contrast to these aspirational provisions, the Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) and EU-UK TCA concentrate on specific areas and mandate that parties ensure their labour laws and practices align with the objectives of the ILO Decent Work Agenda, which include: (i) health and safety at work; (ii) establishment of acceptable minimum or decent working standards;

²⁹ KRAJEWSKI – HOFFMANN, *c. d.*, p. 15.

³⁰ STOLL – GÖTT – ABEL, *c. d.*, p. 395.

³¹ For example, EU-Korea FTA, EU-Central America FTA.

³² For example, CETA, EU-UK TCA.

³³ For example, EU-Singapore FTA.

and (iii) non-discrimination in respect of working conditions.³⁴ In this case, CETA expands this objective by requiring parties to ensure that their labour laws and practices include and protect working conditions, respecting the health and safety of workers.³⁵ In this view, in the EU Impact Assessment Report on Vietnam in the EVFTA, the EU highlighted its objective to advance and enforce the Decent Work Agenda (DWA) via national legislation and practices, despite it not being explicitly regulated.³⁶ From a legislative perspective, these discrepancies indicate an inclination to enforce mandatory requirements to incorporate international frameworks for decent work into domestic legislation. They also reflect an increasing dedication to confronting the problem of decent work in developed nations.

The truth is that a stringent commitment explicitly declares that the parties will, “promote” the above goals³⁷ through different instruments to effectively tackle urgent challenges pertaining to labour rights in the context of globalisation. These instruments could be: promoting the development of international trade;³⁸ dialogue and cooperation;³⁹ the development of macroeconomic policy;⁴⁰ exchanging views and information on trade-related issues in TSD Committee meetings and other appropriate forums;⁴¹ consultation and cooperation;⁴² or even formulating policies that promote basic principles,⁴³ as shown in Table 3. Above all, the top priority would be consultation and cooperation mechanisms, as appropriate, at the bilateral, regional, and global levels, with special attention to developing and least developed countries.

Table 3. Multilateral labour standards and agreements provisions

Trade agreement	Reaffirming international commitments	General objective	Specific mechanism
EU-Korea	Reaffirm the commitment, under the 2006 Ministerial Declaration of the UN Economic and Social Council in Full Employment and Decent Work.	Recognising full and productive employment and decent work for all as a key element of sustainable development for all countries and as a priority objective of international cooperation.	Promoting the development of international trade in a way that is conducive to full and productive employment and decent work for all, including men, women, and young people.

³⁴ For example, article 23.3(2) of the CETA and article 399(6) of the EU-UK TCA.

³⁵ For example, article 23.3(3) of the CETA.

³⁶ Commissions Services’ Annex on Vietnam to the Position Paper on the Trade Sustainability Impact Assessment of the Free Trade Agreement Between the EU and ASEAN, p. 7.

³⁷ KATSAROUMPAS, *c. d.*, p. 90.

³⁸ For example, EU-Korea FTA.

³⁹ For example, EU-Col/Pe/Ecu FTA.

⁴⁰ For example, EU-Central America FTA.

⁴¹ For example, EU-Japan EPA.

⁴² For example, EU-Singapore FTA, EVFTA.

⁴³ For example, CETA.

Trade agreement	Reaffirming international commitments	General objective	Specific mechanism
EU-Col/Peru/Ecu		Recognise international trade, productive employment and decent work for all as key elements for managing the process of globalisation.	Reaffirm their commitments to promote the development of international trade in a way that contributes to productive employment and decent work for all.
EU-Central America	Recalling the 2006 Ministerial Declaration of the UN Economic and Social Council on Full Employment and Decent Work.	Recognise that full and productive employment and decent work for all, which encompass social protection, fundamental principles, and rights at work and social dialogue, are key elements of sustainable development for all countries, and therefore a priority objective of international cooperation.	Reaffirm their will to promote the development of macroeconomic policies in a way that is conducive to full and productive employment and decent work for all, including men, women, and young people, with full respect for fundamental principles and rights at work under conditions of equity, equality, security, and dignity.
CETA	The ILO Decent Work Agenda, and in accordance with the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation of 2008 adopted by the International Labour Conference at its 97th Session, and other international commitments.	Shall ensure that its labour law and practices promote the following objectives: (a) health and safety at work, including the prevention of occupational injury or illness and compensation in cases of such injury or illness; (b) establishment of acceptable minimum employment standards for wage earners, including those not covered by a collective agreement; and, (c) non-discrimination in respect of working conditions, including for migrant workers.	Shall ensure that its labour law and practices embody and provide protection for working conditions that respect the health and safety of workers, including by formulating policies that promote basic principles aimed at preventing accidents and injuries that arise out of or in the course of work, and that are aimed at developing a preventative safety and health culture where the principle of prevention is accorded the highest priority.

Trade agreement	Reaffirming international commitments	General objective	Specific mechanism
EU-Japan		Recognise full and productive employment and decent work for all as key elements to respond to economic, labour, and social challenges.	Further recognise the importance of promoting the development of international trade in a way that is conducive to full and productive employment and decent work for all, [...] shall exchange views and information on trade-related labour issues of mutual interest in the meetings of the Committee on TSD established pursuant to Article 22.3, and as appropriate in other fora.
EU-Singapore	Affirm their commitments, under the Ministerial Declaration of the UN Economic and Social Council on Generating Full and Productive Employment and Decent Work for All of 2006.	Recognising full and productive employment and decent work for all as a key element of sustainable development for all countries and as a priority objective of international cooperation.	Resolve to promote the development of international trade in a way that is conducive to full and productive employment and decent work for all.
EVFTA		Recognise the importance of full and productive employment and decent work for all, in particular as a response to globalisation.	Reaffirm their commitment to promote the development of their bilateral trade in a way that is conducive to full and productive employment and decent work for all, including for women and young people. In this context, the Parties shall consult and cooperate, as appropriate, on trade-related labour issues of mutual interest.

Trade agreement	Reaffirming international commitments	General objective	Specific mechanism
EU-UK	Affirm their commitment [...], as expressed in the 2008 ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation.	Shall continue to promote, through its laws and practices, the ILO Decent Work Agenda as set out in the 2008 ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation (the “ILO Decent Work Agenda”) and in accordance with relevant ILO Conventions, and other international commitments, in particular with regard to: (a) decent working conditions for all, with regard to, inter alia, wages and earnings, working hours, maternity leave, and other conditions of work; (b) health and safety at work, including the prevention of occupational injury or illness and compensation in cases of such injury or illness; and (c) non-discrimination in respect of working conditions, including for migrant workers.	Promoting the development of international trade in a way that is conducive to decent work for all, as expressed in the 2008 ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation.

Source: Author analysis

THE THIRD, TRADE AND INVESTMENT FAVOURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Unlike the previous provisions, not all second-generation EU FTAs include this one. For instance, 5/8 FTAs examined mention this provision, comprising EU-Korea FTA, EU-Coll/Pe/Ecu FTA, EU-Japan EPA, EU-UK TCA, and, of course, the EVFTA. In essence, this provision reaffirms the general goal of economic, social, and environmental development, which is dependent on and mutually reinforcing with the TSD chapter, while providing more detail. This clause in these FTAs stipulates that the parties will recognise the beneficial role that decent work may have for

economic efficiency, innovation, and productivity through trade, investment, and labour policies.⁴⁴ The exception is the EU-UK TCA, in which Article 405.2(a) provides that the parties shall continue to promote: “(a) *trade and investment policies that support the four strategic objectives of the ILO Decent Work Agenda, consistent with the 2008 ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation, including a minimum living wage, health and safety at work, and other aspects related to working conditions*”. It is clear that this FTA specifies the ILO Decent Work Agenda – related obligations and, simultaneously, clarifies vital aspects of decent work, notably the minimum living wage, health and safety at work, and other aspects tied to working conditions. Although this provision may have some technical differences compared to earlier FTAs, it ultimately highlights the importance of the commitment to promote coherence between trade and investment policies, on the one hand, and labour policies, on the other.

Table 4. Trade and investment favouring sustainable development

Trade agreement	Trade and investment favouring sustainable development provision
EU-Korea	✓
EU-Col/Pe/Ecu	✓
EU-Central America	No
CETA	No
EU-Japan	✓
EU-Singapore	No
EVFTA	✓
EU-UK	✓

Source: Author analysis

THE FOURTH, WORKING TOGETHER ON DECENT WORK

In this regard, all second-generation EU FTAs affirm working together on trade-related aspects of the ILO Decent Work Agenda. Actually, cooperation on the TSD’s labour side at the multilateral level is beneficial and should be upheld, as it conveys a common approach.⁴⁵ This is reflected, first of all, in the key pillars of decent work, namely: (i) the inter-linkage between trade and full and productive employment; (ii) core labour standards; (iii) social protection and social inclusion; (iv) social dialogue; and (v) gender equality. Not only that, but this approach is also extended to other areas associated with labour, for example, labour market adjustment; labour statistics;

⁴⁴ For example, EU-Korea FTA, EU-Col/Pe/Ecu FTA, EU-Japan EPA, EVFTA.

⁴⁵ KRAJEWSKI – HOFFMANN, *c. d.*, p. 16.

human resource development and lifelong learning. It seems that even though most of the second-generation EU FTAs are rather similar to one another in this regard, there are a few that stand out more than the others. The EVFTA shows its strong and universal commitment to promoting cooperation on decent work for all, according to the ILO Decent Work Agenda. Specifically, the EVFTA is the sole FTA that affirms a commitment to cooperate on the inter-linkage between trade and full and productive employment for all, including youth, women, and people with disabilities, or a commitment to ensuring social protection for all, encompassing vulnerable and disadvantaged groups, such as migrant workers, women, youth, and people with disabilities. The EVFTA explicitly reaffirms its commitment to collaboration on additional labour standards, extending beyond the fundamental labour standards. It can also be seen that Occupational Safety and Health and labour inspection, are not only CLS commitments but also an area of cooperation, through improving compliance and enforcement mechanisms. In other words, the current wave of responsible supply chain management has led to the inclusion of decent work in global supply chains as a focal area of collaboration in several EU FTA. It is worth noting that the areas of cooperation in the EU-Chile IAT distinctly illustrate the correlation between trade and labour policies towards the goal of promoting employment, while simultaneously tackling labour market challenges with flexibility.⁴⁶ The Table 5 illustrates the details.

Table 5. List of areas of cooperation on Decent Work

Trade agreement	Inter-linkage between trade and full and productive employment	Labour market adjustment	Core labour standards	Other international labour standards	Labour statistics	Human resources development and lifelong learning	Social protection	Social inclusion	Social dialogue	Gender equality	Others
EU-Korea	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
EU-Col/Pe/Ecu	✓		✓				✓		✓		
EU-Central America											✓
CETA											✓
EU-Japan											✓
EU-Singapore	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
EVFTA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
EU-UK	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓

Source: Author analysis

⁴⁶ Article 26.18 EU-Chile IAT.

For the first conclusion, taking into account the provisions related to decent work in the second-generation EU FTAs, some important assessments for the EVFTA can be drawn as follows: *Firstly*, decent work is the target of labour commitments in the EVFTA's TSD chapter, as well as other FTAs. *Secondly*, although the structure of decent work provisions depends on the negotiating circumstances of each country, it is evident that the commitment to decent work in the EVFTA can also be seen as a significant step forward in directly integrating the principle of decent work into the EU's trade policy. This also indicates that the TSD chapters in forthcoming agreements may evolve more comprehensively, as the EVFTA has incorporated lessons learnt from previous agreements. Therefore, with the spillover effect of broadening the scope of TSD chapters and upgrading them with commitments to decent work, the EVFTA is expected to set a benchmark for future EU FTAs and serve as a point of reference for other FTAs presently under negotiation in Southeast Asia, including the EU-Thailand FTA and EU-Indonesia FTA.

3. ILO DECENT WORK AGENDA: ONE PART OF THE EQUATION

In this section, the paper intends to indicate that the ILO Decent Work Agenda serves as the fundamental premise that directs the enforcement of the EVFTA as well as the second-generation EU FTAs in order to promote decent work. Subsequently, the substantive relationship between core labour standards and the decent work commitment in the TSD chapter has been further elucidated.

It is a fact that since the introduction of the ILO Decent Work Agenda, the EU has intensified its collaboration with the ILO.⁴⁷ It should come as no surprise that “*by aligning itself with the ILO's broader decent work discourse and programmes, the European Commission acquired a distinctive role in global social governance*”.⁴⁸ So the ILO Decent Work Agenda might be seen as a missing link in the trade-development policy orientation of this organisation.⁴⁹ Strategically, this appears to have led to a significant increase in commitment to the ILO Decent Work Agenda in trade agreements signed by the EU.⁵⁰ And as noted earlier, these agreements directly reference the ILO Decent Work Agenda, which covers the scope of labour issues in the TSD chapter.⁵¹ This implies that the ILO Decent Work Agenda is the key to realising full, productive employment and decent work for all desires in the EVFTA and other second-generation EU FTAs.

Stemming from the ILO Decent Work Agenda, a soft law initiative announced in 1999, offers a complete framework that “*involves opportunities for work that is*

---

⁴⁷ HURT, *c. d.*, p. 549.

⁴⁸ ORBIE, J. – TORTELL, L. From the Social Clause to the Social Dimension of Globalization. In: ORBIE, J. – TORTELL, L. (eds.). *The European Union and the Social Dimension of Globalization*. London: Routledge, 2009, p. 9.

⁴⁹ HURT, *c. d.*, p. 549.

⁵⁰ As analysed in the previous section.

⁵¹ HURT, *c. d.*, p. 550.

productive and delivers a fair income, security in the workplace, and social protection for workers and their families. It means better prospects for personal development and social integration, and the freedom for people to express their concerns, to organise, and to participate in the decisions that affect their lives. It entails equality of opportunity and treatment for all women and men."⁵² This is how the ILO aims to establish decent work as part of the global development agenda,⁵³ grounded four strategic pillars: (i) promoting employment; (ii) social protection; (iii) rights at work; and (iv) social dialogue. These goals are "*inseparable, interrelated, and mutually supportive*".⁵⁴ The ILO explains each of these pillars as follows:⁵⁵

Firstly, promoting employment: This pillar calls on ILO Member States to set national policy goals and plans to achieve full employment and fair payments for work as the key means to poverty reduction. Notably, the idea of decent work goes beyond the narrow definition of paid jobs; it also means "consideration for all workers" and all kinds of work that contribute to society, like unpaid domestic work, all types of informal paid work, self-employment, and agricultural labour.

Secondly, social protection: To follow this pillar, ILO Member States must create national policies that aim to prevent work-related injuries and illnesses, as well as oppressive working conditions, such as excessively long working hours. It also necessitates the provision of remunerated time off and social security safeguards when illness, old age, disability, unemployment, pregnancy, and other circumstances may impede one's capacity to work.

Thirdly, rights at work: The ILO Declaration of Fundamental Principles and Rights at Work, which came out in 1998 and is part of this pillar, sets four fundamental labour standards derived from the ILO Convention. Countries that are part of the ILO have to adhere to these criteria, regardless of whether they have formally ratified the underlying conventions. The four rights involve the following: (a) the right to freedom of association and the right to collective bargaining; (b) the abolition of forced or compulsory labour; (c) the abolition of child labour; and (d) the abolition of discrimination in employment.

Fourthly, social dialogue: This pillar requires members to facilitate of consultation, negotiation, and tripartite agreements between workers and employers at all societal levels, ranging from the workplace to national consultations as a means to engage workers' voices and amicably settle conflicts.

In addition, gender equality and non-discrimination must be considered cross-cutting objectives in these strategic pillars.

---

⁵² Decent Work. In: *International Labour Organization* [online]. [cit. 2025-06-03]. Available at: <https://www.ilo.org/international-labour-organization/topics/decent-work>.

⁵³ VON BROEMBSSEN, M. The Decent Work Agenda and the Developing World. In: DAVIDOV, G. et al. (eds.). *The Oxford Handbook of the Law of Work*. Oxford: Oxford University Press, 2024, p. 682.

⁵⁴ ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization. In: *International Labour Organization* [online]. 2008, p. 2 [cit. 2025-06-03]. Available at: <https://www.ilo.org/resource/other/ilo-declaration-social-justice-fair-globalization>.

⁵⁵ International Labour Organization. *Decent Work: Report of the Director-General: International Labour Conference (87th Session)*. Geneva: International Labour Office, 1999 [cit. 2025-06-03]. Available at: <https://webapps.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc87/rep-i.htm#Global%20adjustment>.

Nearly a decade later, in 2008, the ILO Decent Work Agenda was consolidated at the core of ILO policies when the ILO adopted the Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation.⁵⁶ Despite the fact that this Declaration is not legally binding under international law, the international community, specifically the EU, recognises the ILO Declaration as an official and authoritative declaration that lays out the formal content standards/principles for dealing with the current challenges related to decent work.⁵⁷ This partly explains why the EU actively integrates the ILO Decent Work Agenda, or the 2008 ILO Declaration, into the TSD Chapter in its new-generation FTAs. Noting that the ILO went further with this statement by adopting the Century Declaration on the Future of Work (2019), which is the fourth significant milestone on which the ILO reviewed and reiterated its foundational principles.⁵⁸ In light of this, it is anticipated that the Declaration will be referred to in the second-generation EU FTAs with the aim of tackling employment problems in future international trade relations.⁵⁹

The second-generation EU FTAs not only identify the ILO Declarations as its policy pillars but also allude to the ECOSOC Ministerial Declaration on Full Employment and Decent work (2006), major international processes that deal with sustainability, namely the United Nations Conference on Sustainable Development: The Future We Want (Rio+20) (2012) and the United Nations Summit on Sustainable Development: Changing Our World: Agenda 2030 on Sustainable Development (2015), both of which serve as reference documents for the TSD Chapter in the EVFTA and EU FTAs. In essence, these declarations reflect international endeavours regarding the ILO Decent Work Agenda⁶⁰ as it is a broader declaration reaffirming the commitment of member states to full employment and decent work without providing a comprehensive framework or detailed action plan for execution. However, these are still recognised as a “revolutionary declaration” that mandates all countries to integrate the goals of full, productivity employment, and decent work for all into their policies, programmes, and activities. In the 2030 Agenda, decent work, for the first time, became a standalone goal SDG 8, which aims to “*promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all*”. A unique feature is that the ILO’s four pillars of decent work are included in the framework of SDG 8.⁶¹ In other words, the DWA has secured a place on the global agenda and possesses institutional legitimacy.⁶² The Table 6 shows the correlation between the goals of SDG 8 and the pillars of the ILO Decent Work Agenda.

⁵⁶ FREY, D. F. – MACNAUGHTON, G. A Human Rights Lens on Full Employment and Decent Work in the 2030 Sustainable Development Agenda. *Sage Open*. 2016, Vol. 6, No. 2, p. 3.

⁵⁷ ROMBOUITS, S. J. – ZEKIĆ, N. Decent and Sustainable Work for the Future? *UCLA Journal of International Law and Foreign Affairs*. 2020, Vol. 24, No. 2, p. 327.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ For example, EU-Thailand FTA.

⁶⁰ Commission of the European Communities, 2006, *c. d.*, p. 3.

⁶¹ ROMBOUITS – ZEKIĆ, *c. d.*, p. 332.

⁶² VON BROEMBSSEN, *c. d.*, p. 686.

Table 6. SDG 8 Target and ILO Decent Work Agenda pillars

	ILO Decent Work Agenda pillars
Target 8.1: Sustain per capita economic growth in accordance with national circumstances and, in particular, at least 7% gross domestic product growth per annum in least developed countries	Economic growth target
Target 8.2: Achieve higher levels of economic productivity through diversification, technological upgrading, and innovation, including through a focus on high-value added and labour-intensive sectors	Aims at fostering employment
Target 8.3: Promote development-oriented policies that support productive activities, decent job creation, entrepreneurship, creativity and innovation, and encourage the formalization and growth of micro-, small- and medium-sized enterprises, including through access to financial services	Aims at fostering employment and improving social protection
Target 8.4: Improve progressively, through 2030, global resource efficiency in consumption and production and endeavour to decouple economic growth from environmental degradation, in accordance with the 10-Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption and Production, with developed countries taking the lead	Aims at improving patterns of consumption and production
Target 8.5: By 2030, achieve full and productive employment and decent work for all women and men, including for young people and persons with disabilities, and equal pay for work of equal value	Aims at fostering employment, rights at work, social protection, and social dialogue
Target 8.6: By 2020, substantially reduce the proportion of youth not in employment, education, or training	Aims at fostering employment
Target 8.7: Take immediate and effective measures to eradicate forced labour, end modern slavery and human trafficking and secure the prohibition and elimination of the worst forms of child labour, including the recruitment and use of child soldiers, and by 2025, end child labour in all its forms	Aims at achieving rights at work
Target 8.8: Protect labour rights and promote safe and secure working environments for all workers, including migrant workers, in particular women migrants, and those in precarious employment	Aims at achieving rights at work and social protection
Target 8.9: By 2030, devise and implement policies to promote sustainable tourism that creates jobs and promotes local culture and products	Aims at fostering employment
Target 8.10: Strengthen the capacity of domestic financial institutions to encourage and expand access to banking, insurance, and financial services for all	Aims at fostering employment
Target 8.a: Increase Aid for Trade support for developing countries, in particular least developed countries, including through the Enhanced Integrated Framework for Trade-Related Technical Assistance to Least Developed Countries	Economic growth target
Target 8.b: By 2020, develop and operationalize a global strategy for youth employment and implement the Global Jobs Pact of the International Labour Organization	Aims at fostering employment

Source: Author analysis

The above discussion can be summarised as follows: core labour standards serve as objectives and essential criteria of the 2030 Agenda, providing the key normative basis for measuring social sustainability.⁶³ In other words, fundamental rights at work are both a goal and an effective vehicle for achieving all the other goals of the ILO Decent Work Agenda.⁶⁴ With such a function, the role of core labour standards in the EVFTA or other second-generation EU FTAs are to fulfil the decent work aims of the TSD Chapter. Therefore, the EVFTA requires the parties to commit to respecting, promoting, and effectively implementing basic principles and rights at work in accordance with the obligations of ILO Member States and the 1998 Declaration, including: (i) freedom of association and substantive recognition of the right to collective bargaining; (ii) ending all forms of forced or compulsory labour; (iii) effectively eliminating child labour; and (iv) ending discrimination in employment and occupation.⁶⁵

Given the wide range of aspects involved in this matter, whilst basic labour standards appear to be a prerequisite for decent work,⁶⁶ decent work encompasses a broader scope than just core labour standards. It brings together a range of developmental and normative issues⁶⁷ based on a more dynamic approach to social progress,⁶⁸ including promoting employment, rights at work, social protection, and social dialogue. Otherwise, the ILO Decent Work Agenda, which was incorporated into the 2008 Declaration, encompasses a wider range of ILO conventions compared to the basic labour standards conventions outlined in the 1998 Declaration, for example, the Labour Inspection Convention, 1947 (No. 81), and the Tripartite Consultation Convention, 1976 (No. 144).⁶⁹

For the second conclusion, clarifying some important international instruments on decent work recorded in the EVFTA as well as the second-generation EU FTAs, with a focus on the ILO DWA, yielded several findings. On the one hand, the EU's pursuit of a transnational DWA remains a long journey; at present, it has only been clearly and directly realised through core labour standards. However, fulfilling this commitment, conversely, requires more than mere compliance with core labour standards – a matter that will be examined more in the next section. Conversely, to attain the fundamental objective of decent work within the EU's trade policy framework, mere state-actor implementation of labour standards is inadequate. The EU's non-trade objectives can only be effectively achieved when non-state actors also “join the game” alongside the state through commitments to Corporate Social Responsibility (CSR).

---

⁶³ Ibid.

⁶⁴ ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization, p. 2.

⁶⁵ Article 13.4 of the EVFTA.

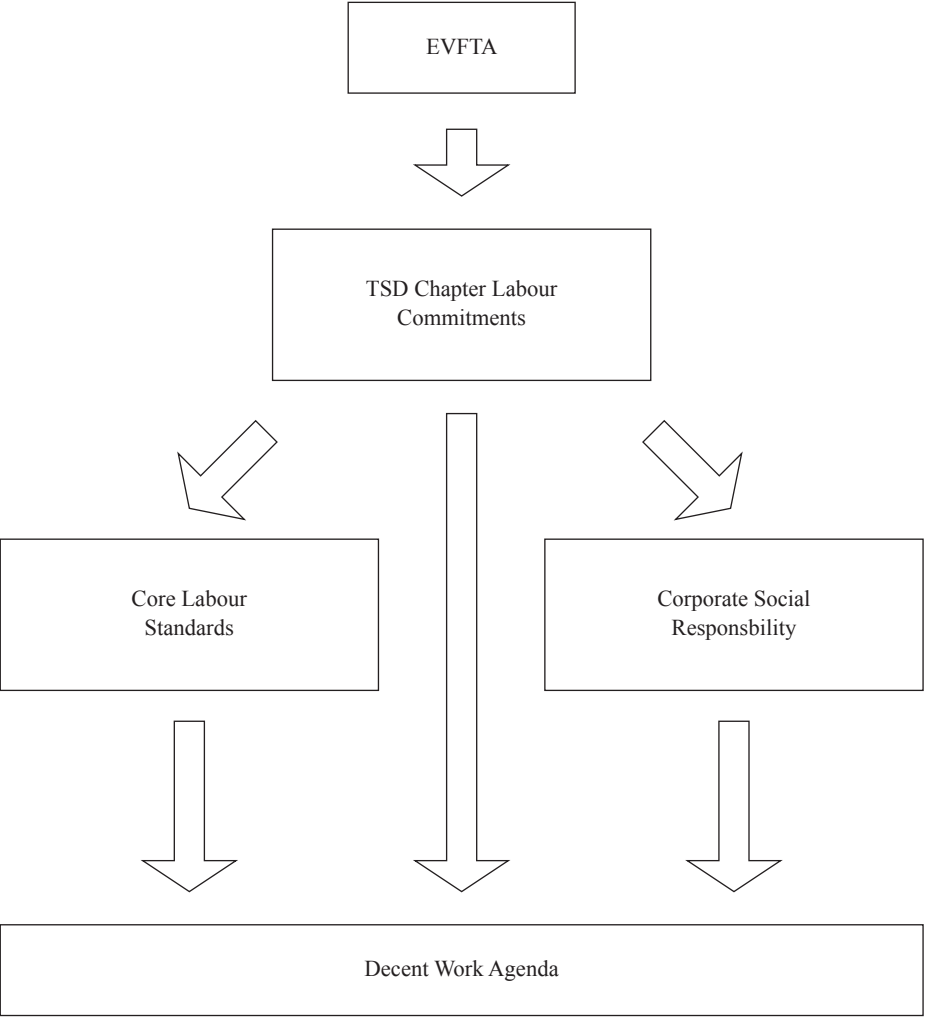
⁶⁶ REYNAUD, E. *The International Labour Organization and Globalization: Fundamental Rights, Decent Work and Social Justice*. ILO Research Paper No. 21. International Labour Office, 2018, p. 22.

⁶⁷ KATSAROUMPAS, c. d., p. 82.

⁶⁸ ARESTOFF-IZZO et al., c. d., p. 18.

⁶⁹ KATSAROUMPAS, c. d., p. 83.

Table 7. Relation between key elements in labour commitments under the EVFTA TSD Chapter

Source: Autor analysis

4. FURTHERING THE VIETNAM’S COMMITMENT
TO DECENT WORK IN THE EVFTA

When considering this section, this paper first points out the obligations that Vietnam must fulfil according to its decent work commitment under the EVFTA. Afterwards, it reviews Vietnam’s recent efforts in promoting decent work. At the

conclusion we provide some proposals regarding the implementation of the promoted decent work commitment as outlined in the EVFTA.

4.1 OBLIGATIONS OF DECENT WORK COMMITMENT UNDER THE EVFTA

Once again, the meaning of decent work in the second-generation EU FTAs, or the EVFTA, is demonstrated through three aspects: (i) the overarching and cross-cutting goals of the TSD Chapter; (ii) general obligations that the parties agree to uphold; and (iii) areas of cooperation between the parties. In the manner determined by the Panel of Experts in the EU-Korea FTA dispute: *“decent work is at the heart of their aspirations for trade and sustainable development, with the ‘floor’ of labour rights an integral component of the system they commit to maintaining and developing”*.⁷⁰ As one partner in the agreement, the EU’s stance on FTAs entails the need to adhere to international labour standards and promote decent work through national laws and practices, including effective labour inspection.⁷¹ In addition, the EU tends to tighten monitoring systems for compliance with sustainable development commitments, including decent work, such as appointing a Chief Trade Enforcement Officer to ensure that its trading partners meet their sustainable development commitments.⁷² Another option is to use the ongoing review of the 15-point action plan to assess the implementation of these labour provisions.⁷³ Furthermore, the revocation of trade preferences may occur in the event of abuses of certain labour rights.⁷⁴ Typically, there is undoubtedly an obligation to uphold minimum standards for promoting decent work on the part of the EVFTA. In this case, when integrated into a commitment in the EVFTA, the ILO Decent Work Agenda, from providing a framework and set of principles that member states are encouraged to apply and implement voluntarily, transformed into a legally binding nature for parties. Hence, Vietnam is duty-bound to diligently fulfil its obligations towards fundamental labour standards, foster decent work in keeping with universally recognised principles – ILO Decent Work Agenda, and actively collaborate on these matters. When converted into a commitment in the EVFTA, the DWA, which provides a framework and a set of principles that member states are encouraged to voluntarily apply and implement, has transformed into a legally binding nature for the parties.

According to the aforementioned interpretation, Vietnam is obliged to maintain and promote the principles and four normative pillars in its national policies and practices in the most effective and efficient way, in accordance with the 2008 Declaration. Additionally, ILO Member States are required to implement the DWA through Decent Work Country Programmes (DWCPs). The DWCPs clarify the relationship between

---

⁷⁰ MURRAY, J. et al. *Panel of Experts Proceeding Constituted under Article 13.15 of the EU – Korea Free Trade Agreement: Report of the Panel of Expert*. 20. 1. 2021, paragraph 95, p. 27.

⁷¹ Communication on Decent Work Worldwide for a Global Just Transition and a Sustainable Recovery, COM(2022) 66 final, p. 15.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

the DWA and the economic development strategy of the country.⁷⁵ These executions at the national level would be contingent upon each country's specific requirements and priorities. Member states will consult with representatives of employee and employer organizations to determine the most effective approach to fulfilling their obligations.⁷⁶ In a more general framework, the ILO identifies certain essential measures, which are outlined below:⁷⁷

- [1] Putting in place a national or regional plan for decent work, or both, with a list of targets for achieving the strategic goals as a whole;
- [2] The creation of the right statistical or indicator tools possible with the ILO's support, to track and assess the progress made;
- [3] A review of their progress in ratifying or implementing ILO instruments in order to reach a wider range of strategic goals. This review should focus on the instruments that are considered core labour standards as well as those that most important from a governance point of view, including those that cover tripartism, employment policy, and labour inspection;
- [4] Taking the right steps for an adequate coordination between positions taken on behalf of the member state concerned in relevant international forums and any actions they may take under this Declaration;
- [5] The promotion of sustainable enterprises;
- [6] When it makes sense, sharing national and regional best practices learned from the successful running of national or regional projects that include decent work;
- [7] The provision on a bilateral, regional or multilateral basis, as much as their resources allow, of appropriate support to other members' efforts to put the principles and goals set out in this Declaration into action.

4.2 THE CONTEXT OF DECENT WORK IN VIETNAM

First, Vietnam has adopted a national strategy on decent work, targeting a series of priorities to pursue strategic objectives. Specifically, since Vietnam rejoined the ILO in 1992, Vietnam and the ILO have been implementing four cooperation programmes on decent work that involve the following: (1) a cooperation programme to support Vietnam in developing its Labour Code when Vietnam had to create a new legal framework to govern the labour market as part of the Doi Moi process (1994); (2) Decent Work Country Programme in Viet Nam, 2012–2016; (3) Decent Work Country Programme in Viet Nam, 2017–2021 (4) Decent Work Country Programme in Viet Nam, 2022–2026. And Vietnam, in its country programme, sets priorities based on the guidelines of the ILO and aligns them closely with the aims of the ILO Decent Work Agenda. In particular, the current Decent Work Country Programme sets out three priorities, which are:⁷⁸

⁷⁵ VON BROEMBSSEN, *c. d.*, p. 686.

⁷⁶ ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization, p. 11.

⁷⁷ *Ibid.*, pp. 14–15.

⁷⁸ Memorandum of Understanding Between the Government of the Socialist Republic of Viet Nam, Workers' and Employers' Organizations and the International Labour Organization on the Decent Work Country Programme in Viet Nam. 2022–2026.

Country Priority 1 (Decent work during economic transformation): By the 2026, individuals in Vietnam, particularly those who are vulnerable, would actively participate in and get fair advantages from a sustainable, inclusive, and gender-responsive economic transformation. This transformation will be driven by innovation, entrepreneurship, increased productivity, competitiveness, and decent work.

Country Priority 2 (Social protection for inclusive development): By 2026, individuals in Vietnam, particularly those who are economically disadvantaged and vulnerable to exclusion, will experience the advantages of comprehensive, gender-responsive, disability-inclusive, fair, accessible, and high-quality social services and social protection systems. They will also make significant progress in overcoming poverty in all its aspects and gain the ability to fully realise their potential.

Country Priority 3 (Governance for Decent Work): By 2026, individuals in Vietnam, particularly those who are vulnerable to being marginalised, will experience advantages and actively participate in a society that is fair, secure, and inclusive. This will be achieved through enhanced governance, more accountable institutions, reinforced adherence to legal principles, and the safeguarding and promotion of human rights, gender equality, and freedom from all types of violence and discrimination. These efforts align with Vietnam’s international obligations.

Second, Vietnam has established appropriate indicators to monitor and evaluate progress achieved. With more details, Vietnam has unequivocally demonstrated its commitment to achieving the goals of sustainable development and decent work for all, through the publication of a catalogue of targets. The National Sustainable Development Goals closely align with SDG 8, but also include special duties tailored to the socio-economic conditions of the country. Additionally, they designate specific agencies accountable for executing and coordinating the achievement of these goals.⁷⁹

Table 8. Vietnam’s sustainable development goals in terms of decent work

Target 8.1 (SDG 8.1)	Sustain per capita GDP growth rate of 4–4.5% per year and annual GDP growth rate of 5–6% on average. [Pursue effective international integration in order to increasingly attract and effectively utilize international support relating to trade and participate in high value-added global production chains (SDG 8.a)].
Target 8.2 (SDG 8.2)	Increase productivity through accelerating economic restructuring, transforming the economic growth model, upgrading and renovating technology, through a focus on high value-added and labour-intensive sectors.
Target 8.3 (SDG 8.3)	Promote development-related policies that support productive activities, create decent jobs creation, entrepreneurship, creativity and innovation; encourage the formalization and growth of micro-, small- and medium-sized enterprises, including through improving access to financial services.

⁷⁹ Decision 622/QĐ-TTg Approving the National Action Plan for the Implementation of 2030 Agenda for Sustainable Development. 10. 5. 2017.

Target 8.4 (SDG 8.4)	By 2030, increase the efficiency of resource use in production and consumption, minimize the impacts of economic growth on environmental degradation, in accordance with the 10-year framework of programmes on sustainable production and consumption of Viet Nam.
Target 8.5 (SDG 8.5)	By 2030, achieve full and productive employment and decent work for all men and women, including for young people and persons with disabilities, and ensure equal pay for work of equal value.
Target 8.6 (SDG 8.6; 8.b)	By 2030, substantially reduce the proportion of young people not in employment, education, or training; make proactive efforts in effectively implementing ILO's Global Jobs Pact.
Target 8.7 (SDG 8.7)	Take timely and effective measures to eradicate forced labour, end modern slavery and human trafficking, and prevent and abolish child labour in all its forms.
Target 8.8 (SDG 8.8)	Protect labour rights and promote safe and secure working environments for all workers, particularly female migrant workers and workers in the informal sector.
Target 8.9 (SDG 8.9)	By 2030, develop sustainable tourism, create jobs and turn out products/services that are competitive with countries in the region and the world; and promote local cultures and products.
Target 8.10 (SDG 8.10)	Strengthen the capacity of domestic financial institutions to encourage and expand access to financial, banking and insurance services for all citizens.

Source: Author analysis

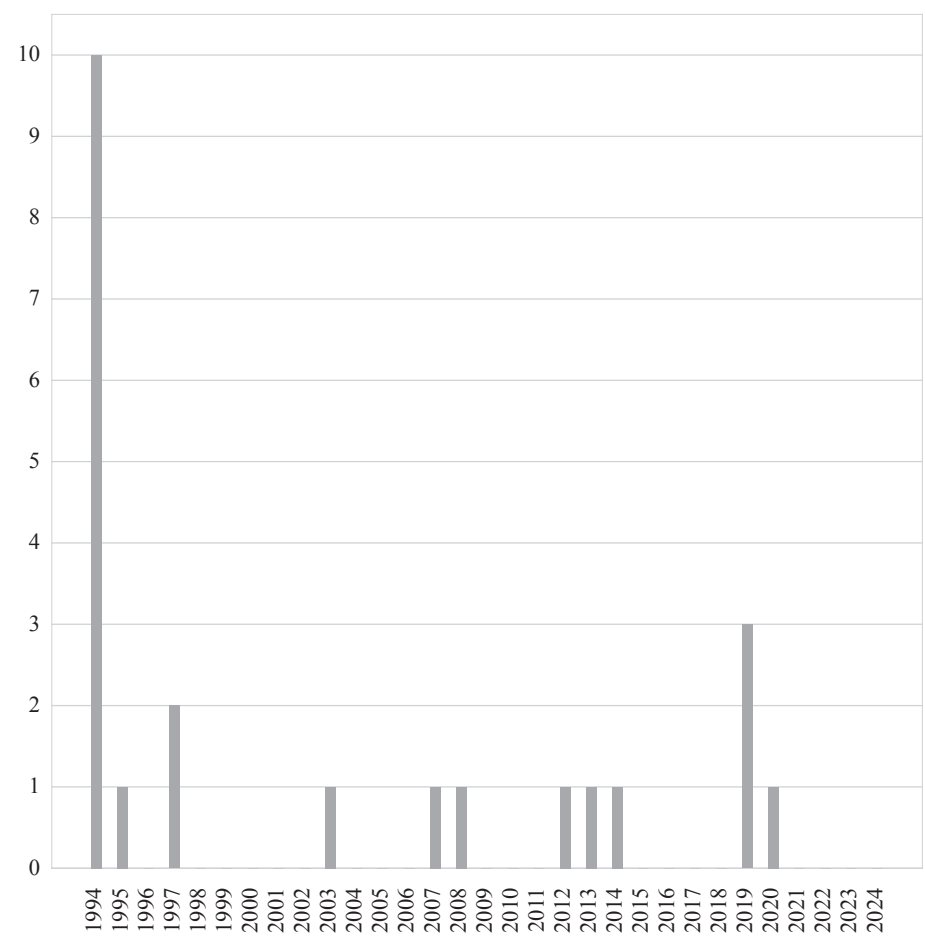
Third, Vietnam has relatively complete ratification of the ILO's core conventions, with respect to increasing coverage of each of the strategic objectives set out in the ILO Decent Work Agenda. Accordingly, Vietnam has ratified a total of 25 conventions and is bound by 23 ILO conventions. Vietnam has officially ratified 9/10 core conventions out of these, except for Convention No. 87, which remains unratified. Out of the ILO Governance Conventions, Conventions No. 81, No. 122, and No. 144 have been officially ratified, whereas Convention No. 129 remains unapproved.⁸⁰ The ratification cycle shown in the chart demonstrates Vietnam's preparedness to fulfil its international commitments.⁸¹

For the third conclusion: Vietnam, being an ILO member and having signed the most comprehensive and expected FTA with the EU, is expected to consistently uphold policies and practices; moreover, it is expected to utilise all possible measures to fulfil its legal obligation to promote decent work. In fact, Vietnam has been pursuing actions on decent work, corresponding to its obligations under the ILO. Yet, there exists a distinct disparity between Vietnam's commitment to decent work within trade agreements and its national programs, which will be delved into in the next part.

⁸⁰ Viet Nam. In: *International Labour Organization: NORMLEX* [online]. [cit. 2025-06-03]. Available at: https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:11110:0::NO::P11110_COUNTRY_ID:103004.

⁸¹ International Labour Organization. *Country Programme Review Viet Nam Decent Work Country Programme 2017–2021*. Ha Noi, 2021, p. 71.

Table 9. ILO Convention ratification by year 1994–2024

Source: Author analysis

4.3 RECOMMENDATIONS FOR VIETNAM TO IMPLEMENT ITS DECENT WORK COMMITMENT UNDER THE EVFTA

First and foremost, it is necessary to acknowledge that the decent work commitment is not entirely new; it builds on the ILO Decent Work Agenda. However, the integration of the decent work commitment into the trade-development linkage of the EVFTA or other EU FTAs, must also demonstrate the function of linking trade and investment policies with labour policies favouring the sustainable development goal. It is apparent that national programmes on decent work in Vietnam seem to only focus on ILO membership, aiming to achieve socio-economic growth and social fairness.

Instead, it is a plan designed to promote bilateral commerce in a manner that supports full, productive employment and decent work for all, stemming from the objective of the EVFTA's TSD chapter. In terms of policy, the EVFTA implementation plans, notably Decision No. 1201/QĐ-TTg by the Vietnamese Prime Minister and Decision No. 1061/QĐ-BLĐTBXH by the Ministry of Labour, War Invalids, and Social Affairs in Vietnam, do not explicitly address the concept of decent work; they just mention solely focusing on labour standards. This confirms that impact assessments on labour commitment in the TSD Chapter only evaluate the four core labour standards. In other words, labour issues in the TSD Chapter, from Vietnam's viewpoint, are seen just as core labour standards rather than an emphasis on decent work. The decent work commitment in the EVFTA apparently, seems to be left open, even though being mentioned as the ultimate objective of sustainable development, the EU, even, requires Vietnam to incorporate it into its domestic law and practice. Therefore, Vietnam must put first straightforward identification of core labour standards as an essential platform to realise the TSD Chapter's ultimate goal, namely, the attainment of decent work. This leads to both current and future action plans for implementing the EVFTA clearly articulating the objective of fostering decent work integrated into bilateral trade relationships between the two countries on both sides. In relation to this matter, it is absolutely critical that the reports from the meetings of the Committee of Experts on TSD include efforts aimed at really enforcing the commitment to decent work. Additionally, the discussions and consultations of the domestic advisory group, in line with the EVFTA regime, should also focus on this objective. Parallely, conducting empirical research using sociological surveys would be essential for evaluating the level to which decent work obligations are being followed under the EVFTA.

It is also hoped that policies and practices to fulfil decent work cooperation areas also need to be investigated and put into action, at least with a maximum effort, which is higher than just taking only minimal steps or doing nothing at all, which falls short of always taking all possible measures.⁸² As mentioned in the previous part, the various areas related to promoting decent work in which Vietnam has committed to cooperate include the links between trade and full and productive employment for all, including youth, women, and people with disabilities; labour market regulation; core labour standards and other international labour standards; labour statistics; human resource development and education; lifelong learning; social protection for all, including vulnerable and disadvantaged groups, such as migrant workers, women, youth, and people with disabilities; and social inclusion, social dialogue, and gender equality.

As a means to achieve decent work, the adoption of core labour standards and transformation into domestic labour law for application in Vietnam seems to end at breakthrough responsibilities on paper. So far, implementation has been postponed, and the ramifications of these requirements remain uncertain.⁸³ As of April 2024, the Vietnam Ministry of Labour – Injured and Social Affairs had released just three-quarters

---

⁸² MURRAY et al., c. d., paragraph 277, p. 74.

⁸³ MARSLEV, K. – STARITZ, C. Towards a Stronger EU Approach on the Trade-Labor Nexus? The EU–Vietnam Free Trade Agreement, Social Struggles and Labor Reforms in Vietnam. *Review of International Political Economy*. 2022, Vol. 30, No. 3, pp. 1125–1150.

of the decrees regulating the implementation of the new Labour Code, and the decree on the organisation of employee representatives had yet to be published. For that reason, Vietnam's primary priority obligation is to ratify ILO Convention No. 87 without delay⁸⁴ and to consider ratifying other conventions, particularly those extending decent work and internalising regulations, as well as effectively executing them in practice. The current solution entails strictly adhering to the ILO's annual recommendations on convention ratification and implementation, as well as the requirement that the Vietnamese government provide comprehensive reports on the progress of implementation and statistical data, taking into account the consensus views of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations.

In short, though closely interlinked, there are distinctions in awareness and action between ensuring the implementation of core labour standards and promoting decent work. The inquiry pertains to whether Vietnam's delays can align with the swift advancement of decent work obligations in the EU's recent FTAs – or, at a minimum, fulfil the EU's fundamental criteria for the implementation of these commitments at a basic level. Currently, the EU is dissatisfied with merely a national agenda on decent work; it now anticipates that Vietnam will incorporate a Global Gateway strategy – responsible investment linked to rights and decent employment – into its policies. Consequently, Vietnam's ability to bridge the implementation capability gap and establish itself as a reliable partner of the EU hinges on decisive, prompt, and earnest actions from the government.

5. CONCLUSION

This research scrutinises a number of second-generation EU FTAs to provide insight into the nature of the decent work commitments in the TSD Chapter of these FTAs, chiefly the EVFTA. In terms of form, the decent work commitment emerges via four key factors: context and objectives; multilateral labour standards and agreements; trade and investment towards sustainable development; and cooperation. This commitment, in terms of substance, are not novel regulations but rather universal goals and principles developed by the ILO – Decent Work Agenda. Furthermore, this research highlights the significant finding that the primary objective of the labour commitments in the TSD Chapter is to promote decent work, with core labour standards being the prerequisite means to attain this purpose – as an emerging form of global labour governance. Through a comparison of the second-generation EU FTAs, the assessment that the EVFTA is the most comprehensive new-generation FTA among other FTAs between the EU and developing countries is well-founded because it demonstrates a strong level of commitment to decent work in most areas. Notwithstanding, implementing decent work commitment under the EVFTA is a limitation for Vietnam. It is important to

---

⁸⁴ EU Domestic Advisory Group under the EVFTA. Statement from the European Union Domestic Advisory Group. In: *European Economic and Social Committee* [online]. 2023 [cit. 2025-06-03]. Available at: <https://www.eesc.europa.eu/en/documents/statement-european-union-domestic-advisory-group-eu-vietnam-free-trade-agreement>.

reiterate that implementing this commitment entails more than just adhering to duties pertaining to core labour standards. This implies that Vietnam must undertake measures to foster bilateral trade in a way that promotes decent work, which stems from the role of connecting trade-investment policies with labour policies that support sustainable development. Taking these into account, Vietnam can make effective improvements to working conditions, basic labour standards and decent work. It so happens that further research can use experimental methods based on sociological surveys to evaluate these improvements. Setting this aside, this paper serves as a roadmap for future studies on decent work provisions in EU FTAs and for other EU partner nations struggling to put the TSD chapter's contents into practice, especially those pertaining to decent work.

Tien Dung Nguyen, Ph.D.
Hanoi Law University
nguyendung.labour@hlu.edu.vn

Thi Thanh Huyen Nguyen, LL.M.
University of Debrecen
nguyenthanhuyen0526@gmail.com

Thi Lan Anh Nguyen, LL.M.
Vietnam Procuratorate University
lananhnguyen.dhl@gmail.com

ZPRÁVY

ZPRÁVA O VI. ROČNÍKU MEDZINÁRODNEJ VEDECKEJ
KONFERENCIE *KOŠICKÉ DNI SÚKROMNÉHO PRÁVA S NÁZVEM
ŠIESTE STRETNUTIE PRÁVNÝCH CIVILISTOV V KOŠICIACH*

Metropola východného Slovenska sa stala v dňoch 22. až 24. apríla 2026 dejiskom už VI. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie *Košické dni súkromného práva* s podtitulom „*Rekodifikácia civilného procesu, 10 rokov po*“ a *Rekodifikácia Občianskeho zákonníka, in medias res*“. Organizátorom konferencie bola už tradične Katedra občianskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, pričom s konaním týchto podujatí je už od prvého ročníka ako *spiritus movens* nerozlučne spätý **prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.** Stretnutia právnych civilistov sa v Košiciach odohrávajú od roku 2016 v pravidelných dvojročných periódach, tohtoročne vystúpilo s príspevkami najviac aktívnych účastníkov zo Slovenskej, Českej i Poľskej republiky, Španielskeho kráľovstva ako aj exotického Japonského cisárstva.

Ako prvý odznel príspevok **Mareka Števčeka** „*Modernita slovenského civilného a civilného procesného práva vo svetle dvoch rekodifikácií – retrospektíva a očakávania*“, nasledovaný referátom **Marianny Novotnej** „*Nové koncepčné východiská zodpovednosti za škodu v rekodifikovanom Občianskom zákonníku*“. Budúcemu civilnému kódexu sa venovala aj **Zuzana Adamová** s témou „*Dopady rekodifikácie v práve duševného vlastníctva*“. **Lenka Dufalová** prispela s tematikou „*Rodinné právo v procese dekonštrukcie: kríza tradičných hodnôt alebo nevyhnutná modernizácia?*“. Z novôt v Českej republike odznel referát **Renáty Šínovej**. K novému institutu prozatímnich rozhodnutí vo veciach péče súdu o nezletilé. **Peter Molnár** uviedol príspevok „*K niektorým prípadom, dotvárania*“ Civilného sporového poriadku Ústavným súdom Slovenskej republiky“.

Zo sekcie „*Práva duševného vlastníctva*“ si auditórium mohlo vypočúť od **Branislava Hazuchu** referát „*Nekalosúťažná úprava v návrhu nového OZ: krok vpred alebo dva kroky vzad?*“. Ďalší vystupujúci **Jozef Vozár** sa zaoberal tematikou „*K základným koncepčným východiskám rekodifikácie úpravy nekalej súťaže*“. Novému civilnému kódexu sa venovala aj **Radka Kopčová** v príspevku „*Regulácia obchodného tajomstva v svetle rekodifikácie súkromného práva na Slovensku*“. **Petra Žikovská** z Českej republiky rozoberala tému „*Hledání rovnováhy mezi inovacemi a autorstvím – Evropa vs Asie*“. Predmetom prednášky **Václava Hodonického** bol „*Value gap ve streamingu: evropská debata a její ozvěny v Česku*“. Ďalší referujúci z Českej republiky **Tomáš Matějčič-ný** zaujal prítomných s príspevkom „*Vysílání a přenos autorských děl se zaměřením na přímé dodání*“. Autorskoprávny charakter mal aj referát „*Riešenie rozporu medzi prístupom a výlučnými právami k audiovizuálnemu dielu v existujúcom normatívnom právnom rámci*“ od **Rudolfa Lešku**. Ďalší prednášajúci z českej časti bývalej federácie **Radim Charvát**. Poskytol odpoveď na otázku „*Je současná právní ochrana výkoných umělců dostatečná proti deep fakům?*“. **Lukáš Macko** si vybral prednášku „*Důvěryhodní nahlasovatelé v DSA: efektivní nástroj presazování nebo riziko selektivní cenzúry? Otázka zodpovědnosti a kontroly trusted flaggers podle DSA*“. Špecifickou

bola tematika zvolená **Pavлом Koukalom** pod názvom „*Známkoprávní ochrana volných děl*“. Predposlednou prednáškou sekcie od **Tomáša Klinku** sa stalo „*Zrušení zaměstnaneckého režimu duševního vlastnictva v akademické sféře: způsob, příčiny, důsledky a řešení*“. Blok uzatvorila **Renáta Bačárová** s príspevkom „*Licenčná zmluva v novom Občianskom zákonníku*“.

V sekcii „*Rodinné právo*“ sa slova ujal ako prvý **Ondřej Frinta** s príspevkom „*Výživné v aktuální judikatuře*“. Jednanie pokračovalo referátmi **Lille Garayovej** „*Princip nejlepšího zájmu dítěte jako jádro ochrany dětských práv*“ a **Aleny Střechovej** „*Povaha ‚výslechu‘ nezletilého v civilním soudním řízení*“. Ďalšími prispievajúcimi sa stali z Českej republiky **Veronika Muščíková** s témou „*Vybrané otázky k poskytovatelům odborné pomoci při řízení o úpravě poměrů nezletilých*“ a zo Španielskeho kráľovstva **Maria del Carmen Luque Jimenez** na tematiku „*Concept and Protection of the Family Home in Spanish Codification*“. Domáci autori **Peter Koromház** a **Miroslava Kušnířiková** obohatili konferenciu spoločným referátom „*K vybraným důvodom zániku manželstva*“. Na záver rodinnej sekcie si **Kristián Vassay** zvolil problematiku „*Zmluvné imanie manželov v navrhovanom Občianskom zákonníku: viac zmluvnej autonómie pre slovenské manželské majetkové právo?*“.

Zahraničný príspevok z Poľskej republiky **Grzegorza Nancku** „*The Problem of ‚Consistency of Principles‘ in the Codification Commission of the Republic of Poland: The Issue of General Provisions of Civil Law*“ otvoril sekciu „*Občianske právo hmotné*“. Ustanoveniami budúceho civilného kódexu sa zaoberal **Martin Križan** v referáte „*Rekodifikácia osobitnej časti záväzkového práva*“. **Monika Jurčová** sa exponovala v riešení problematiky „*Hranica medzi znížením ceny a náhradou nemajetkovej ujmy*“. Úzko pomenovaný príspevok vzišiel od **Róberta Jakubáča**, autor ho označil výstižne „*Vlastníková služobnost*“. Český referujúci **Aleš Rozehnal** s tematikou „*Chytré smlouvy a výklad právních jednání v soukromém právu: mezi vůlí a kódem*“ a **Petr Šustek** s témou „*Újma a zvíře*“ rovnako obohatili rôznorodosť konferenčných výstupov. Ďalší zahraničný účastník **Wojciech J. Kosior** z Poľska sa uviedol prezentáciou „*Roman Law Traditions in the Judgments of the Court of Justice of the European Union*“. **Jan Grepl** zase rozoberal tematiku „*Klamavá environmentální tvrzení a jejich soukromoprávní důsledky*“. **Peter Straka** sa venoval princípu „*Jedenkrát a dost‘ při ochrane pred neprijateľnou zmluvnou podmienkou*“ a **Vladimír Volčko** zase zahraničnoprávnej komparácii „*Luxemburská druhá šanca pro slabšího*“. **Vladimír Filičko** sa rozhodol oboznámiť prítomných s problematikou „*Peer to peer lending a ochrana spotřebitele*“ a **Luboslav Sisák** sa zhostil porovnania „*Odpustenie dlhu a vzdanie sa existujúceho a budúceho práva: dnešný a očakávaný model*“. Spoluautori **Tobiasz Pacák** a **Tomáš Koky** riešili na základe rozhodnutí súdov špecifický inštitút „*Rozhodovanie o nezhájení a ukončení život udržující léčby: judikatorny pohľad*“. Z výskumu jednotlivých ustanovení budúceho civilného kódexu vzišli príspevky od **Mareka Nekoranika** „*Obchodný podiel a rekodifikácia*“ i **Simony Škovírovej** „*Zodpovednosť členov právnických osôb vo svetle rekodifikácie súkromného práva*“. Hromadným dielom **Daniely Gandžalovej**, **Mariana Ďuranu** a **Moniky Némethovej** sa stal príspevok „*Likvidácia právnických osôb v navrhovanej úprave nového Občianskeho zákonníka*“. Parciálne sa novoprijímanej základnej normy občiankeho práva hmotného dotkli aj

Juraj Takáč a **Miroslava Dolíhalová** so spoločným referátom „*Kodifikácia nového Občianskeho zákonníka a jej prejav v dedičskom práve*“. Sekciu uzatvorili **Andrea Bilas Ševčíková** a **Miroslava Dolíhalová** v spoločne zvolenej téme „*Darovanie s účelovým určením de lege lata a de lege ferenda*“.

Štvrtá sekcia „*Civilné právo procesné*“ bola uvedená **Katarínou Geškovou**, ktorá prezentovala inštitút „*Naliehavý právny záujem a dobrá prax slovenských súdov*“. **Jaroslav Čollák** si zvolil problematiku „*Terra incognita v (procesnom) práve*“, pričom ho nasledovali **Dita Frintová** s témou „*Aktuální otázky koncentrace řízení v civilním procesu*“ a **Viktória Kolářková** so zahraničnoprávnou komparáciou „*Koncentrácia procesnej aktivity sporových strán v rozhodovacej činnosti najvyšších súdnych autorít Českej a Slovenskej republiky*“. **Michal Bartko** predostrel problém „*Je otázka osudu koncentrácie konania po podaní odvolania rozlúsknutá?*“ a **Alexander Bröstl** zase otázku „*Neodkladné a zabezpečovacie opatrenia – čo je ešte možné vylepšiť?*“. **Denisa Rudžiková** oboznámila auditórium s tematikou „*Zrušenie neodkladného opatrenia v aplikačnej praxi*“. **Jana Mitterpachová** zase zaujala s referátom „*Kontumačný rozsudok 10 rokov po účinnosti CSP*“. Spoločný príspevok „*Medzitýmny rozsudok*“ si zvolili **Viktória Jančárová** a **Martin Hřečka**. Nasledovali ďalšie výstupy **Mareka Kohúta** „*Vývoj procesnoprávnej úpravy spotrebiteľských sporov na súde*“, **Miroslava Hromadu** „*Aktuální otázky hromadného řízení*“ a **Andrey Moravčíkovéj** „*Od ustálenej rozhodovacej praxe k veľkému senátu: o zjednocovaní judikatúry a jej úskaliach po desiatich rokoch Civilného sporového poriadku*“. Procesnoprávny charakter mal aj spoločný referát **Alexandry Löwy** a **Lucie Mertl** „*Predvídateľnosť súdnych rozhodnutí ako (ne)naplnený prísľub rekodifikácie*“. **Dalibor Vyhňálik** priblížil často pertraktovaný inštitút „*Dovolanie v Civilnom sporovom poriadku – mimoriadny opravný prostriedok alebo, tretia inštancia v praxi?*“. Prítomných zaujal tiež **Michal Krajčírovič** s témou „*Interpretační vývoj zásady iura novit curia*“. Konkurznej problematiky v Českej republike sa týkali príspevky **Kristýny Pavlíkovéj** „*Oddlužení po novele: řešení, nebo nové problémy?*“ a **Miroslava Kalného** „*Osoba blízka v insolvenčních souvislostech*“. Aspekty domáceho insolvenčného práva zase priblížili **Milan Sudzina** pod názvom „*Uplatňovanie odporovateľnosti právnych úkonov v oddlžovacom konkurze podľa Občianskeho zákonníka a zákona o konkurze a reštrukturalizácii*“, ako aj **Rudolf Maník** s výstupom „*REPLIK a iné novoty v konkurznom práve Slovenskej republiky*“. Ostatný referujúcim sa stal **Jakub Džimko** s príspevkom „*Osobitosti oddlženia maloletých osôb a osôb s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony*“.

Po slávnostnom raute bola konferencia v posledný deň jej konania ukončená v panelovej i plenárnych diskusiách, pričom prítomní vyslovili spontánne pranie stretnúť sa na jej VII. ročníku v roku 2028.

JUDr. PhDr. Rudolf Maník, PhD., MBA, MHA
advokát
rudomanik@gmail.com

DOI: 10.14712/23366478.2026.112

ZPRÁVA Z VĚDECKÉ KONFERENCE PRAŽSKÉ DNY OBCHODNÍHO PRÁVA 2026¹

Dne 5. června 2026 se na půdě Právnické fakulty Univerzity Karlovy v místnosti č. 120 uskutečnil čtvrtý ročník zavedené vědecké konference *Pražské dny obchodního práva*. Tématem letošního ročníku, jenž byl realizován za podpory projektu Specifického vysokoškolského výzkumu (SVV) Univerzity Karlovy č. 260748, byly „*Výzvy soukromého práva: udržitelnost a technologie*“. Odbornou konferenci slavnostně zahájila a účastníky přivítala úvodním slovem proděkanka Právnické fakulty UK **doc. JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer, Ph.D.**

Bohatý konferenční program byl rozdělen do čtyř tematických bloků. První blok s názvem „*(Sustainable) corporate governance*“ moderovala **prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.** Druhý blok zaměřený na téma „*Technologie, platformy a dodavatelské řetězce*“ proběhl pod moderací **JUDr. Roberta Pelikána, Ph.D.** Třetí blok nesoucí název „*Udržitelnost a peníze*“ řídil **doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D.** Závěrečný čtvrtý blok „*Udržitelnost napříč právem*“ moderovala **doc. JUDr. Lucie Josková, Ph.D., LL.M.** Odborný program byl následně formálně ukončen závěrečným slovem **doc. JUDr. Kateřiny Eichlerové, Ph.D.**

I. BLOK – (SUSTAINABLE) CORPORATE GOVERNANCE

Úvodního slova prvního bloku se ujaly zástupkyně Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky **JUDr. Eva Balounová, Ph.D., LL.M., JUDr. Monika Feigerlová, LL.M., Ph.D.,** a **JUDr. Tereza Snopková, Ph.D.** Představily společný příspěvek na téma „*Právní úprava biodiverzity a její dopad na obchodní společnosti*“. Zdůraznily, že ačkoliv mezinárodní a evropské rámce ochrany biodiverzity dříve neobsahovaly korporátní prvky a podnikatelé nevnímali úbytek biodiverzity jako přímé riziko, situaci mění současná evropská legislativa. Nově tak regulace reportingu o udržitelnosti (CSRD) či směrnice o náležité péči (CSDDD) nutí velké obchodní společnosti zohledňovat, vyhodnocovat a zveřejňovat svá rizika i vliv svých aktivit na ekosystémy a jejich finanční i nefinanční dopady. Autorky rovněž zmínily unijní nařízení o obnově přírody (NRL) a povinnost přípravy národních plánů do září 2026, které předpokládají úzkou součinnost a participaci podnikatelského sektoru.

V rámci následné diskuse směřoval J. Jendreas svůj dotaz na to, jakým způsobem se požadavky implementace přílohy CSDDD s odkazem na mezinárodněprávní úmluvy promítnou do českého právního řádu. M. Feigerlová upřesnila, že úprava bude cílit zejména na povinnost náležité péče a mapování rizik. Odkázala na probíhající spor proti významnému francouzskému maloobchodnímu řetězci ohledně nedostatečného zvážení rizik a informací spojených s odlesňováním v Latinské Americe, přičemž těžiště

¹ Tato zpráva vznikla v rámci plnění projektu Specifického vysokoškolského výzkumu (SVV) Univerzity Karlovy č. 260748 „*Výzvy soukromého práva: udržitelnost a technologie*“.

odpovědnosti leží v samotném mapování rizikových faktorů. Na otázku J. Kanického, zda jsou problematika ochrany klimatu a biodiverzity srovnatelné, M. Feigerlová odpověděla, že biodiverzita představuje pro korporace mnohem těžší výzvu, jelikož u ní nelze tak snadno kvantifikovat konkrétní cíle jako například u snižování emisí uhlíku.

Druhý příspěvek bloku nazvaný „*Správa a řízení kolektivních systémů rozšířené odpovědnosti výrobců – sustainability by design?*“ přednesl **JUDr. Jakub Kanický, Ph.D.**, z Právnické fakulty UK. Referující podrobil zkoumání kolektivní systémy rozšířené odpovědnosti (EPR) pro odpady typu obalů či elektrozařízení, jejichž provozovateli smějí být výhradně kapitálové obchodní společnosti se zvláštním režimem. Kanický konstatoval, že tyto společnosti integrují prvky udržitelné správy a řízení, jež jsou v omezené míře přímo vyžadovány zákonem. Jejich nastavení tak obsahuje prvky označitelné za „*sustainable by design*“. Jedná se například o zákaz podnikání, zákaz rozdělování zisku mezi společníky, zákonné požadavky na společníky (kterými mohou být výhradně výrobci daného výrobku) či omezení velikosti podílů jednoho společníka bránící vertikální integraci. Při zkoumání jejich zakladatelských právních jednání je však možné učinit závěr, že tyto společnosti jdou jen výjimečně za hranice zákonných požadavků (tzv. *beyond compliance*). Pouze zřídka se objevuje výslovné zakotvení environmentálních principů ve stanovách či zřizování zvláštních poradních orgánů pro komunikaci se stakeholdery.

V diskusi J. Guričová položila dotaz ohledně teoretické vhodnosti právní formy spolku a s ohledem na zákaz podnikání také na případnou (ne)aplikovatelnost pravidla podnikatelského úsudku (*business judgment rule*) na tyto subjekty. J. Kanický reagoval, že forma akciových společností je z velké části dána historickým ukotvením v zákoně o obalech, avšak souhlasil, že forma spolku by mohla být logičtější. Aplikaci pravidla podnikatelského úsudku nicméně podpořil, neboť řízení takových systémů je vysoce manažersky náročné a přináší rizika úpadku i při absenci ziskového cíle. K. Eichlerová poté poukázala na fakt, že současná úprava trpí mezerami, které ponechávají prostor pro tunelování společností. Tuto skutečnost J. Kanický potvrdil s tím, že se v minulosti podobné vytunelování objevilo. Existuje proto potenciál pro zlepšení. Dále byla T. Snopkovou a D. Linkem zmíněna problematika řízení Evropské komise proti ČR z důvodu údajného dlouhodobého bránění vzniku alternativních kolektivních systémů v oblasti nakládání s obaly.

Následující příspěvek přednesla Vendula Machalová z Právnické fakulty UK. Své téma „*Soukromoprávní nástroje akcionářů při obraně proti greenwashingu*“ zaměřila na práva akcionářů, kteří byli při nabytí akcií poškozeni nepravdivými korporátními tvrzeními o environmentální udržitelnosti nabývané cílové společnosti. Autorka detailně rozebrala potenciální nástroje obrany, do nichž zařadila ochranu proti omylu, odpovědnost za informace uvedené v prospektu či uplatňování práv z vadného plnění. Upozornila na problematiku judikatury Nejvyššího soudu, podle které vlastnosti samotného obchodního závodu bez dalšího nepředstavují vlastnost nabývané akcie jakožto cenného papíru. Autorka z toho dovodila, že bez existence konkrétních smluvních ujednání je uplatnění podobných práv téměř vyloučené.

Tento závěr podnítl diskusi. M. Barták zpochybnil vůli prodávajících taková smluvní ustanovení do obchodních transakcí začleňovat. V. Machalová objasnila, že u velkých mezinárodních transakcí je vyjednávání velmi tvrdé a podobná detailní prohlášení či

záruky se stávají poměrně běžným tržním standardem. J. Guričová nastolila otázku investic startupů, u nichž se časově náročné prověřování obchodního závodu a vyjednávání smluvních podmínek neočekává, a případného napadení smluv přes institut omylu. V. Machalová zopakovala překážku v podobě judikatury Nejvyššího soudu; akcionáři budou muset obranu směřovat nepřímými nástroji vůči samotnému managementu spíše než proti převodci akcií. K tématu odpovědnosti za prospekt se vyjádřil D. Línek, který upozornil na problém jejího časového omezení, neboť prospekt je publikován jednorázově při emisi.

Celý první blok konference symbolicky uzavřela **Mgr. Bc. Magdalena Hamáčková** z Právnické fakulty UK s prezentací „*Právní závaznost veřejných prohlášení týkajících se ochrany životního prostředí*“. Autorka zdůraznila vzrůstající četnost komunikace environmentálních sdělení ze strany podnikatelů a analyzovala jejich skutečnou právní relevanci a následky. V rámci příspěvku klasifikovala základní typologii prohlášení a rozebrala diverzitu právních režimů i fakt, že zcela identická prohlášení mohou vést k naprosto odlišným soukromoprávním důsledkům dle použité právní platformy.

Na příspěvek reagoval O. Denys s dotazem na aplikaci zákona o ochraně spotřebitele na zelená veřejná prohlášení v případech, kdy korporace působí převážně na B2B trzích. M. Hamáčková vysvětlila, že pokud jsou klamavá nebo zavádějící prohlášení volně dostupná spotřebitelům a spotřebitelé u společnosti, byť jen okrajově, mohou provést nákup, pak se i na toto primárně B2B zaměřené jednání vztahuje zákon o ochraně spotřebitele.

II. BLOK – TECHNOLOGIE, PLATFORMY A DODAVATELSKÉ ŘETĚZCE

Druhý blok konference se nesl v duchu prolínání moderních technologií, dodavatelských řetězců a práva. Moderování tohoto bloku se ujal **JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.**

První příspěvek bloku s názvem „*Příslušnost v přeshraničních hromadných žalobách: význam rozsudku SDEU C-34/24 Apple App Store*“ přednesl **Mgr. David Línek** z Právnické fakulty UK. Ve svém příspěvku se zaměřil na procesní nástroje kolektivní ochrany práv, které mohou efektivně přispět k překonávání racionální apatie spotřebitelů a k účinnějšímu soukromoprávnímu vymáhání pravidel, včetně oblastí udržitelnosti a hospodářské soutěže. Na pozadí nedávného rozsudku Soudního dvora EU ve věci Apple App Store analyzoval aplikaci článku 7 odst. 2 nařízení Brusel I bis. V tomto sporu, v němž mělo dojít ke zneužití dominantního postavení Applu vůči nizozemským uživatelům prostřednictvím poplatků, SDEU řešil místní příslušnost podle „*místa, kde se škoda projevila*“. D. Línek vyzdvihl, že ačkoliv nebylo reálně možné identifikovat bydliště každého jednotlivého poškozeného, SDEU uznal, že se škoda jasně projevila na území celého Nizozemska. Soud tak *de facto* povolil žalobcům (zastupovaným nadací) výběr místně příslušného soudu v rámci daného státu, což D. Línek zhodnotil jako velmi příznivý a efektivní krok, který brání další fragmentaci judikatury a usnadňuje hromadné vymáhání.

Následovala **JUDr. Monika Příkazská, Ph.D.**, z Právnické fakulty Masarykovy univerzity s tématem „*Etická osvěta: postavení medicínských influencerů*“. M. Příkazská

se věnovala ožehavé a vysoce aktuální otázce soukromoprávní odpovědnosti osob, které na sociálních sítích šíří zdravotní a medicínské rady. Reflektovala nedávno vydaný Etický kodex České lékařské komory pro medicínské influencery a upozornila na to, že tento kodex přirozeně nedopadá na nezdravotnické pracovníky (např. léčitele či propagátory alternativní medicíny). Podrobně se proto zabývala tím, jak na tyto subjekty aplikovat normy zakazující nekalé obchodní praktiky, nekalou soutěž, a zejména rozebírala úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou informací nebo radou podle § 2950 občanského zákoníku.

V navazující diskusi se J. Guričová dotazovala, jak právně postihnout influencery, kteří se sice výslovně zřikají statutu odborníka, avšak přesto propagují potenciálně nebezpečné postupy. M. Příkazská uvedla, že pouhé upozornění, že dotyčný není lékař, nemusí stačit k vyvinění se z odpovědnosti, pokud je celý vliv a profil influencera fakticky postaven na prezentaci zvláštních znalostí; v úvahu by tak připadala i odpovědnost dle § 2910 občanského zákoníku. D. Línek vyjádřil určitou skepsi ohledně prokazování příčinné souvislosti u obecné náhrady škody. R. Pelikán poté vznesl dotaz k aplikaci první věty § 2950 a závěru, že sociální sítě vytváří požadovaný užší vztah mezi škůdcem a poškozeným. Otázkou je, zda takový užší vztah nemůže vznikat i jiným způsobem, např. mezi autorem odborné knihy a jejím čtenářem. M. Příkazská k tomu uvedla, že vztah influencera a jeho cíleně budované komunity sledujících může být vnímán jako mnohem užší vazba než například vztah mezi autorem knihy a jeho anonymním čtenářem.

S dalším příspěvkem vystoupila **Mgr. Jana Guričová** z Právnické fakulty UK. Ve své prezentaci „*AI a požadavek informovaného rozhodování člena voleného orgánu*“ analyzovala povinnost jednat s péčí řádného hospodáře (§ 159 OZ a § 51 ZOK) v situaci, kdy se členové statutárních orgánů korporací začínají spoléhat na výstupy umělé inteligence. J. Guričová porovnávala tradiční lidské rozhodování s fungováním AI, přičemž navazovala na tzv. *black box problem* – skutečnost, že u pokročilých modelů AI často nelze logiku výstupu zpětně plně přezkoumat ani srozumitelně vysvětlit. Zdůraznila, že při delegaci podkladových procesů na AI musí orgány postupovat obezřetně při výběru certifikovaného nástroje, při precizním definování zadání a kvality dat a při zajištění kontroly výsledků.

L. Josková v diskusi vznesla úvahu, zda by AI díky svému obrovskému množství dat nemohla časem vytvořit i vlastní alternativu k lidské „kvalifikované intuici“. J. Guričová oponovala praktickým příkladem z personalistiky, kde lidský manažer dokáže na rozdíl od stroje zohlednit těžko kvantifikovatelnou hodnotu zaměstnance, jako je jím vytvářená dobrá atmosféra na pracovišti. R. Pelikán se následně dotázal, zda by z hlediska péče řádného hospodáře obstálo využití AI s chybovostí 3 % namísto lidského pracovníka s chybovostí 5 %, i kdyby systém nebyl plně transparentní. J. Guričová potvrdila, že to je reálný trend, avšak manažer musí dodržet implementační standardy. O. Denys vznesl úvahu, zda by naopak případné *nevyužití* AI nemohlo být brzy považováno za porušení péče řádného hospodáře. J. Guričová s tímto plně souhlasila a uvedla, že u složitých analytických úkolů, jako je rychlá analýza tisíců podkladových úvěrů v kupovaném portfoliu, se pro minimalizaci chyb využití dostupných nástrojů AI stane očekávaným a nezbytným standardem.

Pohled z praxe vnesl do konference **Jan Zvěřina** ze společnosti Greenometer, s. r. o., s tématem „*Požadavky velkých podniků na malé dodavatele po Omnibusu: teorie versus praxe*“. Věnoval se závažnému paradoxu spojenému s evropskou směrnicí CSRD a balíčkem Omnibus I. Ačkoliv Omnibus I legislativně výrazně zúžil okruh povinných subjektů reportingu s cílem ochránit malé a střední podniky (SME) před administrativní zátěží, faktická tržní poptávka bank či velkých odběratelů po těchto ESG datech trvá neztenčenou měrou, neboť tyto údaje potřebují pro plnění svých povinností plynoucích z jiné legislativy. Tyto velké podniky tak své regulační povinnosti systematicky přesouvají na své menší dodavatele prostřednictvím soukromoprávních smluv a doložek. Výsledkem je, že menší podnikatelé čelí většímu množství různých složitých dotazníků namísto toho, aby tvořili jednu standardizovanou zprávu. Pokud odmítnou data poskytnout s odkazem na právní úpravu, riskují ztrátu zakázky, čímž se zákonná ochrana SME stává naprosto iluzorní.

V následné debatě se L. Josková ptala, proč velcí odběratelé vyžadují po malých dodavatelích i detailnější data, než bylo dříve běžné. Zvěřina vysvětlil, že když menší dodavatel nemá zpracovaný standardizovaný ucelený report, velký odběratel musí složitě dolovat desítky dílčích syrových dat, aby si sám mohl dopočítat požadované celkové hodnoty pro svůj reporting. J. Jendreas se následně zajímal, jaká je situace u našich západních sousedů a jak tam funguje ochrana malých podniků. Zvěřina poukázal na to, že v západní Evropě se trh častěji opírá o zavedené soukromé ratingové certifikace jako EcoVadis či CDP, které situaci zpřehledňují. V ČR se však bohužel momentálně vytváří neefektivní prostředí, kde každý velký odběratel obesílá dodavatele svými vlastními dotazníky nekompatibilními s dotazníky ostatních odběratelů.

Závěrečný příspěvek druhého bloku přednesla v anglickém jazyce **Elisa Arietti** z Právnické fakulty UK pod názvem „*Incorporation of ESG Codes of Conduct in Commercial Contracts*“. Příspěvek detailně analyzoval soukromoprávní důsledky stále častějšího včleňování tzv. ESG etických kodexů (ESG Codes) přímo do obchodních smluv napříč mezinárodními dodavatelskými řetězci. Arietti upozornila na četné problémy plynoucí z mezinárodního práva soukromého – především na složitost pouhé kvalifikace porušení takového kodexu. Řeší se, zda se má porušení posuzovat dle nařízení Řím I jako smluvní závazek, nebo zda už spadá pod nařízení Řím II jako závazek mimosmluvní (deliktní). Dále názorně demonstrovala obrovská úskalí při interpretaci těchto kodexů. Na příkladu prodeje oděvů vyrobených v Itálii ze surovin z třetích zemí ukázala, jak složitá může být aplikace jednotlivých ustanovení kodexů, když na každé úrovni dodavatelského řetězce je často nutné aplikovat jiný právní řád, a ne vždy existuje ochrana jednotného mezinárodního práva soukromého, zejména mimo Evropskou unii.

V diskusi se nejprve T. Kravchenko dotazovala, zda se těmto výkladovým problémům nedá předcházet prostým zakotvením doložky o volbě práva. E. Arietti potvrdila, že strany si mohou právo zvolit (typicky dle dominantního postavení kupujícího), avšak pokud se na hlavní smlouvu aplikuje jedno právo a na připojený ESG kodex právo jiné, může to vnést do vztahu velký zmatek. Diskusi obohatil J. Zvěřina praktickým dotazem na přeshraniční vymahatelnost: jak postupovat v situaci, kdy vietnamský dodavatel vykazuje evropskému dovozci pro účely uhlíkového mýta (CBAM) zjevně zfalšovaná

emisní data od svých čínských partnerů. E. Arietti připustila, že mimosoudní vymáhání mimo EU je extrémně složité a jediným současným řešením je precizní kaskádové propisování mandatorních ESG povinností do subdodavatelských smluv. D. Líněk k tomu vzápětí připojil cennou praktickou radu pro asijský trh – vždy trvat na sjednání rozhodčí doložky, jelikož výkon arbitrážních nálezu je díky Newyorské úmluvě v těchto zemích nepoměrně reálnější a snazší než výkon tradičních soudních rozhodnutí.

III. BLOK – UDRŽITELNOST A PENÍZE

Třetí blok konference, který moderoval **doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D.**, plynule propojil otázky sociální i ekonomické udržitelnosti s právem insolvenčním, věcným, úvěrovým i právem veřejných zakázek.

První vystoupil **JUDr. Vojtěch Hau** z Právnické fakulty UK s příspěvkem „*Hodnota sociální udržitelnosti v insolvenční judikatuře*“. Ve svém příspěvku zmapoval vývoj institutu oddlužení od roku 2008 s důrazem na novely z let 2014, 2019 a 2024, které oddlužení postupně zpřístupňují širšímu okruhu dlužníků a zkracují jeho dobu. Konstatoval, že tyto změny silně reflektují rostoucí celospolečenský důraz na sociální udržitelnost a poskytování takzvané druhé šance osobám v dluhové pasti. V. Hau se detailně zaměřil na to, jak často a jakým způsobem se hodnotová argumentace odkazující na sociální udržitelnost promítá do insolvenční judikatury Ústavního soudu, přičemž se podrobně soustředil na otázku, zda lze u oddlužení nalézt ústavněprávní rozměr, tedy zda a případně pod které základní právo či svobodu lze právo na oddlužení podřadit.

V diskusi L. Josková vznesla úvahu, zda by ústavněprávní ochrana práva na oddlužení nemohla být přímo dovozena z ochrany lidské důstojnosti. Na to V. Hau reagoval rezervovaně s tím, že v extrémních případech naprosto neřešitelné dluhové pasti by lidská důstojnost mohla být objektivně zasažena. Následně se B. Havel dotázal, jak by se v rámci ústavního testu proporcionality řešil střet tohoto dlužníkovy zájmu se silným ústavně garantovaným vlastnickým právem věřitele. Podle V. Haua by se tento test pravděpodobně zastavil již v prvním kroku, neboť je velmi složité tvrdit, že jsou tyto dvě hodnoty postaveny na zcela stejné úrovni.

Následovala **Mgr. Adriana Daňková** z Právnické fakulty UK s tématem „*Systém včasné varování v preventivní restrukturalizaci*“. Věnovala se nástrojům, které mají podnikatelům podle směrnice o restrukturalizaci a insolvenční pomoci s včasnou detekcí finančních potíží, čímž se radikálně zvyšuje šance na včasné vyhnutí se úpadku. Detailně představila v ČR spuštěnou bezplatnou a diskrétní webovou aplikaci „Finanční zdraví“, jež zpracovává tzv. tvrdá kritéria z účetních závěrek a dalších účetních dokumentů a jako výstup produkuje jasné indikátory pravděpodobnosti finanční tísně. Zdůraznila, že obrovský význam má tento detekční systém zejména u malých a středních podniků (SME).

V následné debatě se K. Eichlerová dotázala, zda lze očekávat, že smluvní strany budou vyžadovat, aby výsledky poskytnuté touto aplikací byly poskytnuty i druhé smluvní straně. A. Daňková připustila smluvní volnost obou stran, avšak připomněla primárně interní povahu a účel tohoto nástroje. B. Havel doplnil genezi aplikace – na jejím vývoji kooperovala akademická sféra se soukromým sektorem a jde o vysoce funkční model plně srovnatelný s nástroji velkých bank; využití ve smluvní praxi podle něj nic nebrání.

L. Josková pak položila klíčovou otázku, zda by neznalost takového dostupného nástroje členy volených orgánů malých obchodních společností, které nemají nastavený žádný systém vnitřního reportingu, mohla být soudem hodnocena jako porušení péče řádného hospodáře. A. Daňková takový výklad připustila s tím, že se jedná o snadno veřejně dostupný informační zdroj.

S inovativní věcněprávní konstrukcí vystoupil **Mgr. PhDr. Matěj Czinege** z Právnické fakulty UK v příspěvku „*Čekatelství jako nástroj udržitelnosti věcných práv*“. M. Czinege argumentoval, že pro dosažení cílů mezigenerační solidarity a udržitelnosti nemusí soukromé právo nutně redefinovat vlastnictví jako takové nebo se uchýlovat výhradně k regulaci veřejnoprávní. Zmínil kontinentální zásadu zachování podstaty věci (*salva rerum substantia*), historicky úzce spjatou s poživacím právem. Vzhledem k tomu, že tento princip nyní funguje pouze jako akcesorické omezení jiného práva, navrhl autor *de lege ferenda* vytvoření nového zcela samostatného věcného práva na zachování ekonomicko-funkční podstaty věci ve prospěch oprávněného „čekatele“. Toto absolutní právo by holému vlastníku ponechalo právo věc standardně užívat či brát plody, zakazovalo by mu však svévolně její podstatu zničit.

Koncepce vyvolala živou diskusi. L. Josková a J. Jendreyas teoreticky zpochybnili praktické hranice zničení věci a aplikaci na její trvalost v čase. M. Czinege k tomu vysvětlil, že například německý přístup je mnohem flexibilnější a klade důraz především na zachování ekonomické či hospodářské hodnoty věci i při změně jejího použití či účelu, což je v kontrastu s dosavadní českou nutností zachovat věc fyzicky zcela nezměněnou. K. Eichlerová navázala připomínkou, že naprostá většina věcí až na pozemky přirozeně časem podléhá zkáze. M. Czinege uznal výkladové obtíže při aplikaci na spotřebitelné věci, ale opět vyzdvihl, že v takových případech dává smysl uložit povinnost vrátit nebo zachovat identickou hodnotu. B. Havel na závěr upozornil na absenci potřebné „proximity“ a vnitřního vztahu mezi stranami, kterou známe z dědického práva. M. Czinege kontroval odkazem na obecné německé čekatelské právo, jež slouží k ochraně budoucího vlastníka před nechtěným zničením věci stávajícím držitelem.

Předposledním tématem bloku byl „*Aktuální vývoj v rozhodovací praxi ÚOHS ve vztahu k hodnoticí metodě Best Value Approach*“, který přednesla **JUDr. Aneta Hourová** z Právnické fakulty UK. Příspěvek se soustředil na využívání inovativní metody „*Best Value Approach*“ (BVA) ve veřejných zakázkách, jež klade důraz na reálnou kvalitu, udržitelnost a efektivitu nad pouhou nejnižší cenou. Zvláštní pozornost A. Hourová věnovala odlišnostem BVA v otevřeném řízení a ve flexibilnějším zjednodušeném podlimitním režimu. Představila aktuální posun v rozhodovací praxi ÚOHS, který sice metodu BVA silně podporuje a nenutí zadavatele ve zjednodušeném režimu k tvorbě formální zprávy o hodnocení nabídek, ale absence těchto transparentních informací nutí neúspěšně uchazeče podávat formální námítky jen za účelem zjištění důvodů vlastního neúspěchu, což může přispívat k zátěži na straně zadavatele. Současně uvedla, že na straně uchazeče může existovat určité legitimní očekávání zprávy o hodnocení nabídek, a proto je vhodné její vyhotovení, i pokud jej zákon neukládá.

B. Havel se v diskusi dotázal na jádro tohoto procesního problému – z jakého důvodu by měli mít uchazeči legitimní očekávání získat zprávu o hodnocení, když na ni ze zákona ve zjednodušeném režimu vůbec není nárok. A. Hourová vysvětlila, že

z hlediska klíčových základních zásad veřejného zadávání a transparentnosti by zadavatel měl vždy jasně odůvodnit svůj výběr. Zejména u složitých kvalitativních hodnocení metodou BVA by uchazeči měli chápat, proč neuspěli, a nebyli nuceni bránit se zcela „naslepo“.

Třetí blok zakončila **Klára Fraňková** z Právnické fakulty UK s příspěvkem „*Předčasné splacení spotřebitelského úvěru jako regulační zásah do podnikatelského modelu poskytovatele*“. Věnovala se ostře sledované otázce výpočtu kompenzace věřitele při předčasném splacení hypotéky podle § 117 zákona o spotřebitelském úvěru. Na praktickém příkladu popsala mechanismus tzv. spotřebitelského paradoxu: z důvodu fixního zákonného stropu kompenzace (max. 1 % z předčasně splacené jistiny) banky často nedokážou pokrýt svou reálnou finanční ztrátu plynoucí z klesajících tržních reinvestičních sazeb. Tuto systémovou podkompenzaci proto věřitelé promítají do plošného zdražení nově poskytovaných úvěrů, na což v konečném důsledku doplácí zejména ti spotřebitelé, kteří práva na předčasné splacení nikdy nevyužijí (typicky méně bonitní klienti). Jako řešení *de lege ferenda* autorka navrhla uvést v život dvoustupňový model sazebně citlivého stropu.

Téma vyvolalo velmi živou diskusi napříč publikem. E. Holcová se dotazovala na analýzu paušální zákonné výjimky [§ 117 odst. 3 písm. h) ZSÚ] pro bezplatné splacení 25 % jistiny ročně. K. Fraňková uvedla, že tato plošná výjimka postrádá hlubší ekonomické opodstatnění a jen nadále prohlubuje asymetrické zaměření normy na ochranu spotřebitele na úkor rovnováhy. K. Eichlerová navrhla úvahu, zda tento paradox není vlastně logickou daní a vědomým rozhodnutím zákonodárce za vytvoření mnohem předvídatelnějšího a srozumitelnějšího právního prostředí pro spotřebitele oproti předešlé nepřehledné éře. Autorka však oponovala, že pokud je ochrana menšiny vykoupena tím, že na ni plošně doplácí drtivá většina klientů banky, jedná se zkrátka o legislativní selhání. D. Líněk posléze vnesl do debaty silný soutěžněprávní pohled – argumentoval, že pro soutěž na trhu a konkurenční boj o zákazníky není pro spotřebitele vůbec na škodu, když mohou takto flexibilně a levně migrovat za lepšími sazbami ke konkurenci, s čímž K. Fraňková v obecné rovině souhlasila. J. Jendreyas doplnil poznatek, že možnost snadného úniku z hypotéky naopak může spotřebitele uklidňovat v dobách, kdy je trh svázán extrémně vysokými sazbami, a motivuje je se vůbec k takto drahému úvěru dlouhodobě zavázat.

IV. BLOK – UDRŽITELNOST NAPŘÍČ PRÁVEM

Závěrečný čtvrtý blok konference nesl název „*Udržitelnost napříč právem*“ a jeho moderace se zhostila **doc. JUDr. Lucie Josková, Ph.D., LL.M.** V rámci tohoto panelu byly představeny průřezové otázky udržitelnosti, které zasahují do specifických odvětví, jakými jsou kybernetická bezpečnost, energetika a koncernové právo.

Jako první vystoupil **JUDr. Jan Jendreyas** z Právnické fakulty UK s příspěvkem „*Povinnost prověřovat dodavatelský řetězec podle zákona o kybernetické bezpečnosti jako příprava na obecnou povinnost náležitě péče v dodavatelských řetězcích*“. J. Jendreyas upozornil na stále častější legislativní tlak nutící podnikatele k aktivní práci s jejich dodavatelským řetězcem, přičemž stěžejní roli zde v budoucnu sehraje evropská

směrnice o náležitě péči podniků v oblasti udržitelnosti (CSDDD). Z hlediska budoucí implementace této směrnice J. Jendřejas hledal funkční paralely v již existující české úpravě – konkrétně v mechanismu prověřování bezpečnosti dodavatelského řetězce podle nedávno přijatého zákona o kybernetické bezpečnosti (ZoKB). V rámci komparace obou předpisů J. Jendřejas zhodnotil, že ačkoliv se okruhy povinných osob částečně překrývají a obě úpravy vycházejí ze zásady přiměřenosti vynaloženého úsilí, požadavky CSDDD překračují úpravu ZoKB svou komplexitou i rozsahem mapování celého dodavatelského řetězce. J. Jendřejas uzavřel, že ačkoliv mechanismy ZoKB představují pro podnikatele určitou přípravu z hlediska zavedení potřebných interních procesů a systematické tvorby datové základny, hlubší analýza environmentálních a lidskoprávních rizik, kterou vyžaduje CSDDD, v kybernetické úpravě chybí a procesní postupy z kyberbezpečnosti společnosti na tuto novou povinnost plně nepřipraví.

V následné diskusi L. Josková otevřela otázku překryvu povinných osob dle úpravy kybernetické bezpečnosti a směrnice CSDDD. J. Jendřejas uvedl, že ačkoliv bude povinných osob v ČR v absolutních číslech málo, procento překryvu bude zřejmě výraznější. Dále se diskuse stočila na problematiku přenášení povinností na malé a střední podniky (SME). J. Jendřejas potvrdil, že velcí podnikatelé budou potřebná data po svých dodavatelích vyžadovat, čímž dojde k logickému dopadu i na tyto menší subjekty. Na dotaz L. Joskové, zda zákon o kybernetické bezpečnosti počítá s nějakou formou pomoci pro SME, odpověděl negativně, ačkoliv ve směrnici CSDDD se s určitou formou podpory počítá. V obou případech ale hrozí, že dodavatelé raději své služby povinným osobám neposkytnou, nebudou-li na nich ekonomicky závislí. K dotazu z publika ohledně vyčíslení nákladů na novou regulaci kybernetické bezpečnosti pak odkázal na důvodovou zprávu k zákonu, u níž však upozornil, že konkrétní údaje v ní nemusí být aktuální s ohledem na změny provedené v legislativním procesu.

Následovala **JUDr. Jana Osadská** z Právnické fakulty UK, která přednesla příspěvek na téma „*Udržitelnost v energetice*“. Ve svém příspěvku se odklonila od obvyklého environmentálního pilíře (E) v rámci ESG a zaměřila se primárně na sociální aspekt (S) energetické transformace. Detailně rozebrala problematiku tzv. energetické chudoby a s ní související ochranu „zranitelných zákazníků“. Vymezila zranitelného zákazníka a zranitelnou osobu; tu typicky jako člověka, jehož základní životní funkce jsou závislé na přístroji vyžadujícím nepřetržitou dodávku elektřiny. J. Osadská podrobně popsala zvláštní práva těchto osob, jakož i limity stávající úpravy.

Následnou debatu zahájila K. Eichlerová dotazem na adekvátnost české transpozice příslušné evropské legislativy a na to, za jakých podmínek by obchodník nemusel se zranitelným zákazníkem smlouvu uzavřít. J. Osadská zhodnotila dosavadní transpozici jako příliš restriktivní, což v praxi problematicky dopadá například na některé osoby. Doplnila, že smluvní povinnost tíží dodavatele poslední instance, nikoli každého obchodníka. D. Línek se následně zajímal o případné časové omezení u statutu zranitelné osoby. J. Osadská upřesnila, že zákazník musí svou zranitelnost dokládat každé dva roky, z čehož vyplývá funkční časový nástroj i v případě, že by samotná definice zranitelnosti byla širší.

Na energetické téma plynule navázala **Mgr. et Mgr. Lucie Patková** z Právnické fakulty UK s prezentací „*Smluvní pokuta jako zneužívající ujednání v energetice*“.

Cílem jejího příspěvku bylo zanalyzovat vzájemný vztah mezi § 11cc energetického zákona, který pro určité případy zakazuje sjednání smluvní pokuty a pro určité případy ji omezuje na 40 % součinu ceny elektřiny nebo plynu a průměrné spotřeby za každý den porušení utvrzené povinnosti, a úpravou zneužívajících ujednání podle obecné úpravy spotřebitelského práva v občanském zákoníku (§ 1813 a násl. OZ). L. Patková se opřela o recentní judikaturu Nejvyššího soudu (zejména rozsudek sp. zn. 31 Cdo 2273/2022), podle které soudy mají zkoumat podle § 2051 obč. zák. nepřiměřenost konkrétního uplatňovaného nároku, přičemž lze zohlednit i pozdější změny okolností či lhostejnost věřitele. Do tohoto kontextu začlenila i aktuální posouzení Soudního dvora EU (C-749/23 *innogy Energie*), který řeší, zda smluvní pokuta za předčasné ukončení smlouvy vytváří významnou nerovnováhu v neprospěch spotřebitele. V závěru nastolila koncepční otázku odlišného vymezení okruhu chráněných osob v energetickém zákoně oproti směrnici 2019/944, o vnitřním trhu s elektřinou.

V diskusi po třetím příspěvku vznesla J. Osadská úvahu o situaci, kdy zákazník se smlouvou na dobu určitou čelí pokutě ve výši limitních 40 % z ceny za zbylé období. Dotazovala se, zda s ohledem na povinnost dodržet index zajištění obchodníka ve výši 70 % nepředstavuje toto pravidlo nepřiměřený zásah do svobody podnikání. L. Patková tomuto názoru oponovala s tím, že takové nastavení považuje za adekvátní, neboť primárním cílem této úpravy je chránit slabší stranu, tedy spotřebitele.

Celý odborný program konference uzavřel **Ostap Denys** z Právnické fakulty UK s příspěvkem „*Limity výkonu funkce člena orgánu dceřiné společnosti zaměstnancem mateřské společnosti*“. Reflektoval běžnou organizační praxi velkých korporátních uskupení v ČR (např. holdingy jako CSG, ČEZ, Agrofert či PPF), jež do orgánů svých dceřiných společností dosazují své kmenové zaměstnance (tzv. expaty) s cílem usnadnit informační toky a bezpečně naplňovat celoskupinovou strategii. O. Denys podrobně analyzoval, zda může být tento výkon funkce vůbec právně koncipován jako součást závislé práce (pracovního poměru) k mateřské společnosti. S odkazem na rozhodovací praxi (např. rozsudek sp. zn. 27 Cdo 3499/2023) argumentoval silně proti tomuto přístupu – odpovědnost za náležitý výkon funkce a péče řádného hospodáře má totiž nepřetržitou povahu a nelze ji zastřít či omezit ustanoveními zákoníku práce. Dále se věnoval ožehavé otázce závaznosti pokynů mateřské společnosti. Upozornil, že ačkoliv zaměstnanecký poměr vyvolává silnou faktickou loajalitu, nejedná se o platný právní titul k prolomení péče řádného hospodáře. Závaznost podobných pokynů do obchodního vedení dceřiné společnosti je přípustná výlučně v mezích koncernového práva (při naplnění požadavků, jako je existence a uveřejnění koncernu, vyrovnání újmý či test úpadku).

Závěrečnou diskusi celého bloku i konference otevřel J. Jendreyas s teoretickou úvahou, jak by se celá situace řešila v případě, že by členem orgánu dceřiné společnosti byla přímo sama mateřská společnost. O. Denys konstatoval, že i v tomto případě by se výkon zastupujícího zaměstnance musel plně podrobit kogentním korporátním pravidlům. L. Josková následně vznesla otázku na absenci uplatnění bezpečného přístavu v situacích, kdy neexistuje koncern, a přesto musí být vykonán pokyn. Podle O. Denyse spočívá hlavní úskalí v tom, že zastupující zaměstnanec takový pokyn s největší pravděpodobností splní i tehdy, pokud nebude v zájmu samotné společnosti, a to zkrátka

proto, že je ve vztahu k mateřské společnosti v zaměstnaneckém poměru. Celou debatu pak uzavřela širší výměna názorů s K. Eichlerovou a D. Línkem ohledně provázanosti obou vztahů, během níž O. Denys upozornil na trvalé napětí plynoucí z tohoto dvojího postavení: ačkoliv se člen orgánu musí řídit primárně kogentními normami korporálního práva, paralelně existující pracovněprávní vztah vytváří silný tlak.

Po vyčerpání odborného programu a posledního bloku přednesla závěrečné slovo doc. JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph.D., která konferenci *Pražské dny obchodního práva 2026* oficiálně ukončila.

Mgr. PhDr. Matěj Czinege
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
Matej.Czinege@prf.cuni.cz
ORCID: 0000-0001-8213-0527

JUDr. Jan Jendřejas
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
jendrejasjan@gmail.com
ORCID: 0009-0008-7672-3375

DOI: 10.14712/23366478.2026.113

*DVACET LET INSOLVENČNÍHO ZÁKONA VE SVĚTĚ
OBCHODNÍCH KORPORACÍ: ZPRÁVA Z KONFERENCE KONANÉ
DNE 9. ČERVNA 2026, PRÁVNICKÁ FAKULTA UK*

Dne 9. června 2026 se na Právnické fakultě Univerzity Karlovy uskutečnila odborná konference *20 let insolvenčního zákona ve světě obchodních korporací*. Program konference byl vystavěn kolem otázky, jak se za dvě desetiletí proměnilo české insolvenční právo a jaké problémy dnes dominují odborné diskusi. Jednotlivé příspěvky spojovalo přesvědčení, že insolvenční právo již nelze chápat jako izolovanou procesní disciplínu, ale jako oblast stojící na průsečíku ekonomie, korporačního práva, finanční regulace, trestního práva a institucionální teorie. Přednášená témata byla výsledkem výzvy (*call for papers*), a jejich složení proto zrcadlilo aktuální problémy teorie i praxe.

Konferenci zahájil a moderoval **Bohumil Havel**, který v úvodu zdůraznil snahu organizátorů o zachycení *law in action*. První blok otevřeli **Jaroslav Schönfeld** a **Michal Kuděj** prezentací výsledků dlouhodobého výzkumu Centra restrukturalizace a insolvence Harryho Pollaka. Výzkum vycházel z analýzy podniků, které prošly úpadkem, moratoriem nebo reorganizací. Autoři prezentovali výsledky založené na aplikaci Kralického rychlého testu, Altmanova Z-skóre a indexů IN05 a IN99. Z jejich dat vyplynulo, že mezi 65 a 80 procenty podniků vykazuje již tři roky před úpadkem jednoznačné bankrotní signály a rok před úpadkem se tento podíl blíží 85–90 procentům. Překvapivým závěrem nebyla existence těchto signálů, ale jejich vysoká predikční síla a současně nízká ochota korporací vstupovat do formálních sanačních procesů. Významná část diskuse se soustředila na vysvětlení tohoto paradoxu. Přednášející zdůraznili roli kulturních a behaviorálních faktorů. Insolvence a reorganizace jsou v prostředí střední a východní Evropy stále vnímány jako stigma, což vede management podniků k odkládání řešení problémů. Současně byla zdůrazněna preference neformálních restrukturalizačních uskutečňovaných prostřednictvím jednání s bankami a klíčovými věřiteli. Zaznělo rovněž, že Česká republika vykazuje mimořádně nízký podíl formálních úpadků ve vztahu k ekonomicky aktivním podnikům, což může být interpretováno jak jako znak stability, tak jako indikace odkládání problémů mimo formální právní rámec.

Na ekonomickou část navázala panelová diskuse věnovaná insolvenčním českých korporací, restrukturalizacím a legislativním reformám. Diskutující upozornili na změnu ekonomického prostředí po roce 2020, zejména na růst úrokových sazeb, pokles valuací podniků a změny v chování investorů. Významná pozornost byla věnována preventivní restrukturalizaci. Vedle návrhů na větší flexibilitu nástrojů zaznívala i varování před přehnanou novelizační aktivitou a důraz na lepší využívání již existujících institutů. Významným tematickým celkem byly institucionální předpoklady fungování insolvenčního systému. Příspěvek **Tomáše Richtera** o institucionálních slabinách českého insolvenčního práva vytvořil most mezi ekonomickou analýzou a následnou diskusí o fungování soudů, insolvenčních správců a dalších aktérů systému. Z následné debaty vyplynulo, že řada problémů není způsobena absencí právních nástrojů, ale jejich praktickou implementací.

Na tento okruh problémů navázal **Jakub Backa**. Jeho příspěvek o narušování principu náhodného výběru insolvenčních správců upozornil na význam transparentnosti při ustanovování správců. Podrobně analyzoval právní úpravu tzv. kolečka, opravné prostředky proti chybnému ustanovení správce, otázky podjatosti a možnosti obcházení systému. Diskuse ukázala, že důvěra v insolvenční systém je úzce spojena s důvěrou v mechanismus přidělování případů.

Druhý konferenční blok byl věnován průniku insolvenčního a korporálního práva. **Jiří Rahm** analyzoval vývoj dohlédací činnosti insolvenčního soudu a její proměnu v judikatuře. Zvláštní pozornost věnoval rozhodnutím F.N.C., ELMO-PLAST a KERAMIKA KNAP. Z jeho výkladu vyplynulo, že dohlédací činnost již nelze chápat pouze jako procesní nástroj organizace řízení. Prostřednictvím dohlédací činnosti může docházet k zásahům do subjektivních práv účastníků i třetích osob, a to bez standardních opravných prostředků. Tím se otevírají otázky proporcionality, procesních záruk a legitimacy takových zásahů.

Na Rahmovu přednášku navázal **Jan Kadrnožka** (autorsky společně s **Dominikem Liškou** a **Denisou Raiserovou**). Autoři analyzovali kolizi mezi korporální presumpcí platnosti usnesení valné hromady a potřebami insolvenčního řízení. Ukázali, že otázka platnosti korporálních rozhodnutí může mít zásadní význam pro určení majetkové podstaty, oprávnění jednat za dlužníka i vlastnictví podílů. Otevřeli tím širší diskusi o rozsahu aplikace § 231 insolvenčního zákona a o vztahu mezi zvláštním korporálním přezkumem a pravomocemi insolvenčního soudu. V navazující diskusi se ukázaly hranice možných přístupů ke správě dlužníka v krizi či v úpadku, zejména pak nejasná a neustálá oscilace mezi právem insolvenčním a korporálním (civilním).

Ondřej Zezulka a **Klára Zezulková** se zaměřili na odpovědnost statutárních orgánů za opožděné podání insolvenčního návrhu. Vedle české právní úpravy podrobně rozebrali i německé právo. Zdůraznili pozitivní korelaci mezi včasností podání návrhu a mírou uspokojení věřitelů. Kriticky hodnotili praktickou efektivitu stávajících sankčních mechanismů a upozornili na omezené využívání předběžných opatření podle § 100 insolvenčního zákona. Příspěvek tak spojil korporální odpovědnost s otázkou efektivity insolvenčního systému jako celku.

Odpolední blok byl věnován průniku insolvenčního práva s dalšími regulatorními režimy. **Jan Adamov** představil případ Sberbank CZ jako mimořádný příklad úpadku banky způsobeného geopolitickým šokem. Zdůraznil, že ve skutečnosti šlo o ekonomicky zdravou instituci s více než 108 tisíci klienty a ziskem přes 285 milionů Kč, jejíž pád vyvolal digitálně akcelerovaný run na banku po ruské invazi na Ukrajinu. Příspěvek analyzoval zvláštní režim bankovní insolvence, otázku veřejného zájmu podle ZOPRK, fikci přihlášení pohledávek z účetnictví i prodej závodu v sankčním prostředí. Současně ukázal, že případ Sberbank představuje unikátní laboratoř pro zkoumání vztahu mezi insolvenčním právem, bankovní regulací a sankční politikou.

Závěrečnou přednášku přednesl **Michal Žižlavský**. Jeho vystoupení se zaměřilo na střet trestního a insolvenčního práva. Prostřednictvím kauzy alternativního fondu analyzoval konflikt mezi konfiskační funkcí trestního práva a reparací poškozených prostřednictvím insolvenčního řízení. Zvláštní pozornost věnoval evropskému trendu posilování konfiskačních mechanismů a požadavku, aby konfiskace nebránila poškozeným

v uplatnění jejich nároků. Příspěvek otevřel obecnější otázku, zda má být prioritou odnětí výnosů z trestné činnosti státu, nebo uspokojení poškozených věřitelů.

Konference jako celek ukázala výrazný posun české odborné diskuse. Těžiště debat se přesouvá od základních konstrukčních otázek insolvenčního zákona k otázkám institucionální kvality, efektivity nástrojů, odpovědnosti aktérů a koordinace s dalšími oblastmi práva. Právě interdisciplinární charakter konference představoval její největší přínos. Dvacet let účinnosti insolvenčního zákona tak nebylo prezentováno jako završení vývoje, ale spíše jako příležitost k nové reflexi budoucího směřování českého insolvenčního práva.

doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
havelb@prf.cuni.cz
ORCID: 0009-0000-2706-3907

DOI: 10.14712/23366478.2026.114

ZPRÁVA Z VIII. ROČNÍKU DOKTORANDSKÉ KONFERENCE
CIVILISTICKÉ PÁBENÍ – UDRŽITELNOST A TECHNOLOGIE
V CIVILNÍM PRÁVU*

Ve dnech 17. a 18. června 2026 hostila Právnická fakulta Univerzity Karlovy další ročník tradiční doktorandské konference *Civilistické pábení*.

Zastřešujícím tématem konference, na které vystoupilo se svými příspěvky celkem 23 řečníků, byly udržitelnost a technologie v civilním právu. Konferenční příspěvky byly rozděleny do pěti bloků. Po zahajovacích projevech a úvodním bloku moderovaném **doc. JUDr. Miroslavem Sedláčkem, Ph.D., LL.M.**, z katedry občanského práva Právnické fakulty univerzity Karlovy (PF UK), následoval blok zaměřující se na umělou inteligenci (AI) v civilním soudnictví, kterou moderovala **doc. JUDr. Dita Frintová, Ph.D.**, z katedry občanského práva PF UK. Druhý den konference začínal blokem příspěvků zabývajících se problematikou digitalizace a nových technologií v soukromém právu, jehož moderování se ujala **doc. JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph.D.**, z katedry obchodního práva PF UK. Následoval blok věnovaný zdravotnímu právu, AI a osobnostním právům, kterým provedl **JUDr. Mgr. Martin Šolc, Ph.D.**, z katedry zdravotnického práva a katedry občanského práva PF UK. Poslednímu bloku patřily příspěvky o udržitelnosti, závazkovém právu a evropské regulaci. Jeho moderátorem byl **JUDr. Tomáš Holčápek, Ph.D.**, z katedry občanského práva PF UK. Na příspěvky v každém konferenčním bloku navázala plodná diskuse, do které se aktivně nebáli zapojit ani magisterští studenti.

Konferenci zahájil děkan PF UK **prof. JUDr. Radim Boháč, Ph.D.**, který ve své úvodní řeči zdůraznil význam umělé inteligence ve světě dnešních moderních technologií a vyjádřil potěšení z toho, že se konference nebála uchopit i téma udržitelnosti, které je v současných společensko-politických podmínkách některými považováno za kontroverzní. Po poděkování organizátorům a účastníkům konference a přání, aby se konference vydařila, promluvil vedoucí katedry občanského práva PF UK, **prof. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.**, který poukázal na to, že stejně tak, jako se mění naše každodennost, jejíž hledání a objevování krásy je podstatou hrabalovského slova *pábení*, mění se i civilní právo. Ačkoli by se mohlo zdát, že se tradičně budovaná dogmatika soukromého práva otřásá pod náporem nových technologií, letošní ročník konference, který propojuje technologie a udržitelnost s každodenním právem i vysoce morálními otázkami, ukazují opak. Při vědomí toho, že konference dlouhodobě dává vyniknout nadějným studentům a začínajícím civilistům, z nichž někteří jsou dnes již odbornými asistenty a docenty, popřál účastníkům konference bystré myšlenky, schopnost argumentovat a nalézat odpovědi.

Za organizační tým promluvil proděkan pro magisterské studium PF UK, **doc. JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.**, který ve svém proslovu ocenil, že se

* Tato zpráva vznikla v rámci plnění projektu Specifického vysokoškolského výzkumu (SVV) Univerzity Karlovy č. 260748 „Výzvy soukromého práva: udržitelnost a technologie“.

konference posouvá od doktorandské k odborné a že se jí účastní také studenti magisterského studijního programu, jimž poděkoval za odvalu. Poukázal na to, že konference je místem setkávání akademiků, doktorandů i jiných odborníků z českých i slovenských právnických fakult. Jejich osmi ročníků se zúčastnilo již více než 400 aktivních a pasivních účastníků. Letošní téma bylo zvoleno záměrně s ohledem na plnění běžícího projektu specifického vysokoškolského výzkumu. Závěrem poděkoval katedře občanského práva PF UK a sponzorům konference a popřál dny plné inspirace, podnětných diskusí a odborného setkávání.

S prvním úvodním příspěvkem na téma „*Za hranice doktríny: funkční metodologie věcných práv*“ vystoupil za studenty doktorského studia doktorand katedry teorie práva a právních věd PF UK **PhDr. Mgr. Matěj Czinege**. V příspěvku, který částečně navázal na úvodní slovo profesora Davida Elischera, poukázal na současnou metodologickou nejistotu civilistické právní vědy při řešení nových společenských výzev, jako jsou udržitelnost, digitalizace či bytová krize. Zmínil, že tradiční právní doktrína, založená na interpretaci pozitivního práva, naráží v těchto otázkách na své limity, a to i s ohledem na to, že soukromé právo se stále více přibližuje k právu veřejnému, a že rekodifikace českého soukromého práva znamenala návrat k tradičním paradigmatům věcných práv odvozovaných již od francouzského *Code Civil*. Zdůraznil, že právní věda musí sice vycházet z tradiční doktríny, ale musí zároveň být schopna reagovat na společenské problémy dneška a nabídnout zákonodárci řešení implementovatelná do praxe. Tomu musí odpovídat i její metodologie, jejíž rozvrstvení dr. Czinege účastníkům konference blíže představil.

Za studenty magisterského studijního programu se úvodního příspěvku zhostil student čtvrtého ročníku PF UK **Václav Lipš**, a to na téma „*Soudy v. AI: jak se vypořádat s AI podáními?*“. Václav Lipš se v něm zaměřil na procesněprávní aspekty využívání nástrojů AI při přípravě soudních podání v civilním řízení. Ve vztahu k českému civilnímu procesu se zamýšlel nad tím, jak reagovat na podání obsahující halucinogenní výstupy. Možnosti spatřuje v ukládání pořádkových pokut tam, kde by podání generované AI vedlo k ztěžování postupu v řízení, k čemuž se již uchýlil i Ústavní soud, aplikování sankční zásady při rozhodování o nákladech řízení, popř. vyhodnocení účelnosti podání vygenerovaného AI při rozhodování o přiznání práva na náhradu nákladů řízení za daný procesní úkon, a vyzývání účastníků k odstranění vad jejich podání – zejména, půjde-li o účastníky nezastoupené, kteří nedokáží vyhodnotit, zda AI vygenerovala podání trpící různými nedostatky. Dále zmínil, že u zastoupených účastníků může použití AI ke škodě klienta založit odpovědnost advokáta za škodu podle zákona o advokacii. Poukázal přitom na americkou a australskou právní praxi, která je pověstná procesními pravidly formátování a strukturování podání, jakož i přísným přístupem k používání AI, projevujícím se například v povinných čestných prohlášeních o tom, zda byla při přípravě podání použita AI a zda její výstup zkontroloval člověk, dále ve vysokých pořádkových pokutách ukládaných za argumentování fiktivními judikáty, či hrozbě zastavení řízení či odmítnutí podání. Tamní soudy zároveň oznamují nesprávné použití AI advokátním komorám, jejichž členům za to hrozí vyškrcnutí ze seznamu. V těchto opatřeních spatřuje Václav Lipš inspiraci i pro českých civilní proces, který ale může pracovat již s existujícími

procesními instituty. Zároveň zdůraznil, že důraz je třeba klást také na vzdělávání, neformální komunikaci a zavádění opatření detekujících používání AI.

Navazující blok příspěvků zahájil doktorand katedry občanského práva PF UK **Mgr. Petr Toman** příspěvkem na téma „*Právo na spravedlivý proces v éře umělé inteligence*“. Zmínil možná rizika zavádění algoritmických systémů do rozhodování civilních soudů pro nezávislost soudů a nestrannost soudců, jakož i kontradiktornost řízení. Poukázal při tom na technologickou a informační závislost soudnictví na moci výkoné, soukromých poskytovatelích či cizích státech, stejně jako na fenomény *automation bias*, algoritmické předpojatosti a standardizace rozhodování. V příspěvku představil také možné preventivní mechanismy, které mohou přispět k zachování rozhodovací autonomie soudce, transparentnosti AI systémů a důvěry veřejnosti v justici v podmínkách demokratického právního státu.

Poté vystoupil se svým příspěvkem na téma „*Umělá inteligence před soudem: empirické zkušenosti justice a právo na spravedlivý proces*“ student čtvrtého ročníku magisterského studia PF UK **Matyáš Barták**. Hovořil v něm o tom, jak AI mění chování účastníků řízení ve vztahu k soudům – právní rešerši počínaje, vypracováváním podání konče. Poukázal na to, že ačkoli v zahraničí je fenoménu „AI podání“ věnována značná pozornost, v českém prostředí toto téma stále není předmětem většího zájmu. S o to větší vervou se ho chopil právě Matyáš Barták, který ve svém příspěvku představil účastníkům konference poznatky z vlastního výzkumu mapujícího postoje a zkušenosti soudů s využíváním umělé inteligence účastníky řízení, založeného na kvalitativní metodě polostrukturovaných rozhovorů se soudci a asistenty soudců.

Následoval příspěvek nastupující doktorandky katedry občanského práva PF UK **Mgr. Zuzany Holánkové** na téma „*(Ne)vhodnost automatizovaného rozhodování v civilním nalézacím řízení – klíčové oblasti*“. Mgr. Holánková jím navázala na příspěvek, s nímž vystoupila ještě jako studentka magisterského studia na minulém ročníku *Civilistického pábení*. Účastníky konference seznámila s vybranými oblastmi nalézacího sporného a nesporného řízení, ve kterých lze využití AI považovat za vhodné, a naopak. Mgr. Holánková si v příspěvku vytknula vybidnout spíše než k poskytnutí jednoznačných odpovědí k přemýšlení a diskusí. Tuto ambici se jí podařilo naplnit, neboť právě její příspěvek se organizátoři konference rozhodli po plodné diskusi většinově ocenit jako nejlepší z těch přednesených studenty doktorského studia.

Poslední příspěvek v rámci tohoto bloku, a to na téma „*Hľadanie pravdy v ére deepfakes*“, přednesla doktorandka Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě (PF UKOM) **Mgr. Lucia Mertl**. Pozornost účastníků konference se tím přenesla od podání účastníků řízení a soudního rozhodování k samotným základním principům civilního procesu, zejména otázkám rozložení důkazního břemene, hodnocení důkazů a jejich věrohodnosti, a toho, zda současná úprava procesního práva poskytuje dostatečné záruky pro zachování práva na spravedlivý proces.

Druhý den konference a její druhý blok otevřel doktorand katedry občanského práva PF UK **Mgr. Jakub Kvapil** příspěvkem na téma „*Nepřímý styk s dítětem a právo na informace o něm v digitálním věku po novele občanského zákoníku*“. Poukázal v něm na to, že zákon č. 268/2025 Sb. přinesl rozlišování styku rodiče s dítětem na styk osobní, nepřímý (realizovaný prostředky komunikace na dálku) a povinnost rodičů a dětí se

vzájemně informovat o sobě navzájem. Mgr. Kvapil zmínil některé s tím související aplikační problémy jako materiální vykonatelnost, právo dítěte styk s rodičem odmítat, ochranu osobních údajů, blokování digitální komunikace, selektivní sdílení informací o zdraví či vzdělání dítěte či jednostranné omezování přístupu k digitálním platformám sloužícím pro komunikaci s dítětem. Neopomněl upozornit ani na chystanou novelu, která by měla postavit najisto, že omezení styku rodiče s dítětem nepředstavuje zásah do rodičovské odpovědnosti.

Poté vystoupil student čtvrtého ročníku magisterského studia PF UK **Jonáš Vlasák** s příspěvkem na téma „*Právo na opravu jako nástroj udržitelnosti*“. Právo na opravu uvedl jako nový nástroj práva vzešlý z evropské legislativy cílící na ochranu spotřebitele i životního prostředí. Seznámil přítomné jak s evropským nařízením o ekodesignu udržitelných výrobků, tak směrnici o společných pravidlech pro opravu zboží, která v současnosti čeká na svoji transpozici do českého práva v podobě již projednávaného návrhu zákona. V závěru svého příspěvku Jonáš Vlasák poukázal i na problematická místa budoucí české právní úpravy, jako například nedostatek opravářů, omezený věcný rozsah práva na opravu či absenci podpory oprav kupříkladu ve formě daňového zvýhodnění. Příspěvek sklidil značný ohlas a organizátoři konference se jej proto rozhodli ocenit v kategorii magisterských studentů.

Na příspěvek Jonáše Vlasáka přímo navázala studentka čtvrtého ročníku magisterského studia PF UK **Michaela Marta Uhlířová** se svým příspěvkem na téma „*Právo na digitální ‚nesmrtelnost‘ věcí ve světle práva na opravu*“. Poukázala v něm na to, že zatímco právo na opravu míří v první řadě na prodloužení hardwarové životnosti věcí, do jisté míry opomíjí problematiku týkající se životnosti softwarové, která je však pro řadu věcí nezbytná (vážené následky může mít například pro systémy tzv. chytrých domácností). Je proto nezbytné, aby produkty, které budou mít díky nové unijní úpravě delší „hardwarovou“ životnost, neztrácely zároveň svou funkčnost a bezpečnost výhradně v důsledku ukončení softwarové podpory či aktualizací operačních systémů ze strany výrobců (tzv. softwarová obsolescence). V tomto směru Michaela Marta Uhlířová nabídla i návrhy možného řešení například v podobě předmluvních informací.

Následoval příspěvek rovněž studenta čtvrtého ročníku magisterského studia PF UK, a to **Marka Chvátala**, na téma „*Digitalizace v notářství*“. Marek Chvátal se v něm zaměřil zejména na elektronické notářské zápisy, u kterých kritizoval českým zákonodárcem zvolené nastavení, umožňující jejich použití jen v taxativně uvedených případech, zatímco například rakouský notariát je může pořízovat plošně, s výjimkou řízení o pozůstalosti. Právě na rakouském příkladu ukázal i další možnosti digitalizace notářských agend, jimž stav digitalizace českého notářství zdaleka nemůže konkurovat. Závěrem vyslovil přání, aby se digitalizace notářství neomezovala jen na samotný notariát, ale nesla se ideálně v duchu digitálního propojení agend všech institucí justičního systému.

Oblasti notářství pak zůstal věren i poslední příspěvek druhého konferenčního bloku, se kterým na téma „*Autoritativní vypořádání povinného dílu s pomocí AI*“ online vystoupil doktorand katedry občanského práva PF UK **JUDr. Kristián Fischer**. Po právně-teoretickém úvodu, ve kterém připomněl důvody a pravidla vypořádání povinného dílu v řízení o pozůstalosti, se zamýšlel nad možnostmi praktického využití AI při tomto procesu. AI může být podle něho využita nejenom při mnohdy složitých matematických

výpočtech velikosti povinného dílu, ale může také pomoci zpracovávat bankovní data, detekovat neobvyklé transakce představující možné dary zůstavitele, pomoci oceňovat jeho majetek či verifikovat závěry vyplývající ze znaleckých posudků. Konečně lze AI podle něho využít také při přípravě konceptů písemných vyhotovení rozhodnutí nebo modelování možných scénářů průběhu řízení.

Třetí část konference zahájila **JUDr. Lucie Šíroká, Ph.D.**, z katedry zdravotnického práva a katedry občanského práva PF UK, svým příspěvkem na téma „*Digitální dvojčata v medicíně – civilněprávní aspekty*“. Digitální dvojčata představila jako specifický kompilát dat – inovativní technologii založenou na vytváření umělých modelů konkrétních pacientů, které umožňují simulaci zdravotního stavu, predikci vývoje onemocnění a individualizaci léčebných postupů. Ačkoli pozitivně kvitovala to, že současná právní úprava je na odpovídající úrovni (například z hlediska určování vlastnictví či odpovědnosti za újmu způsobenou chybnými predikcemi nebo rozhodnutími založenými na výstupech digitálních dvojčat), neopomněla zmínit i potenciální rizika, například reidentifikovatelnost a v konečném důsledku i neanonymitu digitálního dvojčete, která má význam z pohledu úpravy ochrany osobních údajů.

Na příspěvek dr. Šírokové navázala doktorandka katedry právních dovedností PF UK **JUDr. Marie Kohoutová** příspěvkem na téma „*Původ dat jako prvek transparentnosti medicínské AI*“, ve kterém se zamýšlela nad tím, zda původ trénovacích dat používaných v medicínských systémech AI představuje samostatný prvek transparentnosti vyžadované evropskou regulací (MDR a Aktem o umělé inteligenci). Uvedla, že ačkoli je podle ní základem bezpečnosti a spolehlivosti systému předvídatelný algoritmus, bez znalosti datového základu nelze účinně posoudit jeho klinickou validitu, bezpečnost ani případná rizika zkresení AI systémů. Neprověřená data mohou vést k chybné diagnóze. V té souvislosti poukázala například na to, že výzkumy založené na vzorcích získaných zpravidla od pacientů ve vyspělých zemích nemusejí být použitelné v podmínkách rozvojových států a podobně (tzv. problém *WEIRD* – *Western, Educated, Industrialized, Rich, and Democratic*). Uzavřela, že bez znalosti datového základu nelze účinně posoudit klinickou validitu, bezpečnost ani případná rizika zkresení AI systémů. Na právní úpravu je proto potřeba klást požadavky z hlediska zpracovávané dokumentace, auditovatelnosti a kontroly trénovacích dat.

Poté vystoupila **Nataliya Isayeva** z katedry zdravotnického práva PF UK s příspěvkem na téma „*HIV-Positive IDPs in Ukraine: Legal Protection in the Field of Healthcare*“. Ve svém anglickojazyčném příspěvku představila nejprve hlavní instituce ochrany veřejného zdraví na Ukrajině a zdejší epidemiologickou situaci z pohledu nákazy virem HIV. Uvedla, že ukrajinský systém ochrany pacientů nakažených virem HIV funguje i navzdory probíhající ruské agresi, ačkoli musí čelit hrozbám například v podobě poškození elektronických systémů a ztráty dat v důsledku vojenských úderů. Navzdory bezpečnostním hrozbám je však z jejího pohledu nutné propojovat elektronické systémy a databáze jednotlivých institucí.

S příspěvkem na téma „*Dostupnost asistované reprodukce LGBTQ+ osob v České republice*“ pak vystoupila studentka pátého ročníku magisterského studia PF UK **Magdaléna Milbachová**. Prezentovala v něm závěry výzkumu, jemuž se s další studentkou věnovaly. Poukázala zejména na to, že zákon o specifických zdravotních službách

umožňuje umělé oplodnění podstoupit pouze ženě na základě písemné žádosti ženy a muže, kteří tuto zdravotní službu hodlají podstoupit společně, a to nehledě na to, zda jde o pár sezdáný či nesezdáný, navzdory tomu, že domněnka otcovství k dítěti narozenému z umělého oplodnění zakotvená v občanském zákoníku výslovně zmiňuje možnost, že se takové dítě narodí ženě v partnerství. Úprava obsažená v zákoně o specifických zdravotních službách je podle ní rozporná s články 8 a 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv upravujícími zákaz diskriminace a právo na respektování rodinného a soukromého života. Ve svém příspěvku proto navrhla také jasné a konkrétní možnosti změny české právní úpravy, a to i v oblasti vedení matrik, přičemž tyto změny zasadila i do širšího rámce otázky neplodnosti, která není jen otázkou biologickou, ale má širší sociální a strukturální kontext.

Blok uzavřela doktorandka katedry občanského práva PF UK **Mgr. Tetiana Kravchenko** s v angličtině předneseným příspěvkem na téma „*Algorithmic Efficiency vs. Human Justice: Defining the Limits of AI in Replacing Judicial Discretion in Private Law*“. V něm se zaměřila na problematické otázky technologické optimalizace soudnictví a zachování humánního prvku při rozhodování. Ačkoli implementace AI s sebou nese výhody jako rychlost, předvídatelnost a zpracování velkého množství dat, upozornila, že její použití neumožňuje zákony výslovně a není dostatečně upravena odpovědnost za její užití, a to mimo jiné v souvislosti s problémy jako například tzv. problém černé skříňky (*black-box*), což je třeba podchytit.

Odpolední blok konference otevřel **JUDr. Ondřej Mocek Kaufmann** z katedry občanského práva PF UK se svým příspěvkem na téma „*Čistá majetková újma ve smluvních vztazích v digitální ekonomice*“. Zaměřil se v něm zejména na situace, kdy porušení smluvní povinnosti vede nikoliv k poškození osoby či věci, ale k ekonomickým ztrátám spočívajícím například ve ztrátě dat a nutnosti jejich obnovení, omezení přístupu k digitálním službám, výpadku provozu nebo ušlých obchodních příležitostech. Hovořil o předpokladech vzniku povinnosti k náhradě takové újmy, jejím vymezení a limitech odčinitelnosti. Poukázal zejména na otázku příčinné souvislosti a její stávající pojetí v českém právu, které se přiklonilo ke koncepci tzv. adekvátní příčinné souvislosti, pracující s kritériem optimálního pozorovatele, jehož pojetí se však v prostředí digitální ekonomiky nutně mění.

Následoval příspěvek doktoranda katedry občanského práva PF UK **JUDr. Tomáše Danihlíka** na téma „*Udržitelnost právní úpravy rozhodování o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu*“. Příspěvek poukázal na neobvyklé nastavení právní úpravy, která v případě vyhovění námitkám podaným proti směnečnému platebnímu rozkazu počítá s vydáním rozsudku, jímž se takový směnečný platební rozkaz v odpovídajícím rozsahu zruší, aniž by zároveň docházelo k rozhodnutí o návrhu ve věci samé. V tom spatřoval rozpor s ustanovením občanského soudního řádu ukládajícím rozsudkem rozhodnout o celém předmětu řízení, jímž v těchto věcech není vydání směnečného platebního rozkazu (ten představuje pouze žalobcem navrženou formu rozhodnutí, realizaci jeho subjektivního procesního práva), ale hmotněprávní nárok na plnění ze směnky, a v konečném důsledku i porušení práva na spravedlivý proces, pročez právní úpravu nepovažoval za udržitelnou. Příspěvek byl zakončen návrhy možného řešení tohoto problému.

Dále vystoupila studentka třetího ročníku magisterského studia PF UK **Nela Fialová** s příspěvkem na téma „*eIDAS, AI Act, DSA a další v. Slovensko: vypořádá se rekodifikace občanského práva s evropskými standardy?*“. Příspěvek připravila ve spolupráci s **doc. JUDr. Andrejem Belešem, Ph.D.**, z Ústavu evropského práva PF UKOM. V příspěvku kriticky zhodnotila návrh nového slovenského občanského zákoníku z hlediska jeho slučitelnosti se současnými standardy evropského práva v oblasti digitalizace a modernizace soukromého práva. Shrнула, že ačkoli je ambicí slovenského zákonodárce vytvořit obecný kodex soukromého práva, který bude odrážet moderní společenské a ekonomické vztahy a reagovat na rostoucí význam elektronické komunikace v právních vztazích, ne ve všem se mu ji podařilo naplnit, což demonstrovala na konkrétních příkladech (například *smart contracts*, přístup dědiců k digitální identitě zůstavitele po jeho smrti a podobně). Uzavřela, že návrh nového slovenského občanského zákoníku není vyspělý vůči dynamice 21. století, a hrozí mu proto morální zastarání. Proto připravila s doc. Belešem pozměňovací návrh, který bude předložen v legislativním procesu.

Prostor poté dostal doktorand katedry občanského práva PF UK **Mgr. Nicolas Pérez**, který vystoupil s příspěvkem na téma „*Insolvenční započitatelnost: vymezení základních otázek*“. Poukázal v něm mimo jiné na recentní judikaturu vztahující se k § 140 insolvenčního zákona, která umožňuje odporovat jednostrannému započtení, pokud bylo provedeno v bezprostřední souvislosti s tzv. podkladovým právním jednáním (například jako bezprostřední následek uzavření kupní smlouvy), a zamýšlel se nad jeho možným posouzením z věcného a časového hlediska.

Po něm dostala slovo další studentka čtvrtého ročníku magisterského studia PF UK, a to **Barbora Prášilová**, která přednesla příspěvek na téma „*Inteligentní smlouvy (Smart Contracts) v cirkulární ekonomice*“. Zaměřila se v něm na možnost využití samovykonavatelných algoritmů (*smart contracts*) při automatizaci oběhového hospodářství, zejména u zpětného odběru výrobků a distribuci ekologických kaucí, a to v kontextu české právní úpravy kontraktačního procesu, právního jednání a ochrany spotřebitele. Poukázala také na střet neměnné povahy blockchainu s tradičními instituty, jako je odstoupení od smlouvy či odpovědnost za vady a škodu způsobenou systémovou chybou.

Poté vystoupil online doktorand katedry občanského práva PF UK **Mgr. Václav Hodonický** s příspěvkem na téma „*Online služby vysílatele a potenciál jejich licencování na základě recipročních smluv mezi kolektivními správci*“. Zabýval se v něm mimo jiné postavením streamovacích platform z hlediska autorského práva, kdy poukázal na to, že streamování v sobě nese znaky jak sdělování autorského díla veřejnosti, tak poskytování jeho rozmnoženiny, a hovořil o tom, jak se tyto speciální případy licencují.

Poslední příspěvek přednesl **Mgr. Marek Kohút** z Právnické fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích, který se rovněž připojil online a tématem jehož příspěvku byla „*Digitalizácia spotrebiteľských sporov po zániku európskej ODR platformy: krok späť alebo priestor pre efektívnejšie riešenie?*“. Poukázal v něm na to, že ačkoli unijní platforma pro online řešení spotřebitelských sporů měla poměrně vysokou návštěvnost, nebyla příliš využívána k aktivnímu podávání podnětů k řešení sporů, a z již tak spíše zanedbatelného množství podnětů jich jen zlomek byl předložen i subjektům mimosoudního řešení spotřebitelských sporů k projednání, přičemž k vydání

rozhodnutí dospěla ještě menší část případů. Mgr. Kohút proto konstatoval, že digitální portál bez funkční a efektivní právní úpravy nestačí. Zrušení evropské ODR platformy však podle něho neznamená konec digitalizace řešení spotřebitelských sporů.

Závěr konference patřil již tradičně udělovaným cenám „Civilistický pábítel“ za nejlepší konferenční příspěvky. V kategorii magisterských studentů byl oceněn **Jonáš Vlasák**, v kategorii doktorských studentů cenu získala **Mgr. Zuzana Holánková**. Ceny předal doc. Sedláček, který poté konferenci ukončil a s projevy díky se s jejími účastníky srdečně rozloučil, pozvav je zároveň na další ročník konference *Civilistické pábení*, který se bude konat ve dnech 7. a 8. dubna 2027 opět na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, a to jako součást festivalu *Týden fakulty*, díky čemuž by se konference mohla otevřít i širší veřejnosti.

JUDr. Tomáš Danihlik
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
tomas.danihlik@prf.cuni.cz
ORCID: 0009-0003-7167-7238

DOI: 10.14712/23366478.2026.115

REDAKČNÍ RADA

Předseda a šéfredaktor: prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc. (Univerzita Karlova, Praha, Česká republika)

Výkonný redaktor: JUDr. Mgr. Martin Šolc, Ph.D. (Univerzita Karlova, Praha, Česká republika)

Tajemnice: Mgr. Martina Holcová (Univerzita Karlova, Praha, Česká republika)

Členové (Univerzita Karlova, Praha, Česká republika):

doc. PhDr. JUDr. Ilona Bažantová, CSc.

prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

prof. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

prof. JUDr. Kristina Koldinská, Ph.D.

prof. JUDr. Jan Kysela, Ph.D., DSc.

doc. JUDr. PhDr. Pavel Maršálek, Ph.D.

prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

doc. JUDr. Bc. Vladimír Pelc, Ph.D.

doc. JUDr. Miroslav Sedláček, Ph.D., LL.M.

prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc.

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.

Externí členové:

prof. JUDr. Michael Bogdan (University of Lund, Švédsko)

prof. Dr. Reinhard Bork (Universität Hamburg, Německo)

doc. JUDr. František Cvrček, CSc. (Ústav státu a práva AV ČR, Praha, Česká republika)

prof. dr hab. Władysław Czapliński (Instytut Nauk prawnych PAN, Warszawa, Polsko)

prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc. (Masarykova univerzita, Brno, Česká republika)

prof. JUDr. Jan Filip, CSc. (Masarykova univerzita, Brno, Česká republika)

prof. Dr. Michael Geistlinger (Universität Salzburg, Rakousko)

prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc. (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Slovenská republika)

prof. JUDr. Juraj Jankuv, Ph.D. (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Slovenská republika)

prof. JUDr. Marie Karfiková, CSc. (emeritní profesorka, Univerzita Karlova, emeritní předsedkyně a rozhodkyně, Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, Praha, Česká republika)

prof. JUDr. Martin Kopecký, CSc. (Západočeská univerzita v Plzni, Česká republika)

Dr. Kaspar Krolop (Humboldt Universität zu Berlin, Německo)

prof. JUDr. Jan Musil, CSc. (emeritní profesor, Univerzita Karlova, Praha, emeritní soudce, Ústavní soud, Brno, Česká republika)

prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc., dr. h. c. (Západočeská univerzita v Plzni, Česká republika)

prof. JUDr. Jiří Přibáň, DrSc. (Cardiff University, Velká Británie)

prof. JUDr. Ján Svák, DrSc. (Ministerstvo spravodlivosti SR, Univerzita Komenského, Bratislava, Slovenská republika)

prof. Dr. Miroslav Vítěz (Ekonomski fakultet u Subotici, Srbsko)

prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc. (Masarykova univerzita, Brno, Česká republika)

prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. (emeritní profesorka, Univerzita Karlova, Praha, Česká republika)

ACTA
UNIVERSITATIS
CAROLINAE

IURIDICA 3/2026
Vol. LXXII

Časopis Acta Universitatis Carolinae – Iuridica je evidován v České národní bibliografii (vedena Národní knihovnou ČR), na seznamu recenzovaných vědeckých časopisů RVVI, v Index to Foreign Legal Periodicals (veden American Association of Law Libraries) a je rovněž indexován Central and Eastern European Online Library (www.ceeol.com) a zařazen v databázi DOAJ (Directory of Open Access Journals) a Scopus.

Vědecký redaktor: prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Ovocný trh 560/5, 116 36 Praha 1

www.karolinum.cz, journals@karolinum.cz

Praha 2026

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vytiskla tiskárna Nakladatelství Karolinum

Periodicita: 4×/rok

ISSN 0323-0619 (Print)

ISSN 2336-6478 (Online)

MK ČR E 18585